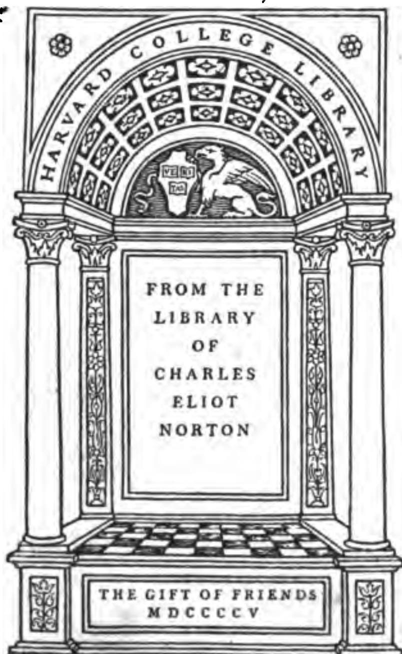

HARVARD COLLEGE LIBRARY
VE RI TAS
FROM THE
LIBRARY
OF
CHARLES
ELIOT
NORTON
THE GIFT OF FRIENDS
MDCCCCV

PHÆDRI,

AUGUSTI CÆSARIS LIBERTI,

FABULÆ ÆSOPEÆ,

sedulò recensione accuratæ.

PHÆDRI,

AVIANI,

ALIORUMQUE VETERUM

FABULÆ;

P. SYRI SENTENTIÆ;

CATONIS DISTICHA MORALIA,

ET

SYMPOSII ÆNIGMATA.

LONDINI:

SUMTIBUS RODWELL ET MARTIN; J. BOOKER; BALDWIN, CRADOCK, ET JOY; G. ET W. B. WHITTAKER; LONGMAN, HURST, REES, ORME, ET BROWN; T. CADELL; E. EDWARDS; ET SIMPKIN ET MARSHALL.

EXCUDIT T. DAVISON.

1823.

Quæ, in nostrâ editione, uncinis [hunc in morem] *inclusa leguntur, ea vel plane adulterina aut insiticia sunt—vel, propter scripturæ varietatem, pro incertis habenda—vel, licet reipsâ fortasse germana, criticorum tamen dissensione in dubium vocata.*

Calendis Januariis,
A. C. 1823.

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER I.

PROLOGUS.

Æsopus auctor quam materiam repperit,
Hanc ego polivi versibus senariis.
Duplex libelli dos est; quod risum movet,
Et quod prudenti vitam consilio monet.
Calumniari siquis autem voluerit,
Quod et arbores loquantur, non tantum feræ;
Fictis jocari nos meminerit fabulis.

FABULA I.

Lupus et Agnus.

Ad rivum eumdem lupus et agnus venerant,
Siti compulsi: superior stabat lupus,
Longeque inferior agnus: tunc fame improbâ
Latro incitatus jurgii causam intulit.
“ Cur,” inquit, “ turbulentam mihi fecisti aquam,
Obstans bibenti?”— Laniger, contra, timens,
“ Quî possum (quæso) facere, quod quereris, Lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor.”—
Repulsus ille veritatis viribus,

"Ante hos sex menses male," ait, "dixisti mihi."—
Respondet agnus, "Equidem natus non eram."—
"Pater (hercle) tum tuus," inquit, "maledixit mihi:"
Atque ita correptum lacerat injustâ nece.
Hæc propter illos scripta est homines fabula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

FABULA II.

Ranæ Regem petentes.

Athenæ cum florerent æquis legibus,
Procax libertas civitatem miscuit,
Frenumque solvit pristinum licentia.
Hîc, conspiratis factionum partibus,
Arcem tyrannus occupat Pisistratus.
Cum tristem servitutem flerent Attici,
(Non quia crudelis ille, sed quoniam grave
Omne insuëtis onus) et cœpissent queri;
Æsopus talem tum fabellam rettulit.
Ranæ, vagantes liberis paludibus,
Clamore magno regem petiêre a Jove,
Qui dissolutos mores vi compesceret.
Pater Deorum risit, atque illis dedit
Parvum tigillum; missum quod subito vadis,
Motu sonoque terruit pavidum genus.
Immersæ limo cum laterent diutius;
Forte una tacite profert e stagno caput,
Et, explorato rege, cunctas evocat.
Illæ, timore posito, certatim adnatant;
Lignumque supra turba petulans insilit:
Quod cum inquinâssent omni contumeliâ,
Alium rogantes regem, misêre ad Jovem;
Inutilis quoniam esset, qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, qui dente aspero
Corripere cœpit singulas: frustra necem
Fugitant inertes; vocem præcludit metus.

Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Jovem,
Afflictis ut succurrat. Tunc contra Deus,
" Quia noluistis vestrum ferre," inquit, " bonum;
Malum perferte." — Vos quoque, o cives, ait,
Hoc sustinete, majus ne veniat malum.

FABULA III.

Graculus superbus et Pavo.

Ne gloriari libeat alienis bonis,
Suo quin potius habitu vitam degere,
Æsopus nobis hoc exemplum prodidit.
Tumens inani Graculus superbiâ
Pennas, pavoni quæ deciderant, sustulit,
Seque exornavit: deinde, contemnens suos,
Immiscet se formoso pavonum gregi.
Illi impudenti pennas eripiunt avi,
Fugantque rostris. Male mulcatus Graculus
Redire mœrens cœpit ad proprium genus:
A quo repulsus tristem sustinuit notam.
Tum quidam ex illis, quos prius despexerat:
" Contentus nostris si fuisses sedibus,
Et, quod natura dederat, voluisses pati;
Nec illam expertus esses contumeliam,
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas."

FABULA IV.

Canis per fluvium carnem ferens.

Amittit merito proprium, qui alienum appetit.
Canis, per flumen carnem dum ferret natans,
Lympharum in speculo vidit simulacrum suum:
Aliamque prædam ab alio cane ferri putans,
Eripere voluit: verum decepta aviditas
Et, quem tenebat ore, dimisit cibum;
Nec, quem petebat, potuit adeo attingere.

FABULA V.

Vacca, Capella, Ovis, et Leo.

Nunquam est fidelis cum potente societas:
Testatur hæc fabella propositum meum.
Vacca et Capella, et patiens Ovis injuriæ,
Socii fuêre cum Leone in saltibus.
Hi cum cepissent cervum vasti corporis,
Sic est locutus, partibus factis, Leo:
"Ego primam tollo nomine hoc, quia sum Leo;
Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi:
Tum, quia plus valeo, me sequetur tertia:
Malo afficietur, siquis quartam tetigerit."
Sic totam prædam sola improbitas abstulit.

FABULA VI.

Ranæ ad Solem.

Vicini ut Furis celebres vidit nuptias
Æsopus, sic continuo narrare incipit:
Uxorem quondam Sol cum vellet ducere,
Clamorem Ranæ sustulêre ad sidera.
Convicio permotus, quærit Jupiter
Causam querelæ. Quædam tum stagni incola,
"Nunc," inquit, "omnes unus exurit lacus,
Cogitque miseras aridâ sede emori:
Quidnam futurum est, si creârit liberos?"

FABULA VII.

Vulpes ad Personam tragicam.

Personam tragicam forte ut Vulpes viderat;
"O! quanta species," inquit, "cerebrum non habes!"
Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

FABULA VIII.

Lupus et Gruis.

Qui pretium meriti ab improbis desiderat,
Bis peccat; primum, quoniam indignos adjuvat;
Impune abire deinde quia jam non potest.
  Os devoratum fauce cum hæreret Lupo;
Magno dolore victus, cœpit singulos
Illicere pretio, ut illud extraherent malum.
Tandem persuasa est jurejurando Gruis;
Gulæque credens colli longitudinem,
Periculosam fecit medicinam Lupo.
A quo cum pactum flagitaret præmium,
"Ingrata es," inquit, "ore quæ nostro caput
Incolume abstuleris, et mercedem postules."

FABULA IX.

Passer et Lepus.

Sibi non cavere, et aliis consilium dare,
Stultum esse, paucis ostendamus versibus.
  Oppressum ab Aquilâ, ac fletus edentem graves,
Leporem objurgabat Passer: "Ubi pernicitas
Nota," inquit, "illa est? quid ita cessârunt pedes?"
Dum loquitur, ipsum Accipiter necopinum rapit,
Questuque vano clamitantem interficit.
Lepus semanimis, mortis in solatio:
"Qui modo securus nostra irridebas mala,
Simili querelâ fata deploras tua."

FABULA X.

Lupus et Vulpes, judice Simio.

Quicumque turpi fraude semel innotuit,
Etiam si verum dicit, amittit fidem.

Hoc attestatur brevis Æsopi fabula.
  Lupus arguebat Vulpem furti crimine:
Negabat illa se esse culpæ proximam:
Tunc judex inter illos sedit Simius.
Uterque causam cum perorâssent suam,
Dixisse hanc fertur Simius sententiam:
"Tu non videris perdidisse, quod petis:
Te credo surripuisse, quod pulchre negas."

FABULA XI.

Asinus et Leo venantes.

Virtutis expers, verbis jactans gloriam,
Ignotos fallit, notis est derisui.
  Venari, Asello comite, cum vellet Leo,
Contexit illum frutice; et admonuit simul,
Ut insuëtâ voce terreret feras;
Fugientes ipse exciperet. Hîc auritulus
Clamorem subito totis tollit viribus;
Novoque turbat bestias miraculo;
Quæ, dum paventes exitus notos petunt,
Leonis affliguntur horrendo impetu.
Qui, postquam cæde fessus est, Asinum evocat;
Jubetque vocem premere: tunc ille insolens,
"Qualis videtur opera tibi vocis meæ?"—
"Insignis," inquit; "sic, ut, nisi nôssem tuum
Animum genusque, simili fugissem metu."

FABULA XII.

Cervus ad Fontem.

Laudatis utiliora, quæ contemseris,
Sæpe inveniri, testis hæc narratio est.
  Ad fontem Cervus, cum bibisset, restitit;
Et in liquore vidit effigiem suam.
Ibi dum ramosa mirans laudat cornua,

Crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
Venantûm subito vocibus conterritus,
Per campum fugere cœpit, et cursu levi
Canes elusit. Silva tum excepit ferum:
In quâ retentis impeditus cornibus,
Lacerari cœpit morsibus sævis canum.
Tunc moriens vocem hanc edidisse dicitur:
"O me infelicem! qui nunc demum intelligo,
Utilia mihi quam fuerint, quæ despexeram;
Et, quæ laudâram, quantum luctûs habuerint."

FABULA XIII.

Vulpes et Corvus.

Qui se laudari gaudent verbis subdolis,
Serâ dant pœnas turpes pœnitentiâ.
Cum de fenestrâ corvus raptum caseum
Comesse vellet, celsâ residens arbore;
Hunc vidit Vulpes, deinde sic cœpit loqui:
"O qui tuarum, corve, pennarum est nitor!
Quantum decoris corpore et vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret."—
At ille, dum etiam vocem vult ostendere,
Emisit ore caseum; quem celeriter
Dolosa vulpes avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit Corvi deceptus stupor.
[Hac re probatur, quantum ingenium valet,
Virtute et semper prævalet sapientia.]

FABULA XIV.

Ex Sutore Medicus.

Malus cum sutor, inopiâ deperditus,
Medicinam ignoto facere cœpisset loco,
Et venditaret falso antidotum nomine;
Verbosis acquisivit sibi famam strophis.

Hîc, cum jaceret morbo confectus gravi
Rex urbis, ejus experiendi gratiâ,
Scyphum poposcit: fusâ dein simulans aquâ
Antidoto miscere illius se toxicum,
Ebibere jussit ipsum, posito præmio.
Timore mortis, ille tum confessus est,
Non artis ullâ medicæ se prudentiâ,
Verum stupóre vulgi, factum nobilem.
Rex, advocatâ concione, hæc edidit:
"Quantæ putatis esse vos dementiæ,
Qui capita vestra non dubitatis credere,
Cui calceandos nemo commisit pedes?"
  Hoc pertinere vere ad illos dixerim,
Quorum stultitia quæstus impudentiæ est.

FABULA XV.

Asinus ad senem Pastorem.

In principatu commutando civium,
Nil, præter domini nomen, mutant pauperes.
Id esse verum parva hæc fabella indicat.
  Asellum in prato quidam pascebat senex.
Is, hostium clamore subito territus,
Suadebat Asino fugere, ne posset capi.
At ille lentus: "Quæso, num binas mihi
Clitellas impositurum victorem putas?"—
Senex negavit. — "Ergo, quid refert meâ,
Cui serviam, clitellas dum portem meas?"

FABULA XVI.

Cervus et Ovis.

Fraudator hominem cum vocat sponsum improbum,
Non rem expedire, sed malam dare expetit.
  Ovem rogabat Cervus modium tritici,
Lupo sponsore. At illa, præmetuens doli:

"Rapere atque abire semper assuevit lupus,
Tu de conspectu fugere veloci impetu:
Ubi vos requiram, cum dies advenerit?"

FABULA XVII.

Ovis, Canis, et Lupus.

Solent mendaces luere pœnas maleficî.
  Calumniator ab ove cum peteret Canis,
Quem commodâsse panem se contenderet;
Lupus, citatus testis, non unum modo
Deberi dixit, verum affirmavit decem.
Ovis, damnata falso testimonio,
Quod non debebat, solvit. Post paucos dies,
Forte ut jacentem in foveâ conspexit lupum:
"Hæc," inquit, "merces fraudis a Superis datur."

FABULA XVIII.

Mulier Parturiens.

Nemo libenter recolit, qui læsit, locum.
  Instante partu, mulier, actis mensibus,
Humi jacebat, flebiles gemitus ciens.
Vir est hortatus, corpus lecto reciperet;
Onus maturum melius quo deponeret.
"Minime," inquit illa, "posse confido hoc loco
Malum finiri, quo conceptum est initio."

FABULA XIX.

Canis Parturiens.

Habent insidias hominis blanditiæ mali;
Quas ut vitemus, versus subjecti monent.
  Canis parturiens cum rogâsset alteram,
Ut fetum in ejus tugurio deponeret,

Facile impetravit: dein reposcenti locum
Preces admovit, tempus exorans breve,
Dum firmiores posset catulos ducere.
Hoc quoque consumto, flagitare validius
Cubile cœpit. — "Si mihi et turbæ meæ
Par," inquit, "esse potueris, cedam loco."

FABULA XX.

Canes Famelici.

Stultum consilium non modo effectu caret,
Sed ad perniciem quoque mortales devocat.
Corium depressum in fluvio viderunt Canes:
Id ut comesse extractum possent facilius,
Aquam cœperunt bibere: sed rupti prius
Periêre, quam, quod petierant, contingerent.

FABULA XXI.

Leo Senex, Aper, Taurus, et Asinus.

Quicumque amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam jocus est in casu gravi.
Confectus annis, et defectus viribus,
Leo cum jaceret, spiritum extremum trahens;
Aper fulmineis ad eum venit dentibus,
Et vindicavit ictu veterem injuriam:
Infestis Taurus mox confodit cornibus
Hostile corpus. Asinus, ut vidit ferum
Impune lædi, calcibus frontem exterit.
At ille exspirans; "Fortes indigne tuli
Mihi insultare: te, naturæ dedecus,
Quod ferre cogor, certe bis videor mori."

FABULA XXII.

Mustela et Homo.

Mustela, ab Homine prensa, cum instantem necem
Effugere vellet; "Parce, quæso," inquit, "mihi,
Quæ tibi molestis muribus purgo domum."—
Respondit ille: "Faceres si causâ meâ,
Gratum esset, et dedissem veniam supplici:
Nunc, quia laboras, ut fruaris reliquiis,
Quas sunt rosuri, simul et ipsos devores;
Noli imputare vanum beneficium mihi."
Atque ita locutus improbam leto dedit.
   Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
Quorum privata servit utilitas sibi,
Et meritum inane jactat imprudentibus.

FABULA XXIII.

Canis Fidelis.

Repente liberalis stultis gratus est;
Verum peritis irritos tendit dolos.
   Nocturnus cum Fur panem misisset Cani,
Objecto tentans an cibo posset capi;
"Heus!" inquit; "linguam vis meam præcludere,
Ne latrem pro re domini? multum falleris.
Namque ista subita me jubet benignitas
Vigilare, facias ne meâ culpâ lucrum."

FABULA XXIV.

Rana rupta, et Bos.

Inops, potentem dum vult imitari, perit.
   In prato quondam Rana conspexit Bovem;
Et, tacta invidiâ tantæ magnitudinis,
Rugosam inflavit pellem: tum natos suos

Interrogavit, an Bove esset latior.
Illi negârunt. Rursus intendit cutem
Majore nisu; et simili quæsivit modo.
[Quis major esset. Illi dixerunt, Bovem.]
Novissime, indignata, dum vult validius
Inflare sese, rupto jacuit corpore.

FABULA XXV.

Canis et Corcodilus.

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam, et deridentur turpiter.
  Canes currentes bibere e Nilo flumine,
A Corcodilis ne rapiantur, traditum est.
Igitur, cum currens bibere cœpisset Canis,
Sic Corcodilus: "Quâ lubet lambe otio:
Noli vereri."—At ille; "Facerem, mehercule,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meæ."

FABULA XXVI.

Vulpes et Ciconia.

Nulli nocendum; siquis vero læserit,
Multandum simili vice fabella hæc admonet.
  Vulpes ad cœnam dicitur Ciconiam
Prior invitâsse, et illi in patinâ liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerit Ciconia:
Quæ vulpem cum revocâsset, intrito cibo
Plenam lagenam posuit: huic rostrum inserens,
Satiatur ipsa; torquet convivam fame:
Quæ cum lagenæ frustra collum lamberet,
Peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
"Sua quisque exempla debet æquo animo pati."

FABULA XXVII.

Canis et Thesaurus et Vulturius.

[Hæc res avaris esse conveniens potest,
Et qui, humiles nati, dici locupletes student.]
Humana effodiens ossa, thesaurum Canis
Invenit; et, violârat quia Manes Deos,
Injecta est illi divitiarum cupiditas,
Pœnas ut sanctæ Religioni penderet.
Itaque, aurum dum custodit, oblitus cibi,
Fame est consumtus; quem stans Vulturius super
Fertur locutus: "O Canis! merito jaces,
Qui concupîsti subito regales opes,
Trivio conceptus, educatus stercore."

FABULA XXVIII.

Vulpes et Aquila.

Quamvis sublimes debent humilès metuere,
Vindicta docili quia patet sollertiæ.
Vulpinos catulos Aquila quondam sustulit,
Nidoque posuit pullis, escam ut carperent.
Hanc persecuta mater orare incipit,
Ne tantum miseræ luctum importaret sibi.
Contemsit illa, tuta quippe ipso loco.
Vulpes ab arâ rapuit ardentem facem,
Totamque flammis arborem circumdedit,
Proprii dolorem damno ulciscens sanguinis.
Aquila, ut periclo mortis eriperet suos,
Incolumes natos supplex vulpi tradidit.

FABULA XXIX.

Asinus irridens Aprum.

Plerumque stulti, risum dum captant levem,
Gravi destringunt alios contumeliâ,
Et sibi vicissim concitant periculum.
Asellus, Apro cum fuisset obvius,
"Salve," inquit, "frater!"—Ille indignans repudiat
Officium, et quærit, cur sic mentiri velit?
Asinus, demisso pene: "Similem si negas
Tibi me esse, certe simile est hoc rostro tuo."—
Aper cum vellet facere generosum impetum,
Repressit iram; et, "Facilis vindicta est mihi:
Sed inquinari nolo ignavo sanguine."

FABULA XXX.

Ranæ metuentes Taurorum prælia.

Humiles laborant, ubi potentes dissident.
Rana, e palude pugnam Taurorum intuens,
"Heu! quanta nobis instat pernicies!" ait.
Interrogata ab aliâ, cur hoc diceret,
De principatu cum decertarent gregis,
Longeque ab illis degerent vitam boves,
"Esto," inquit, "dispar vita, ac diversum genus:
Sed, pulsus regno nemoris qui profugerit,
Paludis in secreta veniet latibula,
Et proculcatas obteret duro pede.
Ita caput ad nostrum furor illorum pertinet."

FABULA XXXI.

Miluus et Columba.

Qui se committit homini tutandum improbo,
Auxilium dum requirit, exitium invenit.
Columbæ cum sæpe effugissent Miluum,
Et celeritate pennæ evitâssent necem,
Consilium raptor vertit ad fallaciam,
Et genus inerme tali decepit dolo:
" Quare sollicitum potius ævum ducitis,
Quam regem me creatis icto fœdere,
Qui vos ab omni tutas præstem injuriâ?"—
Illæ, credentes, tradunt sese Miluo:
Qui, regnum adeptus, cœpit vesci singulas,
Et exercere imperium sævis unguibus.
Tunc de reliqüis una, " Merito plectimur."

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER II.

PROLOGUS.

Exemplis continetur Æsopi genus:
Nec aliud quidquam per fabellas quæritur,
Quam corrigatur error ut mortalium,
Acuatque sese diligens industria.
Quicumque fuerit ergo narrandus jocus,
Dum capiat aurem, et servet propositum suum,
Re commendetur, non auctoris nomine.
Equidem omni curâ morem servabo Senis:
Sed, si libuerit aliquid interponere
Diversum, sensus ut delectet varietas,
Bonas in partes (lector) accipias, velim;
[Sic istam tibi rependet brevitas gratiam:]
Cujus verbosa ne sit commendatio;
Attende, cur negare cupidis debeas;
Modestis etiam offerre, quod non petierint.

FABULA I.

Juvencus, Leo, et Prædator.

Super Juvencum ut stabat dejectum Leo;
Prædator intervenit, partem postulans.

"Darem," inquit, "nisi soleres per te sumere:"
Et improbum rejecit. Forte innoxius
Viator est deductus in eumdem locum,
Feroque viso, rettulit retro pedem.
Cui placidus ille, "Non est quod timeas," ait:
"Et, quæ debetur pars tuæ modestiæ,
Audacter tolle." — Tunc, diviso tergore,
Silvas petivit, homini ut accessum daret.
Exemplum egregium prorsus et laudabile:
Verum est aviditas dives, et pauper pudor.

FABULA II.

Repente Calvus.

A feminis utcumque spoliari Viros,
Ament, amentur, nempe exemplo hoc discimus.
Ætatis mediæ quemdam mulier non rudis
Tenebat, annos celans elegantiâ:
Animosque ejusdem pulchra juvenis ceperat.
Ambæ videri dum volunt illi pares,
Capillos homini legere cœpêre invicem.
Cum se putaret fingi curâ mulierum,
Calvus repente factus est; nam funditus
Canos puella, nigros anus evellerat.

FABULA III.

Homo a Cane laceratus.

Laceratus quidam morsu vehementis Canis,
Tinctum cruore panem misit malefico,
Audierat esse quod remedium vulneris.
Tunc sic Æsopus: "Noli coram pluribus
Hoc facere canibus, ne nos vivos devorent,
Cum tale scierint esse culpæ præmium."
Successus improborum plures allicit.

FABULA IV

Aquila, Feles, et Aper.

Aquila in sublimi quercu nidum fecerat:
Feles, cavernam nacta, in mediâ pepererat:
Sus nemoricultrix fetum ad imam posuerat.
Tum fortuitum Feles contubernium
Fraude et scelestâ sic evertit malitiâ.
Ad nidum scandit Volucris; "Pernicies," ait,
"Tibi paratur, forsan et miseræ mihi:
Nam, fodere terram quod vides quotidie
Aprum insidiosum, quercum vult evertere,
Ut nostram in plano facile progeniem opprimat."
Terrore offuso, et perturbatis sensibus,
Derepit ad cubile setosæ Suis:
"Magno," inquit, "in periclo sunt nati tui:
Nam, simul exieris pastum cum tenero grege,
Aquila est parata rapere porcellos tibi."
Hunc quoque timore postquam complevit locum,
Dolosa noto condidit sese cavo:
Inde evagata noctu suspenso pede,
Ubi escâ se replevit et prolem suam,
Pavorem simulans, prospicit toto die.
Ruinam metuens, Aquila ramis desidet:
Aper, rapinam vitans, non prodit foras.
Quid multa? inediâ sunt consumti cum suis;
Felisque catulis largam præbuerunt dapem.
Quantum homo bilinguis sæpe concinnet mali,
Documentum habere stulta credulitas potest.

FABULA V.

Cæsar ad Atriensem.

Est ardelionum quædam Romæ natio,
Trepide concursans, occupata in otio,

Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Sibi molesta, et aliis odiosissima:
Hanc emendare, si tamen possum, volo
Verâ fabellâ: pretium est operæ attendere.
Cæsar Tiberius cum, petens Neapolim,
In Misenensem villam venisset suam,
Quæ, monte summo posita Luculli manu,
Prospectat Siculum et despicit Tuscum mare;
Ex alticinctis unus atriensibus,
Cui tunica ab humeris linteo Pelusio
Erat destricta, cirris dependentibus,
Perambulante læta Domino viridia,
Alveolo cœpit ligneo conspergere
Humum æstuantem, jactans officium leve:
Sed deridetur. Inde, notis flexibus,
Præcurrit alium in xystum, sedans pulverem.
Agnoscit hominem Cæsar, remque intelligit.
Id ut putavit esse nescio-quid boni,
"Heus!" inquit Dominus: ille enimvero assilit,
Donationis alacer certæ gaudio.
Tum sic jocata est tanti majestas Ducis:
"Non multum egisti, et opera nequidquam perît:
Multo majoris alapæ mecum veneunt."

FABULA VI.

Aquila, Cornix, et Testudo.

Contra potentes nemo est munitus satis:
Si vero accessit consiliator maleficus;
Vis et nequitia quidquid oppugnant, ruit.
Aquila in sublime sustulit Testudinem:
Quæ cum abdidisset corneâ corpus domo,
Pacto nec ullo lædi posset condita,
Venit per auras cornix: et, propter volans,
"Opimam sane prædam rapuisti unguibus:
Sed, nisi monstrâro quid sit faciendum tibi,

Gravi nequidquam te lassabis pondere."—
Promissâ parte, suadet ut scopulum super,
Altis ab astris, duram illidat corticem;
Quâ comminutâ, facili vescatur cibo.
Inducta verbis Aquila monito paruit,
Simul et magistræ largam divisit dapem.
Sic, tuta quæ naturæ fuerat munere,
Impar duabus, occidit tristi nece.

FABULA VII.

Muli duo, et Latrones.

Muli, gravati sarcinis, ibant duo:
Unus ferebat fiscos cum pecuniâ,
Alter tumentes multo saccos hordeo.
Ille, onere dives, celsâ it cervice eminens,
Clarumque collo jactans tintinnabulum:
Comes quietus sequitur, et placido gradu.
Subito Latrones ex insidiis advolant,
Interque cædem ferro Mulum sauciant:
Diripiunt nummos: negligunt vile hordeum.
Spoliatus igitur casus cum fleret suos;
"Equidem," inquit alter, "me contemtum gaudeo:
Nam nihil amisi, nec sum læsus vulnere."
Hoc argumento, tuta est hominum tenuitas;
Magnæ periclo sunt opes obnoxiæ.

FABULA VIII.

Cervus et Boves.

Cervus, nemorosis excitatus latibulis
A venatore, ut fugeret instantem necem,
Cæco timore proximam villam petit,
Et opportuno se bubili condidit.
Hîc Bos latenti; "Quidnam voluisti tibi,

Infelix, ultro qui ad necem cucurreris,
Hominumque tecto spiritum commiseris?" —
At ille supplex: "Vos modo," inquit, "parcite:
Occasione rursus erumpam datâ."—
Spatium diei noctis excipiunt vices.
Frondem bubulcus affert, nec ideo videt.
Eunt subinde et redeunt omnes rustici:
Nemo animadvertit: transit etiam villicus,
Nec ille quidquam sentit. Tum gaudens Ferus
Bobus quietus agere cœpit gratias,
Hospitium adverso quod præstiterint tempore.
Respondit unus: "Salvum te cupimus quidem:
Sed ille, qui oculos centum habet, si venerit,
Magno in periclo vita vertetur tua."—
Hæc inter, ipse Dominus a cœnâ redit:
Et, quia corruptos viderat nuper boves,
Accedit ad præsepe: "Cur frondis parum est?
Stramenta desunt? Tollere hæc aranea
Quanti est laboris?" Dum scrutatur singula,
Cervi quoque alta est conspicatus cornua:
Quem convocatâ jubet occidi familiâ,
Prædamque tollit. — Hæc significat fabula,
Dominum videre plurimum in rebus suis.

EPILOGUS.

Æsopi ingenio statuam posuêre Attici,
Servumque collocârunt æternâ in basi;
Patere honori scirent ut cuncti viam;
Nec generi tribui, sed virtuti, gloriam.
Quoniam occupârat alter, ut primus foret,
Ne solus esset, studui; quod superfuit.
Nec hæc invidia, verum est æmulatio.
Quod si labori faverit Latium meo;
Plures habebit, quos opponat Græciæ.
Sin livor obtrectare curam voluerit,
Non tamen eripiet laudis conscientiam.

Si nostrum studium ad aures pervenit tuas,
Et arte fictas animus sentit fabulas,
Omnem querelam submovet felicitas.
Sin autem ab illis doctus obteritur labor,
Sinistra quos in lucem Natura extulit,
[Nec quidquam possunt, nisi meliores carpere,]
Fatale eventum corde durato feram,
Donec Fortunam criminis pudeat sui.

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER III.

PROLOGUS AD EUTYCHUM.

Phædri libellos legere si desideras,
Vaces oportet, Eutyche, a negotiis,
Ut liber animus sentiat vim carminis.
"Verum," inquis, "tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horæ pereat officiis meis."
Non ergo causa est manibus id tangi tuis,
Quod occupatis auribus non convenit.
Fortasse dices, "aliquæ venient feriæ,
Quæ me soluto pectore ad studium vocent."
Legesne, quæso, potius viles nænias,
Impendas curam quam rei domesticæ,
Reddas amicis tempora, uxori vaces,
Animum relaxes; otium des corpori,
Ut assuëtam fortius præstes vicem?
Mutandum tibi propositum est, et vitæ genus,
Intrare si Musarum limen cogitas.
Ego, quem Pierio mater enixa est jugo,
(In quo tonanti sancta Mnemosyne Jovi,
Fecunda novies, Artium peperit chorum)
Quamvis in ipsâ pæne sim natus scholâ,
Curamque habendi penitus corde eraserim,

Et laude invitâ vitam in hanc incubuerim,
Fastidiose tamen in cœtum recipior.
Quid credis illi accidere, qui magnas opes
Exaggerare quærit omni vigiliâ,
Docto labori dulce præponens lucrum?
Sed jam, "Quodcumque fuerit," (ut dixit Sinon,
Ad regem cum Dardaniæ perductus foret)
Librum exarabo tertium Æsopi stilo,
Honori et meritis dedicans illum tuis.
Quem si leges, lætabor; sin autem minus,
Habebunt certe, quo se oblectent posteri.
Nunc, Fabularum cur sit inventum genus,
Brevi docebo. Servitus obnoxia,
Quia, quæ volebat, non audebat dicere,
Affectus proprios in fabellas transtulit,
Calumniamque fictis elusit jocis.
Ego porro illius semitam feci viam,
Et cogitavi plura, quam reliquerat,
In calamitatem deligens quædam meam.
Quod si accusator alius Sejano foret,
Si testis alius, judex alius denique;
Dignum faterer esse me tantis malis:
Nec his dolorem delenirem remediis.
Suspicione si quis errabit suâ,
Et rapiet ad se quod erit commune omnium,
Stulte nudabit animi conscientiam.
Huic excusatum me velim nihilominus:
Neque enim notare singulos mens est mihi,
Verum ipsam vitam et mores hominum ostendere.
Rem me professum dicet forsan quis gravem.
Si Phryx Æsopus potuit, si Anacharsis Scytha,
Æternam famam condere ingenio suo;
Ego, literatæ qui sum propior Græciæ,
Cur somno inerti deseram patriæ decus?
Threïssa cum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
Qui saxa cantu movit, edomuit feras,
Hebrique tenuit impetus dulci morâ.

Ergo hinc abesto, Livor, ne frustra gemas,
Quoniam perennis mihi debetur gloria.
  Induxi te ad legendum? sincerum mihi,
Candore noto, reddas judicium, peto.

FABULA I.

Anus ad Amphoram.

Anus jacere vidit epotam Amphoram,
Adhuc Falernâ e fæce et testâ nobili
Odorem quæ jucundum late spargeret.
Hunc postquam totis avida traxit naribus:
" O suavis anima! qualem te dicam, Amphora,
Antehac fuisse; tales cum sint reliquiæ?"
  Hoc quo pertineat, dicet, qui me noverit.

FABULA II.

Panthera et Pastores.

Solet a despectis par referri gratia.
  Panthera imprudens olim in foveam ut decidit;
Vidêre agrestes: alii fustes ingerunt,
Alii onerant saxis: quidam, contra, miseriti,
Periturae quippe quamvis nemo læderet,
Misêre panem, ut sustineret spiritum.
Nox insecuta est: abeunt securi domum,
Quasi inventuri mortuam postridie.
At illa, vires ut refecit languidas,
Veloci saltu foveâ sese liberat,
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis, provolat;
Pecus trucidat; ipsos pastores necat,
Et, cuncta vastans, sævit irato impetu.
Tum, sibi timentes, qui feræ pepercerant,
Damnum haud recusant, tantum pro vitâ rogant.
At illa; " Memini, qui me saxo petierint,

Qui panem dederint: vos timere absistite:
Illis revertor hostis, qui me læserant."

FABULA III.

Æsopus et Rusticus.

Usu peritus hariolo velocior
Vulgo esse fertur: causa sed non dicitur;
Notescet quæ nunc primum fabellâ meâ.
  Alenti cuidam pecora pepererunt oves
Agnos humano capite. Monstro exterritus,
Ad consulendos currit mœrens hariolos.
Hic pertinere ad domini respondet caput,
Et avertendum victimâ periculum.
Ille autem affirmat conjugem esse adulteram,
Et insitivos significari liberos;
Sed expiari posse majore hostiâ.
Quid multa? variis dissident sententiis;
Hominique curam curâ majore aggravant.
Æsopus ibi tum, naris emunctæ senex,
Natura nunquam verba cui potuit dare:
"Si procurare vis ostentum, Rustice,
Uxores," inquit, "da tuis pastoribus."

FABULA IV.

Simii Caput.

Pendere ad lanium quidam vidit Simium
Inter reliqüas merces atque opsonia;
Quæsivit, quidnam saperet. Tum Lanius jocans:
"Quale," inquit, "caput est, talis præstatur sapor."
  Ridicule hoc dictum mage quam vere existimo.
Quando et formosos sæpe inveni pessimos,
Et turpi facie multos cognovi optimos.

FABULA V.

Æsopus et Petulans.

Successus ad perniciem stultos devocat.
  Æsopo quidam petulans lapidem impegerat. —
" Tanto," inquit, " melior." Assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus : " Plus non habeo, mehercule ;
Sed, unde accipere possis, monstrabo tibi :
Venit ecce dives et potens : huic similiter
Impinge lapidem, et dignum accipies præmium." —
Persuasus ille fecit, quod monitus fuit.
Sed spes fefellit impudentem audaciam :
Comprensus namque, pœnas persolvit cruce.

FABULA VI.

Musca et Mula.

Musca in temone sedit, et, Mulam increpans,
" Quam tarde is !" inquit : " Non vis citius progredi ?
Vide, ne dolone collum compungam tibi." —
Respondit illa : " Verbis non moveor tuis ;
Sed istum timeo, sellâ qui primâ sedens
[Tergum] flagello temperat lento meum,
Et ora frenis continet spumantibus.
Quapropter aufer frivolam insolentiam :
Namque, ubi strigandum est, et ubi currendum, scio."
  Hac derideri fabulâ merito potest,
Qui, sine virtute, vanas exercet minas.

FABULA VII.

Canis et Lupus.

Quam dulce sit libertas, breviter proloquar.
  Cani perpasto macie confectus lupus

Forte occucurrit. Dein salutans, invicem
Ut restiterunt, "Unde sic, quæso, nites?
Aut quo cibo fecisti tantum corporis?
Ego, qui sum longe fortior, pereo fame."—
Canis simpliciter: "Eadem est conditio tibi,
Præstare domino si par officium potes."—
"Quod?" inquit ille. — "Custos ut sis liminis,
A furibus tuearis et noctu domum."—
"Ego vero sum paratus. Nunc patior nives
Imbresque, in silvis asperam vitam trahens.
Quanto est utilius mihi sub tecto vivere,
Et otiosum largo saturari cibo!"—
"Veni ergo mecum." — Dum procedunt, adspicit
Lupus a catenâ collum detritum Cani.
"Unde hoc, amice?"—"Nihil est."—"Dic, quæso, tamen."—
"Quia videor acer, alligant me interdiu,
Luce ut quiescam, et vigilem, nox cum venerit.
Crepusculo solutus, quâ visum est, vagor:
Affertur ultro panis: de mensâ suâ
Dat ossa dominus: frusta jactat familia,
Et quod fastidit quisque pulmentarium:
Sic, sine labore, venter impletur meus."—
"Age, siquo abire est animus, est licentia?"—
"Non plane est," inquit. —"Fruere, quæ laudas, Canis:
Regnare nolo, liber ut non sim mihi."

FABULA VIII.

Frater et Soror.

Præcepto hoc monitus, sæpe te considera.
Habebat quidam filiam turpissimam,
Itidemque insigni et pulchrâ facie filium.
Hi speculum in cathedrâ matris ut positum suæ,
Pueriliter ludentes, forte inspexerant;
Hic se formosum jactat; illa irascitur,
Nec gloriantis sustinet fratris jocos;

Accipiens quippe cuncta in contumeliam.
Ergo ad patrem decurrit, læsura invicem;
Magnâque invidiâ criminatur filium,
Vir natus, quod rem feminarum tetigerit.
Amplexus ille utrumque, et carpens oscula,
Dulcemque in ambos caritatem partiens,
" Quotidie," inquit, " speculo vos uti volo;
Te, formam ne corrumpas nequitiæ malis;
Te, faciem ut istam moribus penses bonis."

FABULA IX.

Socrates de Amicis.

Vulgare amici nomen, sed rara est fides.
Cum parvas ædes sibi fundâsset Socrates,
(Cujus non fugio mortem, si famam assequar;
Et cedo invidiæ, dummodo absolvar cinis)
E populo sic nescio-quis, ut fieri solet:
" Quæso, tam angustam, talis vir, ponis domum?"—
" Utinam," inquit, " veris hanc amicis impleam!"

FABULA X.

De Credendo, et non Credendo.

Periculosum est credere, et non credere.
Utriusque exemplum breviter exponam rei.
Hippolytus obiit, quia novercæ creditum est:
Cassandræ quia non creditum, ruit Ilium.
Ergo exploranda est veritas multum et diu,
Ne stulta prave judicet sententia.
Sed, fabulosam ne vetustatem eleves,
Narrabo tibi, memoriâ quod factum est meâ.
Maritus quidam cum diligeret conjugem,
Togamque puram jam pararet filio;
Seductus in secretum a liberto est suo
Sperante hæredem suffici se proximum:

Qui, cum de puero multa mentitus foret,
Et plura de flagitiis castæ mulieris,
Adjecit (id, quod sentiebat maxime
Doliturum amanti) ventitare adulterum,
Stuproque turpi pollui famam domûs.
Incensus ille falso uxoris crimine
Simulavit iter ad villam, clamque in oppido
Subsedit; dein de nocte subito januam
Intravit, rectâ cubiculum uxoris petens;
In quo dormire mater natum jusserat,
Ætatem adultam servans diligentius.
Dum quærunt lumen, dum concursat familia;
Iræ furentis impetum non sustinens,
Ad lectum accedit; tentat in tenebris caput.
Ut sentit tonsum, gladio pectus transigit;
Nihil respiciens, dum dolorem vindicet.
Lucernâ illatâ, simul adspexit filium,
Sanctamque uxorem dormientem cubiculo,
Sopita primo quæ nil somno senserat;
Repræsentavit in se pœnam facinoris,
Et ferro incubuit, quod credulitas strinxerat.
Accusatores postulârunt mulierem,
Romamque pertraxerunt ad centumviros.
Maligna insontem deprimit suspicio,
Quod bona possideat: stant patroni, fortiter
Causam tuentes innocentis feminæ.
A Divo Augusto tunc petiêre judices,
Ut adjuvaret jurisjurandi fidem,
Ipsos quod error implicuisset criminis.
Qui postquam tenebras dispulit calumniæ,
Certumque fontem veritatis repperit;
"Luat," inquit, "pœnas causa libertus mali:
Namque orbam nato simul, et privatam viro,
Miserandam potius quam damnandam existimo."
  Quod si damnanda perscrutatus crimina
Paterfamiliâs esset, si mendacium
Subtiliter rimatus a radicibus;
Non evertisset scelere funesto domum.

Nil spernat auris, nec tamen credat statim.
Quandoquidem et illi peccant, quos minime putes,
Et, qui non peccant, impugnantur fraudibus.
Hoc admonere simplices etiam potest,
Opinione alterius nequid ponderent.
Ambitio namque dissidens mortalium
Aut gratiæ subscribit, aut odio suo.
Erit ille notus, quem per te cognoveris.
Hæc exsecutus sum propterea pluribus,
Brevitate nimiâ quoniam quosdam offendimus.

FABULA XI.

Eunuchus ad Improbum.

Eunuchus litigabat cum quodam improbo;
Qui, super obscœna dicta et petulans jurgium,
Damnum insectatus est amissi corporis.
"Quin," ait, "hoc unum est, cur laborem validius,
Integritatis testes quia desunt mihi.
Sed quid Fortunæ, stulte, delictum arguis?
Id demum est homini turpe, quod meruit pati."

FABULA XII.

Pullus ad Margaritam.

In sterculino pullus gallinaceus,
Dum quærit escam, Margaritam repperit.
"Jaces indigno, quanta res," inquit, "loco!
Te siquis pretii cupidus vidisset tui,
Olim redîsses ad splendorem pristinum.
Ego quod te inveni, potior cui multo est cibus,
Nec tibi prodesse nec mihi quidquam potest."
Hoc illis narro, qui me non intelligunt.

FABULA XIII.

Apes et Fuci, Vespâ judice.

Apes in altâ quercu fecerant favos.
Hos Fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est, Vespâ judice;
Quæ, genus utrumque nôsset cum pulcherrime,
Legem duabus hanc proposuit partibus:
"Non inconveniens corpus, et par est color,
In dubium plane res ut merito venerit.
Sed, ne religio peccet imprudens mea,
Alvos accipite, et ceris opus infundite;
Ut, ex sapore mellis et formâ favi,
De quîs nunc agitur, auctor horum appareat."—
Fuci recusant: Apibus conditio placet.
Tunc illa hac litem sustulit sententiâ:
"Apertum est, quis non possit, aut quis fecerit.
Quapropter Apibus fructum restituo suum."
Hanc præterîssem fabulam silentio,
Si legem Fuci non recusâssent datam.

FABULA XIV.

Æsopus ludens.

Puerorum in turbâ quidam ludentem Atticus
Æsopum nucibus cum vidisset; restitit,
Et, quasi delirum, risit. Quod sensit simul,
Derisor potius quam deridendus, senex;
Arcum retensum posuit in mediâ viâ:
"Heus," inquit, "sapiens! expedi, quid fecerim."
Concurrit populus. Ille se torquet diu,
Nec quæstionis positæ causam intelligit:
Novissime succumbit. Tum victor sophus:
"Corrumpes arcum, semper tensum si habueris:
At, si laxâris, cum voles, erit utilis.

Sic ludus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi."

FABULA XV.

Canis et Agnus.

Inter capellas Agno palanti Canis,
"Stulte," inquit, "erras; non est hîc mater tua:"
Ovesque segregatas ostendit procul.—
"Non illam curo, quæ, cum libitum est, concipit;
Dein portat onus ingratum certis mensibus;
Novissime prolapsam effundit sarcinam;
Verum istam, quæ me nutrit admoto ubere;
Fraudatque natos lacte, ne desit mihi."—
"Tamen illa est potior, quæ te peperit."—"Non ita est.
Unde illa scivit, niger an albus nascerer?
Age porro, scîsset. Cum crearer masculus;
Beneficium magnum sane natali dedit,
Ut exspectarem lanium in horas singulas.
Cujus potestas nulla in gignendo fuit,
Cur hac sit potior, quæ jacentis miserita est,
Dulcemque præstat sponte benevolentiam?
Facit parentes bonitas, non necessitas."
His demonstrare voluit auctor versibus,
Obsistere homines legibus, meritis capi.

FABULA XVI.

Cicada et Noctua.

Humanitati qui se non accommodat,
Plerumque pœnas oppetit superbiæ.
Cicada acerbum Noctuæ convicium
Faciebat, solitæ victum in tenebris quærere,
Cavoque trunco capere somnum interdiu.
Rogata uti taceret, multo validius

Clamare cœpit: rursus admotâ prece,
Accensa magis est. Noctua, ut vidit sibi
Nullum esse auxilium, et verba contemni sua,
Hac est aggressa garrulam fallaciâ:
"Dormire quia me non sinunt cantus tui,
Sonare citharam quos putes Apollinis;
Potare est animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit: si non fastidis, veni;
Unâ bibamus."—Illa, quæ ardebat siti,
Simul cognovit vocem laudari suam,
Cupide advolavit. Noctua, egressa e cavo,
Trepidantem consectata est, et leto dedit.
Sic, viva quod negârat, tribuit mortua.

FABULA XVII.

Arbores in Deorum tutelâ.

Olim, quas vellent esse in tutelâ suâ,
Divi legerunt Arbores: quercus Jovi,
Et myrtus Veneri placuit; Phœbo laurea,
Pinus Cybebæ, populus celsa Herculi.
Minerva, admirans, quare steriles sumerent,
Interrogavit causam. Dixit Jupiter:
"Honorem fructu ne videamur vendere."—
"At, mehercule," illa, "narret quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructum est gratior."
Tunc sic Deorum genitor atque hominum sator:
"O nata! merito sapere dicêre omnibus:
Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria."
Nihil agere, quod non prosit, fabella admonet.

FABULA XVIII.

Pavo et Juno.

Pavo ad Junonem venit, indigne ferens
Cantus Luscinii quod sibi non tribuerit:

Illum esse cunctis auribus admirabilem:
Se derideri, simul ac vocem miserit.
Tunc, consolandi gratiâ, dixit Dea:
" Sed formâ vincis; vincis magnitudine;
Nitor smaragdi collo præfulget tuo;
Pictisque plumis gemmeam caudam explicas."—
" Quo mî," inquit, " mutam speciem, si vincor sono?"—
" Fatorum arbitrio partes sunt avibus datæ:
Tibi forma, vires aquilæ, luscinio melos,
Augurium corvo, læva cornici omina:
Omnesque propriis sunt contentæ dotibus."
Noli affectare, quod tibi non est datum;
Delusa ne spes ad querelam recidat.

FABULA XIX.

Æsopus ad Garrulum.

Æsopus domino solus cum esset familia,
Parare cœnam jussus est maturius.
Ignem ergo quærens, aliquot lustravit domos;
Tandemque invenit, ubi lucernam accenderet.
Tum, circumeunti fuerat quod iter longius,
Effecit brevius: namque rectâ per forum
Cœpit redire. Hîc quidam e turbâ garrulus:
" Æsope, medio sole, quid cum lumine?"—
" Hominem," inquit, " quæro;" et abiit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum rettulit,
Sensit profecto, se hominem non visum seni,
Intempestive qui occupato alluserit.

FABULA XX.

Asinus et Galli.

Qui natus est infelix, non vitam modo
Tristem decurrit; verum, post obitum quoque,
Persequitur illum dura fati miseria.
  Galli Cybebes circum pagos ducere
Asinum solebant, bajulantem sarcinas.
Is cum labore et plagis esset mortuus,
Detractâ pelle, sibi fecerunt tympana.
Rogati mox a quodam, delicio suo
Quidnam fecissent; hoc jocati sunt modo:
"Putabat se post mortem securum fore:
Ecce aliæ plagæ congeruntur mortuo."

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER IV.

PROLOGUS.

Joculare hoc tibi videtur: et sane, rei
Dum nihil habemus majus, calamo ludimus.
Sed, diligenter si intuere has nænias,
Quantam sub illis utilitatem reperies!
Non semper res sunt, quod videntur: decipit
Frons prima multos: rara mens intelligit,
Quid interiore condat Natura angulo.
Hoc ne locutus sine mercede existimer,
Fabellam adjiciam de Mustelâ et Muribus.

FABULA I.

Mustela et Mures.

Mustela, cum, annis et senectâ debilis,
Mures veloces non valeret assequi,
Involvit se farinâ, et obscuro loco
Abjecit negligenter. Mus, escam putans,
Assiluit, et comprensus occubuit nece.
Alter similiter periit, deinde et tertius.
Aliquot secutis, venit et retorridus,

Qui sæpe laqueos et muscipula effugerat;
Proculque insidias cernens hostis callidi,
"Sic valeas," inquit, "ut farina es, quæ jaces."

FABULA II.

Vulpes et Uva.

Fame coacta, Vulpes altâ in vineâ
Uvam appetebat, summis saliens viribus:
Quam tangere ut non potuit, discedens ait:
"Nondum matura est: nolo acerbam sumere."
Qui, facere quæ non possunt, verbis elevant,
Adscribere hoc debebunt exemplum sibi.

FABULA III.

Equus et Aper.

Equus sedare solitus quo fuerat sitim,
Dum sese Aper volutat, turbavit vadum.
Hinc orta lis est. Sonipes, iratus Fero,
Auxilium petiit Hominis: quem dorso levans,
It in hostem lætus. Jactis hunc telis eques
Postquam interfecit, sic locutus traditur:
"Lætor tulisse auxilium me precibus tuis;
Nam prædam cepi, et didici quam sis utilis:"
Atque ita coëgit frenos invitum pati.
Tum mœstus ille: "Parvæ vindictam rei
Dum quæro demens, servitutem repperi."
Hæc iracundos admonebit fabula,
Impune potius lædi, quam dedi alteri.

FABULA IV.

Æsopus Interpres Testamenti.

Plus esse in uno sæpe, quam in turbâ, boni,
Narratione posteris tradam brevi.
  Quidam decedens tres reliquit filias;
Unam formosam, et oculis venantem viros;
At alteram lanificam, frugi, et rusticam;
Devotam vino tertiam, et turpissimam.
Harum autem matrem fecit hæredem senex
Sub conditione, totam ut fortunam tribus
Æqualiter distribuat, sed tali modo:
Ne data possideant aut fruantur; tum, simul
Habere res desierint quas acceperint,
Centena matri conferant sestertia.
Athenas rumor implet. Mater sedula
Jurisperitos consulit. Nemo expedit,
Quo pacto non possideant quod fuerit datum,
Fructumve capiant; deinde, quæ habuerint nihil,
Quânam ratione conferant pecuniam.
Postquam consumta est temporis longi mora,
Nec testamenti potuit sensus colligi;
Fidem advocavit, jure neglecto, parens.
Seponit mœchæ vestem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam, eunuchos glabros;
Lanificæ agellos, pecora, villam, operarios,
Boves, jumenta, et instrumentum rusticum;
Potrici plenam antiquis apothecam cadis,
Domum politam, et delicatos hortulos.
Sic destinata dare cum vellet singulis,
Et approbaret populus, qui illas noverat;
Æsopus mediâ subito in turbâ constitit:
"O! si maneret condito sensus patri,
Quam graviter ferret, quod voluntatem suam
Interpretari non potuerint Attici!"
Rogatus deinde, solvit errorem omnium:
"Domum et ornamenta, cum venustis hortulis,

Et vina vetera, date lanificæ rusticæ.
Vestem, uniones, pedisequos, et cætera
Illi assignate, vitam quæ luxu trahit.
Agros et villam, et pecora cum pastoribus,
Donate mœchæ. Nulla poterit perpeti,
Ut moribus quid teneat alienum suis.
Deformis cultum vendet, ut vinum bibat.
Agros abjiciet mœcha, ut ornatum paret.
At illa, gaudens pecore, et lanæ dedita,
Quâcumque summâ tradet luxuriæ domum.
Sic nulla possidebit, quod fuerit datum,
Et dictam matri conferent pecuniam
Ex pretio rerum, quas vendiderint singulæ."
  Ita, quod multorum fugit imprudentiam,
Unius hominis repperit sollertia.

FABULA V.

Pugna Murium et Mustelarum.

Cum victi Mures Mustelarum exercitum
(Historia quorum et in tabernis pingitur)
Fugerent, et arctos circum trepidarent cavos;
Ægre recepti, tamen evaserunt necem.
Duces at horum, qui capitibus cornua
Suis ligârant, ut conspicuum in prœlio
Haberent signum, quod sequerentur, milites,
Hæsêre in portis, suntque capti ab hostibus:
Quos immolatos victor avidis dentibus
Capacis alvi mersit tartareo specu.
  Quemcumque populum tristis eventus premit,
Periclitatur magnitudo principum;
Minuta plebes facili præsidio latet.

FABULA VI.

Poëta.

Tu, qui nasutus scripta destringis mea,
Et hoc jocorum legere fastidis genus;
Parvâ [labellum] sustine patientiâ,
Severitatem frontis dum placo tuæ,
Et in cothurnis prodit Æsopus novis.
Utinam nec unquam Pelii nemoris jugo
Pinus bipenni concidisset Thessalâ;
Nec ad professæ mortis audacem viam
Fabricâsset Argus opere Palladio ratem;
Inhospitalis prima quæ Ponti sinus
Patefecit, in perniciem Graiûm et Barbarûm.
Namque et superbi luget Æëtæ domus,
Et regna Peliæ scelere Medeæ jacent:
Quæ, sævum ingenium variis involvens modis,
Illic, per artus fratris, explicuit fugam;
Hîc, cæde patris, Peliadum infecit manus.
Quid tibi videtur? Hoc quoque insulsum est, ais,
Falsoque dictum; longe quia vetustior
Ægæa Minos classe perdomuit freta,
Justique vindicavit exemplum imperî.
Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec fabellæ te juvant nec fabulæ?
Noli molestus esse omnino literis,
Majorem exhibeant ne tibi molestiam.
Hoc illis dictum est, siqui stulte nauseant,
Et, ut putentur sapere, cœlum vituperant.

FABULA VII.

Vipera et Lima.

Mordaciorem qui improbo dente appetit,
Hoc argumento se describi sentiat.
In officinam fabri venit Vipera:

Hîc cum tentaret siqua res esset cibi,
Limam momordit. Illa, contra, contumax,
"Quid me," inquit, "stulta, dente captas lædere,
Omne assuëvi ferrum quæ corrodere?"

FABULA VIII.

Vulpes et Hircus.

Homo simul ac venit in periclum callidus,
Reperire effugium quærit alterius malo.
Cum decidisset Vulpes in puteum inscia,
Et altiori clauderetur margine;
Devenit Hircus sitiens in eumdem locum:
Simul rogavit, esset an dulcis liquor,
Et copiosus. Illa, fraudem moliens,
"Descende, amice: tanta bonitas est aquæ,
Voluptas ut satiari non possit mea."
Immisit se Barbatus. Tum Vulpecula
Evasit puteo, nixa celsis cornibus;
Hircumque clauso liquit hærentem vado.

FABULA IX.

Peræ duæ.

Peras imposuit Jupiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit;
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hac re videre nostra mala non possumus;
Alii simul delinquunt, censores sumus.

FABULA X.

Fur Aram compilans.

Lucernam Fur accendit ex arâ Jovis,
Ipsumque compilavit ad lumen suum.

Onustus qui sacrilegio cum discederet,
Repente vocem sancta misit Religio:
"Malorum quamvis ista fuerint munera,
Mihique invisa, ut non offendar surripi;
Tamen scelestò spiritu culpam lues,
Olim cum adscriptus venerit pœnæ dies.
Sed, ne ignis noster facinori præluceat,
Per quem verendos excolit pietas Deos,
Veto esse tale luminis commercium."
Ita hodie nec lucernam de flammâ Deûm,
Nec de lucernâ fas est accendi sacrum.
  Quot res contineat hoc argumentum utiles,
Non explicârit alius, quam qui repperit.
Significat primo, Sæpe, quos ipse alueris,
Tibi inveniri maxime contrarios.
Secundo ostendit, Scelera, non irâ Deûm,
Fatorum dicto sed puniri tempore.
Novissime interdicit, Ne cum malefico
Usum bonus consociet ullius rei.

FABULA XI.

Hercules et Plutus.

Opes invisæ merito sunt forti viro,
Quia dives arca veram laudem intercipit.
  Cœlo receptus propter virtutem, Hercules
Cum gratulantes persalutâsset Deos;
Veniente Pluto, qui Fortunæ est filius,
Avertit oculos. Causam ut quæsivit Pater,
"Odi," inquit, "illum, quia malis amicus est,
Simulque objecto cuncta corrumpit lucro."

FABULA XII.

Leo regnans.

Utilius nihil esse homini quam recte loqui,
Probanda cunctis est quidem sententia:
Sed ad perniciem solet agi sinceritas.
Cum se ferarum regem fecisset Leo,
Et æquitatis vellet famam consequi;
A pristinâ deflexit consuetudine:
Atque inter illas, tenui contentus cibo,
Sancta incorruptâ jura reddebat fide.
Postquam labare cœpit pœnitentiâ......
* * * * * *
* * * * * *

FABULA XIII.

* * * * * *

Affictione veretri linguam mulieris;
Affinitatem traxit inde obscœnitas.

FABULA XIV.

Æsopus.

Rogavit alter, tribadas et molles mares
Quæ ratio procreâsset? exposuit Senex:
Idem Prometheus (auctor vulgi fictilis,
Qui, simul offendit ad fortunam, frangitur)
Naturæ partes, veste quas celat pudor,
Cum separatim toto finxisset die,
Aptare mox ut posset corporibus suis;
Ad cœnam est invitatus subito a Libero:
Ubi irrigatus multo venas nectare,
Sero domum est reversus titubanti pede.
Tum, semisomno corde, et errore ebrio,

Applicuit virginale generi masculo,
Et masculina membra applicuit feminis.
Ita nunc libido pravo fruitur gaudio.

FABULA XV.

Capellæ et Hirci.

Barbam Capellæ cum impetrâssent ab Jove,
Hirci mœrentes indignari cœperant,
Quod dignitatem feminæ æquâssent suam.
“ Sinite,” inquit, “ illas gloriâ vanâ frui,
Et usurpare vestri ornatum muneris ;
Pares dum non sint vestræ fortitudini.”
  Hoc argumentum monet, ut sustineas tibi
Habitu esse similes, qui sunt virtute impares.

FABULA XVI.

Gubernator et Nautæ.

Cum de fortunis quidam quereretur suis,
Æsopus finxit consolandi hoc gratiâ.
  Vexatâ sævis navi tempestatibus,
Inter vectorum lacrymas et mortis metum,
Faciem ad serenam subito mutatur dies.
Ferri secundis tuta cœpit flatibus ;
Nimiâque nautæ se hilaritate extollere.
Factus periclo tum gubernator sophus ;
“ Parce gaudere oportet, et sensim queri,
Totam quia vitam miscet dolor et gaudium.”

FABULA XVII.

Canum Legati ad Jovem.

Canes legatos olim misêre ad Jovem,
Meliora vitæ tempora oratum sibi ;

Ut sese eriperet hominum contumeliis,
Furfuribus sibi conspersum quod panem darent,
Fimoque turpi maximam explerent famem.
Profecti sunt legati non celeri pede,
Dum naribus scrutantur escam in stercore.
Citati non respondent. Vix tandem invenit
Eos Mercurius, et turbatos attrahit.
Tum vero, vultum magni ut viderunt Jovis,
Totam timentes concacârunt regiam.
Propulsi vero fustibus, vadunt foras.
Vetat dimitti magnus illos Jupiter.
Mirati sibi legatos non revertier,
Turpe æstimantes aliquid commissum a suis,
Post aliquod tempus alios adsciri jubent.
Rumor legatos superiores prodidit.
Timentes, rursus aliquid ne simile accidat,
Odore canibus anum sed multo replent:
Mandata dant: legati mittuntur: statim
Adeunt. Rogantes aditum, continuo impetrant.
Consedit genitor tum Deorum maximus,
Quassatque fulmen: tremere cœpêre omnia.
Canes confusi (subitus quod fuerat fragor)
Repente odorem mixtis cum merdis cacant.
Reclamant omnes, vindicandam injuriam:
Sic est locutus ante pœnam Jupiter:
"Non est legatos regis non dimittere;
Nec est difficile pœnas culpæ imponere.
Sed hoc ferent hi pro judicio præmium:
Non veto dimitti, verum cruciari fame,
Ne ventrem continere non possint suum.
Illi autem, qui miserunt hos tam futiles,
Nunquam carebunt hominis contumeliâ."
Ita nunc legatos exspectant et posteri;
Novumque venire qui videt, culum olfacit.

FABULA XVIII.

Homo et Colubra.

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.
  Gelu rigentem quidam colubram sustulit,
Sinuque fovit, contra se ipse misericors.
Namque, ut refecta est, necuit hominem protinus.
Hanc alia cum rogaret causam facinoris,
Respondit: "Ne quis discat prodesse improbis."

FABULA XIX.

Vulpes et Draco.

Vulpes, cubile fodiens, dum terram eruit,
Agitque plures altius cuniculos,
Pervenit ad draconis speluncam intimam;
Custodiebat qui thesauros abditos.
Hunc simul adspexit: "Oro, ut imprudentiæ
Des primum veniam; deinde, si pulchre vides,
Quam non conveniens aurum sit vitæ meæ,
Respondeas clementer. Quem fructum capis
Hoc ex labore? quodve tantum est præmium,
Ut careas somno, et ævum in tenebris exigas?"—
"Nullum," inquit ille: "verum hoc a summo mihi
Jove attributum est."—"Ergo nec sumis tibi,
Nec ulli donas quidquam?"—"Sic fatis placet."—
"Nolo irascaris, libere si dixero:
Dîs est iratis natus, qui est similis tibi."
  Abiturus illuc, quo priores abierunt,
Quid mente cæcâ miserum torques spiritum?
Tibi dico, avare, gaudium hæredis tui,
Qui thure Superos, ipsum te fraudas cibo;
Qui tristis audis musicum citharæ sonum;
Quem tibiarum macerat jucunditas;
Opsoniorum pretia cui gemitum exprimunt;
Qui, dum quadrantes aggeras patrimonio,

Cœlum fatigas sordido perjurio;
Qui circumcidis omnem impensam funeris,
Libitina nequid de tuo faciat lucri.

FABULA XX.

Phædrus.

Quid judicare cogitet livor, modo
Licet dissimulet, pulchre tamen intelligo.
Quidquid putabit esse dignum memoriæ,
Æsopi dicet; siquid minus arriserit,
A me contendet fictum quovis pignore.
Quem volo refelli jam nunc responso meo:
Sive hoc ineptum, sive laudandum est opus,
Invenit ille, nostra perfecit manus.
Sed exsequamur cœptum propositi ordinem.

FABULA XXI.

Naufragium Simonidis.

Homo doctus in se semper divitias habet.
Simonides, qui scripsit egregium melos,
Quo paupertatem sustineret facilius,
Circumire cœpit urbes Asiæ nobiles,
Mercede acceptâ laudem victorum canens.
Hoc genere quæstûs postquam locuples factus est,
Venire in patriam voluit cursu pelagio:
(Erat autem, ut aiunt, natus in Ceâ insulâ.)
Adscendit navem: quam tempestas horrida
Simul et vetustas medio dissolvit mari.
Hi zonas, illi res pretiosas colligunt,
Subsidium vitæ. Quidam curiosior;
"Simonide, tu ex opibus nil sumis tuis?"—
"Mecum," inquit, "mea sunt cuncta."—Tunc pauci enatant;
Quia plures onere degravati perierant.

Prædones adsunt; rapiunt quod quisque extulit;
Nudos relinquunt. Forte Clazomenæ prope
Antiqua fuit urbs, quam petierunt naufragi.
Hîc literarum quidam studio deditus,
Simonidis qui sæpe versus legerat,
Eratque absentis admirator maximus,
Sermone ab ipso cognitum cupidissime
Ad se recepit: veste, nummis, familiâ,
Hominem exornavit. Cæteri tabulam suam
Portant, rogantes victum. Quos casu obvios
Simonides ut vidit; "Dixi," inquit, "mea
Mecum esse cuncta: vos quod rapuistis, perît."

FABULA XXII.

Mons Parturiens.

Mons parturibat, gemitus immanes ciens:
Eratque in terris maxima exspectatio.
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi,
Qui, magna cum minaris, extricas nihil.

FABULA XXIII.

Formica et Musca.

Formica et Musca contendebant acriter,
Quæ pluris esset. Musca sic cœpit prior:
"Conferre nostris tu potes te laudibus?
Ubi immolatur, exta prægusto Deûm:
Moror inter aras, templa perlustro omnia:
In capite regis sedeo, cum visum est mihi;
Et matronarum casta delibo oscula:
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
Quid horum simile tibi contingit, rustica?"—
"Est gloriosus sane convictus Deûm;
Sed illi qui invitatus, non qui invisus est.
Reges commemoras, et matronarum oscula:

Ego granum in hiemem cum studiose congero,
Te circa murum video pasci stercore.
Aras frequentas: nempe abigeris, quo venis.
Nihil laboras: ideo, cum opus est, nil habes.
Superba jactas, tegere quod debet pudor.
Æstate me lacessis; cum bruma est, siles.
Mori contractam cum te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profecto rettudi superbiam."
 Fabella talis hominum discernit notas,
Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exhibet solidum decus.

FABULA XXIV.

Simonides a Diis servatus.

Quantum valerent inter homines literæ,
Dixi superius; quantus nunc illis honos
A Superis sit tributus, tradam memòriæ.
 Simonides, idem ille de quo rettuli,
Victor laudem cuidam pyctæ ut scriberet,
Certo conductus pretio, secretum petît.
Exigua cum frenaret materia impetum,
Usus poëta moris est licentiâ;
Atque interposuit gemina Ledæ sidera,
Auctoritatem similis referens gloriæ.
Opus approbavit: sed mercedis tertiam
Accepit partem. Cum reliqüum posceret,
"Illi," inquit, "reddant, quorum sunt laudis duæ:
Verum, ut ne irate dimissum te censeas,
Ad cœnam mihi promitte: cognatos volo
Hodie invitare, quorum es in numero mihi."—
Fraudatus quamvis, et dolens injuriâ,
Ne male dimissus gratiam corrumperet,
Promisit: rediit horâ dictâ: recubuit.
Splendebat hilare poculis convivium:
Magno apparatu læta resonabat domus;

Repente duo cum juvenes, sparsi pulvere,
Sudore multo diffluentes corpora,
Humanam supra formam, cuidam servulo
Mandant, ut ad se provocet Simoniden:
Illius interesse ne faciat moram.
Homo perturbatus excitat Simoniden.
Unum promôrat vix pedem triclinio,
Ruina camaræ subito oppressit cæteros:
Nec ulli juvenes sunt reperti ad januam.
Ut est vulgatus ordo narratæ rei,
Omnes sciverunt Numinum præsentiam
Vati dedisse vitam mercedis loco.

EPILOGUS, AD EUTYCHUM.

Supersunt mihi, quæ scribam; sed parco sciens:
Primum, esse ne tibi videar molestior,
Distringit quem multarum rerum varietas:
Dein, siquis eadem forte conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui:
Quamvis materiæ tanta abundet copia,
Labori faber ut desit, non fabro labor.
Brevitati nostræ præmium ut reddas, peto,
Quod es pollicitus: exhibe vocis fidem.
Nam vita morti propior est quotidie:
Et hoc minus perveniet ad me muneris,
Quo plus consumet temporis dilatio.
Si cito rem perages, usus fiet longior:
Fruar diutius, si celerius cœpero.
Languentis ævi dum sunt aliquæ reliquiæ,
Auxilio locus est: olim senio debilem
Frustra adjuvare bonitas nitetur tua;
Cum jam desierit esse beneficium utile,
Et mors vicina flagitârit debitum.
Stultum admovere tibi preces sexcenties,
Proclivis ultro cum sis misericòrdiæ.
Sæpe impetravit veniam confessus reus:
Quanto innocenti justius debet dari!

Tuæ prius sunt partes; aliorum dein;
Similique gyro venient aliorum vices.
Decerne, quod religio, quod patitur fides;
Et gratulari me fac judicio tuo.
Excedit animus, quem proposuit, terminum:
Sed difficulter continetur spiritus;
Integritatis qui sinceræ conscius,
A noxiorum premitur insolentiis.
Qui sint, requiris? apparebunt tempore.
Ego, quondam legi quam puer sententiam,
"Palam mutire plebeio piaculum est,"
Dum sanitas constabit, pulchre meminero.

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER V.

PROLOGUS.

Cum destinâssem terminum operi statuere,
In hoc, ut aliis esset materiæ satis;
Consilium tacito corde damnavi statim.
Nam, siqui talis etiam tituli est [æmulus;]
Quo pacto divinabit quidnam omiserim,
Ut illud ipsum cupiat famæ tradere,
Sua cuique cum sit animi cogitatio,
Colorque proprius? Ergo non levitas mihi,
Sed certa ratio, causam scribendi dedit.
Quare, Particulo, quoniam caperis fabulis,
(Quas Æsopeas, non Æsopi, nomino,
Quia paucas ille ostendit, ego plures fero,
Usus vetusto genere, sed rebus novis)
Quintum libellum, cum vacârit, perleges.
Huic obtrectare si volet malignitas,
Imitari dum non possit, obtrectet licet.
Mihi parta laus est: quod tu, quod similes tui,
Vestras in chartas verba transfertis mea;
Dignumque longâ judicatis memoriâ:
Illiteratum plausum nec desidero.

Poëta rursus.

Æsopi nomen sicubi interposuero,
Cui reddidi jampridem quidquid debui,
Auctoritatis esse scito gratiâ.
Ut quidam artifices nostro faciunt sæculo;
Qui pretium operibus majus inveniunt, [novo
Si marmori adscripsêre Praxitelen, Scopan
Æri, Myronem argento, tabulæ Zeuxidem:
Adeo fucatæ plus vetustati favet]
Invidia mordax, quam bonis præsentibus.
Sed jam ad fabellam talis exempli feror:
* * * * *

FABULA I.

Demetrius et Menander.

Demetrius, qui dictus est Phalereus,
Athenas cum occupavit imperio improbo;
Ut mos est vulgi, passim et certatim ruunt;
" Feliciter!" succlamant. Ipsi principes
Illam osculantur, quâ sunt oppressi, manum,
Tacite gementes tristem fortunæ vicem.
Quinetiam resides et sequentes otium,
Ne defuisse noceat, reptant ultimi.
In quîs Menander, nobilis comœdiis,
(Quas, ipsum ignorans, legerat Demetrius,
Et admiratus fuerat ingenium viri)
Unguento delibutus, vestitu affluens,
Veniebat gressu delicato et languido.
Hunc ubi tyrannus vidit extremo agmine;
" Quisnam cinædus ille in conspectu meo
Audet venire?" Responderunt proximi;
" Hic est Menander scriptor." Mutatus statim,
[* *Compellat hominem blande, dextramque arripit.* *]

FABULA II.

Viatores et Latro.

[* *Viam expediti pariter carpebant duo;*
Imbellis alter, alter at promtus manu.
Occurrit illis latro, et, intentans necem,
Aurum poposcit. Audax, confestim irruens,
*Vim vi repellit, ac ferro incautum occupat,**]
Et vindicavit sese forti dexterâ.
Latrone occiso, timidus accurrit comes,
Stringitque gladium: dein, rejectâ pænulâ,
" Cedo," inquit, " illum: jam curabo sentiat,
Quos attentârit."—Tunc, qui depugnaverat:
" Vellem istis verbis saltem adjuvisses modo:
Constantior fuissem, vera existimans.
Nunc conde ferrum et linguam pariter futilem,
Ut possis alios ignorantes fallere.
Ego, qui sum expertus, quantis fugias viribus,
Scio, quam virtuti non sit credendum tuæ."
Illi assignari debet hæc narratio,
Qui re secundâ fortis est, dubiâ fugax.

FABULA III.

Calvus et Musca.

Calvi momordit musca nudatum caput;
Quam opprimere captans, alapam sibi duxit gravem.
Tunc illa, irridens; " Punctum volucris parvulæ
Voluisti morte ulcisci: quid facies tibi,
Injuriæ qui addideris contumeliam?"
Respondit, " Mecum facile redeo in gratiam,
Cui non fuisse mentem lædendi scio:
Sed te, contemti generis animal improbum,
Quæ delectaris bibere humanum sanguinem,
Optem necare vel majore incommodo."
Hoc argumentum veniam [modo dari docet,]

Qui casu peccat: nam, qui consilio est nocens,
Illum esse quâvis pœnâ dignum judico.

FABULA IV.

Homo et Asinus.

Quidam immolâsset verrem cum sancto Herculi,
Cui pro salute votum debebat suâ,
Asello jussit reliquias poni hordei.
Quas adspernatus, ille sic locutus est:
"Libenter istum prorsus appeterem cibum,
Nisi, qui nutritus illo est, jugulatus foret."
Hujus respectu fabulæ deterritus,
Periculosum semper vitavi lucrum.
Sed dices, "Qui rapuêre, divitias habent."
Numeremus, agedum, qui deprensi perierint:
Majorem turbam punitorum reperies.
Paucis temeritas est bono, multis malo.

FABULA V.

Scurra et Rusticus.

Pravo favore labi mortales solent;
Et, pro judicio dum stant erroris sui,
Ad pœnitendum rebus manifestis agi.
Facturus ludos quidam dives nobiles,
Proposito cunctos invitavit præmio;
Quam quisque posset, ut novitatem ostenderet.
Venêre artifices laudis ad certamina.
Quos inter Scurra, notus urbano sale,
Habere dixit se genus spectaculi,
Quod in theatro nunquam prolatum foret.
Dispersus rumor civitatem concitat:
Paulo ante vacua, turbam deficiunt loca.
In scenâ vero postquam solus constitit,
Sine apparatu, nullis adjutoribus,

Silentium ipsa fecit exspectatio.
Ille in sinum repente demisit caput,
Et sic porcelli vocem est imitatus suâ,
Verum ut subesse pallio contenderent,
Et excuti juberent. Quo facto, simul
Nihil est repertum, multis onerant laudibus,
Hominemque plausu prosequuntur maximo.
Hoc videt ut fieri Rusticus, " Non (mehercule)
Me vincet," inquit: et statim professus est,
Idem facturum melius se postridie.
Fit turba major: jam favor mentes tenet,
Et derisuri, non spectaturi, sedent.
Uterque prodit: Scurra degrunnit prior,
Movetque plausus, et clamores suscitat.
Tunc simulans sese vestimentis Rusticus
Porcellum obtegere (quod faciebat scilicet,
Sed, in priore quia nil compererant, latens)
Pervellit aurem vero, quem celaverat,
Et cum dolore vocem naturæ exprimit.
Acclamat populus, Scurram multo similius
Imitatum; et cogit Rusticum trudi foras.
At ille profert ipsum porcellum e sinu;
Turpemque aperto pignore errorem probans;
" En, hic declarat, quales sitis judices."

Poëta.

Adhuc supersunt multa, quæ possim eloqui:
Et copiosa abundat rerum varietas.
Sed temperatæ suaves sunt argutiæ;
Immodicæ offendunt. Quare, vir sanctissime,
Particulo, (chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium literis)
Si non ingenium, certe brevitatem approba;
Quæ commendari tanto debet justius,
Quanto poëtæ sunt molesti validius.

FABULA VI.

Duo Calvi.

Invenit calvus forte in trivio pectinem.
Accedens alter, æque defectus pilis,
"Eia," inquit, "in commune, quodcumque est lucri."
Ostendit ille prædam, et adjecit simul:
"Superûm voluntas favit; sed, fato invido,
Carbonem (ut aiunt) pro thesauro invenimus."
Quem spes delusit, huic querela hæc convenit.

FABULA VII.

Princeps Tibicen.

Ubi vanus animus, aurâ captus frivolâ,
Arripuit insolentem sibi fiduciam,
Facile ad derisum stulta levitas ducitur.
Princeps Tibicen notior paulo fuit,
Operam Bathyllo solitus in scenâ dare.
Is forte ludis, (non satis memini, quibus)
Dum pegma rapitur, concidit casu gravi
Necopinus, et sinistram fregit tibiam;
Duas cum dextras maluisset perdere.
Inter manus sublatus, et multum gemens,
Domum refertur. Aliquot menses transeunt,
Ad sanitatem dum venit curatio.
Ut spectatorum mos est, et lepidum genus,
Desiderari cœpit, cujus flatibus
Solebat excitari saltantis vigor.
Erat facturus ludos quidam nobiles;
Et incipiebat Princeps ingredier. Eum
Adducit pretio, precibus, ut tantummodo
Ipso ludorum ostenderet sese die.
Qui simul advenit, rumor de Tibicine
Fremit in theatro: quidam affirmant mortuum,

Quidam in conspectum proditurum sine morâ.
Aulæo misso, devolutis tonitrubus,
Dî sunt locuti more translaticio.
Tunc chorus ignotum more docto canticum
Insonuit, cujus hæc fuit sententia;
"Lætare, incolumis, Roma, salvo Principe."
In plausus consurrectum est. Jactat basia
Tibicen; gratulari fautores putat.
Equester ordo stultum errorem intelligit:
Magnoque risu canticum repeti jubet.
Iteratur. Illic homo meus se in pulpito
Totum prosternit. Plaudit illudens eques:
Rogare populus hunc coronam existimat.
Ut vero cuneis notuit res omnibus;
Princeps, ligato crure niveâ fasciâ,
Niveisque tunicis, niveis etiam calceis,
Superbiens honore divinæ domûs,
Ab universis capite est protrusus foras.

FABULA VIII.

Occasio depicta.

Cursu volucri pendens in novaculâ,
Calvus, comosâ fronte, nudo corpore,
Quem si occupâris, teneas; elapsum semel
Non ipse possit Jupiter reprehendere;
Occasionem rerum significat brevem.
  Effectus impediret ne segnis mora,
Finxêre antiqui talem effigiem Temporis.

FABULA IX.

Taurus et Vitulus.

Angusto in aditu Taurus, luctans cornibus,
Cum vix intrare posset ad præsepia;
Monstrabat Vitulus, quo se pacto flecteret.

"Tace," inquit: "ante hoc novi, quam tu natus es."
Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

FABULA X.

Venator et Canis.

Adversus omnes fortis et velox feras,
Canis cum domino semper fecisset satis,
Languere cœpit annis ingravantibus.
Aliquando objectus hispidi pugnæ suis,
Arripuit aure: sed cariosis dentibus
Prædam dimisit. Hîc tum Venator dolens
Canem objurgavit. Cui senex contra Latrans:
"Non me destituit animus, sed vires meæ.
Quod fuimus, lauda, si jam damnas, quod sumus."
Hoc cur, Philete, scripserim, pulchre vides.

Quinque PHÆDRI Fabulæ,

a MARQUARDO GUDIO

e veteri Manuscripto recuperatæ.

(1.) *Miluus Ægrotans.*

Multos cum menses ægrotâsset Miluus,
Nec jam videret esse vitæ spem suæ;
Matrem rogabat, sancta circumiret loca,
Et pro salute vota faceret maxima.
"Faciam," inquit, "fili: sed, opem ne non impetrem,
Vehementer vereor. Tu, qui, delubra omnia
Vastando, cuncta polluisti altaria,
Sacrificîs nullis parcens, nunc quid vis rogem?"

(2.) *Lepores vitæ pertæsi.*

Qui sustinere non potest suum malum,
Alios inspiciat, et discat tolerantiam.
Aliquando in silvis strepitu magno conciti,
Lepores clamant, se, propter assiduos metus,
Finire velle vitam. Sic quemdam ad lacum
Venerunt, miseri quo se præcipites darent.
Adventu quorum postquam ranæ territæ
Virides in algas misere fugientes ruunt:
"Heus!" inquit unus, "sunt et alii, quos timor
Vexat malorum. Ferte vitam, ut cæteri."

(3.) *Vulpes et Jupiter.*

Naturam turpem nulla fortuna obtegit.
Humanam in speciem cum vertisset Jupiter
Vulpem, regali pellex ut sedit throno,
Scarabæum vidit prorepentem ex angulo;

Notamque ad prædam celeri prosiluit gradu.
Superi risêre: magnus erubuit Pater;
Repudiatam turpemque pellicem expulit,
His prosecutus: "Vive, quo digna es modo,
Quæ nostris uti meritis digne non potes."

(4.) *Leo et Mus.*

Ne quis minores lædat, fabula hæc monet.
Leone in silvâ dormiente, rustici
Luxuriabant mures; et unus ex iis
Super cubantem casu quodam transiit.
Expergefactus miserum Leo celeri impetu
Arripuit: ille veniam sibi dari rogat;
Crimen fatetur, peccatum imprudentiæ.
Hoc Rex ulcisci gloriosum non putans,
Ignovit, et dimisit. Post paucos dies,
Leo dum vagatur noctu, in foveam decidit.
Captum ut se agnovit laqueis, voce maximâ
Rugire cœpit: cujus immanem ad sonum
Mus subito accurrens, "Non est quod timeas," ait.
"Beneficio magno gratiam reddam parem."
Mox omnes artus, artuum et ligamina,
Lustrare cœpit; cognitosque dentibus
Nervos rodendo, laxat ingenia artuum.
Sic captum Mus Leonem silvis reddidit.

(5.) *Homo et Arbores.*

Pereunt, suis auxilium qui dant hostibus.
Factâ bipenni, quidam ab arboribus petît,
Manubrium ut darent e ligno quod foret
Firmum: jusserunt omnes oleastrum dari.
Accepit munus; aptans et manubrium,
Cœpit securi magna excidere robora.
Dumque eligebat quæ vellet, sic Fraxino
Dixisse fertur Quercus, "Merito cædimur."

FLAVII AVIANI
FABULÆ.

PRÆFATIO.

Avianus Theodosio.

Dubitanti mihi, Theodosi optime, quonam literarum titulo nostri nominis memoriam mandaremus, fabularum textus occurrit; quod in his urbane concepta falsitas deceat, et non incumbat necessitas veritatis. Nam quis tecum de oratione, quis de poëmate, loqueretur, cum in utroque literarum genere et Atticos Græcâ eruditione superes, et Latinitate Romanos? Hujus ergo materiæ ducem nobis Æsopum noveris, qui, responso Delphici Apollinis monitus, ridicula orsus est, ut legenda firmaret. Verum has pro exemplo fabulas et Socrates divinis operibus indidit, et poëmati suo Flaccus aptavit; quod in se, sub jocorum communium specie, vitæ argumenta contineant: quas Græcis iambis Babrius repetens, in duo volumina coarctavit. Phædrus etiam partem aliquam quinque in libellos resolvit. De his ergo ad quadraginta et duas in unum redactas fabulas edidi; quas, rudi Latinitate compositas, elegis sum explicare conatus. Habes ergo opus, quo animum oblectes, ingenium exerceas, sollicitudines leves, totumque vivendi ordinem cautus agnoscas. Loqui vero arbores, feras cum hominibus gemere, verbis certare volucres, animalia ridere, fecimus; ut, pro singulorum necessitatibus, vel ab ipsis animis sententia proferatur.

FABULA I.

Rustica et Lupus.

Rustica deflenti parvo juraverat olim,
Ni taceat, rabido quod foret esca lupo.
Credulus hanc vocem Lupus audiit, et manet ipsas
Pervigil ante fores, irrita vota gerens.
Nam lassata puer nimiæ dat membra quieti:
Spem quoque raptori sustulit inde fames.
Hunc ubi silvarum repetentem lustra suarum
Jejunum conjux sensit adesse lupa,
"Cur," inquit "nullam refers de more rapinam,
Languida consumtis sed trahis ora genis?"—
"Ne mireris," ait, "deceptum fraude malignâ,
Vix miserum vacuâ delituisse fugâ.
Nam, quæ præda, rogo, quæ spes contingere posset,
Jurgia nutricis cum mihi verba darent?"
Hæc sibi dicta putet, seque hac sciat arte notari,
Femineam quisquis credidit esse fidem.

FABULA II.

Aquila et Testudo.

Pennatis avibus quondam Testudo locuta est;
Si quis eam volucrem constituisset humi;
Protinus e rubris conchas proferret arenis,
Quîs pretium nitido cortice bacca daret;
Indignans sibimet, tardo quod sedula gressu
Nil ageret toto, perficeretque, die.
Ast, ubi promissis Aquilam fallacibus implet,
Experta est similem perfida lingua fidem.
Et male mercatis dum quærit sidera pennis,
Occidit infelix alitis ungue fero.
Tum quoque sublimis, cum jam moreretur, in auras
Ingemuit, votis hæc licuisse suis:

Atque ait, "Exosæ post hæc documenta quietis
Non sine supremo magna labore peti."
Sic, quicumque novâ sublatus laude tumescit,
Dat merito pœnas, dum meliora cupit.

FABULA III.

Cancer et Mater.

Curva retrocedens cum fert vestigia Cancer,
Hispida saxosis terga relisit aquis.
Hunc genitrix facili cupiens procedere gressu,
Talibus alloquiis præmonuisse datur:
"Ne tibi transverso placeant hæc devia, nate;
Rursus in obliquos neu velis ire pedes.
Sed, nisu contenta ferens vestigia recto,
Innocuos [proso] tramite siste gradus."—
Cui natus, "Faciam, si me præcesseris," inquit;
"Rectaque monstrantem certior ipse sequar:"
Nam stultum nimis est, cum tu pravissima tentes,
Alterius censor ut vitiosa notes.

FABULA IV.

Boreas et Sol.

Immitis Boreas, placidusque, ad sidera, Phœbus,
Jurgia cum magno conseruêre Jove,
Quis prior inceptum peragat: mediumque per orbem
Carpebat solitum forte viator iter.
Convenit hanc potius liti præfigere causam,
Pallia nudato decutienda viro.
Protinus, impulsus ventis, circumtonat æther,
Et gelidus nimias depluit imber aquas.
Ille magis duplicem lateri circumdat amictum,
Turbida submotos quà trahit aura sinus.
Sed tenues radios paulatim increscere Phœbus
Jusserat, ut nimio surgeret igne jubar;

Donec, lassa volens requiescere membra, viator
Depositâ fessus veste resedit humi.
Tunc victor docuit præsentia numina Titan,
Nullum præmissis vincere posse minis.

FABULA V.

Rusticus et Asinus.

Metiri se quemque decet, propriisque juvari
Laudibus, alterius nec bona ferre sibi;
Ne detracta gravem faciant miracula risum,
Cœperit in solitis cum remeare malis.
Exuvias Asinus Gætuli forte leonis
Repperit, et spoliis induit ora novis.
Aptavitque suis incongrua tegmina membris,
Et miserum tanto pressit honore caput.
Ast, ubi terribilis animo circumstetit horror,
Pigraque præsumtus venit in ossa vigor;
Mitibus ille feris communia pabula calcans,
Turbabat pavidas per sua rura boves.
Rusticus hunc magnâ postquam deprendit ab aure,
Correptum vinclis verberibusque domat.
Et, simul abstracto denudans corpora tergo,
Increpat his miserum vocibus ille pecus:
"Forsitan ignotos mutato tegmine fallas;
At mihi, qui quondam, semper asellus eris."

FABULA VI.

Rana et Vulpes.

Edita gurgitibus, olimque immersa profundo,
Et luteis tantum semper amica vadis,
Ad superos colles herbosaque prata recurrens,
Mulcebat miseras turgida rana feras,
Callida quod posset gravibus succurrere morbis,
Et vitam ingenio continuare suo:

Nec se Pæonio jactat cessisse magistro,
Quamvis perpetuos curet in orbe Deos.
Tunc Vulpes, pecudum ridens astuta quietem,
Verborum vacuam prodidit esse fidem.
" Hæc dabit ægrotis," inquit, " medicamina membris,
Pallida cœruleus cui notat óra color ?"
Ne sibimet quisquam de rebus inaniter ullis,
Quas nequit, imponat, fabula nostra docet.

FABULA VII.

Canis.

Haud facile est pravis innatum mentibus, ut se
Muneribus dignas suppliciove putent.
Forte Canis quondam, nullis latratibus horrens,
Nec patulis primum rictibus ora trahens,
Mollia sed pavidæ submittens verbera caudæ,
Concitus audaci vulnera dente dabat.
Hunc dominus, ne quem probitas simulata lateret,
Jusserat in rabido gutture ferre nolam.
Faucibus innexis crepitantia subligat æra,
Quæ facili motu signa cavenda darent.
Hæc tamen ille sibi credebat præmia ferri,
Et similem turbam despiciebat ovans.
Tunc insultantem senior de plebe superbum
Aggreditur, tali singula voce monens:
" Infelix ! quæ tanta rapit dementia sensum,
Munera pro meritis si cupis ista dari ?
Non hoc virtutis decus ostentatur in ære;
Nequitiæ testem sed geris inde sonum."

FABULA VIII.

Camelus.

Contentum propriis sapientem vivere rebus,
Nec cupere alterius, fabula nostra monet;
[Indignata cito ne stet Fortuna recursu,]
Atque eadem minuat, quæ dedit ante, rota.
Corporis immensi fertur pecus isse per auras,
Et magnum precibus sollicitâsse Jovem:
Turpe nimis cunctis irridendumque videri,
Insignes geminis cornibus ire boves;
Et solum nullâ munitum parte Camelum,
Objectum cunctis expositumque feris.
Jupiter arridens, postquam sperata negavit,
Insuper et magnæ sustulit auris onus.
"Vive minor merito, cui sors non sufficit," inquit;
"Et tua perpetuum, livide, damna geme."

FABULA IX.

Viatores.

Montibus ignotis, curvisque in vallibus arctum
Cum socio quidam suscipiebat iter.
Securus, quodcumque malum Fortuna tulisset,
Robore collato posset uterque pati.
Dumque per inceptum vario sermone feruntur,
In mediam præceps convenit ursa viam.
Horum alter, facili comprendens robora cursu,
In viridi trepidum fronde pependit onus.
Ille trahens nullo jacuit vestigia gressu,
Exanimem fingens, sponte relisus humi.
Continuo, prædam cupiens, fera sæva cucurrit,
Et miserum curvis unguibus ante levat.
Verum, ubi concreto riguerunt membra timore,
(Nam solitus mentis liquerat ossa calor)
Tunc olidum credens, quamvis jejuna, cadaver,

Deserit, et lustris conditur ursa suis.
Sed, cum securi paulatim in verba redîssent,
  Liberior justo, qui fuit ante fugax:
" Dic, sodes, quidnam trepido tibi rettulit ursa?
  Nam secreta diu, multaque, verba dedit."—
" Multa quidem monuit; tamen hæc quoque maxima jussit,
  Quæ misero semper sunt facienda mihi:
' Ne facile alterius repetas consortia,' dixit,
  ' Rursus ab insanâ ne capiare ferâ.' "

FABULA X.

Eques calvus.

Calvus eques, capiti solitus religare capillos,
  Atque alias nudo vertice ferre comas;
Ad campum nitidis venit conspectus in armis,
  Et facilem frenis flectere cœpit equum.
Hujus ab adverso Boreæ spiramina perflant;
  Ridiculum populo conspiciente caput.
Nam mox dejecto nituit frons nuda galero,
  Discolor appositâ quæ fuit ante comâ.
Ille sagax, tantis cum risus millibus esset,
  Distulit admotâ calliditate jocum.
" Quid mirum positos," referens, " fugisse capillos,
  Quem prius æquævæ deseruêre comæ?"
Ridiculo cuiquam cum sis, absolvere temet
  Oppositâ veri cum ratione stude.

FABULA XI.

Olla ærea, et Olla lutea.

Arripiens geminas ripis cedentibus ollas,
  Insanis pariter flumen agebat aquis.
Sed diversa duas ars et natura creavit:
  Ære prior fusa est, altera ficta luto.

Dispar erat fragili et solidæ concordia motûs;
  Incertumque vagus amnis habebat iter.
Ne tamen allisam confringeret ærea testam,
  Jurabat: [sociam at] longius ire viam
Illa timens, (ne quid levibus graviora nocerent,
  Et quia nulla brevi est cum meliore fides)
"Quamvis securam verbis me feceris," inquit,
  "Non timor ex animo discutiendus erit.
Nam me sive tibi, seu te mihi, conferat unda,
  Semper ero ambobus subdita sola malis."
Pauperior caveat sese sociare potenti;
  Namque fides illi cum parili melior.

FABULA XII.

Rusticus, qui Thesaurum invenerat.

Rusticus, impresso molitus vomere terram,
  Thesaurum sulcis prosiluisse videt.
Mox indigna animo properante relinquit aratra,
  Semina compellens ad meliora boves.
Continuo supplex Telluri construit aras,
  Quæ sibi depositas sponte dedisset opes.
Hunc Fortuna novis gaudentem provida rebus
  Admonet, indignam se quoque thure dolens.
"Nunc inventa meis non prodis munera templis,
  Atque alios mavis participare Deos.
Sed, cum surrepto fueris tristissimus auro,
  Me primam lacrymis sollicitabis inops.
[Non me ridenti, sed tristi, cernere vultu
  Fas erit, et vacua sint tibi vota tua."]
Unius accepto peccat grave quisque talento,
  Si, quod ab hoc sumsit, imputat hoc alii.

FABULA XIII.

Taurus et Hircus.

Immensum Taurus fugeret cum forte leonem,
  Tutaque desertis quæreret antra viis;
Speluncam reperit, quam tunc hirsutus habebat,
  Cinyphii ductor qui solet esse gregis.
Ast, ubi submissâ meditantem irrumpere fronte
  Obvius obliquo terruit ore caper;
Tristis abit, longâque fugax de valle locutus,
  (Nam timor expulsum jurgia ferre vetat)
" Non te demissis setosum, putide, barbis,
  Illum, qui superest, insequiturque, tremo.
Nam, si discedat, nosces, stultissime, quantum
  Discrepet a Tauri viribus hircus olens."
Dum cupis illatum tibimet par solvere damnum,
  Absque tuo damno hocce caveto fore.

FABULA XIV.

Simia et Jupiter.

Jupiter in toto quondam quæsiverat orbe,
  Munera natorum qui meliora daret.
Certatim ad regem currit genus omne ferarum,
  Permixtumque homini cogitur ire pecus.
Sed nec squamigeri desunt ad jurgia pisces,
  Vel quidquid volucrum purior aura vehit.
Inter quos trepidæ ducebant pignora matres,
  Judicio tanti discutienda Dei.
Tunc brevis informem traheret cum Simia natum,
  Ipsum etiam in risum compulit ire Jovem.
Hanc tamen ante alias rupit turpissima vocem,
  Dum generis crimen sic abolere cupit:
" Jupiter hoc nôrit, maneat victoria siquem,
  Judicio superest omnibus iste meo."
Ergo mos homini est: quidquid sibi fecerit ipse,

Vile licet maneat, comprobat ipse tamen.
Nolo velis rerum quidquam laudare tuarum,
Alterius nisi sint ore probata prius.

FABULA XV.

Grus et Pavo.

Threïciam volucrem fertur Junonius ales
Communi sociam [contemerâsse] cibo.
Namque inter varias fuerat discordia formas,
Magnaque de facili jurgia lite trahunt:
Quod sibi multimodo fulgerent membra decore,
Cœruleam facerent livida terga gruem.
Et, simul, erectæ circumdans tegmina caudæ,
Sparserat arcanum rursus in astra jubar.
Illa, licet nullo pennarum certet honore,
His tamen insultans vocibus usa datur:
" Quamvis innumerus plumas variaverit ordo,
Mersus humi semper florida terga geris.
Ast ego deformi sublimis in aëra pennâ,
Proxima sideribus numinibusque, feror."
Si quâdam virtute nites, ne despice quemquam;
Ex aliâ quâdam forsan et ipse nitet.

FABULA XVI.

Quercus et Arundo.

Montibus e summis radicitus eruta quercus
Decidit, insani turbine victa Noti.
Quam tumidis subter decurrens alveus undis
Suscipit, et fluvio præcipitante rapit.
Verum, ubi diversis impellitur ardua ripis,
In fragiles calamos grande resedit onus.
Tunc, sic exiguo connectens cæspite ramos,
Miratur, liquidis quod stet arundo vadis.
Se quoque tam vasto necdum consistere trunco,

Ast illam tenui cortice ferre minas.
Stridula mox blando respondit canna susurro,
Seque magis tutam debilitate docet.
" Tu rabidos," inquit, " ventos, sævasque procellas,
Despicis, et, totis viribus acta, ruis.
Ast ego surgentes paulatim demoror Austros,
Et quamvis levibus provida cedo Notis.
In tua præruptus offendit robora nimbus;
Motibus aura meis ludificata perit."
Hæc nos dicta monent magnis obsistere frustra,
Paulatimque truces exsuperare minas.

FABULA XVII.

Venator et Tigris.

Venator, jaculis haud irrita vulnera torquens,
Turbabat rapidas per sua lustra feras.
Tum pavidis audax cupiens succurrere Tigris
Verbere commotas jussit adesse minas.
Ille tamen, solito contorquens tela lacerto,
" Nunc tibi, qualis eram, nuntius iste refert."
Et simul emisso trajecit viscera ferro;
Perstrinxitque citos hasta cruenta pedes.
Molliter affixum traheret cum saucia telum,
A trepidâ fertur vulpe retenta diu,
Dum rogat, unde foret, qui talia vulnera ferret;
Aut ubinam jaculum delituisset agens.
Illa gemens, fractoque loqui vix murmure cœpit;
Nam solitas voces ira dolorque rapit.
" Nulla quidem medio convenit in aggere forma,
Quæque oculis olim sit repetenda meis.
Sed cruor, et validis in nos directa lacertis
Ostendunt aliquem tela fuisse virum."
Bruta licet soleant animalia jure timeri,
Omnibus est illis plus metuendus homo.

FABULA XVIII.

Juvenci et Leo.

Quattuor immensis quondam per prata juvencis
Fertur amicitiæ tanta fuisse fides,
Ut simul emissos nullus divelleret error,
Rursus et e pastu turba rediret amans.
Hos quoque, collatis inter se cornibus, ingens
Dicitur in silvis pertimuisse Leo,
Dum metus oblatam prohibet tentare rapinam,
Et conjuratos horret adire boves.
Et, quamvis audax factisque immanior esset,
Tantorum solus viribus impar erat.
Protinus aggreditur pravis insistere verbis,
[Collectum] cupiens dissociare pecus.
Et, postquam dictis animos disjunxit acerbis,
Invasit miserum, diripuitque, gregem.
Tunc quidam ex illis: "Vitam servare quietam
Qui cupit, ex nostrâ discere morte potest.
Neve cito admotas verbis fallacibus aures
Impleat, aut veterem deserat ante fidem."

FABULA XIX.

Abies et Dumus.

Horrentes Dumos Abies pulcherrima risit,
Cum facerent formæ jurgia magna suæ;
Indignum referens cunctis certamen haberi,
Quos meritis nullus consociaret honos.
"Nam mihi deductum surgens in nubila corpus
Verticis erectas tollit in astra comas.
Puppibus et patulis mediâ cum sede locamur,
In me suspensos explicat aura sinus.
At, tibi deformem quod dant spineta figuram,
Despectum cuncti præteriêre viri." —
Ille refert: "Nunc læta quidem bona sola fateris;

Et nostris frueris imperiosa malis:
Sed, cum pulchra minax succidet membra securis,
Quam velles spinas tunc habuisse meas!"
Nemo suæ carnis nimium lætetur honore;
Ne, vilis factus, post sua damna gemat.

FABULA XX.

Piscator et Piscis.

Piscator, solitus prædam deprendere setâ,
Exigui piscis vile trahebat onus.
Sed, postquam superas captum perduxit ad auras,
Atque avido fixum vulnus ab ore tulit;
"Parce, precor," supplex lacrymis ita dixit obortis;
"Nam quanta ex nostro corpore lucra feres?
Nunc me saxosis genitrix fecunda sub antris
Fudit, et in propriis ludere jussit aquis.
Tolle minas, tenerumque tuis sine crescere mensis:
Hæc tibi me rursum litoris ora dabit.
Protinus immensi depastus cœrula ponti,
Pinguior ad calamum sponte recurro tuum."—
Ille, nefas captum referens absolvere piscem,
Difficiles queritur casibus esse vices:
"Nam miserum est," inquit, "præsentem amittere prædam,
Stultius et rursum vota futura sequi."
Incertâ pro spe, non munera certa relinque,
Ne rursus quæras forte, nec invenias.

FABULA XXI.

Rusticus et Avis.

Parvula progeniem terræ mandaverat ales,
Quâ stabat viridi cæspite flava seges.
Rusticus, hanc fragili cupiens decerpere culmo,
Vicinam supplex forte petebat opem.

Sed vox implumes turbavit credula nidos,
  Suaserat et laribus continuare fugam.
Cautior hos, remeans, prohibet discedere mater:
  Nam, " Quid ab externis proficietur?" ait.
Ille iterum caris operam mandavit amicis.
  At genitrix rursum tutior inde manet.
Sed, postquam curvas dominum comprendere falces,
  Frugibus et veram sensit adesse manum;
" Nunc," ait, " o miseri, dilecta relinquite rura,
  Cum spem de propriis viribus ille petit."

FABULA XXII.

Invidus et Cupidus.

Jupiter, ambiguas hominum prædiscere mentes,
  Ad terras Phœbum misit ab arce poli.
Tunc duo diversis poscebant numina votis:
  Namque alter cupidus, invidus alter erat.
His sese medium Titan, scrutatus utrumque,
  Obtulit, et, precibus ut peteretur, ait:
" Præstabit facilis: nam, quæ speraverit unus,
  Protinus hæc alter congeminata feret."
Sed, cui longa jecur nequeat satiare cupido,
  Distulit admotas in sua damna preces;
Spem sibi confidens alieno crescere voto,
  Seque ratus solum munera ferre duo.
Ille, ubi captantem socium sua præmia vidit,
  Supplicium proprii corporis optat ovans.
Nam petit, exstinctus ut lumine degeret uno,
  Alter ut, hoc duplicans, vivat utroque carens.
Tunc sortem sapiens humanam risit Apollo,
  Invidiæque malum rettulit inde Jovi.
Quæ, dum proventis aliorum gaudet iniquis,
  Lætior infelix et sua damna cupit.

FABULA XXIII.

Statuarius.

Venditor, insignem referens de marmore Bacchum,
  Expositum pretio fecerat esse Deum.
Nobilis hunc quidam funestâ in sede sepulcri,
  Mercari cupiens, compositurus erat.
Alter, adoratis ut ferret munera templis,
  Redderet et sacro debita vota loco.
"Nunc," ait, "ambiguum facies de mercibus omen,
  Cum spes et pretium pectora dispar agit.
Et me defunctis, seu malis tradere Divis,
  Sive decus busti, seu velis esse Deum;
Subdita nequitiæ est magni reverentia Bacchi,
  Atque eadem retinet funera nostra manus."
Convenit hoc illis, quibus est permissa potestas,
  An prodesse aliis, vel nocuisse, velint.

FABULA XXIV.

Venator et Leo.

Certamen longâ protractum lite gerebant
  Venator quondam, nobilis atque Leo.
Hi cum perpetuum cuperent in jurgia finem,
  Edita continuo forte sepulcra vident.
Illic docta manus flectentem colla Leonem
  Fecerat in gremio procubuisse Viri.
Scilicet affirmâns picturâ teste superbum
  Se fieri: exstinctam nam docet esse feram.
Ille, graves oculos ad inania signa retorquens,
  Infremit, et rabido pectore verba dedit:
"Irrita te generis subiit fiducia vestri,
  Artificis testem si cupis esse manum.
Quod si nostra novum caperet sollertia sensum,
  Sculperet ut docili pollice saxa Leo;

Tunc Hominem adspiceres oppressum murmure solo,
Conderet ut rabidis ultima fata genis."

FABULA XXV.

Puer et Fur.

Flens Puer extremam putei consedit ad undam,
Vana supervacuis rictibus ora trahens.
Callidus hunc lacrymis postquam Fur vidit obortis,
Quænam tristitiæ sit modo causa, rogat.
Ille, sibi abrupti fingens discrimina funis,
Atque auri queritur desiluisse cadum.
Nec mora: sollicitam traxit manus improba vestem:
Exutus putei protinus ima petit.
Parvulus, exiguo circumdans pallia collo,
Sentibus immersus delituisse datur.
Sed, post fallaci suscepta pericula voto,
Tristior, amissâ veste, resedit humi:
Dicitur his sollers vocem rupisse querelis,
Et gemitu summos sollicitâsse Deos:
"Perdita, quisquis erit, posthac sibi pallia credat,
Qui putat in liquidis quod natat urna vadis."
Nemo nimis cupide sic res desideret ullas,
Ne, plus cum cupiat, perdat et id quod habet.

FABULA XXVI.

Leo et Capella.

Viderat excelsâ pascentem rupe Capellam,
Comminus esuriens cum Leo ferret iter.
Et prior, "Heus!" inquit, "præruptis ardua saxis
Linque; nec hirsutis pascua quære jugis:
Sed cytisi croceum per prata virentia florem,
Et glaucas salices, et thyma grata, pete."—
Illa gemens, "Desiste, precor, fallaciter," inquit,
"Securam placidis insimulare dolis.

Vera licet moneas, majora pericula tollas,
Tu tamen his dictis non facis esse fidem.
Nam, quamvis rectis constet sententia verbis,
Suspectam hanc rabidus consiliator habet."
Ne citius blandis cujusquam credito dictis;
Sed, si sint fidi, respice quid moneant.

FABULA XXVII.

Cornix et Urna.

Ingentem sitiens Cornix adspexerat urnam,
Quæ minimam fundo continuisset aquam.
Hanc enisa diu planis effundere campis,
Scilicet ut nimiam pelleret inde sitim;
Postquam nulla viam virtus dedit, admovet omnes
Indignata novâ calliditate dolos.
Nam brevis, immersis accrescens sponte lapillis,
Potandi facilem præbuit unda viam.
Viribus hæc docuit quam sit prudentia major,
Quâ cœptum volucris explicuisset opus.

FABULA XXVIII.

Rusticus et Juvencus.

Vincla recusanti, dedignantique Juvenco
Aspera mordaci subdere colla jugo,
Rusticus obliquâ succidens cornua falce,
Credidit insanum defremuisse pecus.
Cautus et immenso cervicem innectit aratro:
(Namque erat hic cornu promtior atque pede)
Scilicet ut longus prohiberet verbera temo,
Neve ictus faciles ungula sæva daret.
Sed, postquam, irato detrectans vincula collo,
Immeritam vacuâ calce fatigat humum,
Continuo eversam pedibus dispergit arenam,
Quam ferus in domini ora sequentis agit.

Tunc sic, informi squalentes pulvere crines
  Discutiens, imo pectore victus ait:
" Nimirum exemplum naturæ deerat iniquæ,
  Quâ fieri posses cum ratione nocens."

FABULA XXIX.

Satyrus et Viator.

Horrida congestis cum staret bruma pruinis,
  Vinctaque durato stringeret arva gelu;
Hæsit in adversâ nimborum mole viator;
  Perdita nam prohibet semita ferre gradum.
Hunc nemorum custos fertur miseratus in antro
  Exceptum Satyrus continuisse suo.
Quem simul adspiciens ruris miratur alumnus,
  Vimque homini tantam protinus esse pavet:
Nam, gelidos artus vitæ ut revocaret in usum,
  Afflatas calido solverat ore manus.
Sed, cum depulso cœpisset frigore lætus
  Hospitis eximiâ sedulitate frui,
(Namque ille, agrestem cupiens ostendere vitam,
  Silvarum referens optima quæque dabat;
Obtulit et calido plenum cratera Lyæo,
  Laxet ut infusus frigida membra tepor)
Ille, ubi ferventem labris contingere testam
  Horruit, algenti sufflat ab ore gelu.
Obstupuit duplici monstro perterritus hospes,
  Et pulsum silvis longius ire jubet.
" Nolo," ait, " ut nostris unquam successerit antris,
  Tam diversa duo qui simul ore ferat."
Qui bene colloquitur coram, sed postea prave,
  Hic erit invisus, bina quod ora gerat.

FABULA XXX.

Villicus et Dominus.

Vastantem segetes, et pinguia culta ruentem,
  Liquerat abscisâ Rusticus aure suem.
Ut, memor, accepti referens monimenta doloris,
  Ulterius teneris parceret ille satis.
Rursus in excepti deprensus crimine campi,
  Perdidit indultæ perfidus auris onus.
Nec mora; prædictæ segeti caput intulit horrens;
  Pœna sed indignum congeminata facit.
Tunc Domini captum mensis dedit ille superbis,
  In varias epulas plurima frusta secans.
Sed, cum consumti Dominus cor quæreret apri,
  Impatiens fertur quod rapuisse coquus;
Rusticus hoc justam verbo compescuit iram,
  Affirmans stultum non habuisse suem.
"Nam cur membrorum demens in damna redîsset,
  Atque uno toties posset ab hoste capi?"
Hæc illos præcepta monent, qui, sæpius ausi,
  Nunquam peccatis abstinuêre manus.

FABULA XXXI.

Mus et Bos.

Ingentem fertur Mus quondam parvus, oberrans,
  Ausus ab exiguo lædere dente Bovem.
Verum, ubi mordaci confecit vulnera rostro,
  Tutus in amfractus conditur inde suos.
Ille, licet vastâ torvum cervice minetur,
  Non tamen, iratus quem petat, esse videt.
Tunc, indignantem justo sermone fatigans,
  Distulit hostiles calliditate minas.
"Non, quia magna tibi tribuerunt membra parentes,
  Viribus effectum constituêre tuis."

Disce tamen, brevibus quæ sit fiducia monstris,
Ut faciat, quidquid parvula turba cupit.

FABULA XXXII.

Rusticus et Hercules.

Hærentem luteo sub gurgite Rusticus axem
Liquerat, et nexos ad juga curva boves,
Frustra dispositis confidens Numina votis
Ferre suis rebus, cum sideret, opem.
Cui victor summis Tirynthius infit ab astris,
(Nam vocat hunc supplex in sua vota Deum)
" Perge laborantes stimulis agitare juvencos,
Et manibus pigras disce juvare rotas.
Tunc quoque congressum, majoraque viribus ausum,
Fas Superos animis conciliare tuis."
Disce tamen, pigris non flecti Numina votis,
Præsentesque adhibe, cum facis ipse, Deos.

FABULA XXXIII.

Anser et Rusticus.

Anser erat cuidam pretioso germine feta,
Ovaque quæ nidis aurea sæpe daret.
Fixerat hanc volucri legem Natura superbæ,
Ne liceat pariter munera ferre duo.
Sed Dominus, cupidum sperans vanescere votum,
Non tulit exosas in sua lucra moras.
Grande ratus pretium volucris de morte referre,
Quæ tam continuo munere dives erat.
Postquam nuda minax egit per viscera ferrum,
Et vacuam solitis fetibus esse videt;
Ingemuit tantæ deceptus crimine fraudis.
Nam pœnam meritis rettulit inde suis.

Sic, qui cuncta Deos uno male tempore poscunt,
Justius his etiam vota diurna negant.

FABULA XXXIV.

Formica et Cicada.

Quisquis torpentem passus transire juventam,
Nec timuit vitæ providus ante suæ;
Confectus senio, postquam gravis affuit ætas,
Heu! frustra alterius sæpe rogabit opem.
Solibus obreptans, hiemi Formica labores
Distulit, et brevibus condidit ante cavis.
Verum, ubi candentes suscepit terra pruinas,
Arvaque sub rigido delituêre gelu;
Pigra nimis, tantos non æquans corpore nimbos,
In propriis laribus humida grana legit.
Decolor hanc precibus supplex alimenta rogabat,
Quæ quondam querulo ruperat arva sono:
Se quoque, maturas cum tunderet area messes,
Cantibus æstivos explicuisse dies.
Parvula tunc, ridens, sic est affata Cicadam,
(Nam vitam pariter continuare solent)
"En, quoniam summo substantia parta labore est,
Frigoribus mediis otia longa traho:
At tibi saltandi nunc ultima tempora restant,
Cantibus est quoniam vita peracta prior."

FABULA XXXV.

Simia et Nati.

Fama est, quod geminum profundens Simia partum,
Dividit in varias pignora bina vices.
Namque unum caro genitrix educit amore,
Alteriusque odiis exsaturata tumet.
Cœperit ut fetam gravior terrere tumultus,
Dissimili natos conditione rapit.

Dilectum manibus vel pectore gestat amico,
  Contemtum dorso suscipiente levat.
Sed, cum lassatis nequeat consistere plantis,
  Oppositum fugiens sponte remittit onus.
Alter at, hirsuto circumdans brachia collo,
  Hæret, et invitâ cum genitrice fugit.
Mox quoque dilecti succedit in oscula fratris,
  Servatus vetulis unicus hæres avis.
Sic multos neglecta juvant; atque, ordine verso,
  Spes humilis rursus in meliora refert.

FABULA XXXVI.

Vitulus et Bos.

Pulcher et intactâ Vitulus cervice resultans
  Scindentem assidue viderat arva Bovem.
"Non, pudet, heus," inquit, "longævo vincula collo
  Ferre, nec expositis otia nôsse jugis,
Cum mihi subjectas pateat discursus in herbas,
  Et nemorum liceat rursus opaca sequi?"
At senior, nullam verbis compulsus in iram,
  Vertebat solitam vomere fessus humum,
Donec deposito per prata liceret aratro
  Molliter herboso procubuisse toro.
Mox vitulum sacris innexum respicit aris
  Admotum cultro comminus ire prope.
"Hanc tibi tristis," ait, "dedit indulgentia mortem,
  Expertem nostri quæ facit esse jugi.
Proderit ergo graves quamvis perferre labores,
  Otia quam tenerum mox peritura pati."
Est hominum sors ista, magis felicibus ut sit
  Mors cita, cum miseros vita diurna regat.

FABULA XXXVII.

Canis et Leo.

Pinguior exhausto Canis occurrisse Leoni
Fertur, et insertis verba dedisse jocis:
" Nonne vides, duplici tendantur ut ilia tergo,
Luxurietque toris nobile pectus?" ait.
" Proximus humanis, duco piger otia, mensis,
Communem capiens largius ore cibum."—
" Sed quid crassa (malum!) circumdat guttura ferrum?"—
" Ne custoditâ fas sit abire domo.
At tu magna diu moribundus lustra pererras,
Donec se silvis obvia præda ferat.
Perge igitur nostris tua subdere colla catenis;
Sic liceat faciles promeruisse dapes."—
Protinus ille, gravem gemitu collectus in iram,
Atque ferox animi, nobile murmur agit.
" Vade," ait, " et meritis nodum cervicibus infer;
Compensentque tuam vincula dura famem.
At, mea cum vacuis libertas redditur antris,
Quamvis jejunus, quæ libet, arva peto.
Has illis epulas potius laudare memento,
Qui libertatem postposuêre gulæ."

FABULA XXXVIII.

Piscis fluviatilis, et Piscis marinus.

Dulcibus e stagnis fluvio torrente coactus,
Æquoreas præceps piscis obibat aquas.
Illic squamigerum despectans improbus agmen,
Eximium sese nobilitate refert.
Non tulit expulsum patrio sub gurgite Phoca;
Verbaque cum salibus asperiora dedit:
" Vana laboratis aufer mendacia dictis,
Quæque refutari, te quoque teste, queant.

Nam quis erit potior, populo spectante, probabo,
Si pariter captos humida lina trahant.
Tunc me nobilior magno mercabitur emtor;
Te simul ære brevi debile vulgus emet."
Quisquis ab externis nuper devenerit oris,
Non decet indigenis ut velit esse prior.

FABULA XXXIX.

Miles et Lituus.

Voverat attritus quondam per prœlia Miles
Omnia suppositis ignibus arma dare.
Vel quæ victori moriens sibi turba dedisset,
Vel quidquid profugo posset ab hoste capi.
Interea votis sors affuit; et memor arma
Cœperat accenso singula ferre rogo.
Tunc Lituus, rauco defendens murmure culpam,
Immeritum flammis se docet esse prius.
" Nulla tuos," inquit, " petierunt tela lacertos,
Viribus affirmes quæ tamen acta meis.
Sed tantum ventis et cantibus arma coëgi,
Hoc quoque submisso, testor et astra, sono."—
Ille, resultantem flammis crepitantibus addens,
" Nunc te major," ait, " pœna dolorque rapit.
Nam, licet ipse nihil possis tentare, nec ausus;
Sævior hoc, alios quod facis esse malos."

FABULA XL.

Vulpes et Pardus.

Distinctus maculis et pulchro pectore Pardus
Inter consimiles ibat in arva feras.
Sed, quia nulla graves variarent terga Leones,
Protinus his miserum credidit esse genus.
Cætera sordenti damnans animalia vultu,
Solus in exemplum nobilitatis erat.

Hunc arguta novo gaudentem Vulpis amictu
Corripit, et vanas approbat esse notas.
" Vade," ait, " et pictæ nimium confide juventæ,
Dum mihi consilium pulchrius esse queat."
Miremurque magis, quos munera mentis adornant,
Quam qui corporeis enituêre bonis.

FABULA XLI.

Imber et Testa.

Impulsus ventis, et pressâ nube coactus,
Ruperat hibernis se gravis Imber aquis.
Cumque per effusas stagnaret turbine terras,
Expositum campis fictile pressit opus.
(Mobile namque lutum tepidus prius instruit aër,
Discat ut admoto rectius igne coqui.)
Tunc Nimbus fragilis perquirit nomina testæ.
Immemor illa sui, " Amphora dicor," ait.
" Nunc me docta manus rapiente volumina gyro
Molliter obliquum jussit habere latus."—
" Hactenus hac," inquit, " liceat constare figurâ:
Jam te subjectam diluet Imber aquis."
Et simul, accepto violentius amne fatiscens,
Pronior in tenues victa cucurrit aquas.
Infelix, quæ, magna sibi cognomina sumens,
Ausa pharetratis Imbribus ista loqui.
Hæc poterunt posthac miseros exempla monere,
Subdita nobilibus ne sua fata gemant.

FABULA XLII.

Lupus et Hædus.

Forte Lupum melior cursu deluserat Hædus,
Proxima vicinis dum petit arva casis.
Inde fugam recto tendens in mœnia cursu,
Inter lanigeros constitit ille greges.

Impiger hunc raptor, mediamque secutus in urbem,
Tentat compositis sollicitare dolis.
" Nonne vides," inquit, " cunctis ut victima templis
Immeritâ pecudum morte cruentet humum?
Quod nisi securo valeas te reddere campo,
(Hei mihi!) vittatâ tu quoque fronte cades."—
Ille refert: " Modo, quam metuis, (precor) exue curam;
Et tecum viles, improbe, tolle minas.
Nam sat erit sacrum Divis fudisse cruorem,
Quam rabido fauces exsaturare Lupo."
Sic, quoties duplici subeuntur tristia casu,
Expedit insignem promeruisse necem.

FABULÆ ALIQUOT,

ejusdem plerumque cum Phædri Fabulis argumenti, e variis Scriptoribus excerptæ.

Phædr. Lib. IV. Fab. 24. Ex Cicerone.

Dicunt, cum cœnaret Crannone in Thessaliâ Simonides apud Scopam, fortunatum hominem et nobilem, cecinissetque id carmen quod in eum scripsisset (in quo multa, ornandi causâ, poëtarum more, in Castorem scripta et Pollucem fuissent), nimis illum sordide Simonidi dixisse, Se dimidium ejus ei, quod pactus esset pro illo carmine, daturum: reliquum a suis Tyndaridis, quos æque laudâsset, peteret, si ei videretur. Paulo post esse ferunt nuntiatum Simonidi, ut prodiret; juvenes stare ad januam duos quosdam, qui eum magnopere evocarent: surrexisse illum, prodîsse, vidisse neminem. Hoc interim spatio conclave illud, ubi epularetur Scopas, concidisse: eâ ruinâ ipsum oppressum cum suis interiisse. Quos cum humare vellent sui, neque possent obtritos internoscere ullo modo, Simonides dicitur, ex eo quod meminisset, quo eorum loco quisque cubuisset, demonstrator uniuscujusque sepeliendi fuisse.

Ex Quintiliano.

Artem memoriæ primus ostendisse dicitur Simonides; cujus vulgata fabula est: Cum pugili coronato

carmen, quale componi victoribus solet, mercede pactâ scripsisset, abnegata ei pecuniæ pars est, quod, more poëtis frequentissimo, digressus, in laudes Castoris et Pollucis exierat: quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebrâsset, jubebatur: et persolverunt, ut traditum est. Nam, cum esset grande convivium in honorem ejusdem victoriæ, atque adhibitus ei cœnæ Simonides, nuntio est excitus, quod eum duo juvenes, equis advecti, desiderare majorem in modum dicebantur. Et illos quidem non invenit; fuisse tamen gratos erga se Deos, exitu comperit. Nam, vix eo limen egresso, triclinium illud supra convivas corruit, atque ita contudit, ut non ora modo oppressorum, sed membra etiam omnia, requirentes ad sepulturam propinqui nullâ notâ possent discernere. Tum Simonides dicitur, memor ordinis quo quisque discubuerat, corpora suis reddidisse.

Phædr. Lib. I. Fab. 24. Ex Horatio.

Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset.—
"Major dimidio." — "Num tanto?" — Cum magis atque
Se magis inflaret; "Non, si te ruperis," inquit,
"Par eris."

Phædr. Lib. IV. Fab. 22. Ex Horatio.

Parturiunt montes: nascetur ridiculus mus.

Phædr. Lib. IV. Fab. 3. Ex Horatio.

Cervus equum, pugnâ melior, communibus herbis
Pellebat; donec, minor in certamine longo,

Imploravit opes hominis, frenumque recepit.
Sed, postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic, qui, pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet æternum, quia parvo nesciet uti.

Phædr. Lib. I. Fab. 13. *Ex Apuleio.*

Corvus et vulpes unam offulam simul viderant, eamque raptum festinabant pari studio, impari celeritate, vulpes cursu, corvus volatu. Igitur ales bestiam prævenit, et secundo flatu, propassis utrimque pennis, prælabitur, et anticipat; atque ita prædâ simul et victoriâ lætus, sublime evectus, in quâdam proximâ quercu in summo ejus cacumine tutus sedit. Eo quoque tamen vulpes, quia lapidem nequibat, dolum jecit: namque eamdem arborem successit; et subsistens, cum superne raptorem prædâ ovantem videret, laudare astu adorsa est. "Næ ego inscita, quæ cum alite Apollinis frustra certaverim: quippe cui jampridem corpus tam concinnum est, ut neque oppido parvum, neque nimis grande sit, sed quantum satis ad usum decoremque; pluma mollis, caput argutum, rostrum validum. Jam ipse ales oculis persequax, unguibus pertinax. Nam de colore quid dicam? Nam, cum duo colores præstabiles forent, piceus et niveus, quibus inter se nox cum die differunt; utrumque colorem Apollo suis alitibus condonavit: candidum olori, nigrum corvo. Quod utinam, sicuti cycno cantum indulsit, ita huic quoque vocem tribuisset! ne tam pulchra ales, quæ ex omni avitio longe præcellit, voce viduata, deliciæ facundi Dei, muta viveret et elinguis." Id vero ubi corvus audit, hoc solum sibi præ cæteris deesse, dum vult clarissime clangere, ut ne id saltem olori concederet; oblitus offulæ quam mordicus retinebat, toto rictu hiavit: atque ita, quod volatu pepererat, cantu amisit: enimvero vulpes,

quod cursu amiserat, astu recuperavit. Eamdem istam fabulam in pauca cogamus, quantum potest fieri cohibiliter. Corvus, ut se vocalem probaret, quod solum deesse tantæ ejus formæ vulpes simulaverat, crocire adorsus, prædæ, quam ore gestabat, inductricem compotivit.

Mures. Ex Horatio.

Rusticus urbanum Murem Mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, et attentus quæsitis; ut tamen arctum
Solveret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
Sepositi ciceris, nec longæ invidit avenæ;
Aridum et ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens variâ fastidia cœnâ
Vincere tangentis male singula dente superbo;
Cum pater ipse domûs, paleâ porrectus in hornâ,
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc, "Quid te juvat," inquit, "amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris præponere silvis?
Carpe viam (mihi crede) comes; terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est,
Aut magno aut parvo, leti fuga: quo, bone, circa,
Cum licet, in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor, quam sis ævi brevis."— Hæc ubi dicta
Agrestem pepulêre; domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni surrepere. Jamque tenebat
Nox medium cœli spatium, cum ponit uterque
In locuplete domo vestigia; rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magnâ superessent fercula cœnâ,
Quæ procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo, ubi purpureâ porrectum in veste locavit
Agrestem; veluti succinctus cursitat hospes,

Continuatque dapes: necnon vernaliter ipsis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutatâ sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam; cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave; magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, "Haud mihi vitâ
Est opus hac," ait; "et valeas: me silva, cavusque,
Tutus ab insidiis, tenui solabitur ervo."

Nitedula et Mustela. Ex Horatio.

Forte per angustam tenuis Nitedula rimam
Repserat in cumeram frumenti; pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra.
Cui Mustela procul, "Si vis," ait, "effugere istinc,
Macra cavum repetas arctum, quem macra subisti."

Venter et Artus. Ex Livio.

Menenius Agrippa, ad plebem missus, narrâsse fertur: tempore quo, in homine non, ut nunc, omnia in unum consentiebant, sed singulis membris suum cuique consilium, suus sermo fuerat, indignatas reliquas partes, suâ curâ, suo labore ac ministerio, ventri omnia quæri: ventrem, in medio quietum, nihil aliud quam datis voluptatibus frui: conspirâsse inde, ne manus ad os cibum ferrent, nec os acciperet datum, nec dentes conficerent. Hac irâ, dum ventrem fame domare vellent, ipsa unâ membra, totumque corpus, ad extremam tabem venisse. Inde apparuisse, ventris quoque haud segne ministerium esse: nec magis ali quam alere eum, reddentem in omnes corporis partes hunc, quo vivimus vigemusque, divisum pariter in venas, maturum, confecto cibo, sanguinem.

Cassita. Ex A. Gellio. Eadem fabula, quæ 21 Aviani.

Æsopus ille e Phrygiâ fabulator haud immerito sapiens existimatus est; cum, quæ utilia monitu suasuque erant, non severe, non imperiose, præcepit et censuit, ut philosophis mos est; sed, festivos delectabilesque apologos commentus, res salubriter ac prospicienter animadversas in mentes animosque hominum, cum audiendi quâdam illecebrâ, induit. Velut hæc ejus fabula de aviculæ nidulo lepide atque jucunde præmonet, spem fiduciamque rerum, quas efficere quis possit, haud unquam in alio, sed in semet ipso, habendam. Avicula, inquit, est parva; nomen est cassita; habitat nidulaturque in segetibus, id ferme temporis, ut appetat messis, pullis jamjam plumantibus. Ea cassita in sementes forte concesserat tempestiviores: propterea, frumentis flavescentibus, pulli etiam tunc involucres erant. Cum igitur ipsa iret cibum pullis quæsitum, monet eos, ut, siquid ibi rei novæ fieret diceretur ve, animadverterent; idque uti sibi, ubi redîsset, nuntiarent. Dominus postea segetum illarum filium adolescentem vocat: et, "Videsne," inquit, "hæc ematuruisse, et manus jam postulare? Idcirco, die crastino, ubi primum diluculabit, fac amicos adeas, et roges, veniant, operamque mutuam dent, et messem hanc nobis adjuvent." Hæc ubi ille dixit, discessit: atque, ubi rediit cassita, pulli trepiduli circumstrepere; orareque matrem ut statim jam properet, atque alium in locum sese absportet: "nam Dominus," inquiunt, "misit, qui amicos rogaret, uti luce oriente veniant, et metant." Mater jubet eos a metu otiosos esse. "Si enim Dominus," inquit, "messem ad amicos rejicit, crastino seges non metetur: neque necesse est, hodie uti vos auferam." Die igitur postero mater in pabulum volat. Dominus, qui rogaverat, opperitur. Sol fervit: et fit nihil: et amici nulli erant. Tum ille rursum

ad filium, "Amici isti," inquit, "magnam partem cessatores sunt. Quin potius imus, et cognatos affinesque et vicinos nostros oramus, ut adsint cras tempore ad metendum?" Itidem hoc pulli pavefacti matri nuntiant. Mater hortatur, ut tum quoque sine metu ac sine curâ sint: cognatos affinesque nullos ferme tam obsequibiles, ut ad laborem capessendum nihil cunctentur, et statim dicto obediant. "Vos modo," inquit, "advertite, si modo quid denuo dicetur." Aliâ luce ortâ, avis in pastum profecta est; cognati et affines operam, quam dare rogati sunt, supersedent. Ad postremum igitur Dominus filio, "Valeant," inquit, "amici cum propinquis. Afferes primâ luce falces duas: unam egomet mihi, et tu tibi cape alteram; et frumentum nosmet ipsi manîbus nostris cras metemus." Id ubi ex pullis dixisse Dominum mater audivit, "Tempus," inquit, "est cedendi et abeundi. Fiet nunc dubio procul, quod futurum dixit. In ipso enim jam vertitur, cuja est res; non in alio, unde petitur." Atque ita cassita nidum migravit; seges a Domino demessa est. Hæc quidem est Æsopi fabula de amicorum et propinquorum levi et inani fiduciâ. Sed quid aliud sanctiores libri philosophorum mònent, quam ut in nobis tantum ipsis nitamur; alia autem omnia, quæ extra nos extraque nostrum animum sunt, neque pro nostris, neque pro nobis, ducamus? Hunc Æsopi apologum Q. Ennius, in Satiris, scite admodum et venuste versibus quadratis composuit: quorum duo postremi isti sunt, quos habere cordi et memoriæ operæ pretium esse (hercle) puto.

Hoc erit tibi argumentum semper in promtu situm:
Ne quid exspectes amicos, quod tute agere possies.

PUBLII SYRI

ET ALIORUM VETERUM

SENTENTIÆ.

Ab alio exspectes, alteri quod feceris.
Ab amante lacrymis redimas iracundiam.
Absentem lædit, cum ebrio qui litigat.
Ad calamitatem quilibet rumor valet.
Ad pœnitendum properat, cito qui judicat.
Ad tristem partem strenua est suspicio.
Ægre reprendas, quod sinas consuescere.
Aliena nobis, nostra plus aliis, placent.
Alienum æs homini ingenuo acerba est servitus.
Alienum est omne, quidquid optando venit.
Amans iratus multa mentitur sibi.
Amans, quid cupiat, scit; quid sapiat, non videt.
Amans, quod suspicatur, vigilans somniat.
Amans, ita ut fax, agitando ardescit magis.
Amare et sapere, vix Deo conceditur.
Amare juveni fructus est, crimen seni.
Ames parentem, si æquus est; si aliter, feras.
Amici vitia si feras, facis tua.
Amissum, quod nescitur, non amittitur.
Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.
Amor extorqueri non pote, elabi pote.

Amoris vulnus sanat idem, qui facit.
Amor misceri cum timore non potest.
Animo dolenti nihil oportet credere.
Anus, cum ludit, morti delicias facit.
Aperte mala cum est mulier, tum demum est bona.
Avaro quid mali optes, nisi "Vivas diu?"
Avarum facile capias, ubi non sis idem.
Avarus animus nullo satiatur lucro.
Avarus, nisi cum moritur, nil recte facit.
Aut amat aut odit mulier: nihil est tertium.
Auxilia humilia firma consensus facit.
Bene cogitata, si excidunt, non occidunt.
Bene dormit, qui non sentit, quam male dormiat.
Beneficia plura recipit, qui scit reddere.
Beneficium accipere, libertatem est vendere.
Beneficium dando accepit, qui digno dedit.
Beneficium dignis ubi des, omnes obliges.
Beneficium dare qui nescit, injuste petit.
Beneficium qui dedisse se dicit, petit.
Beneficium sæpe dare, docere est reddere.
Bene perdis gaudium, ubi dolor pariter perit.
Bene perdit nummos, judici quos dat nocens.
Bene vixit is, qui potuit, cum voluit, mori.
Bis emori est, alterius arbitrio mori.
Bis gratum est, quod dato opus est, ultro si offeras.
Bis interimitur, qui suis armis perit.
Bis peccas, cum peccanti obsequium accommodas.
Bis vincit, qui se vincit in victoriâ.
Blanditiâ, non imperio, fit dulcis Venus.
Bona comparat præsidia misericordia.
Bona fama in tenebris proprium splendorem obtinet.
Bona mors est omnis, vitæ quæ exstinguit mala.
Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.
Bonarum rerum consuetudo est pessima.
Bonitatis verba imitari, major malitia est.
Bonorum crimen est officiosus miser.
Bonum ad virum cito moritur iracundia.
Bonum est fugienda adspicere in alieno malo.

Brevis ipsa vita est; sed malis fit longior.
Cæci sunt oculi, cum animus alias res agit.
Caret periclo, qui, etiam cum est tutus, cavet.
Casta ad virum matrona parendo imperat.
Casus quem sæpe transit, aliquando invenit.
Cito ad naturam ficta reciderint suam.
Cito ignominia fit superbi gloria.
Comes facundus in viâ pro vehiculo est.
Consueta vitia ferimus, nova reprendimus.
Contra impudentem, stulta est nimia ingenuitas.
Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit.
Crudelem medicum intemperans æger facit.
Crudelis est, non fortis, qui infantem necat.
Crudelis est in re adversâ objurgatio.
Crudelis lacrymis pascitur, non frangitur.
Cui nolis sæpe irasci, irascaris semel.
Cui omnes bene dicunt, possidet populi bona.
Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet.
Cui semper dederis, ubi negas, rapere imperas.
Cuivis dolori remedio est patientia.
Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest.
Cum inimico nemo in gratiam tuto redit.
Cum vitia prosunt, peccat, qui recte facit.
Damnare est, objurgare, cum auxilio est opus.
Damnum appellandum est cum malâ famâ lucrum.
Dari bonum quod potuit, auferri potest.
Deliberando sæpe perit occasio.
Deliberandum est diu, quod statuendum est semel.
Despicere oportet, quidquid possis perdere.
Didicêre flere feminæ in mendacium.
Dies quod donat, timeas: cito raptum venit.
Difficilem oportet aurem habere ad crimina.
Discipulus est prioris posterior dies.
Discordiâ fit carior concordia.
Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius.
Dolor decrescit, ubi, quo crescat, non habet.
Ducis in consilio posita est virtus militum.
Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Et deest et superest miseris cogitatio.
Etiam capillus unus habet umbram suam.
Etiam celeritas in desiderio mora est.
Etiam innocentes cogit mentiri dolor.
Etiam in peccato recte præstatur fides.
Etiam oblivisci, qui sis, interdum expedit.
Etiam qui faciunt, oderunt injuriam.
Excelsis multo facilius casus nocet.
Ex vitio alterius sapiens emendat suum.
Facilitas animi ad partem stultitiæ rapit.
Factum tacendo, crimen facias acrius.
Fatetur facinus is qui judicium fugit.
Felix improbitas optimorum est calamitas.
Feras facilia, ut difficilia perferas.
Feras, non culpes, quod mutari non potest.
Fidem nemo unquam perdit, nisi qui non habet.
Fidem qui perdit, perdere ultra nil potest.
Fidem qui perdit, quo se servet reliqüo?
Fides, ut anima, unde abiit, eo nunquam redit.
Formosa facies muta commendatio est.
Fortuna cum blanditur, captatum venit.
Fortuna plus homini, quam consilium, valet.
Fortunam citius reperias, quam retineas.
Fortuna, nimium quem fovet, stultum facit.
Fortuna obesse nulli contenta est semel.
Fortuna quo se, eodem et inclinat favor.
Fortuna vitrea est; tum, cum splendet, frangitur.
Frugalitas [inserta] est rumoris boni.
Furor fit læsa sæpius patientia.
Grave crimen, etiam leviter cum dictum est, nocet.
Graviora quædam sunt remedia periculis.
Gravissimum est imperium consuetudinis.
Gravius nocet, quodcumque inexpertum accidit.
Habet suum venenum blanda oratio.
Hæredem ferre utilius est, quam quærere.
Hæredis fletus sub personâ risus est.
Heu! quam difficilis gloriæ custodia est!
Hominem experiri multa paupertas jubet.

Homini consilium tunc deest, cum multa invenit.
Homo toties moritur, quoties amittit suos. 137
Honeste servit, qui succumbit tempori.
Honos honestum decorat, inhonestum notat.
Ignoscito sæpe alteri, nunquam tibi. 140
Illo nocens se damnat, quo peccat die.
Impune pecces in eum, qui peccat prior.
In amore semper mendax iracundia est.
In calamitoso risus etiam injuria est.
In nullum avarus bonus est, in se pessimus. 145
Inferior discit, quidquid peccat superior.
In vindicando criminosa est celeritas.
Ingratus unus omnibus miseris nocet.
Inimicum, quamvis humilem, docti est metuere.
Injuriarum remedium est oblivio. 150
Inopiæ desunt pauca, avaritiæ omnia.
Insanus omnis furere credit cæteros.
Instructa inopia est, in divitiis cupiditas.
In rebus dubiis plurimi est audacia.
Invidia tacite, sed inimice, irascitur. 155
Invidiam ferre aut fortis aut felix potest.
Invitum cum retineas, exire incites.
Iratum breviter vites, inimicum diu.
Iratus, cum ad se rediit, sibi tum irascitur.
Iratus etiam facinus consilium putat. 160
Ita crede amico, ne sit inimico locus.
Iter est, quâcumque dat prior vestigium.
Jucundum nihil est, nisi quod reficit varietas.
Judex damnatur, cum nocens absolvitur.
Laus nova nisi oritur, etiam vetus amittitur. 165
Legem nocens veretur, Fortunam innocens.
Lex universi est, quæ jubet nasci et mori.
Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.
Mala est medicina, ubi aliquid naturæ perit.
Maledictum interpretando facias acrius. 170
Malefacere qui vult, nunquam non causam invenit.
Malevolus semper suâ naturâ vescitur.
Malignos fieri maxime ingrati docent.

Male geritur, quidquid geritur Fortunæ fide. 174
Male secum agit æger, medicum qui hæredem facit.
Malo in consilio feminæ vincunt viros.
Malum consilium consultori est pessimum.
Malum est consilium, quod mutari non potest.
Malus bonum ubi se simulat, tunc est pessimus.
Malus est vocandus, qui sui causâ est bonus. 180
Minimum eripit Fortuna, cui minimum dedit.
Minus decipitur, cui negatur celeriter.
Misera est voluptas, ubi pericli memoria est.
Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.
Muliebris lacryma condimentum malitiæ est. 185
Mulier cum sola cogitat, male cogitat.
Mulier, quæ multis nubit, multis non placet.
Multis minatur, qui uni facit injuriam.
Necesse est multos timeat, quem multi timent.
Negandi causa avaro nunquam deficit. 190
Negat sibi ipse, qui, quod difficile est, petit.
Nemo, qui cœpit ex se, risum præbuit.
Nemo immature moritur, qui moritur miser.
Nihil eripit Fortuna, nisi quod et dedit.
Nil peccent oculi, si oculis animus imperet. 195
Nil turpius, quam vivere incipiens senex.
Nimium altercando veritas amittitur.
Nisi per te sapias, frustra sapientem audias.
Nisi qui scit facere, insidias nescit metuere.
Nisi vindices delicta, improbitatem adjuves. 200
Nocens precatur, innocens irascitur.
Non est tuum, Fortuna quod fecit tuum.
Nunquam periclum sine periclo vincitur.
Obsequium nuptæ cito fit odium pellicis.
Occasio ægre offertur, facile amittitur. 205
Omnes æquo animo parent, digni ubi imperant.
O vita misero longa, felici brevis!
Parens iratus in se est crudelissimus.
Pars beneficii est, quod petitur, si belle neges.
Pars beneficii est, quod petitur, si cito neges. 210
Patiendo multa, veniunt, quæ nequeas pati.

Paucorum improbitas universis calamitas.
Peccatum extenuat, qui celeriter corrigit.
Pejora querulo cogitat mutus dolor.
Perfugere ad inferiorem, se ipsum est tradere.
Pericla timidus, etiam quæ non sunt, videt.
Populi est mancipium, quisquis patriæ est utilis.
Post calamitatem, memoria alia est calamitas.
Potens misericors publica est felicitas.
Potenti irasci, sibi periclum est quærere.
Præsens est semper, qui absens etiam ulciscitur.
Prius negatum post fecisse, est fallere.
Probus libertus sine naturâ est filius.
Pudor dimissus nunquam redit in gratiam.
Pudor doceri non potest, nasci potest.
Pupillus hominis avidi est ætatis brevis.
Quidquid futurum est summum, ab imo nascitur.
Qui pro innocente dicit, satis est eloquens.
Qui se ipse laudat, cito derisorem invenit.
Quod ætas vitium posuit, ætas auferet.
Quod quisque amat, laudando commendat sibi.
Quod vult, habet, qui velle, quod satis est, potest.
Quotidie damnatur, qui semper timet.
Quotidie est deterior posterior dies.
Rarum esse oportet, quod diu carum velis.
Remedium frustra est contra fulmen quærere.
Sapiens, quod petitur, ubi tacet, breviter negat.
Secreto amicos admone, lauda palam.
Sibi ipsa improbitas cogit fieri injuriam.
Sibi ipse dat supplicium, quem admissi pudet.
Solet esse, in dubiis, pro consilio temeritas.
Tam deest avaro, quod habet, quam quod non habet.
Timidus vocat se cautum, parcum sordidus.
Ubi peccat ætas major, male discit minor.
Veterem ferendo injuriam, invites novam.

VERSUS TROCHAICI.

Aleator, quanto in arte est melior, tanto est nequior.
Benevoli conjunctio animi maxima est cognatio.
Conscientia animi nullas invenit linguæ preces.
Dixeris maledicta cuncta, ingratum cum hominem dixeris.
Est honesta turpitudo pro bonâ causâ mori. 250
Exsul is, cui nusquam domus est, sine sepulcro est mortuus.
Feminæ tutelam gerere, desperare est otium.
Frustra, cum ad senectam est ventum, repetas adolescentiam.
Fulmen est, ubi cum potestate habitat iracundia.
Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.
Heu! dolor quam miser est, qui in tormento vocem non habet! 256
Heu! quam miserum est ab eo lædi, de quo non ausis queri?
Homo, qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.
Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. 259
In malis sperare bene, nisi innocens, nemo solet.
Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.
Irritare est calamitatem, cum te felicem vocas.
Ita amicum habeas, posse ut facile fieri hunc inimicum putes. 263
Mortuo munus qui mittit, nil dat illi, adimit sibi.
Nescias, quid optes, aut quid fugias; ita ludit dies.
Nulla, quæ multos amicos recipit, angusta est domus.
Nulla tam bona est fortuna, de quâ nil possis queri.
Nusquam melius morimur homines, quam ubi libenter viximus.
Objurgari in calamitate, gravius est quam calamitas.
Quanto serius peccatur, tanto incipitur turpius. 270
Sæpe dissimulare satius, quam vel ulcisci, fuit.
Thesaurum in sepulcro ponit, qui senem hæredem facit.

DIONYSII CATONIS

DISTICHA DE MORIBUS,

AD FILIUM.

LIBER PRIMUS.

PRÆFATIO.

Cum animadverterem, quamplurimos homines errare graviter in viâ morum, succurrendum et consulendum opinioni eorum fore existimavi; maxime, ut gloriose viverent, et honorem contingerent. Nunc te, fili carissime, docebo, quo pacto morem animi tui componas. Igitur mea præcepta ita legito, ut intelligas; legere enim et non intelligere, negligere est.

DIONYSII CATONIS

DISTICHA.

LIBER I.

(1.)

Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi præcipue sit purâ mente colendus.

(2.)

Plus vigila semper, nec somno deditus esto;
Nam diuturna quies vitiis alimenta ministrat.

(3.)

Virtutem primam esse puta compescere linguam:
Proximus ille Deo est, qui scit ratione tacere.

(4.)

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse:
Conveniet nulli, qui secum dissidet ipse.

(5.)

Si vitam inspicias, hominum si denique mores;
Cum culpant alios, nemo sine crimine vivit.

(6.)

Quæ nocitura tenes, quamvis sint cara, relinque:
Utilitas opibus præponi tempore debet.

(7.)

Constans et lenis, ut res expostulat, esto:
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

(8.)

Nil temere uxori de servis crede querenti;
Sæpe etenim mulier, quem conjux diligit, odit.

(9.)

Cumque mones aliquem, nec se velit ille moneri;
Si tibi sit carus, noli desistere cœptis.

(10.)

Contra verbosos noli contendere verbis:
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

(11.)

Dilige sic alios, ut sis tibi carus amicus:
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

(12.)

Rumorem fuge, ne incipias novus auctor haberi;
Nam nulli tacuisse nocet; nocet esse locutum.

(13.)

Spem tibi promissi certam promittere noli:
Rara fides ideo est, quia multi multa loquuntur.

(14.)

Cum te aliquis laudat, judex tuus esse memento:
Plus aliis de te, quam tu tibi, credere noli.

(15.)

Officium alterius multis narrare memento;
Atque, aliis cum tu benefeceris ipse, sileto.

(16.)

Multorum cum facta senex et dicta recenses,
Fac tibi succurrant, juvenis quæ feceris ipse.

(17.)

Ne cures, siquis tacito sermone loquatur:
Conscius ipse sibi de se putat omnia dici.

(18.)

Cum fueris felix, quæ sunt adversa, caveto:
Non eodem cursu respondent ultima primis.

(19.)

Cum dubia et fragilis sit nobis vita tributa,
In mortem alterius spem tu tibi ponere noli.

(20.)

Exiguum münus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placide, plene et laudare memento.

(21.)

Infantem nudum cum te Natura creârit,
Paupertatis onus patienter ferre memento.

(22.)

Ne timeas illam, quæ vitæ est ultima finis:
Qui mortem metuit, quod vivit, perdit id ipsum.

(23.)

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus,
Incusare Deum noli: sed te ipse coërce.

(24.)

Ne tibi quid desit, quæsitis utere parce;
Utque, quod est, serves, semper tibi deesse putato.

(25.)

Quod præstare potes, ne bis promiseris ulli,
Ne sis ventosus, dum vis bonus esse videri.

(26.)

Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus,
Tu quoque fac simules: sic ars deluditur arte.

(27.)

Noli homines blando nimium sermone probare:
Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

(28.)

Cum tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos
Instrue, quo possint inopem defendere vitam.

(29.)

Quod vile est, carum, quod carum, vile putato:
Sic tibi nec cupidus, nec avarus nosceris ulli.

(30.)

Quæ culpare soles, ea tu ne feceris ipse:
Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

(31.)

Quod justum est, petito, vel quod videatur honestum;
Nam stultum est petere, quod possit jure negari.

(32.)

Ignotum tibi tu noli præponere notis:
Cognita judicio constant, incognita casu.

(33.)

Cum dubia incertis versetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem, quocumque laboras.

(34.)

Vincere cum possis, interdum cede sodali;
Obsequio quoniam dulces retinentur amici.

(35.)

Ne dubites, cum magna petas, impendere parva;
His etenim rebus conjungit Gratia caros.

(36.)

Litem inferre cave, cum quo tibi gratia juncta est:
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

(37.)

Servorum culpis cum te dolor urget in iram,
Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.

(38.)

Quem superare potes, interdum vince ferendo;
Maxima enim morum semper patientia virtus.

(39.)

Conserva potius, quæ sunt jam parta labore:
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

(40.)

Dapsilis interdum notis, et carus amicis,
Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.

DIONYSII CATONIS

DISTICHA DE MORIBUS,

AD FILIUM.

LIBER II.

PRÆFATIO.

[* *Telluris si forte velis cognoscere cultus,*
Virgilium legito. Quod si mage nôsse laboras
Herbarum vires, Macer has tibi carmine dicet,
Corporis ut cunctos possis depellere morbos.
Si Romana cupis et Punica noscere bella,
Lucanum quæras, qui Martis prœlia dixit.
Si quid amare libet, vel discere amare legendo,
Nasonem petito. Sin autem cura tibi hæc est,
Ut sapiens vivas, audi quæ discere possis;
Per quæ semotum vitiis deducitur ævum.
*Ergo ades; et, quæ sit sapientia, disce legendo.**]

DIONYSII CATONIS

DISTICHA.

LIBER II.

(1.)

Si potes, ignotis etiam prodesse memento:
Utilius regno est, meritis acquirere amicos.

(2.)

Mitte, arcana Dei, cœlumque inquirere quid sit:
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia, cura.

(3.)

Linque metum leti; nam stultum est, tempore in omni
Dum mortem metuis, amittere gaudia vitæ.

(4.)

Iratus de re incertâ contendere noli:
Impedit ira animum, ne possit cernere verum.

(5.)

Fac sumtum propere, cum res desiderat ipsa;
Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res.

(6.)

Quod nimium est, fugito: parvo gaudere memento.
Tuta mage est puppis, modico quæ flumine fertur.

(7.)

Quod pudeat, socios prudens celare memento:
Ne plures culpent id, quod tibi displicet uni.

(8.)

Nolo putes, pravos homines peccata lucrari:
Temporibus peccata latent; sed tempore parent.

(9.)

Corporis exigui vires contemnere noli:
Consilio pollet, cui vim natura negavit.

(10.)

Cui scieris non esse parem te, tempore cede:
Victorem a victo superari sæpe videmus.

(11.)

Adversus notum noli contendere verbis:
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

(12.)

Quid Deus intendat, noli perquirere sorte:
Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

(13.)

Invidiam nimio cultu vitare memento;
Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est.

(14.)

Esto animo forti, cum sis damnatus inique:
Nemo diu gaudet, qui judice vincit iniquo.

(15.)

Litis præteritæ noli maledicta referre:
Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

(16.)

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse.
Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

(17.)

Utere quæsitis modice: cum sumtus abundat,
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.

(18.)

Insipiens esto, cum tempus postulat, aut res:
Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

(19.)

Luxuriam fugito; simul et vitare memento
Crimen avaritiæ; nam sunt contraria famæ.

(20.)

Noli tu quædam referenti credere semper.
Exigua his tribuenda fides, qui multa loquuntur.

(21.)

Quæ potus peccas, ignoscere tu tibi noli;
Nam crimen nullum vini est, sed culpa bibentis.

(22.)

Consilium arcanum tacito committe sodali:
Corporis auxilium medico committe fideli.

(23.)

Noli successus indignos ferre moleste:
Indulget Fortuna malis, ut lædere possit.

(24.)

Prospice, qui veniant, hos casus esse ferendos;
Nam levius lædit, quidquid prævidimus ante.

(25.)

Rebus in adversis animum submittere noli:
Spem retine: spes una hominem nec morte relinquit.

(26.)

Rem, tibi quam noscas aptam, dimittere noli:
Fronte capillata, post est Occasio calva.

(27.)

Quod sequitur, specta: quodque imminet, ante videto:
Illum imitare Deum, partem qui spectat utramque.

(28.)

Fortior ut valeas, interdum parcior esto:
Pauca voluptati debentur, plura saluti.

(29.)

Judicium populi nunquam contemseris unus;
Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

(30.)

Sit tibi præcipue (quod primum est) cura salutis;
Tempora nec culpes, cum sis tibi causa doloris.

(31.)

Somnia ne cures; nam mens humana, quod optans,
Dum vigilat, sperat, per somnum cernit id ipsum.

DIONYSII CATONIS

DISTICHA DE MORIBUS,

AD FILIUM.

LIBER III.

PRÆFATIO.

Hoc quicumque velis carmen cognoscere Lector,
Cum præcepta ferat, quæ sunt gratissima, vitæ,
Commoda multa feres. Sin autem spreveris illud,
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

DIONYSII CATONIS

DISTICHA.

LIBER III.

(1.)

Instrue præceptis animum, nec discere cesses;
Nam, sine doctrinâ, vita est quasi mortis imago.

(2.)

[Fortunæ donis semper parere memento:
Non opibus bona fama datur, sed moribus ipsis.]

(3.)

Cum recte vivas, ne cures verba malorum;
Arbitrii non est nostri, quid quisque loquatur.

(4.)

Productus testis, salvo tamen ante pudore,
Quantumcumque potes, celato crimen amici.

(5.)

Sermones blandos blæsosque cavere memento.
[Simplicitas veri fama est; fraus ficta loquendi.]

(6.)

Segnitiem fugito, quæ vitæ ignavia fertur;
Nam, cum animus languet, consumit inertia corpus.

(7.)

Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemvis sufferre laborem.

(8.)

Alterius dictum aut factum ne carpseris unquam,
Exemplo simili ne te derideat alter.

(9.)

Quod tibi sors dederit tabulis suprema notato,
Augendo serva, ne sis, quem fama loquatur.

(10.)

Cum tibi divitiæ superant in fine senectæ,
Munificus facito vivas, non parcus amicis.

(11.)

Utile consilium dominus ne despice servi:
Nullius sensum, si prodest, temseris unquam.

(12.)

Rebus et in censu si non est, quod fuit ante,
Fac vivas contentus eo, quod tempora præbent.

(13.)

Uxorem fuge ne ducas sub nomine dotis,
Ne retinere velis, si cœperit esse molesta.

(14.)

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias. Vita est nobis aliena magistra.

(15.)

Quod potes, id tentes, operis ne pondere pressus
Succumbat labor, et frustra tentata relinquas.

(16.)

Quod nôsti haud recte factum, nolito tacere,
Ne videare malos imitari velle tacendo.

(17.)

Judicis auxilium sub iniquâ lege rogato:
Ipsæ etiam leges cupiunt, ut jure regantur.

(18.)

Quod merito pateris, patienter ferre memento:
Cumque reus tibi sis, ipsum te judice damna.

(19.)

Multa legas facito: perlectis, neglige multa;
Nam miranda canunt, sed non credenda, poëtæ.

(20.)

Inter convivas, fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

(21.)

Conjugis iratæ noli tu verba timere;
Nam struit insidias lacrymis, cum femina plorat.

(22.)

Utere quæsitis; sed ne videaris abuti:
Qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur.

(23.)

Fac tibi proponas, mortem non esse timendam:
Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

(24.)

Uxoris linguam, si frugi est, ferre memento;
Namque malum est, non velle pati, nec posse tacere.

(25.)

Æquâ diligito caros pietate parentes;
Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

DIONYSII CATONIS

DISTICHA DE MORIBUS,

AD FILIUM.

LIBER IV.

PRÆFATIO.

[* *Securam quicumque cupis perducere vitam,*
Nec vitiis hærere animos, quæ moribus obsunt,
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento.
*Invenies aliquid, quo te nitare magistro.**]

DIONYSII CATONIS

DISTICHA.

LIBER IV.

(1.)

Despice divitias, si vis animo esse beatus;
Quas qui suspiciunt, mendicant semper avari.

(2.)

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si fueris contentus eo, quod postulat usus.

(3.)

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes,
Noli Fortunam, quæ non est, dicere cæcam.

(4.)

Dilige denarî, sed parce dilige, formam,
Quem nemo sanctus nec honestus captat ab ære.

(5.)

Cum fueris locuples, corpus curare memento:
Æger dives habet nummos; se non habet ipsum.

(6.)

Verbera cum tuleris, discens aliquando magistri,
Fer patris ingenium, cum verbis exit in iram.

(7.)

Res age quæ prosunt: rursus vitare memento,
In quîs error inest, nec spes est certa laboris.

(8.)

Quod donare potes, gratis concede roganti;
Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est.

(9.)

Quod tibi suspectum est, confestim discute, quid sit;
Namque solent, primo quæ sunt neglecta, nocere.

(10.)

Cum te detineat Veneris damnosa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.

(11.)

[Cum tibi proponas animalia cuncta timere,
Unum præcipio tibi plus hominem esse timendum.]

(12.)

Cum tibi prævalidæ fuerint in corpore vires,
Fac sapias: sic tu poteris vir fortis haberi.

(13.)

Auxilium a notis petito, si forte laboras;
Nec quisquam melior medicus, quam fidus amicus.

(14.)

Cum sis ipse nocens, moritur cur victima pro te?
Stultitia est morte alterius sperare salutem.

(15.)

Cum tibi vel socium, vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita, petenda.

(16.)

Utere quæsitis opibus: fuge nomen avari:
Quo tibi divitias, si semper pauper abundas?

(17.)

Si famam servare cupis, dum vivis, honestam,
Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

(18.)

Cum sapias animo, noli ridere senectam;
Nam, quicumque senet, sensus puerilis in illo est.

(19.)

Disce aliquid; nam, cum subito Fortuna recessit,
Ars remanet, vitamque hominis non deserit unquam.

(20.)

Perspicito tecum tacitus, quid quisque loquatur:
Sermo hominum mores et celat et indicat idem.

(21.)

Exerce studium, quamvis perceperis artem:
Ut cura ingenium, sic et manus adjuvat usum.

(22.)

Multum venturi ne cures tempora fati:
Non metuit mortem, qui scit contemnere vitam.

(23.)

Disce, sed a doctis: indoctos ipse doceto;
Propaganda etenim est rerum doctrina bonarum.

(24.)

Hoc bibe, quod possis, si tu vis vivere sanus:
Morbi causa mali nimia est quæcumque voluptas.

(25.)

Laudâris quodcumque palam, quodcumque probâris,
Hoc, vide, ne rursus levitatis crimine damnes.

(26.)

Tranquillis rebus, semper adversa timeto:
Rursus, in adversis, melius sperare memento.

(27.)

Discere ne cesses: curâ sapientia crescit:
Rara datur longo prudentia temporis usu.

(28.)

Parce laudato; nam, quem tu sæpe probâris,
Una dies, qualis fuerit, ostendet, amicus.

(29.)

Ne pudeat, quæ nescieris, te velle doceri:
Scire aliquid laus est; culpa est nil discere velle.

(30.)

Cum Venere et Baccho lis est, sed juncta voluptas:
Quod blandum est animo, complectere; sed fuge lites.

(31.)

Demissos animo ac tacitos vitare memento.
Quâ flumen placidum est, forsan latet altius unda.

(32.)

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,
Alterius, specta, quo sit discrimine pejor.

(33.)

Quod potes, id tenta; nam litus carpere remis
Tutius est multo, quam velum tendere in altum.

(34.)

Contra hominem justum prave contendere noli;
Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

(35.)

Ereptis opibus, noli mœrere dolendo:
Sed gaude potius, tibi si contingat habere.

(36.)

Est jactura gravis, quæ sunt, amittere damnis:
Sunt quædam, quæ ferre decet patienter amicum.

(37.)

Tempora longa tibi noli promittere vitæ:
Quocumque ingrederis, sequitur mors, corporis umbra.

(38.)

Thure Deum placa: vitulum sine crescat aratro:
Ne credas placare Deum, cum cæde litatur.

(39.)

Cede locum læsus Fortunæ; cede potenti:
Lædere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

(40.)

Cum quid peccâris, castiga te ipse subinde:
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.

(41.)

Damnâris nunquam, post longum tempus, amicum.
Mutavit mores: sed pignora prima memento.

(42.)

Gratior officiis, quo sis mage carior, esto:
Ne nomen subeas, quod dicitur, officiperdi.

(43.)

Suspectus, caveas, ne sis miser omnibus horis;
Nam timidis et suspectis aptissima mors est.

(44.)

Cum servos fueris proprios mercatus in usus,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.

(45.)

Quamprimum rapienda tibi est occasio prima:
Ne rursus quæras, quæ jam neglexeris ante.

(46.)

Morte repentinâ noli gaudere malorum:
Felices obeunt, quorum sine crimine vita est.

(47.)

Cum tibi sit conjux, ne res et fama laboret,
Vitandum ducas inimicum nomen amicæ.

(48.)

Cum tibi contigerit studio cognoscere multa,
Fac discas multa; vita nescire doceri.

(49.)

[Miraris verbis nudis me scribere versus?
Hos brevitas sensûs fecit conjungere binos.]

CŒLII SYMPOSII

ÆNIGMATA.

Hæc quoque Symposius de carmine lusit inepto.
Sic tu, Sexte, doces; sic te deliro magistro.
Annua Saturni cum tempora festa redirent,
Perpetuo semper nobis sollennia ludo;
Post epulas lætas, post pocula dulcia mensæ,
Deliras inter vetulas, puerosque loquaces,
Cum streperet late madidæ facundia linguæ;
Tum verbosa cohors, studio sermonis inepti,
Nescio-quas passim magno de nomine nugas
Est meditata diu; sed frivola multa locuta est:
Nec mediocre fuit magni certaminis instar,
Ponere diverse, vel solvere quæque vicissim.
Ast ego, ne solus fœde tacuisse viderer,
Qui nihil attuleram mecum, quod dicere possem,
Hos versus feci subito de carmine vocis.
Insanos inter, sanum non esse necesse est.
Da veniam, lector, quod non sapit ebria Musa.

(1.) *Graphium.*

De summo planus, sed non ego planus in imo,
Versor utrimque manu, diverso et munere fungor:
Altera pars revocat, quidquid pars altera fecit.

(2.) *Arundo.*

Dulcis amica Dei, semper vicina profundis,
Suave canens Musis, nigro perfusa colore,
Nuntia sum linguæ, digitis signata magistris.

(3.) *Annulus cum Gemmâ.*

Corporis extremi non magnum pondus adhæsi:
Ingenitum dicas, ita pondere nemo gravatur:
Una tamen facies, plures habitura figuras.

(4.) *Clavis.*

Virtutes magnas de viribus affero parvis:
Pando domus clausas; iterum sed cludo patentes:
Servo domum domino; sed rursus servor ab ipso.

(5.) *Catena.*

Nexa ligor ferro, multos habitura ligatos:
Vincior ipsa prius; sed vincio vincta vicissim:
Et solvi multos, nec sum tamen ipsa soluta.

(6.) *Tegula.*

Terra mihi corpus, vires mihi præstitit ignis:
Alta domûs quæro; sedes est semper in imo;
Et me perfundit, qui me cito deserit humor.

(7.) *Fumus.*

Sunt mihi sunt lacrymæ; sed non est causa doloris.
Est iter ad cœlum; sed me gravis impedit aër:
Et, qui me genuit, sine me non nascitur ipse.

(8.) *Nebula.*

Nox ego sum facie; sed non sum nigra colore;
Inque die mediâ tenebras tamen affero mecum:
Nec mihi dant stellæ lucem, nec Cynthia lumen.

(9.) *Pluvia.*

Ex alto venio longâ delapsa ruinâ:
De cœlo cecidi medias transmissa per auras;
Sed sinus excepit, qui me simul ipse recepit.

(10.) *Glacies.*

Unda fui quondam, quod me cito credo futuram:
Nunc rigidi cœli duris connexa catenis,
Nec calcata pati possum, nec nuda teneri.

(11.) *Nix.*

Pulvis aquæ tenuis, modico cum pondere lapsus,
Sole madens, æstate fluens, in frigore siccus,
Flumina facturus, totas prius occupo terras.

(12.) *Flumen et Piscis.*

Est domus in terris, clarâ quæ voce resultat.
Ipsa domus resonat; tacitus sed non sonat hospes:
Ambo tamen currunt, hospes simul et domus unâ.

(13.) *Navis.*

Longa feror velox, formosæ filia silvæ,
Innumeris pariter comitum stipata catervis;
Curro vias multas, vestigia nulla relinquens.

(14.) *Pullus in Ovo.*

Mira tibi referam nostræ primordia vitæ:
Nondum natus eram, nec eram tum matris in alvo:
Jam posito partu, natum me nemo videbat.

(15.) *Vipera.*

Non possum nasci, si non occidero matrem.
Occidi matrem, sed me manet exitus idem.
Id mea mors patitur, quod jam mea fecit origo.

(16.) *Tinea.*

Litera me pavit, nec, quid sit litera, novi.
In libris vixi; nec sum studiosior inde.
Exedi Musas, nec adhuc tamen ipsa profeci.

(17.) *Aranea.*

Pallas me docuit texendi nôsse laborem:
Nec pepli radios poscunt, nec licia telæ.
Nulla mihi manus est; pedibus tantum omnia fiunt.

(18.) *Cochlea.*

Porto domum mecum, semper migrare parata;
Mutatoque solo, non sum miserabilis exsul:
Nam mihi concilium de cœlo nascitur ipso.

(19.) *Rana.*

Raucisonans ego sum, mediâ vocalis in undâ;
Sed vox laude sonat, quâ se quoque laudet et ipsa:
Cumque canam semper, nullus mea carmina laudat.

(20.) *Testudo.*

Tarda gradu lento, specioso prædita dorso,
Docta quidem studio, sed sævo prædita fato:
Viva nihil dixi, quæ sic modo mortua canto.

(21.) *Talpa.*

Cæca mihi facies, atris obscura tenebris.
Nox est ipse dies, nec sol mihi cernitur ullus:
Malo tegi terrâ: sic me quoque nemo videbit.

(22.) *Formica.*

Provida sum vitæ, duro non pigra labori,
Ipsa ferens humeris securæ prævia brumæ:
Nec gero magna simul; sed congero multa vicissim.

(23.) *Musca.*

Improba sum, fateor: quid enim gula turpe veretur?
Frigora vitabam, quæ nunc æstate revertor:
Sed cito submoveor, falso conterrita vento.

(24.) *Gurgulio.*

Non bonus agricolis, non frugibus utilis hospes,
Non magnus formâ, non recto nomine dictus,
Non gratus Cereri, non parvam sumo saginam.

(25.) *Mus.*

Parva mihi domus est; sed janua semper aperta.
Exiguo sumtu, furtivâ vivo saginâ.
Quod mihi nomen inest, Romæ quoque consul habebat.

(26.) *Grus.*

Litera sum cœli, pennâ perscripta volantis,
Bella cruenta gerens, volucri discrimine Martis,
Nec vereor pugnas, dum non sit longior hostis.

(27.) *Cornix.*

Vivo novem vitas, si me non Græcia fallit:
[Atraque] sum semper, nullo compulsa dolore;
Et, non irascens, ultro convicia dico.

(28.) *Vespertilio.*

Nox mihi dat nomen primo de tempore noctis.
Pluma mihi non est, cum sit mihi penna volantis:
Sed sedeo in tenebris, nec me committo diebus.

(29.) *Ericius.*

Plena domus spinis, parvi sed corporis hospes,
Incolumi dorso telis confixus acutis,
Sustinet armatas segetes habitator inermis.

(30.) *Pediculus.*

Est nova nostrarum cunctis captura ferarum,
Ut, siquid capias, id tu tibi ferre recuses;
Et, quod non capias, tecum tamen ipse reportes.

(31.) *Phœnix.*

Vita mihi mors est; morior, si cœpero nasci;
Sed prius est fatum leti, quam lucis origo:
Sic solos Manes ipsos mihi duco parentes.

(32.) *Taurus.*

Mœchus eram regis; sed lignea membra sequebar:
Et Cilicum mons sum, sed non sum nomine solo:
Et vehor in cœlis, et in ipsis ambulo terris.

(33.) *Lupus.*

Dentibus [insanis,] ego sum, qui vinco bidentes,
Sanguineas prædas quærens, victusque cruentos.
Multâ cum rabie vocem quoque tollere possum.

(34.) *Vulpes.*

Exiguum corpus, sed cor mihi corpore majus:
Sum versuta dolis, arguto callida sensu:
Et fera sum sapiens, sapiens fera siqua vocatur.

(35.) *Capra.*

Alma Jovis nutrix, longo vestita capillo,
Culmina difficili peragrans super ardua gressu,
Custodi pecoris tremulâ respondeo voce.

(36.) *Porcus.*

Setigeræ matris fecundâ natus in alvo,
Desuper ex alto virides exspecto saginas,
Nomine numen habens, si litera prima periret.

(37.) *Mula.*

Dissimilis patri, matri diversa figurâ;
Confusi generis, generi non apta propago;
Ex aliis nascor; nec quisquam nascitur ex me.

(38.) *Tigris.*

A fluvio dicor, fluvius vel dicitur ex me;
Junctaque sum vento, vento velocior ipso:
Et mihi dat ventus natos, nec quæro maritum.

(39.) *Centaurus.*

Quattuor insignis pedibus, manibusque duabus,
[Dissimilis mihi sum, quia non sum unus et unus:]
Et vehor et gradior, quia me mea corpora portant.

(40.) *Papaver.*

Grande mihi caput est; intus sunt membra minuta;
Pes unus solus, sed pes longissimus unus.
Et me somnus amat, proprio nec dormio somno.

(41.) *Malva.*

Anseris esse pedes similes mihi nolo negare:
Nec duo sunt tantum, sed plures ordine cernis:
Et tamen hos ipsos omnes ego porto supinos.

(42.) *Beta.*

Tota vocor Græce, sed non sum tota Latine:
Ante tamen mediam cauponis scripta tabernam,
In terrâ nascor, lymphâ lavor, ungor olivo.

(43.) *Cucurbita.*

Pendeo, dum nascor; rursus, dum pendeo, nascor:
Pendens commoveor ventis, et nutrior undis.
Pendula si non sim, non sum jam jamque futura.

(44.) *Cepa.*

Mordeo mordentes; ultro non mordeo quemquam:
Sed sunt mordentem multi mordere parati.
Nemo timet morsum, dentes quia non habeo ullos.

(45.) *Rosa.*

Purpura sum terræ, pulchro perfusa rubore:
Septaque, ne violer, telis defendor acutis:
O felix, longo si possem vivere fato!

(46.) *Viola.*

Magna quidem non sum, sed inest mihi maxima virtus.
Spiritus est magnus, quamvis in corpore parvo:
Nec mihi germen habet noxam, nec culpa ruborem.

(47.) *Thus.*

Dulcis odor nemoris, flammâ fumoque fatigor;
Et placet hoc Superis, medios quod mittor in ignes,
Cum mihi peccandi vitium natura negârit.

(48.) *Myrrha.*

De lacrymis, et pro lacrymis, mea cœpit origo.
Ex oculis fluxi; sed nunc ex arbore nascor;
Lætus honor frondis, tristis sed imago doloris.

(49.) *Ebur.*

Dens ego sum magnus, populis cognatus Eois:
Nunc ego per partes in corpora multa recessi.
Nec remanent vires, sed formæ gratia mansit.

(50.) *Fœnum.*

Herba fui quondam viridi de gramine terræ;
Sed, chalybis duro mollis præcisa metallo,
Mole premor propriâ, tecto conclusa sub alto.

(51.) *Molæ.*

Ambo sumus lapides; unâ sumus; ambo jacemus:
Quam piger est unus, tantum non segnis it alter:
Hic manet immotus; non desinit ille moveri.

(52.) *Farina.*

Inter saxa fui, quæ me contrita premebant:
Vix tamen effugi totis collisa medullis:
Et nunc forma mihi minor est, sed copia major.

(53.) *Vitis.*

Nolo toro jungi, quamvis placet esse maritam.
Nolo virum thalamo: per me mea nata propago est:
Nolo sepulcra pati; scio me submergere terræ.

(54.) *Hamus.*

Exiguum corpus ferri mucronis adunci,
Fallaces escas medio circumfero fluctu:
Blandior ut noceam, morti præmitto saginam.

(55.) *Acus.*

Longa, sed exilis, tenui producta metallo,
Mollia duco levi comitantia vincula ferro,
Et faciem læsis, et nexum reddo solutis.

(56.) *Caliga.*

Major eram longe quondam, dum vita manebat.
At nunc exanimis, lacerata, ligata, revulsa,
Dedita sum terræ: tumulo sed condita non sum.

(57.) *Clavus.*

In caput ingredior, quia de pede pendeo solo:
Vertice tango solum, capitis vestigia signo:
Sed multi comites casum patiuntur eumdem.

(58.) *Capillus.*

Findere me nulli possunt, præcidere multi.
Sed sum versicolor, albus quandoque futurus.
Malo manere niger; minus ultima fata verebor.

(59.) *Pila.*

Non sum cincta comis, et non sum comta capillis:
Intus enim crines mihi sunt, quos non videt ullus.
Meque manus mittunt, manibusque remittor in auras.

(60.) *Serra.*

Dentibus innumeris toto sum corpore plena;
Frondicomam sobolem morsu depascor acuto.
Mando tamen frustra, quia respuo præmia dentis.

(61.) *Ancora.*

Mucro mihi geminus ferro conjungitur uno.
Cum vento luctor; cum gurgite pugno profundi.
Scrutor aquas medias; ipsas quoque mordeo terras.

(62.) *Pons.*

Stat nemus in lymphis; stat in alto gurgite silva;
Et manet in mediis undis immobile robur:
Terra tamen mittit, quod terræ munera præstat.

(63.) *Spongia.*

Ipsa gravis non sum; sed aquæ mihi pondus inhæret:
Viscera tota tument patulis diffusa cavernis.
Intus lympha latet; sed non se sponte profundit.

(64.) *Tridens.*

Tres mihi sunt dentes, quos unus continet ordo;
Unus præterea dens est et solus in imo.
Meque tenet numen, ventus timet, æquora curant.

(65.) *Sagitta.*

Septa gravi ferro, levibus circumdata pennis,
Aëra per medium volucri contendo meatu;
Missaque discedens, nullo mittente, revertor.

N 2

(66.) *Flagellum.*

De pecudis dorso, pecudes ego terreo cunctas,
Obsequium reddens memoratâ lege doloris.
Nec volo contemni, sed contra nolo nocere.

(67.) *Laterna.*

Cornibus apta cavis, tereti pellucida vitro,
Lumen habens intus divini sideris instar,
Noctibus in mediis faciem non perdo dierum.

(68.) *Specular.*

Perspicior penitus, nec luminis arceo visus,
Transmittens oculos intra mea membra meantes.
Nec me transit hiems; sed sol tamen emicat in me.

(69.) *Speculum.*

Nulla mihi certa est, nulla est peregrina, figura;
Fulgor inest intus, radianti luce coruscus,
Qui nihil ostendit, nisi siquid viderit ante.

(70.) *Clepsydra.*

Lex bona dicendi, lex sum quoque dura tacendi,
Jus avidæ linguæ, finis sine fine loquendi,
Ipsa fluens dum verba fluunt, ut lingua quiescat.

(71.) *Puteus.*

Mersa procul terris in cæspite lympha profundo,
Non nisi perfossis possum procedere rimis;
Et trahor ad superos alieno ducta labore.

(72.) *Tubus.*

Truncum terra tegit; latitant in cæspite lymphæ;
Alveus est modicus, qui ripas non habet ullas:
In ligno vehitur medio, quod ligna vehebat.

(73.) *Follis.*

Non ego continuo morior, cum spiritus exit:
Nam redit assidue, quamvis et sæpe recedat:
Et mihi nunc magna est animæ, nunc nulla, facultas.

(74.) *Lapis.*

[Deucalion] ego sum crudelior hospes in undâ,
Affinis terræ, sed longe durior illâ.
Litera decedat, volucris quoque nomen habebo.

(75.) *Calx.*

Evasi flammas; ignis tormenta profugi;
Ipsa medela meo pugnat contraria fato.
Frigesco lymphis, calidis incendor ab undis.

(76.) *Silex.*

Semper inest in me, sed raro cernitur, ignis.
Intus enim latitat; sed solos prodit ad ictus.
Nec lignis, ut vivat, eget, nec, ut occidat, undis.

(77.) *Rotæ, seu Quadriga.*

Quattuor æquales currunt ex arte sorores.
Sic quasi certantes, cum sit labor omnibus unus;
Et prope sunt pariter, nec se contingere possunt.

(78.) *Scopa.*

In silvis genita, et laqueo connexa tenaci,
Juncta solo plano, manibus compressa duabus,
Ducor ubique sequens; et me quoque cuncta sequuntur.

(79.) *Tintinnabulum.*

Ære rigens curvo, patulum componor in orbem.
Mobilis est intus linguæ crepitantis imago.
Non resonat positus; motus quoque sæpe resultat.

(80.) *Lagena.*

Mater erat Tellus; genitor fuit ipse Prometheus;
Auriculæque regunt, redimitæ ventre cavato.
[Dum cecidi infelix, mater mea me ante divisit.]

(81.) *Conditum.*

Tres olim fuimus, qui nomine jungimur uno.
Ex tribus est unus; tres commiscentur in uno.
Quisque bonus per se; melior qui continet omnes.

(82.) *Vinum conversum in Acetum.*

Sublatum nihil est, nihil est extrinsecus auctum.
Quod fueram, non sum: cœpi, quod non erat, esse.
Nec tamen inveni quidquid prius ipse reliqui.

(83.) *Malum.*

Est mihi nomen ovis, contentio magna Dearum,
Fraus juvenis functi; multarum cura sororum;
Exscidium Trojæ; quæ bella cruenta peregi.

(84.) *Perna.*

Nobile duco genus magni de gente Catonis:
Una mihi soror est, plures licet esse putentur.
De fumo facies mihi, de mare gustus inhæsit.

(85.) *Malleus.*

Non ego de toto mihi corpore vindico vires;
Sed capitis pugnâ nulli certare recuso.
Grande mihi caput est; totum quoque pondus in illo est.

(86.) *Pistillus.*

Contero cuncta simul virtutis robore magno.
Una mihi cervix, capitum sed forma duorum.
Pro pedibus caput est. Nam cætera corpora non sunt.

(87.) *Strigilis.*

Rupea, curva, capax, alienis humida guttis,
Luminibus falsis, auri mentita colorem,
Dedita sudori, modico succumbo labori.

(88.) *Balneum.*

Per totas ædes innoxius introit ignis.
Est calor in medio magnus, quem nemo veretur.
Non est nuda domus; sed nudus convenit hospes.

(89.) *Tessera.*

Dedita sum semper voto non certa futuro.
Jactor in ancipites variâ vertigine casus:
Non ego mœsta malis, non rebus læta secundis.

(90.) *Pecunia.*

Terra fui primum, latebris abscondita diris.
Nunc aliud pretium flammæ nomenque dederun.
Nec jam terra vocor, licet ex me terra paretur.

(91.) *Mulier Gemellipara.*

Plus ego sustinui quam corpus debuit unum.
Tres animas habui, quas omnes intus habebam.
Discessêre duæ; sed tertia pæne secuta est.

(92.) *Eques Podagricus.*

Bellipotens olim sævis metuendus in armis,
Sexque pedes habui, quod nunquam nemo negavit.
Nunc mihi vix duo sunt; inopem me copia fecit.

(93.) *Luscus Allium vendens.*

Cernere jam fas est, quod vix tibi credere fas est.
Unus inest oculus, capitum sed millia multa.
Qui, quod habet, vendit, quod non habet, unde parabit?

(94.) *Funambulus.*

Inter luciferum cœlum terrasque jacentes,
Aëra per medium doctâ meat arte viator.
Semita sed brevis est, pedibus nec sufficit ipsis.

(95.) *Umbra.*

Insidias nullas vereor de fraude latentis:
Nam Deus attribuit nobis hæc munera formæ,
Quod me nemo movet, nisi qui prius ipse movetur.

(96.) *Echo.*

Virgo modesta sacri legem bene servo pudoris:
Ore procax non sum, nec sum temeraria linguâ:
Ultro nolo loqui, sed do responsa loquenti.

(97.) *Somnus.*

Sponte meâ veniens, varias ostendo figuras.
Fingo metus varios, nullo discrimine veri:
Sed me nemo videt, nisi qui sua lumina claudit.

(98.) *Monimentum.*

Nomen habens hominis, post ultima fata remansi.
Nomen inane manet; sed dulcis vita profugit.
Vita tamen superest morti post tempora vitæ.

(99.) *Scalæ.*

Nos sumus, ad cœlum quæ scandimus alta petentes,
Concordi fabricâ quas unus continet ordo:
Ut simul hærentes per nos comitentur ad auras.

(100.)

De VIII tollas VII, et remanent VI.

Nunc mihi jam credes, fieri quod posse negatur.
Octo tenes manibus; sed, me monstrante magistro,
Sublatis septem, reliqui tibi sex remanebunt.

FINIS.

EXCUDIT T. DAVISON, LONDINI.
Calendis Januariis, A. C. 1823.

Cordier

MATURINI CORDERII

COLLOQUIORUM

CENTURIA SELECTA,

SECUNDUM EDITIONEM

GULIELMI WILLYMOT

Editio Nova,

SUMMA CURA RECENSITA, PLURIBUSQUE LOCIS EMENDATA,

NECNON

VOCABULARIO INSTRUCTA,

A

GEORGIO MILLIGAN.

EDINBURGI:
SUMPTIBUS OLIVER ET BOYD, APUD QUOS VENEUNT:
ET LONDINI, APUD SIMPKIN ET MARSHALL.

1831.

Oliver & Boyd, Printers.

PREFACE.

As there is nothing in an elementary school-book of greater consequence than correctness, no pains have been spared, in this new edition of WILLYMOT'S SELECTION from the COLLOQUIES of CORDERIUS, to attain so desirable an object. Not only has the Text been every where revised with the utmost attention, but the Editor, having through the kindness of a friend procured a copy of the original work, has been enabled to correct several important errors that appear in all the former editions, and to introduce many very decided improvements. Examples will be found in Colloquies 31, 57, 80, 81, &c. &c.

In drawing up the Vocabulary, it was deemed of great consequence that it should be strictly adapted to the book. With this view, those words only that are to be found in the Text, and the meanings in which they there occur, are inserted; so that the mind of the Student will not be distracted by a variety of loose and inapplicable significations. At the same time, any peculiar phrases, which would not bear a literal version, are more freely translated. It will be observed, also, that the derivation of the words—and, occasionally, even the insertion of the more remote root, in Italics—forms a distinguishing character of the Vocabulary. The want of this in

former editions has often been matter of complaint, and there can be little doubt that the introduction of it now will be considered an important advantage. According to a very useful plan, the unvarying part of inflected words is printed in Roman letters, and the termination, which gives place to other syllables, in Italics. Both in the Text and the Vocabulary, the quantity of the vowels on which the proper pronunciation of each word depends is also correctly marked. Besides, in the Vocabulary, those parts of nouns and of verbs that are in any way irregular, or which seemed likely to perplex the Learner at his first outset, will be found inserted in their proper places.

It is hoped, therefore, that, with these improvements, the present edition will be found superior to any that have preceded it, and calculated at once to abridge the labour of the Teacher and facilitate the progress of the Scholar.

EDINBURGH, *August*, 1831.

SELECTA

COLLOQUIORUM

MATURINI CORDERII

CENTURIA.

COLLOQUIUM I.

ARGUMENTUM. *Puer ultro salūtātum venit praeceptōrem. Comĭter ab illo accĭpĭtur. Quòd Deum precātus esset, a magistro laudātur.* Exemplum ad parvŭlos blandè et comĭter in schola tractandos, ne severĭtāte disciplīnae absterreantur.

Erasmus, Praeceptor.

SALVE, Praeceptor. *P.* Salvus sis, mi Erasme. Unde venis (1) tam multo mane? *E.* E cubicŭlo nostro. *P.* Quando surrexisti? *E.* Paulò ante sextam, Praeceptor. *P.* Quid ais? *E.* Sic est ut dico. *P.* Tu nimis es matūtīnus: quis te expergefēcit? *E.* Frater meus. *P.* An precātus es Deum? *E.* Quum primùm frater me pexuit, precātus sum. *P.* Quomŏdo? *E.* Flexis genĭbus et conjunctis manĭbus, dixi precatiōnem Domĭnĭcam cum gratiārum actiōne. *P.* Quâ linguâ? *E.* Lătīnâ. *P.* O factum bene! Quis te misit ad me? *E.* Nemo. *P.* (2) Quid ergo? *E.* Ultro veni. *P.* Mi anĭmŭle, quàm pulchrum est sapĕre! Nonne est jentandi tempus? *E.* Nondum esŭrio.

(1) Tam multo mane.] *So early in the morning.* (2) Quid ergo?] *How then?*

COLLOQUIUM II.

ARGUMENTUM. *Duo puĕri ad praelectiōnem repĕtendam sese parant.* Lectiōnes saepe repĕtendae.

Abrăhamus, Bartholomaeus.

EĀMUS una repĕtĭtum. *B.* (1) Quid ego repĕtĕrem? Nonne satis est, quod solus repetīvĕrim? *A.* Si tantùm semel aut bis repetiĕris, id (2) parum est ad ediscendum. *B.* Immo, circĭter decies repĕtīvi. *A.* (3) Ne id quidem suffĭcit. *B.* Quid igĭtur vis ampliùs? *A.* Si vis (4) certissĭmè reddĕre coram praeceptōre, opus est cum alĭquo repetīvisse. *B.* Istud ego nesciēbam: sed tibi libenter assentior. *A.* Faciāmus ergo quod ego te (5) monēbam. *B.* (6) Equĭdem non recūso: incĭpe.

(1) Quid?] Ob *sc. vel* propter. (2) Parum.] *Too little. Not sufficient.* (3) Ne id quidem sufficit.] *Even that is not sufficient. That is not enough either.* (4) Certissimè reddere. *To repeat (say your lesson) very exactly (without any mistake at all.)* (5) Monebam.] Facere *sc.* (6) Equidem non recuso.] *I am not against it, for my part.*

COLLOQUIUM III.

ARGUMENTUM. *Exordium est ad repĕtendam praelectiōnem.*

Cornelius, Daniel.

QUID agis? *D.* Repĕto mecum. *C.* Quid repĕtis. *D.* Praescriptum hodiernum praeceptōris. *C.* (1) Tenesne memoriâ? *D.* (2) Sic opīnor. *C.* Repĕtāmus unà: sic uterque nostrûm rectiùs pronunciābit coram praeceptōre. *D.* (3) Tu igĭtur incĭpe, qui me provŏcâsti. *C.* Age, attentus esto: ne me sinas aberrāre. *D.* Sum promptior ad audiendum, quàm tu ad pronunciandum.

(1) Tenesne memoriâ? *Have you it by heart? Can you say it?* (2) Sic opinor.] *I think so.* (3) Tu igitur incipe.] *Begin you then.*

COLLOQUIUM IV.

ARGUMENTUM. *Exordium est ad collŏquendum.* Qui bene agit, reprehendi non timet. Prudenter igĭtur facit, qui praeceptum istud usurpat. *Sic age ne timeas.*

Gabriel, Hieronymus.

(1) JAMNE tenes, (2) quae reddenda sunt horâ tertiâ? *H.* Teneo. *G.* (3) Ego quoque. *H.* Ergo confabŭlēmur paulisper. *G.* Sed (4) si intervēnĕrit observātor, putābit nos garrīre. *H.* Quid times ubi nihil timendum est? Si venĕrit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala: audiat, si velit, nostrum colloquium. *G.* Optĭmĕ loquĕris. (5) Secēdāmus alĭquò in angŭlum, ne quis nos impediat.

(1) Jamne tenes?] Memoriâ *sc.* *Have you got yet?* (2) Quae reddenda sunt.] Nobis *sc.* coram praeceptore. *What we are to repeat.* (3) Ego quoque.] Teneo *sc.* (4) Si interveneṛit observator.] *If the monitor should come in upon us in the mean time.* (5) Secedamus aliquò in angulum.] *Let us withdraw into some corner. For* in aliquem angulum.

COLLOQUIUM V.

ARGUMENTUM. *Admonitio brevis, sed puĕris aptissĭma.*

Joannes, Leonardus.

NON (1) decet hîc otiāri, aut garrīre, dum praeceptor expectātur. *L.* Quid ais non decet? immo vero non licet, nisi volŭmus vapŭlāre. *J.* Tu igĭtur audi me, dum praelectiōnem pronuncio: ego deinde te audiam. *L.* Age, pronuncia.

(1) Decet.] Nos *sc.*

COLLOQUIUM VI.

ARGUMENTUM. *Puer diligentiae in litĕris admonĭtus, frustra ait se monēri, quod aliam alĭquam artem mallet discĕre quam litĕras.* Cuique ars discenda est ingenio suo apta.

Adolphus, Beatus.

MIROR ego (1) quid tibi velis: tu ferè semper es otiōsus, aut garris, aut (2) ineptis. *B.* (3) Quid vis faciam? *A.* (4) Ut studeas diligenter. *B.* Cur me istud mones? *A.* (5) Pro meo in te amōre, tuāquè utilitāte. *B.* Frustra mones. *A.* Quid ita? *B.* Quia non est mihi anĭmus in litĕris. *A.* Quid ergo (6) velles? *B.* Discĕre alĭquam artem (7) aptam ingenio meo. *A.* Jamne cogitâsti quaenam ars tibi placeat potissĭmùm? *B.* Jamprīdem. *A.* (8) Cur ergo patrem non admŏnes? *B.* Nunquam ausus sum. *A.* Cur non? *B.* Vereor ne mihi irascātur. *A.* Roga praeceptōrem, ut illi dicat. *B.* Immo te oro, mi Adolphe, dic tu ipse praeceptōri (9) meis verbis: nam verecundia me impĕdit. Faciesne quod rogo? *A.* Faciam certè, idque libentissĭmè; valde enim taedet me vidēre te adeò remissum. *B.* O quàm mihi gratum fecĕris! *A.* Sed praeceptor (10) te appellābit. *B.* Quid tum? Oblāta occāsio me audācem reddet ad mentem meam libĕrè aperiendam. *A.* Recte judĭcas. *B.* Tu igĭtur (11) fac promissi memĭnĕris: deinde renuncia mihi, quid ille respondĕrit. *A.* Aliōquin essem tibi nuncius inutĭlis.

(1) Quid tibi velis.] *What you mean.* (2) Ineptis.] *Are trifling.* (3) Quid vis faciam? ut *sc.* *What would you have me do?* (4) Ut studeas diligenter.] Volo *sc.* *Study hard.* (5) Pro meo in te amore, tuâque utilitate.] *Out of my love to you, and for your own good.* (6) Velles.] Facere *sc.* (7) Aptam ingenio meo.] *Suitable to my genius.* (8) Cur ergo patrem non admones?] *Why do you not speak to your father of it then?* (9) Meis verbis.] *From me. In my name.* (10) Te appellabit.] *Will speak to you.* (11) Fac memineris.] Ut *sc.* *See you remember. Take care to remember.*

COLLOQUIUM VII.

ARGUMENTUM. *Puer infeliciōri ingenio docētur quibus adminicŭlis ad eruditiōnem fiat progressio.* Virtūtis studium non parùm ad eruditiōnem adipiscendam confert. Qui virtūtis ratiōnem habet, dotĭbus anĭmi augētur à Deo.

Beatus, Calvinus.

VISNE permănēre in ista ignorantia? *C.* (1) Avertat Deus. *B.* Quid igĭtur facies? *C.* Da mihi (2) super hac re consilium, quaeso. *B.* In primis Deum saepissĭmè et (3) ex anĭmo precāre: deinde semper attentus esto: hoc est, diligenter audīto quicquid docētur, sive praeceptor loquātur, sive alĭquid reddant condiscĭpŭli tui: postrēmò caritătem diligenter (4) cole. *C.* Quibus modis? *B.* (5) Nemĭnem neque laedĭto, neque offendĭto: nemĭni invĭdēto: nemĭnem odio habēto: sed contrà, omnes dilĭge tanquam fratres, ac (6) bene omnĭbus, quoad potĕris, facĭto. *C.* (7) Quid illa mihi confĕrent ad studiōrum profectum? *B.* Plurĭmum. *C.* Quomŏdo? *B.* Sic enim Deus tibi illumĭnābit ingenium: memoriam ac caetĕras (8) anĭmi dotes augēbit: (9) denĭque studia tua ita promŏvēbit, ut majōres in ea re progressus in dies facias. *C.* Consilium mihi sanè das optĭmum; utĭnam in Dei ipsīus gloriam uti perpetuò valeam, (10) tibíque aliquando referre gratiam. *B.* Non opto, ut mihi aliud gratiae (11) eo nomĭne refĕras, nisi ut Deum saepenumĕro laudes, studiăque honesta semper prosĕquāris, atque ita ad divīnārum litĕrārum cognitiōnem tandem pervenias.

(1) Avertat Deus.] *God forbid.* (2) Super hac re.] *Upon (about) this matter.* (3) Ex animo.] *Heartily.* (4) Cole.] *Practise.* (5.) Neminem neque laedito, neque offendito.] *Do not either hurt, or offend any body.* (6) Bene omnibus, quoad poteris, facito.] *Do good to all, as far as in you lies.* (7) Quid illa mihi conferent ad studiorum profectum?] *What will those things contribute towards the advancement of my studies? What will those things profit me towards,* &c. (8)

Animi dotes.] *Natural gifts, qualifications, powers of the soul.* (9) Denique.] *In short. In fine.* (10) Tibique aliquando gratiam referre.] *And to make you a return some time or other (at last.)* (11) Eo nomine. *Upon that account.*

COLLOQUIUM VIII.

ARGUMENTUM. *Patris docti diligentia in filiis domi docendis.* Beneficium agnoscendum ab iis qui bonos parentes habent. Fratres ex fide in Christum.

Demetrius, Elisaeus.

QUANDO rediisti domo? *E.* (1) Tantùm redeo. *D.* Ubi est frater? *E.* Mansit domi. *D.* Cur mansit? *E.* Ut pranderet cum matre. *D.* Tu verò, cur etiam non mansisti? *E.* (2) Jam pranderam cum patre. *D.* Quis vobis ministrābat? *E.* Ancilla. *D.* Quid mater? ubi erat? *E.* Etiam domi, sed occupāta. *D.* Qua in re? *E.* (3) In recipiendo tritico, quod nobis advectum fuĕrat. *D.* Quando redībis domum? *E.* Quum accersar à patre. *D.* Quo die istud erit? *E.* Fortassè hinc ad quatuor dies. *D.* Cur vos tam saepe commeātis? *E.* Sic volunt parentes. *D.* Quid agĭtis domi? *E.* Quod jubēmur à parentĭbus. *D.* Sed intĕrim perit vobis studiōrum tempus. *E.* Non omnīnò perit. *D.* Quid igĭtur? *E.* Quoties pater non est necessariò occupātus, omnĭbus horis exercet nos, mane, ante et post prandium, ante coenam, (4) à coena satis diu, postrēmò, etiam antĕquam cubĭtum eāmus. *D.* Quibus rebus vos exercet? *E.* Exĭgit à nobis ea potissĭmùm, quae totâ hebdŏmăde in schola didĭcĭmus: themăta nostra inspĭcit, ac de iis nos interrŏgat: saepe dat nobis alĭquid, modò Latīnè, modò vernacŭlè (5) describendum: interdum etiam nobis propōnit brevem sententiam vernacŭlo sermōne, quam Latīnè vertāmus: interdum contrà, jubet alĭquid Latīnum vernacŭlè reddĕre; postrēmò, ante cibum et post, semper ex Bibliis Anglĭcis alĭquid legĭmus, idque totâ praesente familiâ. *D.* Nihilne de Catechismo interrŏgat? *E.* Id facit omni die Domi-

nico, nisi fortè domo absit. *D.* Mira narras, si modò vera. *E.* Immo sunt longè plura, quàm quae tibi narrāvi: sum enim oblītus morum civilĭtātem de qua etiam admŏnēre nos solet in mensa. *D.* Cur pater vester tantum sumit labōrem in vobis docendis? *E.* (6) Ut sic intellĭgat, num in schola opĕram ludāmus, et tempŏre abutāmur. *D.* Mira homĭnis diligentia, (7) atque adeò prudentia. O quàm devincti estis Patri coelesti, qui talem patrem in terra dedit vobis! *E.* Faxit ille, ut hoc et caetĕra ejus benefĭcia nunquam obliviscāmur! *D.* Bonum et pium est istud optātum: cura ut habeas non modò in ore, sed in anĭmo etiam magis. *E.* Quòd me tam fidēlĭter mones, habeo tibi gratiam. *D.* Bene monendi officium debēmus omnĭbus, sed maxĭmè fratrĭbus. *E.* Fratrĭbusne igĭtur solis? *D.* (8) Eos potissĭmùm fratres hìc dico, qui ex fide in Christum nobis conjuncti sunt. *E.* Rectè judĭcas. Sed (9) viso num frater domo tandem revertĕrit. Nam (10) ad cessandum promptus est plus satis.

(1) Tantùm redeo.] *I am but just returned.* (2) Jam pranderam cum patre.] *I had dined before with my father.* (3) In recipiendo tritico.] *In taking in wheat.* (4) A coena satis diu.] *After supper a good while.* (5) Describendum.] *To transcribe.* (6) Ut sic. *That so. That by this means.* (7) Atque adeò prudentia.] *Nay, and prudence. And prudence too.* (8) Eos potissimùm fratres hìc dico.] *By brethren I mean here those especially.* (9) Viso.] *I shall go and see.* (10) Ad cessandum promptus est plus satis.] Quàm sc. *He is too apt to play the truant.*

COLLOQUIUM IX.

ARGUMENTUM. *Elisaeus et Felix confĕrunt annos suos. Laudātur docti paedagōgi diligentia: item boni patris prudentia in libĕrōrum instituendōrum cura. Agnoscĭtur ea in re beneficium.* Exemplum exercitatiōnis in lingua Latīna à tenĕris annis.

Elisaeus, Felix.

(1) QUOT annos habes? *F.* Tredĕcim, (2) ut à matre accēpi. Tu verò? *E.* (3) Equĭdem non tot habeo. *F.*

Quot igĭtur? *E*. Deest unus. *F*. Sunt ergo duodĕcim. *E*. (4) In promptu est ratio. *F*. Sed (5) frater tuus quotum agit annum? *E*. Quintum. *F*. (6) Quid ais? Jam Latīnè loquĭtur. *E*. Quid mirāris? Semper habēmus domi paedagōgum, et doctum et dilĭgentem; semper nos Latīnè loqui docet. (7) Nihil vernacŭlum effert, nisi alĭquid declārandi causâ: quinetiam (8) patrem non audēmus nisi Latīnè allŏqui. *F*. Nunquam igĭtur vernācŭlê loquĭmĭni. *E*. Solùm cum matre, idque certâ quâdam horâ, quum illa nos ad se vocāri jubet. *F*. Quid agĭtis (9) cum famĭlia? *E*. Cum famĭlia rarus est nobis sermo, (10) et quidem tantùm in transĭtu: et tamen famŭli ipsi nos Latīnè allŏquuntur. *F*. Quid ancillae? *E*. (11) Si quando usus postŭlat ut eas alloquāmur, utĭmur sermōne vernācŭlo, ut solēmus cum ipsa matre. *F*. O vos felīces, qui tam diligenter docēmĭni! *E*. Est Deo gratia, cujus dono patrem habēmus, (12) qui curet nos tam accurātè erudiendos. *F*. Certè ejus rei laus et honor unĭco coelesti Patri debētur. *E*. Sed quid agĭmus? Jam (13) audio recĭtāri catalŏgos. *F*. Ergo festīnēmus.

(1) Quot annos habes?] Peractos *sc*. *How old are you?* (2) Ut à matre accepi.] *As I have heard my mother say.* (3) Equidem non tot habeo.] *For my part I am not so old.* (4) In promptu est ratio.] *You are a ready arithmetician.* (5) Frater tuus quotum agit annum?] *What year (of his age) is your brother in?* (6) Quid ais?] *How say you?* Spoken with surprise. (7) Nihil vernaculum effert, nisi aliquid declarandi causâ.] *He speaks nothing in our mother tongue, unless it be to explain any thing.* (8) Patrem non audemus nisi Latinè alloqui.] *We dare not speak to our father in any thing but Latin.* (9) Cum familia.] *With the servants.* (10) Et quidem.] *And that.* (11) Si quando usus postulat ut eas alloquamur.] *Whenever we have occasion to speak to them.* (12) Qui curet nos tam accurate erudiendos.] *That takes care to have us so well instructed, (instructed with so much exactness.)* (13) Audio recitari catalogos. *I hear the catalogue a-calling.*

COLLOQUIUM X.

ARGUMENTUM. *Liber eleganter compactus ostentātur. Reprehendĭtur stulta quaestio. Excūsatur quasi jocus fuĕrit. Jocus inter familiāres usitātus.* In jocis nostris Deus non est offendendus.

Felix, Giraldus.

QUIS iste est novus liber deaurātus, (1) quem tam magnificè ostentas? *G.* Terentius. *F.* Ubi impressus? *G.* Lutetiae. *F.* Quis tibi dedit eum? *G.* Emi pecuniā meâ. *F.* Unde nactus eras pecuniam? *G.* Stulte, istud quaeris? quasi verò furātus sim. *F.* (2) Absit à me id cogĭtāre: sed (3) anĭmi causâ id rogābam. *G.* Nec ego serio dictum tuum reprehendi: sed eo more jocāri solēmus cum familiārĭbus. *F.* Nihil jocāri prohĭbet, modò ne Deus offendātur. Sed age, ad propŏsĭtum revertāmur: de quo emisti Terentium istum? *G.* De Clemente. *F.* Illōne bibliopōlâ circumforaneo? *G.* Maxĭmè. *F.* Quanti constĭtit? *G.* Decem assĭbus. *F.* Nĭhilne amplius? *G.* Nihil omnīno. *F.* Profectò satis vile pretium. *G.* Praesertim quum aurātus, adeōque eleganter compactus sit. *F.* Erantne codĭces alii simĭles? *G.* Duo vel tres. *F.* Deduc me, quaeso, ad illum. *G.* Eāmus.

(1) Quem tam magnificè ostentas.] *That you make such mighty boasts of. That you are so mighty proud of.* (2) Absit à me id cogitare.] *For be it from me to have such a thought.* (3) Animi causâ.] *For diversion. For my pleasure. For mirth's sake.*

COLLOQUIUM XI.

ARGUMENTUM. *Giraldus ab Hermĕte librum commodāto petit: non dat Hermes, quia jam allĕri dedĕrat. Idem mavult injuriam pati, quam accusāre condiscipŭlum ob privātam injuriam. O caritātem rarissĭmam!* Consilium bonum res est tutissĭma.

Giraldus, Hermes.

COMMŎDA mihi Virgilium tuum in duos dies, si (1) nullo incommŏdo tuo id fiĕri potest. *H.* Profectò non

possum. *G.* Cur non? *H.* Quum Gerardus (2) his diēbus à me commŏdāto accēpisset, pignŏri opposuit. *G.* Ain' tu, pignŏri? *H.* Sic est ut dico. *G.* Quanti oppignĕrāvit? *H.* Tribus, ut ait, assĭbus. *G.* O homĭnem ingrātum! *H.* Tantumne ingrātum? *G.* Immo verò, et ingrātum et malum. Sed nunquid ille rem tuam oppignĕrāre potuit, te inconsulto? *H.* Potuit, ut factum vides. *G.* Non tamen debuit. *H.* Rem acu tetigisti: Sed quid facĕrem? *G.* Rogas? (3) defer eum ad praeceptōrem. *H.* Malo istam pati injuriam, quàm (4) committĕre ut miser vapŭlet. *G.* Bene facis, dummŏdo tuum reddat. *H.* Reddet, spero. *G.* Unde reddĕret? *H.* Ait se brevi acceptūrum à patre pecuniam. *G.* Quid si te fallat? *H.* Fiĕri potest: sed tamen (5) alĭquot dies exspectābo quid futūrum sit: (6) post deinde consilium capiam. *G.* Consilio recto nihil est tutius. *H.* Memĭnisti probè, sic enim praeceptor dictāvit nobis. Sed (7) nunquid vis aliud? *G.* Ut bene tibi sit. *H.* (8) Et tibi optĭmè.

(1) Nullo incommodo tuo.] *Without any inconvenience to yourself.* (2) His diebus.] *Lately.* (3) Defer eum ad praeceptorem.] *Complain of him to the master.* (4) Committere ut miser vapulet.] *To make the poor boy be beat (whipt.)* (5) Aliquot dies exspectabo quid futurum sit.] *I shall wait some days to see what will be done.* (6) Post deinde consilium capiam.] *After that (then after that) I will resolve what to do.* (7) Nunquid vis aliud?] *Do you desire any thing more? Have you any farther service?* The form at parting and taking leave. (8) Et tibi optime.] Ego volo ut sit, *&c.*

COLLOQUIUM XII.

Argumentum. *Quaerĭtur liber per obliviōnem relictus. Arguĭtur negligentiae qui reliquĕrat.*

Hermes, Justus.

Vidistīne librum meum? *J.* Quem librum quaeris? *H.* Cicerōnis Epistŏlas. *J.* Ubi reliquĕras? *H.* Oblĭ-

tus eram in (1) audītorio. *J.* Tua fuit neglĭgentia. *H.* Fateor: sed (2) intĕrim indĭca, si quem scias accēpisse. *J.* Cur non adis praeceptōrem? Solet enim, ut scis, quae à nobis relicta sunt, aut ferre in musaeŏlum, aut alĭcui dare qui reddat. *H.* Bene mones. O me oblivĭōsum, cui istud in mentem non venĕrat!

(1) Auditorio.] *The school.* (*The place where lessons are heard.*) (2.) Interim.] *In the mean time,* i. e. *Yet. Notwithstanding.*

COLLOQUIUM XIII.

ARGUMENTUM. *Laevinus et Marcus suos sibi vicissim libros enumĕrant.* Legendi interdum libri extraordinarii. Praestat serò quam nunquam discĕre.

Laevinus, Marcus.

HABESNE multos libros? *M.* (1) Non admŏdùm. *L.* Sed quos, habes? *M.* Rudimenta Grammatĭcae, Colloquia Scholastĭca, Terentium, Epistŏlas Cicerōnis cum vernacŭla interpretātiōne, Catōnem, Dictionarium, Testamentum Anglĭcum, Psalmos cum Catechismo, praetereà librum chartaceum, ad scribendum dictāta praeceptōris. Tu verò quos habes? *L.* Omnes habeo quos enumerâsti, praeter Catōnem, Terentium, et Cicerōnis Epistŏlas. Cur enim libros habērem (2) qui non praeleguntur in classe nostra? *M.* At ego, dum sumus otiōsi, lego interdum illos: ut semper alĭquid addiscam novi, praesertim in lingua Latīna, et honestis morĭbus. *L.* Prudenter facis, mi Marce. O me misĕrum, qui nunquam didĭci quid sit (3) studiōsum esse! *M.* Disce igitur. Praestat enim serò quàm nunquam discĕre.

(1) Non admodum.] Multos *sc. Not very many.* (2) Qui non praeleguntur.] *That are not read to us.* Praelego properly signifies *to read and explain* as a master to a scholar. (3) Studiosum esse.] Aliquem *sc.*

COLLOQUIUM XIV.

ARGUMENTUM. *Liber commodāto petitur, isque impetrātur, sed ab alio quodam repetendus.* Beneficio non abutendum.

Nathanael, Marcus.

VISNE mihi commŏdāre tuum Terentium? *M.* Volo equĭdem, modò illum repĕtas à Conrādo, cui utendum dedi. *N.* Quo (1) signo vis repĕtam? *M.* (2) Nempe hoc, quòd ejus habeo Epistŏlas. *N.* Id mihi satis est. *M.* Sed quando reddes? *N.* (3) Quum descripsĕro contextum in trēs aut quatuor praelectiōnes. *M.* Matūra igĭtur, ne meo studio incommŏdes. *N.* Matūrābo. *M.* Sed heus tu, cave macŭles: aliōqui (4) aegre commŏdābo posthac. *N.* (5) Nempe indignus essem beneficio.

(1) Signo.] *Token.* (2) Nempe hoc.] *Even by this.* (3) Quum descripsero.] *As soon as I have written out (transcribed.)* (4) Aegre commodabo posthac.] *I shall hardly lend you again. I shall be unwilling to lend you another time. Not the* Terence *only, but any other book. Any thing else.* (5) Nempe.] *Truly. Verily.*

COLLOQUIUM XV.

ARGUMENTUM. *Repetĭtur commodātum. Dilatiōnem petit commodatōrius, eamque impĕtrat.*

Langius, Lazarus.

CUR non reddis mihi librum? *Laz.* (1) Exspecta in crastĭnum diem: (2) nondum satis usus sum. *L.* Libenter exspectābo. *Laz.* (3) Refĕram tibi gratiam, Deo volente. *L.* Pro tantillo beneficio nullam exspecto gratiam. *Laz.* Tamen est meum agnoscĕre.

(1) Exspecta in crastinum diem.] *Stay till to-morrow.* (2) Nondum satis usus sum.] Ego *sc.* *I have not done with it yet.* (3) Referam tibi gratiam.] *I shall make you a requital (a suitable return.)*

COLLOQUIUM XVI.

ARGUMENTUM. *Brevis confabulātio: sed doctrīnae plenā.* Vir bonus et prudens occasiōnem docendi capit è re minĭma.

Nathanael, Obertus.

UNDE veniēbas modò? *O.* E culīna. *N.* Quid illuc ivĕras? *O.* Ut me calefăcĕrem. *N.* (1) Tu, credo, libentiùs es in culīna quàm in schola; nonne? *O.* Nihil mirum: in schola non est ignis, sicut in culīna. *N.* Abi, sapis. *O.* Utĭnam tam sapĕrem in divīnis rebus, quàm in cura corpŏris. *N.* Fac sapias. *O.* Quomŏdo? *N.* Studio, curâ, labōre, diligentiâ. *O.* Non parco labōri. *N.* Rectè facis: sed est tempus exspectandum, cujus progressu fiunt omnia. Interea precandus est Deus assĭdue. *O.* Bene mones: utĭnam ille studia nostra promŏveat in gloriam sui nomĭnis. *N.* Id faciet, si pergāmus eum colĕre diligenter.

(1) Tu, credo, libentiùs es in culina quàm in schola.] *You had rather, I believe, be in the kitchen than in the school.*

COLLOQUIUM XVII.

ARGUMENTUM. *Amīci libĕra reprehensio si bene accipiātur, haud mediocrĭter prodest.*

Obertus, Pontanus.

UNDE nunc redis? *P.* Foris. *O.* Cur prodiĕras? *P.* Ut irem domum. *O.* Quid eò? *P.* Petītum libros meos. *O.* Eho, cur non attulĕras? *P.* Oblītus eram. *O.* Siccĭne soles jentacŭlum aut merendam oblivisci? *P.* Rarissĭmè. *O.* Profectò magna fuit negligentia. *P.* Immo, maxĭma: sed (1) quid agas? puĕri sumus. *O.* Quid si praeceptor tuum factum scīret? *P.* Fortasse poenas darem. *O.* Ain' tu, fortasse? procul dubio vapŭlāres. Non te pudet sine libris in scholam venīre?

P. Non solùm pudet, sed etiam piget: veruntămen ne me accūses, obsĕcro. *O.* Nihil minùs cogĭto: sed non possum dissimŭlāre, quin ego te reprehendam. *P.* Istud, credo equĭdem, amīcè facis: ităque boni consŭlo. *O.* Id satis est mihi. Eāmus intrò in auditorium. *P.* Tempus est: jam decuriōnes exĭgunt scriptūrae ratiōnem.

(1) Quid agas? *What shall one say? What is to be done?*

COLLOQUIUM XVIII.

Argumentum. *Oblāta occasiōne, quidam provectus sermōnem ad parvŭli captum docendi gratia accommŏdat.* Exemplum est, quod nulla bene agendi occāsio, praesertim in docendo, sit praetermittenda.

Pontanus, Renatus.

Quid rides? *R.* Nescio. *P.* Nescis? magnum signum stultitiae. *R.* Me igitur stultum vocas? *P.* Minĭmè verò. Sed dico tibi argumentum esse stultitiae, quum quis ridet, et ridendi causam nescit. *R.* Quid est stultitia? *P.* Si diligenter (1) evolvas Catōnem tuum, istud quod quaeris invenies. *R.* Nunc non habeo meum Catōnem, et volo aliam rem agĕre. *P.* Quod habes negotium? *R.* Habeo ediscĕre alĭquid de Rudĭmentis. *P.* Et intĕrim quaerĭs fabŭlāri, ineptŭle? *R.* Dic mihi, quaeso, de stultitia in Catōne. *P.* *Stultitiam simŭlāre* (2) *loco prudentia summa est.* Annon haec didĭcisti? *R.* Immo, sed non recordābar. *P.* Quum domi eris, inspĭce librum tuum. *R.* O quantas gratias tibi ago! ego propōnam alĭcui istam quaestiōnem, qui non potĕrit mihi respondēre, et sic erit victus. *P.* Tace, puer, tace, et stude, ne vapŭles. *R.* Non multum curo: ego ferè teneo praelectiōnem. *P.* Nisi taceas, dicam observātōri, qui te statim notābit. *R.* Mane, mane, nihil dicam amplius. *P.* Sed memento id quod dixi tibi. *R.* Quid

est? P. Ne rideas unquam sine causa. R. Sed ridēre non est malum. P. Non dico istud. R. Quid igĭtur? P. (3) Stultum est sine causa ridēre. R. Nunc intellĭgo. P. Recordāre saepè.

(1) Si evolvas, invenies.] *If you turn over, you will find.* (2) Loco.] suo *sc.* *In season.* *At the right time.* (3) Stultum.] *It is a foolish thing.*

COLLOQUIUM XIX.

ARGUMENTUM. *Quidam occupātus in merenda, monētur instāre praelectiōnis tempus.* Sic puĕros studiōsos mutua decet admonĭtio.

Renatus, Simon.

AUDISTĪNE horologium? S. Dudum sonuit. R. Dinumerâsti horas? S. Dinumĕrâvi. R. Quota est? S. Ferè sesquiprīma. R. Instat igĭtur praelectiōnis tempus: fac ut parātus sis. S. Ubi merendam perēdĕro, ecce me parātum. R. Cur meridie non adfuisti nobiscum? S. Prodiĕram cum bona venia praeceptōris. R. Sed intĕrim sum tibi impedīmento. S. (1) Nihil impĕdis, ne bolum quidem perdĭdi interpellātiōne tuâ. R. Bene habet: perge, sed matūra.

(1) Nihil impedis.] *You do not hinder me at all.* Nihĭl *for* Non *or* Neutiquam.

COLLOQUIUM XX.

ARGUMENTUM. *Scriptūrus quidam detrectat praelectiōnem repĕtĕre.* Ludo tempŏris quid detrahendum, idque, studiis impendendum. Exemplum puĕri lusĭbus dedĭti.

Titus, Vincentius.

VINCENTI. V. Quid vis? T. Repĕtāmus unà praelectiōnem. V. Non est mihi otium. T. Quid habes negotii? V. Volo scribĕre. T. Quid scribĕre paras?

V. Dictāta praeceptōris. *T.* Cur heri non scripsisti? *V.* Quo tempŏre scripsissem? *T.* Quum ludĕrētur. *V.* At ego nolēbam amittĕre ludendi occasiōnem. *T.* Ah piger, nihil aliud quàm lusiōnes medĭtāris. Nonne diēbus Mercurii et Sabbăti ternae sunt horae libĕrae? *V.* Libĕrae quidem sunt, sed ad lusum destĭnātae, depŭtātae, attribūtae, assignātae. *T.* Immo partim lusĭbus aut alĭcui honestae remissiōni, partim studio literario sunt dicātae. *V.* Fateor, duntaxat iis (1) qui volunt immŏri studiis. *T.* Non potĕras heri sesquihōram (2) detrăhĕre ludo tuo, aut saltem horam unĭcam? *V.* Tu stude quantum voles, ego verò ludam quamdiu licēbit. *T.* Per me quidem licēbit, intĕrim parùm promŏvēbis in litĕris. *V.* Nonne praeceptōri satisfacio? *T.* (3) Utcunque. *V.* Tu igĭtur, studiōse, vis esse praeceptōre ipso sevērior? (4) Omitte me tandem, age tuum negotium, ego meum. *T.* Age, age, ut libet.

(1) Qui volunt immori studiis. *That intend to study themselves to death.* (2.) Detrahere ludo tuo.] *Spare from your play.* (3) Utcunque. *So and so.* (4) Omitte me.] *Let me alone.*

COLLOQUIUM XXI.

ARGUMENTUM. *Doctrīna puĕris maxĭme necessaria. De fugienda videlicet pravōrum consuetūdĭne, et maxĭme impostōrum.* Exemplum amīci fidi in dando consilio.

Campanus, Dominicus.

NON meministi praeceptōrem tam saepe monēre nos de fugiendis sodālĭbus pravis? *D.* Ego verò probè memĭni. *C.* (1) Tamen alĭcŭbi satis negligenter utĕris ejus monĭtis. *D.* In quo videor tibi ea neglĭgĕre? *C.* Dicam tibi, si modo attentè audias. *D.* Dic, obsĕcro, audiam attentissĭmè. *C.* Nunquam vis cavēre ab illo impostōre? *D.* Cur caveam? *C.* Ne illius contagiōne depravēris. Nôsti enim eum esse pessĭmum. *D.* Atqui non sponte sequor: ad me accurrit undĭque. *C.*

Nimīrum, quia novit te habēre quod des; et dare libenter ac saepe. *D.* Quid igĭtur mihi faciendum suades? *C.* Dic semel, et serio, et quasi anĭmo irāto; Quid vis, amīce? cur me ubīque sequĕris? omnes clamĭtant te esse pessĭmum, et ideo sodāles tui esse nolunt. Proinde omitte me posthac, quaeso; ne tuâ causâ, virgis palàm caedar. *D.* Quid si velit alĭquid contrà respondēre? *C.* Abrumpe illi sermōnem, teque recĭpe celĕrĭter. *D.* Ago tibi gratias, quod me fidēlĭter monuĕris.

(1) Tamen alicubi satis negligenter uteris ejus monitis.] *Yet sometimes (in some things) you are careless enough in observing his directions.*

COLLOQUIUM XXII.

ARGUMENTUM. *Quidam quod abfuĕrit, quaerit ex condiscipŭlo quid actum sit in auditorio.*

Dominicus, Ennius.

QUID actum est in auditōrio horâ tertiâ? *E.* Tractae sunt oratiōnis partes ex praelectiōne. *D.* Nihilne amplius? *E.* Dixissem, (1) nisi me interpellâsses. *D.* Errāvi: perge. *E.* Postea dictāvit praeceptor (2) argumentum vernacŭlum, hodie vertendum. *D.* (3) Quando reddendum? *E.* Cràs meridie. *D.* Jamne vertisti? *E.* Utcunque. *D.* Dicta mihi, quaeso, vernacŭlum. *E.* Accipe, festīna, nam habeo scribĕre alĭquid.

(1) Nisi me interpellâsses.] *Had not you interrupted me.* (2) Argumentum vernaculum.] *A piece of (English) matter in our own tongue.* (3) Quando reddendum?] *When is it to be given in?*

COLLOQUIUM XXIII.

ARGUMENTUM. *Puer coenātus praelectiōnem repĕtit.* A coena non statim studendum. Praelectiōnes saepĭus legendo et relĕgendo facĭle ediscuntur.

Ennius, Ferdinandus.

Quò propĕras? *F.* Eo coenātum. Quid tu? *E.* Jam coenāvi. *F.* Quotâ horâ? *E.* Quintâ, ut ferè solēmus. *F.* Quid nunc ages? *E.* Repĕtam alĭquid eōrum, quae reddĕre habēmus crastĭno die. *F.* Ego didĭci ex paedagōgo meo, non esse tam citò (1) à cibo studendum. *E.* Istud ego quoque didĭci, sed volo nunc ediscĕre. *F.* Quid ergo facies? *E.* Ego, quasi anĭmi causâ, praelectionem particulātim aliquoties legam et relĕgam. *F.* Quid tum? *E.* Ita paulātim fiet, ut sine cura, sine taedio, sine molestia, bonam partem praelectiōnis ediscam. *F.* Ista non satis intellĭgo, et certè vidĕris mihi supra aetātem sapĕre. *E.* Non est res adeò diffĭcĭlis, quin te docēre possem, nisi ad coenam properāres. *F.* De coena in tempŏre admŏnes: ego igĭtur ejus causâ me domum recipio. Vale. *E.* Ducat te Deus, et redūcat.

(1) A cibo.] *After meat.*

COLLOQUIUM XXIV

ARGUMENTUM. *Ferdinandus conferre quaerit de concione sacra; Gualtĕrus recūsat atque offendĭtur.* Exemplum in morum simĭlitudĭne.

Ferdinandus, Gualterus.

HODIE te non vidi in conciōne: (1) quid illud sibi vult? *G.* Quid sibi velit nescio: ego tamen interfui. *F.* Narra mihi quae mandâsti memoriae. *G.* Non est tuum à me ratiōnem exĭgĕre. *F.* (2) Ego quidem non exĭgo, verùm id rogo, ut memoriae causâ confĕrāmus

unà. *G.* (3) Malim nunc solus recordāri. Audies me, si voles, quum praeceptor ante prandium nos interrogābit. *F.* Quid mali esset, si nunc inter nos ea de re conferrēmus? *G.* Nihil mali esset, fateor, sed nunc mihi non libet. *F.* Tua igĭtur te (4) libīdo regit. *G.* Omitte me, cur molestus es? *F.* Omitto sanè, sed audi verbum. Non decet puĕrum esse tam morōsum. *G.* Nec puĕrum decet esse tam molestum.

(1) Quid illud sibi vult?] *What is the meaning of that?* (2) Ego quidem non exigo. *For my part I do not demand it of you.* (3) Malim.] *The same with* Malo. *Thus* Velim, Nolim, *&c.* Est ut *may be understood.* (4) Libido.] *Humour.*

COLLOQUIUM XXV.

ARGUMENTUM. *Praemii parvĭtas contemnĭtur a sordĭdo.* Praemium non lucri, sed honōris causâ datur.

Hugo, Jacobus.

QUI sunt victōres hâc hebdŏmăde? *J.* Ubi eras, quum ratiōnes reddĕrentur? *H.* Accersītus à patre fueram, sed qui sunt victōres? dic sodes. *J.* Ego et Puteānus. *H.* Jamne habuistis praemium? *J.* Habuĭmus. *H.* Quodnam? *J.* Duodēnas juglandes. *H.* Hui! quale praemium? *J.* Eho, inepte, (1) aestĭmas ergo praemium ex rei pretio? *H.* Hic nihil aliud video aestĭmandum. *J.* Sordĭdus es, qui lucro sic inhias. Non meminĭsti verbum praeceptōris? *H.* Quod verbum? *J.* Non lucri, sed honōris causâ datur praemium. *H.* Nunc reminiscor, quasi per nebŭlam: posthac ero diligentior. *J.* Sic tandem sapies.

(1) Aestimas ergo praemium ex rei pretio? *Do you estimate then the reward by the value of the thing?*

COLLOQUIUM XXVI.

ARGUMENTUM. *Omnis victōria, nisi ad Dei gloriam referātur, mera est vanitas. Victōria modesti adolescentes recte utuntur: stulti contra faciunt. Curiositas. A pueris tria potissimum curanda. Sine Deo nihil fit boni. Spirĭtus Divīnus in nobis opĕrātur. Omne bonum a Deo esse, confitendum est. Deus auctŏr fĭdei idem et perseverantiae. Spes bona. Adolescentum ingenuōrum consensio in bonum.*

Jacobus, Ligarius.

VALDE miror, cur hodie mane non adfuĕris. *L.* Quid mirāris tantopĕre? (1) Nihil hoc est novi: mihi absunt quotĭdie, immo ferè horis singŭlis. *J.* Atqui victōria (2) tibi erat in manĭbus. *L.* Quid ergo? ejusmŏdi victōria, ut bene dicebat quidam, nihil aliud est quàm brevis gloria. *J.* Sed intĕrim modesti adolescentes hinc ad studia magis incenduntur, nec tamen inani gloriâ tumescunt: sed ad honōrem Dei refĕrunt quicquid inde laudis accessĕrit. *L.* Istud certè raro contingit. Plures enim sunt qui victōriis abūtantur ad privātam gloriam, quàm qui divīni honōris rationem habeant. *J.* Verisimĭle dicis. *L.* Immo verissĭmum. *J.* Sed velim mihi dicas, cur abfuĕris. *L.* Scripsi ad patrem litĕras. *J.* Cujus nomĭne? *L.* Matris. *J.* Dictāvitne tibi ipsa? *L.* Quid scripsissem, nisi dictâsset? *J.* Quid continēbant litĕrae? *L.* (3) Longum esset narrāre. *J.* Saltem dic (4) eārum argumentum. *L.* Varium erat et multĭplex; et quid tua, quaeso, scire refert? *J.* Nihil. *L.* Cur ergo tàm avĭdè quaeris? *J.* (5) Anĭmi causâ, ut ferè curiōsi sumus novi alĭquid audiendi. *L.* (6) Nihil aliud quàm garris: omitte ista. *J.* Ausculta paucis. *L.* Age, ausculto, loquĕre quid vo-lis. *J.* Scire cupio ubi sit pater tuus. *L.* Quasi verò nescias. *J.* Unde scirem? *L.* Quum tibi sit notissĭmus, et quum sĭmus vicīni, non putâssem te ignorāre. *J.* Dic tandem, quaeso. *L.* Est Lugdūni. *J.* Quando

est profectus? *L.* Abhinc dies quatuor. *J.* Quid illic agit? *L.* Negotiātur. *J.* Quando reditūrus est? *L.* Fīnīto mercātu. *J.* Ad quod tempus finiētur? *L.* Roga mercātōres: non est meum curāre talia. *J.* Quid igĭtur curas? *L.* Ut Deum timeam, parentĭbus obediam, bonas artes cum pietāte discam. *J.* Nae, tu magnĭfĭcè loquĕris; sed dic mihi seriò potesne res tantas effĭcĕre? *L.* Egŏne istud mihi assūmo? (7) Quin potiùs fateor, ne incĭpĕre quidem penes me esse. *J.* Quid ergo de te fiet? *L.* Deus ipse Spirĭtu suo in me operābĭtur. *J.* Optĭmè sentis: nihil ex te praeterea requīrēbam. *L.* Est Deo gratia, (8) cui acceptum refĕro quicquid inest in me boni. *J.* Illud rectè, et laudo equĭdem: ne tibi videar nihil aliud quàm garrīre. *L.* Quum illud dicĕrem, jocābar sanè. *J.* (9) Ego sic accēpi: sed tu, ut coepisti, perge discĕre et sapĕre. *L.* Qui mihi dedit fidem, idem, ut spero, perseverantiam dabit. *J.* Bene speras; et ego idem spero tecum. Ităque pergāmus vivĕre inter nos conjunctissĭmè, ut adhuc fecĭmus. *L.* (10) Per me quidem non stabit, nisi ope divīnâ prorsus ero destitūtus. *J.* Avertat ipse Deus: sed audin' tu horologium? *L.* Ut in ipso tempŏre sermōnem finīvĭmus!

(1) Nihil hoc est novi.] *This is no news. There is nothing strange in this.* (2) Tĭbi in manibus. *In your power.* (3) Longum esset.] *It would be tedious.* (4) Earum argumentum.] *The subject of it.* (5) Animi causâ.] *For my pleasure.* (6) Nihil aliud quàm garris.] Agis *sc.* *You do nothing but prate.* (7) Quin potius fateor, ne incipere quidem penes me esse.] *I acknowledge, on the contrary, that it is not in my power so much as to begin.* (8) Cui acceptum refero quicquid inest in me boni.] *To whom I acknowledge myself indebted for all the good that is in me.* (9) Ego sic accepi.] *I took you so.* (10) Per me quidem non stabit.] Quo minus conjunctissimè vivamus *sc.* *It shall be no fault of* mine *that we do not.* Mine, *with an emphasis, expresses the force of* Quidem; *which particle is generally limiting. Wherever the fault is, it shall not be with me.*

COLLOQUIUM XXVII.

ARGUMENTUM. *Latīnus sermo colloquiis exercētur. Colloquiōrum materia.* Otiōsus sermo quid sit. Docilītas.

Ligarius, Micarius.

UNDE redis? *M* Foris. *L.* (1) Qualis est coeli facies? *M.* Nebulōsa. *L.* An regĕlat? *M.* Sic resolvĭtur gelu, ut nives omnīno liquescant. *L.* Etiamne pluit? *M.* Sensi alĭquid supernè distillāre. *L.* Fortasse in transĭtu è stillicidio tecti. *M.* Immo è nubĭbus scio: quòd si non credis, vise tu ipse. *L.* Quasi ego tibi non credam in re tantilla? *M.* Cur igĭtur dubĭtāre vidēbāris? *L.* (2) Ut plurĭbus verbis tecum fabŭlārer. *M.* Quorsum id pertĭnet? *L.* Ad Latīnum sermōnem exercendum. *M.* Sed intĕrim saepe otiōsa verba dicĭmus, à quibus omnīno (3) abstinendum Christus praecĭpit. *L.* Totâ erras viâ in praecepti intellectu. *M.* Cur istud dicis? *L.* Quia non est otiōsus sermo qui ad alĭquam institutiōnem refertur, praesertim (4) ubi agĭtur de bonis et honestis rebus, qualia sunt Dei opĕra in rebus naturālĭbus. *M.* Vidēris mihi rectè sentīre: proinde facĭlè tibi assentior. *L.* (5) Sed haec hactĕnus. Instat nobis aliud negotium. *M.* Age, desĭnāmus.

(1) Qualis est coeli facies?] *How is the weather? What kind of weather is it?* (2) Ut tecum fabularer.] *That I might talk with you.* (3) Abstinendum.] Esse a nobis *sc.* (4) Ubi agitur de.] *When the discourse is about.* (5) Sed haec hactenus.] Dicta sunt *sc.* *But so much for this.*

COLLOQUIUM XXVIII.

ARGUMENTUM. *Euntes in scholam Latīne colloquuntur.* Simĭle gaudet simĭli. Improbōrum mores probis odiōsi.

Nicomachus, Othomannus.

SALVE, Othomanne. *O.* Tu quoque salvus sis, Nicomăche. Quota est hora? *N.* Mox audies sonum semi-

hōrae post quintam. *O.* (1) Bene habet: matūrè satis aderīmus. *N.* Gaudeo me tibi occurrisse, ut euntes Latīnè (2) tantisper colloquāmur. *O.* Ea sanè est utĭlis et jucunda exercitātio. *N.* (3) Quoties incĭdo in alĭquem ex istis dissolūtis nebulōnĭbus, mallem rhedarium offendisse. (4) Non enim per eos mihi licet alĭquid in via medĭtāri, adeò mihi sunt eōrum mōres (5) odiōsi. *O.* Nihil mirum, nam ferè sunt ejusmŏdi, ut neque loqui velint quidpiam boni, (6) neque audīre sustineant. *N.* Quid cum illis agas, (7) quibus nihil est curae, nisi ut suas libīdĭnes expleant? *O.* (8) Nihil aliud crepant nisi suas cupedias, et meras compotatiōnes in secrētis cauponŭlis. *N.* Etiam nos irrīdent plenis buccis, quòd Latīnè per vicos loquāmur. Illud verò est omnium pessĭmum quòd (9) nusquam se patiuntur admonēri. *O.* Quia scilĭcet, ut ait prophēta, non est timor Dei ante ocŭlos eōrum. *N.* Si quid occēpĕris amīcè commŏnēre, statim audies; Tace, concionātor, obtundis me. Quòd si dixĕris, Defĕram te ad praeceptōrem, aut ad observatōrem: Oh, egōne curo, inquiunt, tu non audes. Nam si me accūsāres, non ferres impūnè. *O.* Immò vero te continuò verbĕrābunt, si locus erit semōtus (10) ab arbĭtris. *N.* Profectò quum quidam eōrum me nuper offendisset in quodam recessu, impēgit mihi in utramque malam duos ingentes colăphos: et aufūgit continuò. *O.* Quid tu, quaeso, interea? *N.* Quid istud quaeris? tam illud subĭtum fuit, ut vix homĭnem aspicĕre potuĕrim. *O.* Sed quî tam citò, et sensim ad scholam pervēnĭmus! *N.* Sic ferè confabulantĭbus (11) usu venīre solet. *O.* Age, ingrediāmur sine murmŭre et strepĭtu, ne studentes offendāmus.

(1) Bene habet.] Se res *sc.* *It is well.* (2) Tantisper.] *A little. The little time we are going along.* (3) Quoties incido in aliquem ex istis dissolutis nebulonibus, mallem rhedarium offendisse.] *As often as I fall in with any of these loose rascals, I had rather have met with a carman.* (4) Non per eos mihi licet aliquid in via meditari.] *I cannot think of*

any thing by the way for them. (5) Odiosi.] *Troublesome. Disgustful.* (6) Neque sustineant.] *Nor can endure. Nor have patience.* (7) Quibus nihil est curae, nisi ut suas libidines expleant.] *That mind nothing but the satisfying of their desires.* (8) Nihil aliud crepant.] *They talk of nothing else. They have nothing else in their mouth.* (9) Nusquam.] *Never.* (10) Ab arbitris.] *From witnesses.* (11) Usu venire.] *To happen.*

COLLOQUIUM XXIX.

ARGUMENTUM. *Res ad bonam scriptūram necessariae. Probus puer bene merendi occasiōnem non modo expectat, sed etiam quaerit. Carĭtas Christiāna. Spirĭtus auctor ejus.* Exemplum diligenter notandum.

Othomannus, Philibertus.

SERIŌNE scribis, an tu ineptis? *P.* Equĭdem scribo seriò; cur enim tempŏre abutĕrer? Tu vero cur istud rogas? *O.* Quia vidi aliquando quum bene scribĕres. *P.* Scribo interdum meliùs. *O.* Quî fit igĭtur ut nunc tam scribas malè? *P.* Desunt mihi bene scribendi adjumenta. *O.* Quae tandem? *P.* Bona charta, bonum atramentum, bona penna. Nam haec mea charta, ut vides, (1) misĕrè perfluit: atramentum est aquōsum et subalbĭdum; penna mollis et (2) malè parāta. *O.* Cūr ista omnia matūrè non providisti? *P.* Pecunĭa mihi deĕrat, et nunc etiam deest. *O.* Incĭdisti in illud vulgāre proverbium: *Cui deest pecunia, huic desunt omnia.* *P.* (3) Sic agĭtur mecum. *O.* Sed quando te speras acceptūrum. *P.* In mercātu prŏxĭmo pater ad me missūrus est, aut ipsĕmet ventūrus. *O.* Ego te interea juvāre volo. *P.* Si quidem id potes, magno beneficio me affĕcĕris. *O.* Accĭpe hos sex asses mutuo (4) ad chartam et caetĕra compăranda. *P.* Quàm verè dictum est illud: *Amīcus certus in re incerta cernĭtur.* Sed quid te impellit, ut mihi ultro tam benignè facias? *O.* Carĭtas Dei, quae, ut Paulus ait, effūsa est in cordĭbus nostris. *P.* Mira est vis Divīni Spirĭtûs, qui ejus

auctor est caritātis. Sed mihi intĕrim cogitandum quomŏdo tibi refĕram gratiam. *O.* Parva res est: (5) omitte istam cogitatiōnem; ne te impediat quo minùs in utramvis aurem dormias: tantûm redde mutuum quum tibi commŏdum fuĕrit. *P.* Reddam, ut spero, propediem. *O.* Eāmus ad precatiōnem ne notêmur. *P.* Adde unum, si placet. *O.* Quid est? *P.* Ne hodie incoenāti mittāmur cubĭtum. *O.* Ha! ha! he!

(1) Miserè perfluit.] *Sinks wretchedly.* (2) Male parata.] *Ill made.* (3) Sic agitur mecum.] *This is my case.* (4) Ad chartam et caetera comparanda.] *To buy paper and other things.* (5) Omitte istam cogitationem.] *Lay aside (forbear) that thought.*

COLLOQUIUM XXX.

ARGUMENTUM. *Cultellus datur commodāto, sed aegre.*

Sulpitius, Theodorus.

COMMŎDA mihi parumper cultellum tuum. *T.* Semper alĭquid commodāto petis: accĭpe: quin tu emis potiùs? *S.* Non habeo pecuniam. *T.* Cur non petis? *S.* (1) Unde petĕrem? *T.* A patre. *S.* Non est in urbe. *T.* Ubi igĭtur? *S.* Perĕgre profectus est. *T.* Quo? *S.* Bernam. *T.* Quo die? *S.* Nudiustertius. *T.* Quando est reversūrus? *S.* Cras, ut sperāmus, sic enim dixit proficiscens.

(1) Unde peterem?] *Whom should I ask?* Unde *for* à quo.

COLLOQUIUM XXXI.

ARGUMENTUM. *Theodōrus et Villerius de scalpello recens empto collŏquuntur.* Res inventa restituenda est domĭno, si cognosci potest. Inventōri dandum alĭquod praemium. Deus precandus et laudandus.

Theodorus, Villerius.

QUID ais de scalpello quod emĕram tibi nudiustertius: Estne satis bonum? *V.* Immo verò est optĭmum, sed, me misĕrum! (1) parum abfuit, quin perdidĕrim. *T.*

Eho quid ais? quomŏdo id accĭdit? *V.* Quum redī-rem foris, excĭdĕrat mihi in vico. *T.* Unde excĭdĕrat? *V.* E theca mea, quam imprudenter apertam relīquĕ-ram. *T.* Quomŏdo recupĕrâsti? *V.* Affixĕram statim chartŭlam valvis januae: post prandium quidam puer sextae classis mihi retŭlit. *T.* Utĭnam omnes tam fidē-les essent, qui res amissas repĕriunt. *V.* Profectò pauci sunt qui restituant, si modo sit res alicujus pretii. *T.* Et tamen id verbo Dei (2) nominātim praecĭpĭtur. *V.* Quidni? est enim furti species, si quis rem aliēnam inventam retineat, modo sciat cui reddenda sit. *T.* At plerīque putant se jure possĭdēre quicquid amissum invēnĕrint. *V.* Errant illi quidem gravissĭmè. *T.* Verûm, ut redeāmus ad inceptum sermōnem, quid dedisti puĕro, qui scalpellum tuum invēnĕrat? *V.* Dedi sextantem, et nuces alĭquot juglandes: laudāvi praeterea, et paucis admonui idem semper esse faciendum. *T.* Rectè fecisti, sic enim libentiùs reddet aliàs, si quid repĕrĕrit. Sed quid si perdĭdisses? *V.* Aequo anĭmo tulissem, et mihi emisses aliud. *T.* Ităne aequo tulisses anĭmo? *V.* Certè non sine alĭqua molestia. *T.* Non igĭtur aequo anĭmo: sed nolo te arctiùs urgēre. *V.* Non sumus Theolŏgi. *T.* Quid ergo? *V.* Grammaticŭli. *T.* Et quidem imperīti. *V.* Tanto diligentiùs Deum precāri debēmus, ut per Evangelium suum nos lībĕret ab ignorantiae tenĕbris, in quibus et versāti sumus, et adhuc versāmur. *T.* Id verò faciēmus, si sanctis admonitiōnĭbus pareāmus, quas audīmus quotidie à praeceptōre, et saepe â concionātorĭbus, divini verbi administris. *V.* Vide quantam profuĕrit nobis scalpelli mei amissio. *T.* Ob eam rem tibi duplicĭter gratŭlor, primùm quòd tibi rectè emĕrim, deinde quòd amissum recuperāvĕris. *V.* Habeo tibi gratiam, mi Theodōre. *T.* (3) Quin Patri nostro coelesti sit laus et gratiārum actio. *V.* Amen.

(1) Parum abfuit, quin perdiderim.] *I had like to have lost it.* (2) Nominatim.] *Particularly.* (3) Quin patri, &c.] *Rather*, &c.

COLLOQUIUM XXXII.

ARGUMENTUM. *Arnoldus a Bernardo pennam, commodāto petītam accĭpit.*

Arnoldus, Bernardus.

VISNE mihi dare unĭcam pennam? *B.* Non sic dantur mihi. *A.* Hem! Rem tantillam mihi negas? quid si magnum quid rogārem? *B.* Fortasse (1) repulsam ferres. *A.* Credo equĭdem: age, non peto dono: saltem commŏdābis. *B.* Non recūso; modò ne abūtāre. *A.* Non abūtar. *B.* Cave hinc pedem moveas. *A.* Nusquam movēbo.

(1) Repulsam ferres. *For* acciperes.] *You would have a denial.*

COLLOQUIUM XXXIII.

ARGUMENTUM. *De pennis ad scribendum acuendis. Pennārum bonārum notae.*

Capellus, Dionysius.

MIHI non vidēris (1) nimis occŭpātus. *D.* (2) Mediocrĭter. *C.* Quid si mihi exacuas duas aut tres pennas? *D.* (3) Satis sit tibi, si unam acuĕro in praesentia. Suntne novae? *C.* Novae quidem, sed parātae usque dum acuantur. Jam enim laevĭgāvi, caudam rescĭdi, detraxi plumŭlas. *D.* Ostende. Profecto sunt optĭmae, et ad scribendum aptissĭmae. *C.* Unde id nôsti? *D.* Quia (4) sunt caule amplo, firmo et nitĭdo: nam molles, et quae caulem breviōrem habent, parùm sunt ad scribendi usum habĭles. *C.* Gaudeo (5) me utilĭter emisse. *D.* (6) Non abs re: sed quanti? *C.* Pro his tribus dedi quadrantes duos. *D.* Singŭlas igĭtur binis emisti denariŏlis. *C.* Res appāret. Est vile pretium (7) pro rei bonĭtāte. *D.* De quo emisti? *C.* De quodam circumforāneo. *D.* (8) Apud hujus oppĭdi mercātōres singŭlae, et quidem minùs bonae, venduntur sextantĭbus. *C.* Et

tamen audent interdum dicĕre, pluris sibi constāre Lugdūni. *D.* Ea ferè est mercātōrum consuetūdo. (9) Nihil enim proficiunt, nisi admŏdum mentiantur, ut sit Cicĕro. *C.* Sed age, ne te diutius remŏrer, agāmus quod instat. *D.* Citò expediĕro: aspĭce me diligenter ut discas aliquando. *C.* Aspĭcio intentis ocŭlis: sed mihi opus esset spatio paulo longiōre. *D.* Istud ergo fiet in cubicŭlo, si quando me velis invīsĕre. *C.* Quo tempŏre? *D.* (10) Post scholae missiōnem: hoc est, horâ nonâ matūtīnâ, vel quartâ pomeridiānâ. Nunc habes pennas duas, rectè, ni fallor, in usum tuum accommŏdātas. Hanc tertiam in aliud tempus tibi intĕgram servābis. *C.* Accĭpe tibi, si placet. *D.* Quin tibi serva: domo adfĕruntur mihi satis multae. *C.* Ago tibi quantas possum gratias. Vale. *D.* Incolŭmem te conservet Deus. Sed heus, ne parcas unquam labōri meo. *C.* Tu quoque, et me, et rebus meis vicissim utĕre, si quid opus fuĕrit. Itĕrum vale.

(1) Nimis occupatus.] *Very (over) busy.* (2) Mediocriter.] *So so.* (3) Satis sit tibi.] *Be contented.* (4) Sunt caule amplo,] praeditae *sc.* *They have a large quill.* (5) Me utiliter emisse.] *That I bought them well.* (6) Non abs re.] Gaudes *sc.* *You have reason.* (7) Pro rei bonitate.] *Considering the goodness of the commodity.* (8) Apud hujus oppidi mercatores singulae, et quidem minus bonae, venduntur sextantibus.] *They are sold by the traders of this town for doubles a-piece, and not so good either.* (9) Nihil proficiunt, nisi admodum mentiantur.] *They get nothing unless they lie stoutly.* (10) Post scholae missionem.] *After school is given up.*

COLLOQUIUM XXXIV.

ARGUMENTUM. *Dionysius et Eustatius experiuntur atramenti sui mixtūram.* Mediocrĭtas. Experientia. Ex duōbus corruptis alĭquid compōnĭtur.

Dionysius, Eustatius.

HABESNE bonum atramentum? *E.* Cur istud rogas? *D.* Ut mihi des aliquantŭlum. *E.* (1) Eho, non habes?

D. Immo; sed eo non possum scribĕre. *E.* Quid obstat? *D.* Quia nimis spissum est. *E.* (2) Nescis diluĕre? *D.* Non est mihi aqua. *E.* Dilue vino. *D.* (3) Multo minùs. *E.* Quid si acēto diluĕres? *D.* (4) Inde charta perfluĕret. *E.* Quî scis? *D.* Audīvi ex quodam magistro, qui me docēbat scribĕre. *E.* Ego vero aliud audīvi magis mirum. *D.* Narra mihi sodes. *E.* Quid mihi dabis? *D.* Bonam acicŭlam. *E.* Audi igĭtur quid ego didĭci ex quodam paedagōgo meo: Atramentum quod acēto liquefactum est aegre eluĭtur. *D.* Fiĕri potest: sed intĕrim da mihi parum in usum praesentem. *E.* Tene atramentarium tuum bene apertum: ego infundam tibi. *D.* Ecce, infunde. (5) Vah, quàm liquĭdum est! *E.* Fortasse quia non est gummi satis. *D.* Sed quàm decŏlor! *E.* (6) Utĕre, si vis quale quale est: non enim habeo melius. *D.* Quid igĭtur faciam? *E.* Hem, inepte, non potes pennâ tuâ bene miscēre? *D.* Miscui satis: quid possem praeterea? *E.* Infunde rursus in cornu meum. *D.* Admŏve propriùs; estne satis? *E.* Comprĭme pennâ linteŏlum. *D.* Ita compressi, ut fere sit arĭdum: quid erit tandem? *E.* Atramentum bonum, aut certè mediŏcre. *D.* Bona est mediocritātis regŭla, ut ex praeceptōre didĭcĭmus. Sed numquid ex duābus malis rebus confĭci potest alĭquid boni? *E.* Ubi miscuĕro, et tibi rursus infūdĕro, vidēbis experimentum. *D.* Ardeo istud videndi desiderio. *E.* Porrĭge nunc atramentarium tuum. *D.* Ecce, infunde. Ohe, jam satis est: quae isthaec est profūsio? plus mihi dedisti quàm tibi retinuĕris. *E.* (7) Commisce itĕrum atque itĕrum. *D.* Nunquam posset coqûus sua jura et condimenta meliùs confundĕre. *E.* Jam tandem facĭto pericŭlum. *D.* Dicta mihi alĭquam sententiam, ut intĕrim discam alĭquid. *E.* *Experientia, ut vulgò dicĭtur, est rerum magistra.* Habes? *D.* Dicto citiùs. *E.* Videlĭcet jamprīdem tenēbas. *D.* Quis illud ignōrāret, quod est adeo vulgāre? *E.* Nunc videāmus. *D.* Res appārēbit melius, ubi scriptūra bene desiccāta fuĕrit. *E.* Quid vis exspectāre? jam sicca

est plus satis. *D.* Oh, vide quàm nigra sit! *E.* Dixine verè? *D.* (8) Aliquando pericŭlum fecĕras scilicet. *E.* Constābit igĭtur, experientiam esse rerum magistram. *D.* Quinetiam hinc experīmur, ex rerum commistiōne bonum fiĕri temperamentum. *E.* Jam incĭpis (9) altiùs philosŏphāri. Itaque discēdo. *D.* O longum sermōnem de nihĭlo? *E.* Nihil me poenitet: aliōqui inerti otio torpuissēmus.

(1) Eho, non habes?] *What, have you none?* (2) Nescis diluere?] *Do you not know how to make it thinner?* (3) Multo minus.] Est mihi vinum sc. *Much less have I wine.* (4) Inde charta perflueret.] *That would make the paper sink.* (5) Vah! quàm liquidum est!] *Out upon it! How thin it is!* (6) Utere, si vis, quale quale est.] *Accept it, if you will, such as it is.* (7) Commisce.] *Stir it together.* (8) Aliquando periculum feceras scilicet.] *You had sometimes made the experiment, I suppose.* (9) Altiùs philosophari.] *To play the profound philosopher.*

COLLOQUIUM XXXV.

ARGUMENTUM. *Charta mutuo data reposcĭtur.* Prūdentia est priùs referre in codĭcem expensi, quàm alĭquid credĕre, sive dare mutuo.

Herminius, Julius.

MEMINISTIN' me tibi nuper dedisse chartam mutuo? *J.* (1) Quidni memĭnĕrim? non adeò sum obliviōsus. *H.* Quot erant schedae? *J.* Quatuor. *H.* Cur non reddĭdisti? *J.* Exspectāvi dum habĕrem codĭcem. *H.* Habuistĭne tandem? *J.* (2) Tantùm hodie. *H.* Unde nactus es? *J.* Petīvi à praeceptōre. *H.* Ubi? *J.* In Bibliothēca ejus. *H.* Quid ille? Deditne libenter? *J.* Misit me ad hypodidascălum, qui statim dedit codĭcem. *H.* (3) Non antè in suum codĭcem retŭlit? *J.* Nihil dare solet, (4) quin priùs inscrībat. *H.* Audīvi ex patre, id esse viri prudentis. *J.* Praesertim, si reddenda est ratio. *H.* Sed quibus indiciis dare tibi ausus est? *J.* Ostendi illi manu meâ scriptum in libello meo.

Sic enim, ut scis, facĕre solēmus. *H.* Reddes ergo mihi mutuum? *J.* (5) A prandio statim, ne dubĭtes.

(1) Quidni meminerim?] *Why should I not remember?* (2) Tantùm hodie.] *Not till this very day.* (3) Non antè in suum codicem retulit?] *Did he not enter it first into his book?* (4) Quin priùs inscribat.] *Without setting it down first.* (5) A prandio statim.] *Immediately after dinner.*

COLLOQUIUM XXXVI.

ARGUMENTUM. *Ludovīcus Michaēli vult dictāta describĕre; Michael permittĕre non audet, ne a praeceptōre arguātur.* Nec fallendum, nec mentiendum est. Praestat puĕrum timidiōrem esse quàm audaciōrem.

Ludovicus, Michael.

QUID agis? *M.* Scribo. *L.* Quid scribis? *M.* (1) Describo dictāta praeceptōris. *L.* Quaenam? *M.* Hesterna. *L.* Quid? Non adĕras? *M.* Immo adĕram: sed non potĕram (2) magistrum dictantem assĕqui. *L.* Quae res te impediēbat? *M.* (3) Quòd satis commŏdè non sedērem. *L.* (4) Venĕras ergo seriùs? *M.* Illud est. *L.* Cedò commentarium tuum, egŏmet tibi scribam. *M.* (5) Quid faciam lucri? *L.* Ego citiùs quàm tu descripsĕro: post ludēmus unà, ut concessit praeceptor. Da, inquam, libellum tuum. *M.* Libenter id quidem facĕrem, sed non audeo. *L.* Quid times? *M.* Edictum praeceptōris. *L.* Quod mihi edictum narras? *M.* Nescis eum vetuisse, ne quis sine permissu ejus altĕri scribat? *L.* Id ego probè memĭni: sed unde hoc sciet? *M.* Rogas? quum emendandi causâ scriptūrae ratiōnem exiget, tum captus ero. Novit enim manum meam: praeterea neque fallendum est, neque mentiendum. *L.* Verbo Dei utrumque vetâtur. *M.* Quid ergo respondērem praeceptōri, quum ille negāret me ista scripsisse? *L.* (6) Non eò res evādet spero. *M.* (7) Nolo tuâ spe tantum subīre pericŭlum. *L.* (8) Vah! nimium timĭdus es: nunquam rem facies. *M.* At tu forsĭtan audā-

cior. *L.* Tu igĭtur scribe quantum voles; ego ad ludendum me confĕram. *M.* Abi, quaeso; jam unam pagĭnam descripsissem nisi me interpellásses. *L.* At intĕrim alĭquid proficĭmus, dum Latīnè fabŭlāmur.

(1) Describo.] *I am transcribing, (writing out.)* (2) Magistrum dictantem assequi.] *To keep pace with (to go along with) the master as he dictated.* (3) Quòd non satis commode sedērem.] *Because I was not well seated.* (4) Veneras ergo serius ?] Justo sc. *You came late (too late) then ? (Did you not ?)* (5) Quid faciam lucri ?] *What shall I get by that ?* (6) Non eo res evadet, spero.] *The matter will not come to that I hope.* (7) Nolo tuâ spe tantum subire periculum.] *I will not run such a hazard upon your hope, (presumption.)* (8) Vah !] *Fie upon you !*

COLLOQUIUM XXXVII.

ARGUMENTUM. *In hoc colloquio quaesita est colloquendi materia ex simulāto ludendi praetextu.* Exemplum bonae indŏlis puerōrum, ubi alter bene monet, alter paret sine controversia.

Noaeus, Olivarius.

SALVE, Olivāri. *O.* Tu quoque salvus sis, Noaee. *N.* Ludāmus paulisper. *O.* Quid ais, ineptŭle? vix schŏlam ingressus es, et jam de ludo loquĕris? *N.* Ne irascāris, quaeso. *O.* Non irascor. *N.* Quid ergo sic exclāmas? *O.* Accūso tuam stultitiam. *N.* Non licet igĭtur ludĕre? *O.* Immo licet, at quum tempus est. *N.* Vah! tu nimium sapis. *O.* Utĭnam tantùm sapĕrem satis: sed (1) mitte me, quaeso, ut repĕtam (2) quae mox reddenda erunt praeceptōri. *N.* Aequum dicis: volo ego quoque tecum repĕtĕre, si tibi placet. *O.* Eho, quid hoc est? (3) Quid sibi vult ista tam subĭta mutātio? Nonne tu mòdò loquēbāris de lusu? *N.* Loquēbar quidem, sed non seriò. *O.* Cur simŭlābas? *N.* Ut (4) paucis tecum fabŭlārer. *O.* Quid istud prōdest! *N.* (5) Etiam rogas? nunquam audivisti ex praeceptōre? *O.* Nunc mihi non occurrit: quid, in-

quam, prodest confabŭlāri? *N.* Ad nos in Latīna lingua exercendos. *O.* Profectò rectè putas, et ego te nunc magis amo. *N.* Habeo tibi gratiam: age, repĕtāmus praelectiōnem, nam (6) brevi praeceptor adĕrit.

(1) Mitte me.] *Let me alone. Trouble me not.* (2) Quae reddenda erunt.] Mihi *sc. vel* Nobis.] *What I am (we are) to recite. (Rehearse.)* (3) Quid sibi vult?] *What means?* (4) Paucis.] Verbis *sc.* (5) Etiam rogas?] *What, and do you ask too?* Corripientis est. *How can you ask such a question?* (6) Brevi.] Tempore *sc.*

COLLOQUIUM XXXVIII.

Argumentum. *Invitātio ad anĭmum relaxandum.* Corpŏris exercitātio confert valetūdĭni.

Olivarius, Paulus.

Visne venīre mecum? *P.* Quò propĕras? *O.* Ad lacum. *P.* Quid eò? *O.* Lotum pedes. *P.* I sanè: nunc lotiōne mihi opus non est. *O.* Sed intĕrim parum fabulābĭmur. *P.* Ne fabŭlāri quidem nunc velim. *O.* Atqui utĭlis est confabŭlātio, (1) duntaxat de honestis rebus. *P.* At mihi utĭlior est ad valetūdĭnem exercitātio corpŏris. *O.* Quid si mansĕro tecum? *P.* Prudenter facies; et nos pilâ palmariâ collūdēmus. *O.* Bene vertat Deus: maneo. *P.* Aliàs lotum unà tecum ibo: quum scilĭcet longius erit tempŏris spatium. *O.* Ad ludum igĭtur nos accingāmus. *P.* Nulla est in me mora.

(1) Duntaxat de rebus honestis.] *At least about good things. (Sober matters.)* Si minus de aliis rebus, certe de honestis.

COLLOQUIUM XXXIX.

Argumentum. *Invitātio ad ambulatiōnem lusiōnis loco.* Dei opĕra invītāre debent ad eum imĭtandum.

Paulus, Quintus.

Jamdudum taedet me toties repĕtĕre lusus scholastĭcos. *Q.* Quid facias igĭtur? *P.* Eāmus in hortum nostrum.

Q. Quid illic agēmus? *P.* Ambulābĭmus: collŏquēmur: Dei beneficia in ejus operĭbus commemorābĭmus. *Q.* Nihil sanè jucundius: sed intĕrim petenda esset à praeceptōre venia. *P.* (1) Jam impĕtrāvi mihi, et item uni quem vellem ducĕre. *Q.* Bene res habet, cāmus, ducente Deo. *P.* Precor ut nos custodiat. *Q.* Ego quoque idem precor tecum.

(1) Jam impetravi mihi, et item uni quem vellem ducere.] *I have already got leave for myself, and for one likewise that I should have a mind to take along with me.*

COLLOQUIUM XL.

ARGUMENTUM. *Invitātio ad lusum. Eventus ludi.* Quicquid nobis accĭdit, est boni consŭlendum. Ditāre alĭquem, solĭus est Dei. Spe lucri non est ludendum. Ethnĭcōrum doctrīna de fortūna. Admonitio careat odio et invidia. Solus Deus est cordium scrutātor. Exemplum admonitiōnis mutuae.

Quintus, Rufus.

UBI sunt juglandes tuae? *R.* De quibus loquĕris juglandĭbus? *Q.* Quas hodie ex praemio accēpisti. *R.* Ubi sint rogas? (1) quasi verò tibi servāre debuĕrim. *Q.* (2) Non sic intellĭgo: sed quaero quid fecĕris. *R.* Edi in merenda. *Q.* Edisti, miser? cur potiùs non servābas ad ludendum? *R.* Edĕre malui quàm perdĕre. *Q.* (3) Non potĕras perdĕre nisi duodĕcim. *R.* Fateor. *Q.* (4) Quòd si sors tulisset, potuisses ducentas aut fortasse plures lucrifăcĕre. *R.* Dubius est, ut vulgò dicĭtur, ludi eventus. *Q.* Quid tum? Ubīque parāti esse debēmus in utramque partem, et boni consŭlĕre, quicquid nobis evēnĕrit. *R.* Istud ego scio: sed non sum admŏdum ludendi perītus in eo genĕre. *Q.* (5) Abi, nunquam rem facies. *R.* Nemo rem faciet, nisi Deo volente: nec ego ditāri ex ludo velim. *Q.* Ergo, ut video, quaerendus est mihi collūsor alius. *R.* Nihil sanè impedio. Sed mane parumper. *Q.* Quid vis? *R.* Quid tu vocas sortem, de qua hìc mihi mentiōnem fecisti? *Q.* Ipsam fortūnam. *R.* Quid autem est for-

tūna? *Q.* Stultōrum opīnio. *R.* De fortūna quid opīnantur stulti? *Q.* Nunc mihi non vacat de hoc tibi respondēre; sed vide annotatiōnem praeceptōris in Catōnem. *R.* In quem locum? *Q.* In illum versicŭlum, *Indulget fortūna malis, ut laedĕre possit.* *R.* Ut video, non ignōras quid sit fortūna. *Q.* Satis scio fortūnam nihil esse. *R.* Cur ergo dixisti: *Quod si sors tulisset?* *Q.* (6) Excĭdit mihi sic loqui Ethnĭcōrum more. Nam eōrum libri, ut saepe docet praeceptor, pleni sunt ejusmŏdi impiâ doctrīnâ. *R.* Nihil mirum: (7) nempe illi veram Dei cognitiōnem non habuērunt. *Q.* Sed audi, mi Rufe, si vis ampliùs dispŭtāre, quaere tibi alios disputātōres, nam mihi nunc seriò ludendum est: volo tamen priùs te vicissim admŏnēre. *R.* O quàm gratum mihi fecĕris! *Q.* Nonne tu dixisti haec verba: *Dubius est ludi eventus?* *R.* Fateor me dixisse; (8) sed praemunīvi. *Q.* Quomŏdo istud intellĭgis? *R.* Addĭdi enim haec tria verba, *Ut vulgo dicĭtur.* *Q.* O astūtam vulpeculam! os occlūsisti mihi. Sed haec inter nos sine odio aut malevolentia dicta sint. *R.* Novit Deus utriusque anĭmum. *Q.* Est enim ille solus cordium scrutātor. Sed quid tu? vis hic solus otio torpescĕre? *R.* Cogĭto quo lusu me exerceam. *Q.* Quasi verò sit diutiùs cogĭtandum. Age, sequēre me, dabo tibi mutuo juglandes. *R.* Amīcè nunc loquĕris: sed quando reddam. *Q.* Ad Calendas Graecas, si non potes citiùs. *R.* O festīvum caput! Eāmus.

(1) Quasi verò tibi servare debuerim.] *As though, I warrant, I were obliged to keep them for you.* (2) Non sic intelligo: sed quaero, quid feceris,] iis, *or* de iis *seems to be wanting.* *I do not mean so; but I ask what you have done with them.* (3) Non poteras perdere nisi duodecim.] *You could lose but twelve.* (4) Quod si sors tulisset.] *And if luck had served. If you had had luck.* (5) Abi, nunquam rem facies.] *Away, you will never make an estate, (never thrive.)* (6) Excidit mihi sic loqui more Ethnicorum.] *A pagan expression slipped from me (escaped me.)* (7) Nempe.] *For. For why?* (8) Sed praemunivi.] *But I guarded; I fenced it from any objection.*

COLLOQUIUM XLI.

Argumentum. *Invitātur ad lusum quidam: At ille studium praefert lusui.* Exemplum rarum puĕri studiōsi. Omnia tempus habent. Utendum remissiōnĭbus in tempŏre.

Rufus, Stephanus.

(1) Qua de re sic elātus es laetitiâ? *S.* Pater meus advēnit modò. *R.* Quid mea refert? *S.* Immo plurĭmum, quia nobis impĕtrāvit ludendi veniam. *R.* (2) Ain' tu? *S.* Vide puĕros jam ludentes in area. *R.* (3) Ludant sanè alii: ego studēre malim quàm ludĕre. *S.* Nec minùs ego, sed in tempŏre. Nam, ut est in proverbio, *Omnia tempus habent.* Unde et nos rectè monet Cato noster:

Interpōne tuis interdum gaudia curis:
Ut possis anĭmo quemvis sufferre labōrem.

R. Vera sunt quae dicis, fateor: sed intĕrim omitte me, ut seriò studeam. *S.* (4) Per me studeas licet: nihil impedio: at ego hac utar occasiōne. *R.* Utĕre sanè.

(1) Qua de re sic elatus es laetitiâ?] *What is the reason you are so transported with joy?* (2) Ain' tu?] *Say you so?* (3) Ludant sanè alii.] *Let others play, with all my heart.* (4) Per me studeas licet: nihil impedio.] *You may study for all me: I do not hinder you.*

COLLOQUIUM XLII.

Argumentum. *Stephănus et Torquātus parant se ad ludendum pila palmaria.*

Stephanus, Torquatus.

(1) Impetrâstis ludendi facultātem? *T.* Impetrāvĭmus. *S.* Ad quod usque tempus? *T.* Ad coenam usque. *S.* Qui dedērunt versus? *T.* Primi et secundi. *S.* Quid caeterae classes? *T.* Primus quisque decurio

trium proximārum classium pronunciāvit unam è sacris litĕris sententiam. *S.* Nonne precāti estis, ut solēmus? *T.* Precāti, (2) et quidem praesente ludimagistro: tu verò ubi eras? *S.* Fuĕram domum à matre accersītus. *T.* Nunc igĭtur, quid agĕre cogĭtas? *S.* Ludĕre sesquihōram, deinde ad studium me recĭpĕre. *T.* Vin' tu ut tibi sim collūsor? *S.* (3) Quidni velim? *T.* Quò lusu nos exercēbĭmus? *S.* Nullus est mihi jucundior pilâ palmariâ. *T.* (4) Nec mihi quidem. *S.* Visāmus igĭtur an caetĕri (5) partes sortīti sint: nam si soli ludĕrēmus, minus esset voluptātis. *T.* (6) Visāmus sanè.

(1) Impetrâstis ludendi facultatem?] *Have you got leave to play?* (2) Et quidem praesente ludimagistro.] *And in presence of the master too.* (3) Quidni velim.] *With all my heart.* (4) Nec mihi quidem.] Est ullus jucundior sc. *Nor to me, I am sure.* (5) Partes sortiti sint.] *Have taken (chosen) sides.* (6) Visamus sane.] *Come on, let us go see.*

COLLOQUIUM XLIII.

ARGUMENTUM. *Non solum nobis nati sumus, sed alius alium sollicĭte curāre debet in tempŏre.* Exemplum tempestīvae admonitiōnis.

Vincentius, Torquatus.

QUID cogĭtas, Torquāte? *T.* Cave tibi, obsĕcro. *V.* Quid mihi cavēbo? *T.* Ne in morbum incĭdas. *V.* Qua ex causa. *T.* Ex nimia lusûs intemperantia. *V.* Unde appāret pericŭlum? *T.* Quia (1) totus aestuas, totus sudōre mades. *V.* Rectè et in tempŏre admŏnes: profectò non sentiēbam. *T.* Desiste, si me audis. *V.* Audio verò libenter, ac (2) tibi morem gero: quis enim respuat tam fidēle consilium? *T.* Deterge faciem sudariŏlo, et (3) indue te celerĭter: (4) ne subĭtum frigus contrăhas. *V.* Habeo tibi gratiam, nam ferè morbis sum obnoxius. *T.* Quid est causae? *V.* Infirmĭtas meae valetūdĭnis: vides enim quam imbecillo sim corpŏre. *T.* Tanto magis debes tibi cavēre. *V.* Istud

probè novi: et parens uterque me monet saepissimè: sed (5) quid agas? natūrâ proni sumus in nostram perniciem. *T.* O mi Vincenti, non est voluptāti serviendum, sed temperantiâ valetūdĭni consŭlendum. *V.* Est in promptu carmen Catōnis in eam sententiam. *T.* (6) Teneo. (7) Sed de his aliàs. Jam satis indūtus es: non est quòd hîc morēre diutius. *V.* Vale, Torquāte, monĭtor amicissĭme. *T.* (8) Vin' tu ut domum te dedūcam? *V.* Nihil opus est deductiōne: ego bellè me habeo, Dei beneficio. *T.* Mi Vincenti, cura ut valeas.

(1) Totus aestuas, totus sudore mades.] *You are all of a heat, you are all wet with perspiration.* (2) Tibi morem gero.] *I do as you advise me.* (3) Indue te.] Vestibus *sc.* *Put on your clothes.* (4) Ne subitum frigus contrahas.] *Lest you should catch (take) cold suddenly.* (5) Quid agas? *What is to be said? What can a man do?* (6) Teneo.] *I remember.* (7) Sed de his aliàs.] Fabulemur *sc.* *But of this another time.* (8) Vin' tu ut domum te deducam?] *Would you have me see you home (go along with you home?)*

COLLOQUIUM XLIV.

Argumentum. *Ob negotium lusus praetermissus.* Exemplum diligentiae.

Vincentius, Augustinus.

Cur hodie non lusisti nobiscum? *A.* (1) Non erat ludendi spatium. *V.* Quid habēbas negotii? *A.* Non absolvĕram pensum meum. *V.* Quod pensum? *A.* (2) Dimidium exemplāris restābat mihi perscrībendum. *V.* Perfecistīne. *A.* Perfēci. *V.* Laudo tuam diligentiam: ludes aliàs otiōsè. *A.* Quum voluĕrit Deus. *V.* Rectè dicis. Nam absque voluntāte ejus fiēri nihil potest.

(1) Non erat ludendi spatium.] Mihi *sc.* *I had no time to play. I was not at leisure to play.* (2) Dimidium exemplaris restabat mihi perscribendum.] *I had half a copy left to write out.*

COLLOQUIUM XLV.

ARGUMENTUM. *Duò ad tonsōrem euntes collŏquuntur.* Nemo gaudet se adīri intempestīvè.

Cornelius, Cyprianus.

QUONAM is tam celerĭter? *Cy.* (1) Ad tonsōrem. *Cor.* Ego quoque unà tecum. *Cy.* Rogâsti veniam? *Cor.* Non rogāvi, sed tantisper exspecta me dum eo rogātum. *Cy.* Festīna igĭtur. *Cor.* (2) Mox redièro. Rediì; eāmus nunc jam. *Cy.* Quo vultu te praeceptor accēpit? *Cor.* (3) Hilări sanè. *Cy.* Eōdem me quoque accēpĕrat. *Cor.* Non solet irasci nobis, nisi illum adeāmus intempestīvè. *Cy.* (4) Quotusquisque id non aegrè fert? *Cor.* Etiam nos, qui puĕri sumus saepiùs irascĭmur condiscipŭlis, cum studia nostra, (5) quantulăcunque sunt, interpellant. Sed jam desĭnāmus: (6) optĭmè, tonsōrem ante officīnam video. *Cy.* Euge, nulli sunt igĭtur exspectantes: (7) ita fiet ut minùs diu morēmur.

(1) Ad tonsorem.] *To the barber.* (2) Mox redièro.] *I shall be back again in a moment.* (3) Hilari sanè.] *With a very pleasant one.* (4) Quotusquisque id non aegrè fert?] *Where is the man that does not take that ill?* (5) Quantulacunque sunt.] *How trifling soever they are.* (6) Optimè.] *Very à propos.* (7) Ita fiet ut minùs diu moremur.] *So we shall tarry the less while.*

COLLOQUIUM XLVI.

ARGUMENTUM. *Docti adolescentis colloquium cum puĕro mediocrĭter provecto.* Admonitio ad praestandum mutuas opĕras. Precātio. Quid puĕris agendum, quum mane surrexĕrint. Deus agnoscendus est adjūtor. Spes certa in Deo nemĭnem frustrātur. Philosŏphi Ethnĭci multa verbo Divīno consentanea dixērunt.

Emeritus, Ezechiel.

QUOTA horà surrexisti hodie? *Ez.* Paulò ante quintam. *Em.* Quis te expergefēcit? *Ez.* Nemo. *Em.*

(1) An caetĕri jam surrexĕrant? *Ex.* Nondum. *Em.* Non ivisti illos excĭtātum? *Ex.* Non ivi. *Em.* Quamobrem? *Ex.* Nescio, nisi quia non putābam illud ad me pertĭnēre. *Em.* An non te illi excĭtant interdum? *Ex.* Immo saepissĭmè. *Em.* Debuisti igĭtur similĭter facĕre. *Ex.* Debui, fateor. *Em.* Memento igĭtur, ut posthac facias. *Ex.* Memĭnĕro, Deo juvante. *Em.* Sed tu, quid fecisti ex quo surrexisti è lecto? *Ex.* Primum flexis genĭbus precātus sum Patrem coelestem, in nomĭne Filii ejus Domĭni nostri Jesu Christi. *Em.* Factum bene. Quid postea? *Ex.* Deinde ornāvi me, et curāvi corpus mediocrĭter, ut Christiānum decet: postrēmò ad quotidiāna studia me retŭli. *Em.* Si perges sic facĕre, ne dubĭtes quin Deus tua juvet studia. *Ex.* Adhuc me semper juvit, (2) quae est ejus benignĭtas, nec me, ut spero, derelinquet. *Em.* Rectè loquĕris: nec ille spem tuam frustrābĭtur. *Ex.* Anno superiōre didĭci in Catōne, *Spem retĭne, spes una homĭnem* (3) *nec morte relinquit.* *Em.* Quòd retinuĕris, bene fecisti: est enim egregia sententia, et homĭne Christiāno digna. *Ex.* Atqui auctor ejus libri non fuit Christiānus. *Em.* Non fuit: certa res est. *Ex.* Unde igĭtur sumpsit tot pulchras sententias? *Em.* Maxĭmè ex philosŏphis Ethnĭcis. Nam et ipsi Divīno Spirĭtu illumĭnāti, plurĭma dixērunt quae sunt verbo Dei consentanea, quod tu quoque vidēre aliquando potĕris, si literārum studium prosĕquāre. *Ex.* Ego prosĕquar, ut spero, dummŏdo ipse Deus det patri meo vitam longiōrem. *Em.* Precāre diligenter et ex anĭmo, ut illud contingat. *Ex.* Quotidie id precor saepe. *Em.* Det tibi Domĭnus Deus in omni opĕre bono perseverantiam. *Ex.* Quod mihi optas idem tibi precor: et gratias ago, quòd me tam fraternè monuĕris.

(1) An caeteri jam surrexerant?] *Were the rest then up? Were the rest got up then?* (2) Quae est ejus benignitas.] *Such is his goodness.* (3) Nec morte.] *Not even at the point of death.* Nec *for* ne quidem

COLLOQUIUM XLVII.

ARGUMENTUM. *Admonitus monitōrem vicissim monet.* Suspectus cave sis, ne sis miser omnĭbus horis: Nam timĭdis et suspectis aptissĭma mors est. In suspiciōsos.

Henricus, Hermes.

CUR (1) solus rides? *Her.* Quid tua? *H.* Quia fortasse rides me. *Her.* Unde tibi orta est ista suspicio? *H.* Quia malus es. *Her.* Omnes quidem mali sumus: at ego te pejor non sum. Nemo igĭtur ridet, nisi alĭquem irrideat? *H.* Non sic intellĭgo: sed qui solus ridet, ut saepe audīvi, aut stultus est, aut alĭquid mali cogĭtat. *Her.* Ista sententia cujus sit, nescio: sed cujuscunque sit, non est perpetuò vera: tamen admonitiōnem tuam in bonam partem accĭpio: teque moneo (2) vicissim, ut caveas suspiciōsus esse: *Nam timĭdis et* (3) *suspectis aptissĭma mors est*, ut est in morāli nostro carmĭne. *H.* Memĭni: boni tamen consŭlo admonitiōnem tuam.

(1) Solus.] *To yourself.* (2) Vicissim.] *Again. In my turn.* (3) Suspectis.] *Suspicious persons. For* suspiciosis, *or* suspicacibus.

COLLOQUIUM XLVIII.

ARGUMENTUM. *Israel Josuam monet, ne sit curiōsus aliēnārum rerum percontātor.* Horatius. Percontatōrem fugĭto: nam garrŭlus idem est: Nec retĭnent patŭlae commissa fidelĭter aures. Exemplum in percontatōres.

Israel, Josua.

UNDE venis? *Jo.* Domo. *Is.* Quid agĭtur domi vestrae? *Jo.* Nihil tua refert. *Is.* Fateor, sed familiāres sic rogāre ferè solēmus, perinde quasi rogēmus ut valētis? quomŏdo se vestrae res habent? *Jo.* De re aliēnā nimium percontāri non decet. *Is.* Taceo: sed vidēris

mihi (1) pro aetāte nimis sapĕre. *Jo.* Nihil meum dico: id audīvi saepe. *Is.* Ego quoque (2) non semel audīvi. *Jo.* Cur ergo non utĕris? *Is.* Quia non semper in mentem venit. *Jo.* Immo, quia tu es percontātor: (3) quae res non sine causa datur vitio. *Is.* Habeo gratiam, quòd me adeò amīcè moneas: posthac, adjŭvante Deo, (4) cavēbo ineptus esse. *Jo.* Ita paulātim sapies.

(1) Pro aetate.] *For (considering) your age.* (2) Non semel.] Tantum *sc.* *Many a time.* (3) Quae res non sine causa datur vitio.] *A thing that is blamed not without reason.* (4) Cavebo ineptus esse.] *I shall avoid being impertinent. I shall take care not to be troublesome.*

COLLOQUIUM XLIX.

ARGUMENTUM. *Lambertus cum Leonardo mictum ire cupiens, confabulatiōnis ergò ab eo reprehendĭtur.*

Lambertus, Leonardus.

VIS venīre mictum? *Le.* Satis otiōsè minxi. *L.* Eāmus unà, quaeso, ut parum fabŭlēmur. *Le.* Tace, inepte, nisi vis accūsāri: non est fabŭlandi tempus. Nonne debuisti mejĕre quum jentarētur? *L.* Debui; sed oblītus sum. *Le.* Ito igĭtur solus cum bona venia praeceptōris: nec sis posthac tam obliviōsus. *L.* Parēbo tibi, et meminĕro.

COLLOQUIUM L.

ARGUMENTUM. *Marcus officium petit a Menandro: hic occupatiōnem causātus, bellè denĕgat. Alter non urget ulterius.* Exemplum modestiae, tum in petendo, tum in denegando.

Marcus, Menander.

VISNE mihi describĕre praelectiōnem? *Men.* (1) Cur non habes? *M.* Quia hesterno die fui occupātus. *Men.*

Accipe librum meum, et describe. *M.* Non ignōras me (2) lentiùs scribĕre: et tu citiùs totum descripsĕris, quàm ego quatuor aut quinque versicŭlos. *Men.* Quaere tibi alium scriptōrem: (3) nunc ego tibi non possum opĕram dare. *M.* Cur non? *Men.* Est mihi aliud negotium, idemque pernecessarium. *M.* (4) Nolo te urgēre, nec possum quidem: sed saltem commŏda tuum codĭcem. *Men.* Accĭpe, utĕre, ut libet, modò ne abūtāre. *M.* (5) Nihil est quod hîc vereāris.

(1) Cur non habes?] Descriptam *sc.* *Why have you not written it out yourself?* (2) Lentius.] Solito *sc.* *Slow. Slower than ordinary.* (3) Nunc ego tibi non possum dare operam.] *At present I cannot serve you.* (4) Nolo te urgere, nec possum quidem.] *I am unwilling to press you, nor indeed can I.* (5) Nihil est quod hic verearis.] *You need not fear that. You have no reason to fear in this point.* Nihil causae est propter quod, &c.

COLLOQUIUM LI.

ARGUMENTUM. *Officium promittitur amici absentis nomine.*

Obertus, Orontius.

QUANDO reditūrus est Blasius? *Or.* (1) Non certò scio: fortasse die crastino: sed cur istud rogas? *O.* Quia secum abstŭlit catalŏgum; et praeceptor irascētur, si nemo sit qui recĭtet. *Or.* Relinque mihi istam curam: habeo (2) catalŏgi exemplum. *O.* Recĭtābis igĭtur? *Or.* Recĭtābo. *O.* Bene facies; et noster Blasius (3) refĕret gratiam, (4) si qua se offert occāsio.

(1) Non certò scio.] *I do not know for certain (positively.)* (2) Catalogi exemplum.] *A copy of the catalogue.* (3) Referet gratiam.] *Will requite the obligation.* (4) Si qua se offert occasio. *If any occasion (whenever any opportunity) offers.*

COLLOQUIUM LII.

ARGUMENTUM. *Pecuniam qui adfert, nuncium adfert vulgi opiniōne jucundissĭmum.* Reprehensio libĕra inter familiāres. Evangelium, id est, gratiā Dei à Christō nunciāta. Cur Evangelio non omnes credant.

Valerius, Vincentius.

FRATER tuus venitne Lugdūno? *Vin.* Jam venit heri ante meridiem. *V.* Nihilne literārum tibi attŭlit? *Vin.* Nihil. *V.* Quid igĭtur nunciāvit? *Vin.* Prospĕra omnia. *V.* De patre quid narrat potissĭmum? *Vin.* (1) Ait illum, Dei beneficio, jam planè febri carēre, et paulātim convalescĕre. *V.* Gaudeo sanè, Deumque precor, ut pristĭnam valetūdĭnem brevi recupĕret: sed cur ille, (2) ut solet, nihil ad te scripsit? *Vin.* (3) Negat frater eum potuisse scribĕre. *V.* Quamobrem? *Vin.* Quia nondum satis erat confirmātus. *V.* (4) Nihil mirum, quum tamdiu tam gravĭter aegrotāvĕrit. Sed ille nihil ad te misit? *Vin.* Immo pecūniam. *V.* Euge, nullus est jucundior nuncius. *Vin.* Ita aiunt. *V.* Tu verò sic respondes, quasi fabŭlam audias. *Vin.* (5) Quin pejus audio. *V.* Quidnam? *Vin.* Merum mendācium. *V.* Egŏne mentītus sum? *Vin.* Non dico te esse mentītum; sed falsum dixisti. *V.* Ego (6) quid dicas non intellĭgo. *Vin.* (7) Dabo opĕram ut intellĭgas. *V.* Obsĕcro te. *Vin.* Si nullus est jucundior nuncius, quàm de allāta nobis pecūnia, quid ergo est Evangelium Christi? quis est jucundior nuncius, quàm gratia Dei, quam Christus attŭlit nobis per Evangelium. *V.* Fateor nihil esse jucundius Evangelio, (8) iis duntaxat, qui credunt ei, quique id ex anĭmo amplectuntur. *Vin.* Equĭdem sic intellĭgo. *V.* At ego loquēbar de humānis et terrēnis rebus: tu verò statim ad coelum ascendisti. *Vin.* Ita solent boni concionātōres. *V.* Non putābam te esse Theolŏgum tam acūtum. *Vin.* Nihil dixi, nisi quod est (9) tritum et in medio positum. *V.* Utĭnam illud adeò vulgāre et protrītum foret.

ut omnes in Christum credĕrent. *Vin.* Nunquam credent omnes. *V.* Quid prohĭbet? *Vin.* Quia multi sunt vocāti, pauci verò electi: sicut Christus ipse testātur. *V.* Sed (10) ne te diutius teneam; (11) potesne facĕre ut fratrem tuum paucis convĕniam? *Vin.* Vix possum. *V.* Quid ita? *Vin.* Nam habet à patre nostro (12) mandāta plurĭma, in quibus curandis (13) totus est occŭpātus. *V.* Nonne coenābit apud vos? *Vin.* Coenābit, opīnor. *V.* Ibo igĭtur sub horam coenae. *Vin.* Veni, precor: et (14) eâdem opĕrâ nobíscum coenābis. *V.* Non recūso. *Vin.* Intĕrim vale: sed fac memĭnĕris adesse tempŏre. *V.* Quotâ horâ? *Vin.* Ante sextam. *V.* Hora est mihi (15) commŏdissĭma.

(1) Illum jam plane fébri carere.] *That he is quite free from fever. That his fever has quite left him.* (2) Ut solet.] Scribere so. (3) Negat frater eum potuisse scribere.] *My brother says he was not able to write.* (4) Nihil mirum.] *No wonder. It is in no wise (in no degree) wonderful, since,* &c. (5) Quin pejus audio.] *Nay, I hear that which is worse.* (6) Quid dicas.] *What you mean.* (7) Dabo operam ut intelligas.] *I will endeavour to make you understand.* (8) Iis duntaxat.] *To such at least.* (9) Tritum et in medio positum.] *Common and ordinary (known to every body.)* (10) Ne te diutius teneam.] *Not to detain you any longer (too long.)* (11) Potesne facere ut fratrem tuum paucis conveniam?] *Can you help me to a word or two with your brother?* (12) Mandata plurima.] *A great many things in charge.* (13) Totus occupatus.] *Wholly taken up.* (14) Eâdem operâ.] *At the same time.* (15) Commodissima.] *Very convenient.*

COLLOQUIUM LIII.

ARGUMENTUM. *Longa insinuatiōne petĭtur mutuo in futūrum pecunia: ea statim promittĭtur.* Exemplum astūtiae; item animi prompti ad bene merendum.

Daniel, David.

ABIITNE pater tuus? *Dav.* Abiit. *D.* Quotâ horâ? *Dav.* Primâ pomeridiānâ. *D.* Quid dixit tibi? *Dav.*

Multis verbis monuit me, ut diligenter studērem. *D.* Utĭnam sic facias. *Dav.* Faciam, Deo juvante. *D.* Ecquid pecūniae dedit tibi? *Dav.* Dedit, ut ferè solet. *D.* Quantum? *Dav.* Nihil ad te. *D.* Fateor: sed tamen (1) quid facies istâ pecuniâ? *Dav.* Emam chartam et alia, quae mihi sunt usui. *D.* Quid si amīsĕris? *Dav.* Aequo anĭmo ferendum erit. *D.* Quid si fortè eguĕro? dabisne mihi mutuo? *Dav.* Dabo, (2) et quidem libenter. *D.* Habeo tibi gratiam.

(1) Quid facies istâ pecuniâ?] De *sc.* *What will you do with that money?* (2) Et quidem libenter.] *And that very freely too.*

COLLOQUIUM LIV.

ARGUMENTUM. *Ab amīco quidam mutuo assem impĕtrat. Obĭter mentio fit de providentia Dei.*

Ennius, Eustatius.

QUANTUM habes pecūniae? *Eust.* Assem cum semisse. Tu verò? *En.* Non tantum. *Eust.* Quantum igĭtur? *En.* Unĭcum assem. *Eust.* Vis mihi dare mutuo? *En.* Est mihi opus. *Eust.* In quem usum? *En.* Ad emendam chartam. *Eust.* Hodie reddam tibi. *En.* Addendum fuit, Deo juvante. *Eust.* Sic docet praeceptor ex verbo Dei: sed non possum assuescĕre. *En.* Fac assuescas. *Eust.* Quomŏdo id fiet? *En.* Si saepe cogĭtas, (1) nos à Deo sic pendēre, ut nihil possĭmus sine ejus auxilio. *Eust.* Bonum mihi das consilium. *En.* Quale mihi dari velim. *Eust.* Sed, ut ad propositum redeāmus, dabis mihi mutuo istum assem? *En.* Miror te mutuo petĕre, qui plus habes quàm ego. *Eust.* Est quidam scholastĭcus hâc transiens, (2) qui librum venālem ostentat. *En.* Quid tum? *Eust.* Cupiēbam emĕre, quia (3) viliùs indĭcat quàm noster bibliopōla. *En.* Accĭpe: sed quaeso unde tam citò reddes? *Eust.* A coena ibo domum ut à patre petam. *En.* Quid si

dare nollet? *Eust.* (4) Nihil cunctābĭtur quum librum ostendĕro.

(1) Nos a Deo sic pendere, ut nihil possimus (facere *sc.*) sine ejus auxilio.] *That we so depend upon God, that we can do nothing without his aid.* (2) Qui librum venalem ostentat.] *That offers a book to sale.* (3) Vilius indicat.] *He asks less for.* (4) Nihil cunctabitur.] *He will make no scruple.*

COLLOQUIUM LV.

ARGUMENTUM. *Forestus a Frederīco quinque asses mutuo petit: sōlum duos obtĭnet.*

Forestus, Fredericus.

POTESNE mihi mutuo dare aliquantum pecūniae? *Fr.* Quantum petis? *Fo.* Quinque asses, (1) si tibi est commŏdum. *Fr.* Non tot habeo. *Fo.* Quot igĭtur? *Fr.* (2) Tantùm quatuor. *Fo.* Bene sanè; da mihi istos quatuor. *Fr.* Dabo, si vis, dimidium. *Fo.* Cur non totum? *Fr.* Quià sunt mihi (3) opus duo. *Fo.* Da igĭtur duos, quaeso. *Fr.* Sed tibi non sufficient. *Fo.* Petam ab alĭquo alio. *Fr.* Accĭpe igĭtur hos duos. Quando reddes? *Fo.* Die, ut spero, Sabbăti, quum pater ad forum venĕrit. *Fr.* Esto igĭtur memor. *Fo.* Ne timeas.

(1) Si tibi est commodum.] *If it stands with your convenience.* (2) Tantum quatuor.] *But four.* (3) Opus.] *For* Necessarii.

COLLOQUIUM LVI.

ARGUMENTUM. *Invītat Sylvīum ad jentandum Stephănus.* Exemplum convictûs, obedientiae et studii.

Stephanus, Sylvius.

VIS jentāre mecum? *S.* Non habeo jentacŭlum. *St.* Quid non attulisti? *S.* Ego domī jentāvĕram. *St.*

Ităne semper facis? *S.* Minĭmè: sed quia (1) bene mane surrexĕram, sic matri placuit me tractăre. *St.* Prosit tibi: ego igĭtur solus jentăbo. *S.* Et ego intĕrim studēbo.

(1) Bene mane.] *Early in the morning. Very early.*

COLLOQUIUM LVII.

ARGUMENTUM. *Theophĭlus et Thomas de prandii horis inter se collŏquuntur: ille matūrius ait se prandēre, hic seriùs, idque propter patrem e curia expectandum, eādemque de causa psalmōrum cantiōni interesse non solēre.* Modus servandus. Offensiōnes mutuò remittendae.

Theophilus, Thomas.

QUANDO vis prandēre? *Tho.* Ego jam prandi. *T.* Quotâ horâ? *Tho.* Sesquioctāvâ? *T.* Tam mane igĭtur prandētis? *Tho.* Sic ferè solēmus in aestāte: vos autem? *T.* Non prandēmus ante sesquidecĭmam, interdum (1) ab undecĭma. *Tho.* Papae! cur non citiùs? *T.* Expectandus est pater dum è curia rediĕrit. *Tho.* Tu igĭtur non potes adesse aulae in cantiōne psalmōrum. *T.* Raro admŏdum intersum. *Tho.* Quomŏdo excusāris? *T.* Exemptus sum illo munĕre. *Tho.* Quis te exēmit? *T.* Didascălus, patris mei monĭtu. *Tho.* Ergŏne omnes senātōrum filii habent ejusmŏdi privilegium? *T.* Habent, modò patres jubeant. *Tho.* Nonne mater posset tibi dare prandium ante redĭtum patris è senātu? *T.* Posset quidem: sed pater vult à me expectāri. *Tho.* Quamobrem? *T.* Quia (2) sic illi placet. *Tho.* Nunc mihi tacendum est. Os enim mihi occlūsisti. *T.* Cur tu es tam curiōsus percontātor? *Tho.* Puer sum; et puĕri semper cupiunt alĭquid scire novi. *T.* Fateor; sed est modus in rebus, ut praeceptor nos saepe docet. *Tho.* Ergo discēdāmus, ut te pransum confĕras. *T.* Ignosce, quaeso, si qua in re te offendĕrim. *Tho.* Ego abs te idem peto; ego, inquam,

potiùs, qui te offendĕre potui loquacĭtāte meâ, sed intĕrim nihil mali cogĭtans.

(1) Ab undecima.] *After eleven.* (2) Sic illi placet.] *This is his pleasure.*

COLLOQUIUM LVIII.

ARGUMENTUM. *De carnium differentia, et beneficiōrum Divinōrum agnitiōne.* Mendacium vitandum est. Christus verĭtas. Christiāni sunt filii Dei et Christi fratres. Carĭtas in paupĕres.

Aurelius, Augustinus.

QUID tibi dedit mater in merendam? *Aug.* Vide. *A.* Caro est: sed quaenam? *Aug.* Bubŭla. *A.* Utrùm recens, an salsa? *Aug.* Est bubŭla salīta. *A.* Utrùm pinguis, an macra? *Aug.* Eho inepte, non vides macram esse? *A.* Annon malles esse vitulīnam aut vervecīnam? *Aug.* Utrăque bona est; sed in omni genĕre sapit mihi haedīna, praesertim assa. *A.* Hem delicatŭle, (1) jamne palātum tam doctum habes? *Aug.* Dico ut sentio: non enim est mentiendum. *A.* Absint à nobis mendācia. Sumus enim filii Dei, et Christi fratres, qui est ipsa verĭtas, ut ipse, de se loquens, testātur. *Aug.* (2) Sed ad rem. (3) Suillâ quoque vescor libenter modĭco sale aspersâ, et bene coctâ. *A.* O mirifĭcam Dei gratiam, qui dat nobis tot opsoniōrum genĕra, et tam bona! *Aug.* Quot putas esse hac in urbe paupĕres, qui solo pane hordeāceo victĭtant, (4) neque tamen ad saturĭtātem? *A.* Non dubĭto multos esse, (5) in tanta praesertim annōnae carĭtāte. *Aug.* Ităque nos in tanta bonārum rerum copia, quantas Deo gratias agĕre debēmus? quas laudes illi dicĕre? *A.* Ejus igĭtur beneficia magnifĭcè ubĭque praedicēmus: atque intĕrim precēmur, ut paupĕrum suōrum misereātur inopiae. *Aug.* Utĭnam ipse corda nostra suo spirĭtu ad eam rem penĭtus afficiat. *A.* Ita precor.

(1) Jamne palatum tám doctùm habes?] *Are you so dainty-mouthed already?* (2) Sed ad rem.] Ut redeamus

so. *But to come to the purpose.* (3) Suillâ quoque vescor libenter.] *I like pork, too, very well.* (4) Neque tamen ad saturitatem.] *And have not enough of that either.* (5) In tanta praesertim annonae caritate.] *Especially now corn is so dear.*

COLLOQUIUM LIX.

ARGUMENTUM. *De puero contra edictum regium in foro pira emente.*

Barbatus, Benedictus.

UNDE venis? *Be.* A foro. *B.* Quis te illuc miserat? *Be.* Mater. *B.* Quid egisti in foro? *Be.* Emi pira. *B.* Nescis nobis vetitum esse emere fructus aliquos? *Be.* Quis illud ignorat? nam dictum est palàm in aula. *B.* Qui igitur ausus es emere pira? *Be.* Mater dederat mihi sextantem, ut mihi emerem merendam. Quid mali feci, si parui matri?

COLLOQUIUM LX.

ARGUMENTUM. *Interrogatiunculae de morbo.* Deus est medicorum princeps.

Dignus, Dolobella.

QUID egisti per hos quindecim dies? *Do.* Ministrâvi matri, quae graviter aegrotâbat. *Di.* Ain' tu? *Do.* Sic est profectò. *Di.* Quo laborâbat morbo? *Do.* Febri tertiânâ. *Di.* An convaluit? *Do.* Paulâtim convalescit, gratia Deo. *Di.* Quis eam sanâvit? *Do.* Medicorum summus. *Di.* Quis ille? *Do.* Ipse Deus. *Di.* De hoc nihil dubito: sed cujus operâ? *Do.* Domini Saturnini. *Di.* Is habêtur maximi nominis in medicinae professiône. *Do.* Id quotidie probant egregiae curatiônes ejus. *Di.* Quibus remediis utebâtur in curanda matre tua? *Do.* Medicamentis. *Di.* Satis istud intelligo etiam te tacente: sed dic planè quae fuerunt ista medicamenta? *Do.* Sine me aliquantisper recordâri.

Di. Sino: dic tandem quae reminiscēris. *Do.* Duo tantùm nomĭna mihi occurrunt, clystēres et potiōnes. *Di.* Quid ista confĕrunt? *Do.* Eho inepte, ita rogas, (1) quasi ego medicīnae opĕram dedĕrim? Ităque si cupis ampliùs scire, quaere tute ipse ab iis potiùs qui ista profitentur, hoc est, à medĭcis et pharmacopōlis. *Di.* Ne mihi succenseas, oro. *Do.* Cur tu es adeò curiōsus? *Di.* (2) Ut addiscam semper alĭquid. *Do.* At (3) vide intĕrim ne vocēris percontātor. *Di.* (4) Audi tamen item pauca. *Do.* Loquĕre. *Di.* Quamdiu aegrōtāvit mater? *Do.* Ferè duas hebdŏmădas. *Di.* Interea ubi erat pater? *Do.* Profectus erat Lugdūnum ad mercātum. *Di.* Sed tu, quâ horâ rediisti in gymnasium? *Do.* Hodie mane. *Di.* Dedisti excusatiōnem praeceptōri? *Do.* Dedi. *Di.* Quid tibi respondit? *Do.* Factum bene, inquit. Tu verò, ubi eras? *Di.* Hesterno die rus ivĕram cum patruo. *Do.* Age, videāmus quid simus reddittūri horâ secundâ. Nam ego quodammŏdo nunc novus sum discipŭlus.

(1) Quasi ego medicinae operam dederim.] *As though I studied physic (were a physician.)* (2) Ut addiscam semper aliquid.] *That I may always learn something that I did not know before. That I may still learn something new.* (3) Vide.] *Take care.* (4) Audi tamen item pauca.] *Nevertheless hear me a word more.*

COLLOQUIUM LXI.

ARGUMENTUM. *Ernestus Eudoxo aegrōtanti suadet, ut quiescat. Paret Eudoxus.*

Ernestus, Eudoxus.

QUID tristis es, Eudoxe? *Eu.* Aegrōto. *E.* Quid morbi est? *Eu.* Haud scio. *E.* Sed tamen estne gravis morbus? *Eu.* Non admŏdum, gratia Deo. *E.* Quidnam tibi dolet? *Eu.* Caput. *E.* Quid? totumne caput? *Eu.* Non certè. *E.* Quae pars igitur? *Eu.* Nescio nomen. *E.* Estne vertex? *Eu.* Non est. *E.*

Quid ergo? utrùm sinciput, an occiput? *Eu.* Haec pars anterior. *E.* Est ergo sincĭput. *Eu.* Quid igitur faciam? *E.* Quiesce bene: mox sanus eris. Sic enim à matre accēpi, (1) nullum esse praesentius remedium capĭtis dolōribus, quàm quiētem. *Eu.* At varii sunt morbi capĭtis. *E.* Et varia fortasse remedia: sed quid est facilius quàm id tentāre, quod dixi tibi? *Eu.* (2) Experīri quidem, nihil, ut spero, nocēbit. Sed ubi quiescam? *E.* Domi vestrae in lecto. *Eu.* Mater non sinet. *E.* Immo, si dixĕris te aegrōtāre. *Eu.* Atqui me putābit simŭlāre. *E.* Fiĕri potest: sed (3) quid dubĭtas pericŭlum facĕre? *Eu.* Bonum consilium. *E.* Utĕre, si vis. *Eu.* Faciam profectò. *E.* (4) Enimvēro, si sapis. *Eu.* Sed unum restat. *E.* Quid est? *Eu.* Impĕtranda est à praeceptōre venia. *E.* Adi, et pete. *Eu.* Quid si nolit dare? *E.* Immo facillĭmè. *Eu.* Quî scis illud? *E.* Quia satis est credŭlus nobis; (5) nisi qui aliquoties illum fefellērunt. *Eu.* Nunquam (6) sciens illum fefelli. *E.* Ito igĭtur (7) fidenter. *Eu.* Nunc eo. *E.* Sed heus, priùs medĭtāre quid sis dictūrus, ne fortè loquendo haereas. *Eu.* Bene mones? non accēdam imparātus.

(1) Nullum esse praesentius remedium.] *That there is not a more effectual remedy. That there is no presenter (surer) remedy.* (2) Experiri quidem nihil nocebit.] *It will do no harm to try at least.* (3) Quid dubitas periculum facere?] *Why do you scruple (make a difficulty) to try it?* (4) Enimvero, si sapis.] *Certainly, if you are wise.* (5) Nisi qui.] iis sc. *Unless to such as.* (6) Sciens.] *To my knowledge. Designedly.* (7) Fidenter.] *Confidently. With assurance.*

COLLOQUIUM LXII.

ARGUMENTUM. *De frigŏris acerbĭtāte et hypocausti incommŏdo.*

Fabianus, Fortunatus.

Quò nunc is? *For.* In hypocaustum. *F.* (1) Quid eò? *For.* Hoccine rogandum est? non frigus sentis?

F. (2) Quotusquisque nunc non sentiat quum adeo sit acerbum: sed ego malim me in culīna calefacĕre. *For.* Atqui praeceptor vetuit. *F.* Non ignōro; sed rogābo veniam. *For.* Cur non vis in hypocausto calefiĕri? *F.* Vapōres clibăni (3) tentant mihi caput, (4) quod aliōqui infirmum satis habeo: unde fit, (5) ut facilè ex capĭte labōrem. *For.* Ego quoque sic aliquando fui, sed paulātim assuefēci me ad ferenda hypocausti (6) incommŏda. *F.* Et ego ut spero, me assuefaciam: verùm praestat id fiĕri horis pomeridiānis, ubi tantus aestus deferbuĕrit. *For.* Sed nunc tempus non est hîc philosŏphandi diutiùs; jam mihi dentes frigŏre crepĭtant.

(1) Quid eò?] *What to do?* (2) Quotusquisque nunc non sentiat?] *Who is there but must feel it now?* (3) Tentant mihi caput.] *Offend (disturb) (weaken) my head.* (4) Quod alioqui infirmum satis habeo.] *Which is otherwise crazy enough.* (5) Ut facile ex capite laborem.] *That I am soon troubled with the headache.* (6) Incommoda.] *The inconveniences.*

COLLOQUIUM LXIII.

ARGUMENTUM. *Curiōsus res novas audīre semper captat.*

Galenus, Georgius.

UNDE venis? *Geor.* E foro. *G.* Quid illic audīvisti novi? *Geor.* Nihil. *G.* Nihilne? *Geor.* Nihil prorsus. *G.* Mirum est te nihil audiise de bello, aut de caetĕris rebus Gallĭcis. *Geor.* De iis quae nihil ad me pertĭnent, non soleo percontāri. *G.* Esto: (1) sed tamen alĭquid vel in transĭtu audīri solet. *Geor.* Ne mentiar, intellexi nonnĭhil in transĭtu. *G.* Narra mihi, quaeso. *Geor.* (2) Non est narrandi spatium. *G.* Cur non? *Geor.* Est mihi aliò propĕrandum. *G.* Quònam? *Geor.* Nihil ad te. *G.* Quando igĭtur revīses nos, ut ex te istud audiāmus? *Geor.* A prandio, (3) si licēbit per otium.

G. (4) Amābo te, fac liceat. *Geor.* (5) Dabo ŏpĕram; sed me detĭnes (6) diutius. Vale.

(1) Esto.] *Be it so.* (2) Non est narrandi spatium.] *I am not at leisure to tell it you.* (3) Si licebit per otium.] *If I am at leisure to do it.* (4) Amabo te, fac liceat.] *Pray now order it so that you may be at leisure.* (5) Dabo operam.] *I shall endeavour it. I shall do my best.* (6) Diutius.] Justo sc. *Too long.*

COLLOQUIUM LXIV

ARGUMENTUM. *Octavius et Oedipus de redĭtu a vindemia, deque uvis allātis, colloquuntur.*

Octavius, Oedipus.

GRATŬLOR tibi redĭtum, Oedĭpe. Quando rediisti rure? *Oe.* Heri post meridiem. *Oct.* Quid mater? *Oe.* Quemadmŏdum illa me secum duxĕrat, ita reduxit. *Oct.* Nonne venit in equo? *Oe.* (1) Et quidem tolutario. *Oct.* Tu verò? *Oe.* Quid rogas? eram illi à pedĭbus. *Oct.* Non tibi fuit molestus labor itinĕris? *Oe.* Nulla mihi fuit via difficĭlis: adeò erat jucunda in urbem reditio. (2) Quid quaeris? noluissem eques venīre. *Oct.* Quantum distat hinc villa vestra? *Oe.* Quatuor milliarĭbus, iisque non admŏdum longis. *Oct.* Sed jam satis de redĭtu: nunc aliud agāmus. Fuistīne memor promissi tui? num rediisti vacuus? *Oe.* Attŭli (3) uvārum quantum potui. *Oct.* Quantum igĭtur? *Oe.* Quasillum! *Oct.* Hui, quasillum! tibi igĭtur uni? *Oe.* Immo nobis duōbus. *Oct.* Quid duōbus tantillum? *Oe.* (4) Non potĕram ferre amplius pro virĭbus corpuscŭli mei. Quòd si robustus essem asini onus (5) asportâssem; mater enim facĭlè permittēbat. *Oct.* Quàm vellem adfuisse? *Oe.* Ego et mater te plurĭmùm desiderāvĭmus. Sed esto anĭmo bono: ea relĭquit famŭlum ruri, qui amplissĭmâ corbe onustus veniet: tum illa tibi

dabit affătim. *Oct.* Aha, nunc optāta loquĕris, mi Oedĭpe. *Oe.* (6) Eāmus domum ad nos: vidēbis quasillum nostrum, adhuc, ut spero, intĕgrum. *Oct.* O lepĭdum caput! nam et cupiēbam ire salūtātum matrem tuam mihi carissĭmam. *Oe.* Profectò illi gratissĭmum fecĕris. *Oct.* Eāmus igĭtur.

(1) Et quidem tolutario.] *And upon an ambler too.* (2) Quid quaeris?] *In short.* (3) Uvarum quantum potui.] *As many grapes as I could.* Tantum uvarum quantum potui afferre. (4) Non poteram ferre amplius pro viribus corpusculi mei.] *The strength of my little body was able to carry no more. I could carry no more than my weak body would permit. But the first sense seems the truer.* Pro, *signifies, Because of. By reason of.* (5) Asportâssem.] *I had carried off (away) for* Absportâssem. (6) Eamus domum ad nos.] *Let us go home to our house.*

COLLOQUIUM LXV.

ARGUMENTUM. *Paedagōgus ad exercendam suōrum discipŭlōrum memoriam, a quodam eōrum exercitatiōnis matūtīnae rationem exĭgit. Narrat puer ordĭne et distinctè singŭla (idque memorĭter, et audientĭbus condiscipŭlis.)* Exemplum ad puĕros in simplĭci narratiōne exercendos, ut puro sermōni paulātim assuescant.

Paedagogus, Albertus.

HODIE mane quotâ horâ expergefactus es? *A.* Ante lucem: quotâ horâ, nescio. *P.* Quis te expergefēcit? *A.* Venit (1) excitātor hebdomadarius cum laterna sua: pulsāvit (2) acrĭter ostium cubĭcŭli: quidam aperuit: excitātor accendit nostram lucernam: elātâ voce inclāmāvit: experrecti sunt omnes. *P.* (3) Narra mihi ordĭne quid egĕris ex illo tempŏre usque ad finītum jentacŭlum. Vos puĕri, aurĭbus atque anĭmis diligenter attendĭte; ut discātis hunc vestrum condiscipŭlum imĭtāri. *A.* Experrectus surrexi è lecto: indui tunĭcam cum thorāce: sedi in scabello: accēpi femorālia et tibiālia: utrăque indui: calceos calceāvi: femorālia ligŭlis astrinxi

thorăci: tibiālia periscelĭde ligāvi supra crura: cingŭlo me praecinxi: caput diligenter pexui: aptāvi capĭti pileŏlum: togam indui: deinde egressus cubĭcŭlum, descendi infrà: aquam accēpi frigĭdam è sitŭla, manus et faciem lavi: os et dentes collui: detersi mantīli manus et faciem. Interea signum ad precatiōnem datur minōre tintinnabŭlo: in aulam privātam convenītur: precāmur unà: accĭpĭmus ordĭne jentacŭlum à famŭlo culinārio: jentāmus in triclinio sedentes et quiēti, sine murmŭre, sine strepĭtu: quos audīvi ineptè garrientes, aut verba loquentes otiōsa, aut etiam lascivientes vidi, amīcè admonui: qui non paruērunt admonitiōni, (4) detŭli ad observātōrem, ut eos notāret. *P.* Nemŏne vobis praeērat dum jentārētis? *A.* Immo hypodidascălus. *P.* Quid agēbat interea? *A.* Ille per mediam aulam ambŭlābat, tenens librum in manĭbus, et identĭdem monens observātōrem, ut notāret ineptè garrientes. *P.* Nullumne igĭtur verbum tunc licet emittĕre? *A.* Immo lĭcet: verùm (5) ii demum notāri solent, qui diu et multis verbis ineptè et sine ullo fructu confabŭlantur. Caetĕrùm licet omnĭbus jucundos inter se tractāre sermōnes de bonis et honestis rebus, dum tamen id modestè fiat, citra clamōrem et contentiōnem. *P.* Hactĕnus satisfēcisti mihi: caetĕra narrābis à prandio, nisi alĭquod negotium intervēnĕrit. Eāmus nunc in aulam ad prandium, (6) ne magistro in mora simus. *A.* Audīvi modò signum dari. *P.* Opportūnè datum.

(1) Excitator hebdomadarius.] *He whose turn it was to call us up this week.* (2) Acriter.] *Smartly. Soundly.* (3) Narra mihi ordine.] *Relate to me in order*, i. e. *particularly.* (4) Detuli ad observatorem.] *I complained of to the monitor.* (5) Ii demum.] *Those only.* (6) Ne magistro in mora simus.] *That we may not make our master stay (tarry for us.)*

COLLOQUIUM LXVI.

ARGUMENTUM. *Paedagōgus puĕrum in divīnis rebus per otium instituit. Divinōrum beneficiōrum commemorātio. Christi mors est salus omnium credentium. Laudātur pueri studium ac diligentia. Locus ex Joannis Evangelio.*

Paedagogus, Augustinus puer.

ADES, Augustīne? *A.* Adsum, praeceptor. *P.* Quid agunt duo condiscipŭli tui? *A.* Adhuc docentur ab hypodidascălo. *P.* Tu verò, jamne pronunciâsti contextum praelectiōnis in crastīnum mane? *A.* Pronunciavi. *P.* Satisne rectè? *A.* Satis, gratia Deo. *P.* Quis te audīvit? *A.* Ludimagister. *P.* Bene habet; sed est quod monēre te velim. *A.* Ego istud audīre percŭpio. *P.* Saepenumĕrò cogītandum tibi est quantum debeas bonōrum omnium largītōri Deo, qui et ingenium et memoriam tam felīcem tibi dedĕrit. *A.* Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia? *P.* Dic alĭquot ejus beneficia (1) praecipua, quemadmŏdum docui te aliquando. *A.* Dedit mihi coelestis ille Pater corpus, animam, vitam, mentem bonam, parentes bonos, locuplētes, nobīles, bene erga me affectos; et qui non modò suppedĭtant mihi copiōsè omnia ad hanc vitam necessaria, sed etiam, quod est longè maxĭmum, me bonis litĕris, bonisque morĭbus, tam diligenter instituendum curant, ut nihil sit praeterea requīrendum. *P.* Verè omnia ista dixisti; sed unum praetermisisti quod est singulāre Dei beneficium. Scin' tu quid sit? *A.* Sine me paulisper cogĭtāre. *P.* Otiōsè cogĭta. *A.* Nunc ego reminiscor; sed (2) pro magnitūdĭne rei, nescio quibus verbis id possim exprĭmĕre. *P.* Dic tamen quo potĕris modo. *A.* Cogĭto etiam atque etiam. *P.* Dic tandem. *A.* Innumerabilia sunt Dei optĭmi maxĭmi erga me beneficia, in corpŏre, in anĭmo, in externis rebus, sed (3) nullum majus nec dici, nec cogĭtāri potest, quàm quòd Filium suum unĭcum gratis mihi dedĕrit, qui me miser-

rimum peccātōrem, et sub Satănae tyrannide captivum, ac morti aeternae destĭnātum redēmit, idque morte sua omnium crudelissĭma, et maximè ignominiōsa. *P.* Satis aptè dixisti, et totĭdem ferè verbis, quot aliàs te docuĕram. Sed nunquid Deus tibi uni hoc tantum beneficium praestĭtit? *A.* Minĭmè verò. *P.* Quibus praeterea? *A.* Omnĭbus quotquot Evangelio fidēlĭter ac verè credĭdĕrint. *P.* Age, profer locum ex Joannis Evangelio in eam sententiam. *A.* *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenĭtum daret; ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut condemnet mundum, sed ut servĕtur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur: qui verò non credit, jam condemnătus est, quia non credĭdit in nomen Unigenĭti Filii Dei.* *P.* Hactĕnus satis, sed cujus sunt verba ista? *A.* Ipsĭus Christi de seipso loquentis. *P.* Quem allŏquĭtur? *A.* Nicodēmum, qui ad eum noctu venĕrat. *P.* Faxit ipse Christus, unĭcus Servātor noster ut magis ac magis in ipsius cognitiōne proficias. *A.* Faciet, spero. *P.* Perge igitur, ut coepisti, alacrĭter; quod bene vertat Deus in gloriam sui nomĭnis. *A.* Ita precor. *P.* Eamus coenatum.

(1) Praecipua.] *Principal. Peculiar.* (2) Pro rei magnitudine, nescio quibus verbis id possum exprimere.] *The thing is so great, that I know not what words to express it in.* (3) Nullum majus nec dici, nec cogitari potest.] *No greater can either be expressed or imagined.*

COLLOQUIUM LXVII.

ARGUMENTUM. *Puĕri a lusu revŏcantur.*

Nomenclator, Claudius, et Clemens, pueri.

HEUS, puĕri, heus, heus. *Clau.* Quid clamĭtas? *N.* Desistendum est à lusu. *Clau.* Eho, inepte, (1) nondum quarta exacta est. *N.* Immo ferè semihōra post

quartam. *Clau.* Cur non dedisti signum? *N.* Quia tintinnabŭli funis fractus est. *Clau.* Clama itĕrum, sed attolle vocem. *N.* Heus puĕri, recipite vos omnes. Festināte. Festināte, inquam: urget praeceptor. *Cl.* Desĭne clamāre, accurrunt omnes.

(1) Nondum quarta exacta est.] *It is not quite four o'clock yet.*

COLLOQUIUM LXVIII.

ARGUMENTUM. *Facēta obsērvātōris confābŭlātio cum puĕro verè candĭdo et simplĭcis ingenii.*

Observator, Ennius.

Tu nunquam studes, quando eris doctus? *En.* Id fiet progressu tempŏris, Deo juvante. *Ob.* Rectè dicis; sed interim labōrandum tibi est. *En.* Atqui ego non sum arator. *Ob.* (1) Etiam rides? quasi labōrāre idem sit quod arāre. *En.* Scio non idem esse. *Ob.* Cur ergo sic respondisti; nonne istud ridēre est? *En.* Et ridēre non est malum, quum sit naturāle omnĭbus homĭnĭbus. *Ob.* Pergin' tu nugas dicĕre? *En.* Quod dixi verum est; et verum dicĕre, non est nugāri: cur me immerĭto reprehendis? *Ob.* Jure te arguo. *En.* Quo jure? *Ob.* Quia non ignōras ridēre pro irridēre usitātum esse, et tamen sic accēpisti, quasi de risu sim locūtus. *En.* Si defendo causam meam, quid mali facio? *Ob.* Pergis igĭtur esse pertĭnax? profectò seriò notabĕris. *En.* Ne, quaeso, mihi irascāris, mi Martīne. *Ob.* Non irascor, sed officium meum facio. *En.* Sed audi, quaeso. *Ob.* Quid audiam? tuas nugas? *En.* Audi, inquam, nihil mentiar. *Ob.* Dic brevĭter: est mihi alĭbi negotium. *En.* In primis cùm tu me admonuisti, non eram otiōsus. *Ob.* Quid ergo? si nihil faciēbas, nonne otiōsus eras? *En.* (2) Non eram, pace tuâ dixĕrim. *Ob.* Quî potest istud fieri? *En.* Dicam tibi; etsi (3) tute meliùs hoc intellĭgis quàm ego. Nihil faciēbam, ut apparēbat: sed tamen cogitābam alĭquid bŏni. *Ob.* (4) Declāra istud

mihi. *En.* Quum tu facis versus, saepe meditabundus, quasi sis otiōsus: quamvis nunquam sis minùs otiōsus. *Ob.* (5) Pro ista aetāte nimis acūtus es. Etiamsi tibi, ut ais, otiōsus non eras; tamen qui te vidērent, possent alĭter judĭcāre. *En.* At solus eram. *Ob.* Verum; sed (6) potĕrant alĭqui intervenīre. Denĭque, non fatēris culpam. *En.* Si qua fuit culpa, in eo fuit, quòd primo aspectu vidēbar tibi esse in otio, quum revēra non essem. *Ob.* (7) In eo nihil requīro: sed de irrisiōne quid respondes? *En.* Certè nihil dixi irrīdendi anĭmo. *Ob.* Quo igĭtur? *En.* Jocābar, crede mihi. *Ob.* Quorsum? *En.* Ut paucis verbis fabŭlando alĭquid ex te addiscĕrem. *Ob.* (8) Non is sum à quo multa docēri queas. *En.* Immo tecum multum boni saepe didĭci. *Ob.* Quid tandem vis conclūdĕre? *En.* Ut mihi ignoscas: quando, ut vides, malo anĭmo nihil peccāvi, quod equĭdem sciam. *Ob.* Age, ignosco: quia vidēris mihi (9) candĭdus et apertus, neque adhuc vidi te mendācem esse. *En.* Ago tibi gratias, Martīne suavissĭme.

(1) Etiam rides?] *And do you jeer too?* (2) Non eram, pace tuâ dixerim.] *With your good leave be it spoken, I was not.* (3) Tute.] *You yourself.* (4) Declara istud mihi.] *Explain that, (make that out) to me.* (5) Pro ista aetate.] *For these years. Considering your age.* (6) Poterant intervenire. *Might have come in upon you in the mean time.* (7) In eo nihil requiro.] *I ask no more about that.* (8) Non is sum à quo multa doceri queas.] *I am not one that can teach you much.* (9) Candidus.] *Sincere.*

COLLOQUIUM LXIX.

ARGUMENTUM. *Duo aut tres ex domestĭcis discipŭlis praeceptōrem mane salūtātum veniunt, ut sciat an omnes surrexĕrint.* Exemplum diligentiae observātu dignum.

Franciscus, unus discipulorum, Praeceptor.

SALVE, praeceptor. *P.* Salvus sis per Jesum Christum. An surrexērunt omnes? *F.* Omnes, praeter parvŭlos.

P. Num quis aegrōtat? *F.* Nemo, gratia Deo. *P.* Quid agitur? *F.* Alii se induunt; alii jam student gnavĭter. *P.* Adestne vobis hypodidascălus? *F.* Jamdūdum. *P.* Ite igĭtur precātum, vosque diligenter commendāte Domĭno Deo per Jesum Christum deprecātōrem nostrum, deinde pergĭte in studiis vestris, usque ad horam jentacŭli. *F.* Ita solēmus, praeceptor. *P.* Credo equĭdem: sed quia ferè somniculōsi estis ac neglĭgentes, idcirco ego vos admoneo saepiùs. *F.* Gratiam habēmus, praeceptor humanissĭme. (1) Nunquid vis praeterea? *P.* Dic famŭlo, ut mihi togam adfĕrat.

(1) Nunquid vis praeterea?] *Have you any further commands?*

COLLOQUIUM LXX.

Argumentum. *Interrogātus quidam de conciōne sacra nihil scit respondēre: objurgātur. Parum abest quin vapŭlet: sed precĭbus exōrat veniam.*

Praeceptor, Georgius.

Adfuistīne hodie conciōni sacrae? *G.* Adfui. *P.* Qui sunt testes? *G.* Multi ex condiscipŭlis, qui me vidērunt, testāri possunt. *P.* Sed (1) prodūcendi erunt alĭquot. *G.* Prodūcam, quum jubēbis. *P.* (2) Quis habuit conciōnem? *G.* Domĭnus N. *P.* Quotâ horâ incēpit? *G.* Septĭmâ. *P.* (3) Unde sumpsit thema? *G.* Ex epistŏla Pauli ad Romānos. *P.* Quo capĭte? *G.* Octāvo. *P.* Adhuc bene respondisti: nunc videāmus quid sequātur. Ecquid memoriae mandâsti? *G.* Nihil quod referre possim. *P.* Nihilne? cogĭta paulisper: et vide ne turbēris: quin esto anĭmo bono. *G.* Certè, praeceptor, nihil possum reminisci. *P.* Ne verbum quidem? *G.* Nihil prorsus. *P.* Hem, verbĕro! quid igĭtur profecisti? *G.* Nescio, nisi quia fortasse intĕrim à malis abstinui. *P.* Istud quidem est alĭquid: si modò fiĕri potuit, ut à malo omnīno abstinueris. *G.* Abstinui

quoad potui. *P.* (4) Fac ita esse: non tamen satisfecisti Deo: quum scriptum sit, *Declīna a malo et fac bonum.* Sed dic mihi, quaeso, quâ grātiâ illuc ivĕras potissĭmùm? *G.* Ut alĭquid addiscĕrem. *P.* Cur id non fecisti? *G.* Non potui. *P.* Non potuisti, nebŭlo! immo noluisti, aut certè non curâsti. *G.* Cogor fatēri. *P.* Quae res te cogit? *G.* Conscientia mea, quae me accūsat apud Deum. *P.* Rectè dicis; utĭnam ex anĭmo. *G.* Equĭdem ex anĭmo dico. *P.* Fiĕri potest: sed age, (5) quid fuit causae, quamobrem nihil memoriae mandâvĕris? *G.* Negligentia mea, non enim diligenter audiēbam. *P.* Quid igĭtur faciēbas? *G.* Identĭdem dormiēbam. *P.* Ita soles: sed quid agēbas relĭquo tempŏre? *G.* Cogĭtâbam mille ineptias, ut solent puĕri. *P.* An tu adeò puer es; (6) ut non debeas attentus esse ad verbum Dei audiendum? *G.* Si attentus essem, possem alĭquid proficĕre. *P.* Quid igĭtur meruisti? *G.* Verbĕra. *P.* Meruisti profectò, (7) idque largissĭmè. *G.* Ingenuè confiteor. *P.* (8) Verbo tenus, opīnor. *G.* Immo certè ex anĭmo. *P.* Fortasse: sed intĕrim para te ad plagas accipiendas. *G.* Ah, praeceptor, ignosce, obsĕcro; peccâvi, fateor, sed nulla ex malitia. *P.* Atqui tam supīna ista negligentia proxĭmè ad malitiam accēdit. *G.* Non equĭdem inficior: sed tuam implōro clementiam per Christum Jesum. *P.* Quid igĭtur facies, si tibi ignôvĕro? *G.* Faciam posthac officium meum, ut spero. *P.* Addendum èrat, Deo juvante: sed id parum curas. *G.* Immo, praeceptor, adjŭvante Deo, praestâbo posthac officium. *P.* Age, (9) condōno culpam tuis lacrўmis: tibique (10) eâ lege ignosco, ut promissi memĭnĕris. *G.* Gratias ago, praeceptor humanissĭme. *P.* Eris apud me in maxĭma gratia, si promissa servâvĕris. *G.* Faxit Deus optĭmus maxĭmus ut possim. *P.* Faxit, precor.

(1) Producendi erunt aliquot.] Tibi *se.* *You must produce some.* (2) Quis habuit concionem?] *Who preached?* (3) Unde sumpsit thema?] *Whence took he his text?* (4) Fac ita esse.] *Put the case it were so.* (5) Quid fuit causae,

quamobrem nihil memoriae mandaveris?] *What was the reason you remembered (retained) nothing?* (6) Ut non debeas attentus esse ad verbum Dei audiendum?] *That it is not your duty to be attentive to the Word of God? That it should not be expected of you to,* &c. (7) Idque largissimè.] *And that most richly.* (8) Verbo tenus.] *From the teeth outward.* (9) Condono culpam tuis lacrymis.] *I pardon the fault upon the account of your tears. Your tears have saved you.* (10) Ea lege, ut promissi memineris.] *Upon this condition that you remember your promise.*

COLLOQUIUM LXXI.

ARGUMENTUM. *Duo fratres itūri domum, monentur a praeceptōre de testimonio adferendo, aut teste adducendo.*

Jodocus, Praeceptor.

LICETNE mihi exire unà cum fratre? *P.* Quid causae est? *J.* Ut mater emat nobis calceos; deinde, ut tonsōrem adeāmus. *P.* Quid eò? *J.* Resectum capillos. *P.* Quid nunc opus est? *J.* Ut cras, si Domĭnus permisĕrit, invisāmus patruum. *P.* Ite, et matūrè redīte ad studium. Sed heus, puĕri, adferte mihi à matre (1) testimonium in crastĭnum diem, aut testem addūcite. *J.* Deo juvante, id curābo diligenter. (2) Nunquid aliud vis, Praeceptor? *P.* (3) Ut meis verbis matrem officiōsè salūtētis.

(1) Testimonium.] *A note. A certificate.* (2) Nunquid aliud vis?] *Have you any further commands?* (3) Ut meis verbis matrem officiosè salutetis.] *That you remember me kindly to your mother.* Volo so.

COLLOQUIUM LXXII.

ARGUMENTUM. *Puer suam patri in scribendo navatūrus opĕram, a praeceptōre petit veniam, et jubētur postĕrò die afferre testimonium.*

Lambertus, Praeceptor.

LICETNE abesse horâ secundâ. *P.* Quid habes negotii? *L.* Pater eget operâ meâ. *P.* Qua in re? *L.* Ut sibi

alĭquid scribam. *P.* Sed intĕrim non reddes quae praescripta sunt vobis? *L.* Jam edidĭci. *P.* Factum bene. *L.* Placetne tibi audīre me? *P.* Cras audiam, quum licēbit per otium. *L.* Permittisne igĭtur ut absim, praeceptor? *P.* Age, permitto: sed (1) ita, ne crastīno die scriptum à patre testimonium adferre neglĭgas. *L.* Ego semper tibi adfĕro, aut à patre scriptum, aut à nostro famŭlo, patris nomĭne. *P.* Rectè facit pater. Sunt enim multi qui me pascunt mendaciis. Nunc abi, et (2) patri dic salūtem verbis meis. *L.* Faciam, praeceptor.

(1) Ita, ne negligas.] *Upon this condition that you neglect not,* &c. (2) Patri dic salutem verbis meis.] *Give my service to your father.*

COLLOQUIUM LXXIII.

ARGUMENTUM. *Orontius sartōrem aditūrus.*

Orontius, Praeceptor.

LICETNE exīre? *P.* Quò? *O.* Ad sartōrem. *P.* Quid eò? *O.* Ut mihi tunĭcam faciendam metiātur. *P.* Quae tibi est materia? *O.* Niger pannus. *P.* Ubi est? *O.* In arca mea. *P.* Sartor autem quis tibi est? *O.* Petrus Sylvius. *P.* Estne perītus artĭfex? *O.* Sic audīvi: et est notus patri meo, qui jussit ut illum adīrem. *P.* Ubi habĭtat? *O.* In vico Xenodochii. *P.* (1) Non nimis longè est: cave discurras. *O.* Cavēbo. *P.* Facĭlè à me veniam impĕtrant qui nunquam fallunt. *O.* Avertat Deus ut unquam fallam.

(1) Non nimis longè est.] *It is not very far off.*

COLLOQUIUM LXXIV.

ARGUMENTUM. *Paulus ad sartōrem itūrus, et eādem opĕra ad tonsōrem.*

Paulus, Magister.

LICETNE prodīre, praeceptor? *M.* Quò? *P.* Primùm ad sartōrem, deinde ad tonsōrem. *M.* Cur ad sartōrem?

P. Ut curem tibiālia reficienda. *M.* Suntne lacĕrāta? *P.* Adeò lacĕrāta ut vix induĕre possim. *M.* Cur ad tonsōrem? *P.* Ut illi ostendam ulcus, quod mihi (1) his diēbus subortum est in femŏre. *M.* Detĕge, ut videam. *P.* Vide, quando ita placet. *M.* Est furuncŭlus. *P.* Ita conjiciēbam. *M.* Quum aperuĕris tonsōri, roga illum ut emplastrum ulcĕri aptum adhibeat. *P.* Faciam quod suades. *M.* Sed nunquis est, qui tecum prodīre velit? *P.* Immo Joannes Fluvianus. *M.* Quod habet negotium? *P.* Tonsōrem quoque vult adīre. *M.* Ite igĭtur unà, et redīte similĭter. *P.* Nunquid vis praeterea? *M.* Ut matūrētis redĭtum, ne merendâ vestra mulctemĭni.

(1) His diebus.] *Lately. A few days since.*

COLLOQUIUM LXXV.

ARGUMENTUM. *De suburbāna deambulātiōne. Praetorius et Quintīnus veniam impĕtrant eundi ambulātum, ut, caetĕris ludentĭbus, liberius et jucundius colloquantur.* Dei laudandi argumentum cultorĭbus ejus nunquam deest.

Praetorius, Praeceptor, Quintinus.

PRAECEPTOR, licetne pauca? *P.* Loquĕre. *Pr.* Nos duo propōnebāmus, si tibi ita vidērētur, ire, dum caetĕri ludunt, foras ambŭlātum. *P.* Quò vultis exire? *Pr.* In proxĭma suburbāna. *P.* Quid autem agētis ambŭlantes? *Q.* Tractabĭmus colloquium alĭquod. *Pr.* Sed de bonis et honestis rebus. *Q.* Haec tempŏris serenĭtas, et tam pulchra terrae facies (1) praebēbunt nobis honestum alĭquod argumentum. *P.* Nunquam deest Dei laudandi materia, (2) duntaxat veris ejus cultōrĭbus. *Pr.* Nunquam profectò: sed ut ad propositum revertāmur, permittis nobis, praeceptor, extra urbem prodīre? *P.* (3) Nisi mihi perspecta esset vestra perpetua fidelĭtas, et verus amor literārum, (4) nunquam permittĕrem: praesertim quum pravi adolescentes me saepe in hoc genĕre fefellĕrint. Vos igĭtur prodīte: deinde (5) matūrè ad coenam revertimĭni.

(1) Praebebunt nobis honestum aliquod argumentum.] *Will suggest (furnish us with) some commendable subject.* (2) Duntaxat veris ejus cultoribus.] *To his true worshippers at least.* (3) Nisi mihi perspecta esset.] *Unless I were thoroughly satisfied of.* (4) Nunquam permitterem.] *I should never give you leave.* Nunquam *for* non *or* neutiquam. (5) Maturè.] *In good time.*

COLLOQUIUM LXXVI.

ARGUMENTUM. *Itūrus domum ob levem causam, non impĕtrat, adeoque objurgātur.* Exemplum observātu dignum: ne puĕris cursĭtāre temĕre permittātur.

Rodolphus, Praeceptor.

LICETNE prodīre? *P.* Quò? *R.* Domum. *P.* Hem, tam saepe itāre domum? *R.* Mater jussĕrat, ut ego et frater se adirēmus hodie. *P.* Cujus rei gratiâ? *R.* Ut ancilla vestimenta nobis excutĕret. *P.* Cur uxōrem meam non admonuistis? *R.* Non ausi sumus. *P.* (1) Quasi verò illa sit usque adeò difficĭlis. Ancillam habet eâ potissĭmùm gratiâ, ut vestrûm omnium curet munditiem; nec vos ignōrātis illud, sed gaudētis matris invisendae occasiōnem vobis dari. Vos igĭtur manēte: cras ego curābo ut vobis excutiantur vestes. *R.* Sed mater nos objurgābit. *P.* Egŏmet eam placābo: quiescĭte.

(1) Quasi verò illa sit usque adeo difficilis.] *As though, I warrant, she were so very rugged, rough, sour, cross, peevish, ill-tempered, hard to please.*

COLLOQUIUM LXXVII.

ARGUMENTUM. *Quidam puer patris nomĭne praeceptōrem in hortos invītat. Praeceptor obĭter alĭquid docet ad mores pertĭnens.*

Adolphus, Praeceptor.

SALVUS sis, praeceptor. *P.* Auspicātò advĕnis: quid nuncias? *A.* Orat te pater meus, ut (1) anĭmi causâ

eāmus unà in hortos suos suburbānos. *P.* Ad eam rem nos invītat serenĭtas: et nunc sumus feriāti. Sed quid illic aspectu jucundum videbĭmus. *A.* Varias et pulchras arbŏres cum suis fructĭbus, item herbārum et florum miram varietātem. *P.* Nihil est illis rebus hoc tempŏre jucundius. *A.* (2) Ea est Dei erga nos beneficentia. *P.* Quam quidem assiduis laudĭbus prosĕqui debēmus. *A.* Sed vereor (3) ne patri in mora simus. *P.* Tantisper exspecta dum togam muto, ut sim ad ambŭlandum expeditior. Jam parātus sum: nunc eāmus. Sed estne domi pater? *A.* Prae forĭbus nos exspectat. *P.* Bene res habet: (4) vide ut eum decenter salūtes. *A.* De hoc, te docente, saepe admonĭti fuĭmus.

(1) Animi causâ.] *For our recreation.* (2) Ea.] *Such.* (3) Ne patri in mora simus.] *Lest we should make my father tarry for us.* (4) Vide ut eum decenter salutes.] *See that you salute him in a proper manner.*

COLLOQUIUM LXXVIII.

ARGUMENTUM. *Divīnis rebus omnia postpōnenda sunt: sed fere contra fit. Homo semper homo est, nisi divīno Spirĭtu renŏvātus.* Exemplum homĭnis qui eădem facit quae in aliis reprehendit. *Turpe est doctōri*, &c.

Baptista, Clemens.

CUR non interfuisti hodiernae conciōni? *C.* Occŭpātus eram in scribendis litĕris. *B.* Non potĕras differre negotium? *C.* Urgēbat tabellarii festinātio. *B.* Atqui praeceptor docet nos omnia postpōnenda esse Dei negotiis. *C.* Docet quidem, neque id mihi dubium est: sed nunquam sumus adeò perfecti quin saepe Deum terrēnis istis postpōnāmus. *B.* Istud malum. *C.* (1) Pessĭmum verò: sed semper homĭnes sumus, nisi Deus nos Spirĭtu suo immutāvĕrit. Sed dic, quaeso, (2) fuitne frequens auditorium? *B.* Non admŏdum: pro more solĭto. *C.* Unde fit istud? *B.* Ignōras popŭlum nunc esse occŭ-

pātum in vindēmiis? *C.* Non ignōro: sed non possunt homĭnes divīnis rebus unĭcam horam impendĕre? *B.* De hoc non est meum reddĕre tibi rationem: hoc tantùm dico: *Turpe est doctōri, cum culpa redarguit ipsum.* *C.* Papae! Quantum colăphum impēgisti mihi? Vale, verbum non amplius addam. *B.* Esto igĭtur aliàs prudentior.

(1) Pessimum verò.] *Very bad indeed.* Verò *is emphatical.* (2) Fuitne frequens auditorium?] Auditoribus *sc.* *Was there a full auditory?*

COLLOQUIUM LXXIX.

Argumentum. *Puer a patre commendātus praeceptōri. Verus amor patris in filium.* Correctio necessaria puĕro. Poena etiam injusta ferenda est, et quare: Christus pro nobis passus immerĭto. Optātum pium et sanctum. Adhortatio ad dilĭgentiam. Exemplum puĕri studiōsi et obedientis.

Bonifacius, Claudius.

Audīvi patrem tuum venisse hodie in gymnasium. *C.* Verum audīvisti. *B.* Quâ venĕrat gratiâ. *C.* (1) Ut pro meis alimentis praeceptōri numĕrāret pecuniam: simul ut me illi commendāret. *B.* Numquamne te commendârat? *C.* Immo saepissĭme. *B.* (2) Quid sibi vult istâ commendatiōne tam frequenti? *C.* Amōre vero me prosĕquĭtur. *B.* Quid tum? *C.* Ideo cupit me diligenter erudīri. *B.* Quid si commendet ut saepiùs vapŭles? *C.* Ea est fortasse causa, sed quid inde? non (3) propterea me dilĭgit minùs. *B.* Unde istud collĭgis? *C.* Quia puĕro tam necessaria est correctio, quam alimentum. *B.* Verum quidem dicis: sed pauci ita judĭcant. Nemo enim est, (4) quin panem quàm virgam malit. *C.* Illud est natūrāle omnibus: quis neget? sed tamen patienter ferenda est poena, praesertim justa. *B.* (5) Haec habētur in libello morāli sententia. *Quod merĭtò patĕris, patienter ferre memento.*

Sed quid si poena sit injusta? *C.* Ea quoque patienda est nihilominus. *B.* Cujus causâ? *C.* Propter Jesum Christum, qui mortem injustissimam, eamque acerbissimam, tulit pro peccātis nostris. *B.* Utinam id nobis in mentem venīret, quoties alĭquid patĭmur. *C.* Praeceptor id nos saepe admŏnet, quoties occurrit occāsio, sed (6) surdis narrātur fābula, ut est in proverbio. *B.* Ergo demus opĕram, ut simus posthac diligentiōres. *C.* Ita faxit Deus.

(1) Ut pro, &c.] *To pay my master for my board.* (2) Quid sibi vult?] *What does he mean?* (3) Propterea.] *Therefore. For that reason.* (4) Quin panem quam virgam malit.] Ferre *sc. But would rather have bread than a blow.* (5) Haec habetur in libello morali sententia.] *There is this sentence in our book of moral sayings.* (6) Surdis narratur fabula.] *He tells his tale to them that do not hear him.*

COLLOQUIUM LXXX.

Argumentum. *Quidam ultro vult venīre habĭtātum in gymnasio; gaudet amīcus ejus, eumque ad matūrandum hortātur.* Patris lenītas in filium. Consilium ex Deo profectum. *Plerīque puĕri habitatiōnem in schola tanquam carcĕrem refugiunt. Imprŏbi adolescentes a studio probos absterrent. Alĭquot genĕra exercitatiōnis scholastĭcae, praecipue in Latīnè loquendo.* Homĭnum maledictis augētur opus Dei, tantum abest ut retardētur. *Praeceptor in schola severior quam inter domesticos: et quare Magistri gravĭtāte schola in officio continētur.* Disciplīnae scholastĭcae bona. *Quibus rebus indūcantur adolescentes in amōrem literārum.* Praeceptor bonus à studiōsis diligĭtur. Disciplīnae severior quibus adhibenda. Mens bona et sincērum judicium à Deo. *Exemplum rarissĭmum adolescentis qui ultro quaerĭt in schola habĭtāre.*

Domĭnicus, Erasmus.

Nescis quid mihi his diēbus in mentem vĕnĕrit. *E.* Quid istud, quaeso? *D.* Cogĭto in gymnasium me recĭpĕre. *E.* Quid? in gymnasium? habĭtandi causâ? *D.* (1) Non ut inquilīnus habĭtem, sed ut vobis con-

vīvam in mensa praeceptōris. *E.* Utĭnam illud ex animo ac verè dicĕres! *D.* Ex nostra mutua (2) consuetūdĭne atque amicitia (3) debēres satis intellĭgĕre, me nihil apud te neque simŭlāre, neque dissimŭlāre solĭtum. *E.* Planè istud jamprīdem intellĭgo: sed, audīto ex te isto verbo, me rapuit affectus in eam exclamatiōnem; ita prorsus oblītus eram mei. *D.* (4) Non alĭter dictum tuum accipio: sed ad rem. Pater quidem non cogit me: sed ex vultu et verbis ejus satis video id illi placēre maxĭmè. *E.* (5) Nempe hoc illud est: novit pater tuus, vir prudentissĭmus, (6) liberālia ingenia cogi nolle, duci facĭlè. Sed tamen non dubĭto id fiĕri Divīni instinctu Numĭnis. Tu verò quid judĭcas? *D.* In eādem sum sententia: praesertim quum ego quoque in eam partem sponte propendeam. *E.* Magnum argumentum istud esse ex Deo (7) consilium. *D.* (8) Id ego credĭdĕrim. Nam qui ad eam rem coguntur à parentĭbus, ferè quaerunt subterfugia, quibus detrectent imperium. *E.* Ego, ut fatear ingenuè, aliquando id in me sum expertus, (9) antè scilĭcet quàm ingressus essem. Quid enim censes? audiēbam ex istis Satănae mancipiis tot maledicta, tum de praeceptōre, tum de disciplīna, ut mihi vidērer carcĕrem aut pistrīnum ingrĕdi potiùs quàm gymnasium. (10) Quòd si tu quoque in aliquam ejusmŏdi pestem incĭdisses, non dubium est, quin ille manĭbus pedĭbusque obnixè conātus esset te absterrēre ab isto tam sancto proposĭto. *D.* Nemĭni adhuc palam fecĕram. *E.* Quod mihi dicis non est palam facĕre? *D.* Satis scio, sed mihi istud excĭdit ex Terentio. Nunc pergāmus ad relĭqua. *E.* Quid restat, nisi ut Deum precēris, (11) et pergas gnavĭter in sententia? *D.* Audies. De quotidiāno victu in vestra mensa; de praeceptōris et hypodidascāli familiaritāte audienda praelectiōnum repetitiōne; de facilitāte praeceptōris in ipso convictu; de illo è coena placĭdo studiōrum certāmine; de libertāte collŏquendi per otium de honestis rebus; de libĕra (12) inter vos reprehensiōne; de his, inquam, omnĭbus satis multo narrâsti mihi aliàs: quae quidem

valde placent omnia: mihi tamen nihil vidētur utilius, quàm illa perpetua Latīnè loquendi exercitātio. Quis enim major est studiōrum (13) fructus? quid honestius? quid jucundum magis? praesertim ubi alius alium sine odio aut invidia lībĕre reprehendit? *E.* Quid, quòd victi in eārum rerum certāmĭne, pudōre tantùm puniuntur, victōres etiam praemio donantur? *D.* Omnes denĭque vestrae exercitatiōnes, vel audītu ipso, me delectant mirificè. *E.* Quanto magis illud dicĕres, si vidēres ista; si dum geruntur interesses? *D.* Ego, Deo volente, interĕro. *E.* Utĭnam propediem. *D.* (14) Ita spero quidem: unus tamen mihi restat scrupŭlus, quo me facile, si voles, libĕrābis. *E.* Faciam (15) bonâ fide, si potĕro: sed intĕrim vide ne nodum in scirpo quaeras, ut antea vidĭmus in Terentio. Age, qui tandem scrupŭlus iste est? *D.* Suspecta est mihi vestra disciplīna scholastĭca; non quòd velim ob id incepto desistĕre; sed ut alacriùs veniam et jucundiùs ubi de eo studuĕro. *E.* (16) Nisi tu is esses, qui, ut ego novi, me nec vanum nec mendācem existĭmas, equĭdem mallem de hoc omnino tacēre, quàm ea tibi referre quae sentio. *D.* Quid ita tandem? *E.* Quia difficile est ea verisimilia facĕre, quanquam aliōqui verissĭma, quum de his vulgus hominum pessĭma quaeque dicat et judĭcet. *D.* Quorsum istud quaeso? *E.* Nam improbōrum mendaciis (17) adeò malè audit nostra disciplīna inter istos idiōtas, ut mirum sit unum aliquem habĭtāre in schola nostra velle: tametsi, quod est opus Dei, quo pejùs audīmus, eo plures ad nos conveniunt. *D.* Nihil opus est tam longâ insinuatiōne: dic mihi planè omnia: ne timeas: non me absterrēbis. *Omnia* (18) *praecēpi, atque animo mecum ante perēgi.* *E.* Adverte igĭtur anĭmum: dicam brevissĭme quicquid alicujus esse momenti vidēbĭtur. Imprīmis illud velim tibi persuadeas, praeceptōrem esse nobis multò humaniōrem quàm in schola appareat. Tam enim familiārĭter versātur inter nos, quàm prudens pater solet inter libĕros. Cur igĭtur, inquies, est palam tam sevērus: Respondeo: quia sine

tali severĭtāte, ut ex ipso audīvi, quum aliquando familiāri cuidam narrāret, tanta turba scholastĭca, tamque variis morĭbus praedĭta nec coercēri, nec in officio continēri posset. Suo enim quisque more, suo quisque arbitrātu vellet vivĕre. *D*. Quin etiam miror ego mecum saepissĭmè tantam esse in tota schola reverentiam, tantum silentium, tantam denĭque modestiam. *E*. Multò magis mirārēre, si unquàm vidisses scholas (19) paganĭcas. *D*. Vidi aliquando, atque considĕrāvi dilĭgenter. Plus est silentii in gymnasio nostro sexcentenārio, quàm quadraginta puerōrum, immo triginta, in istis scholis triviālĭbus. Sed perge, quaeso: vereor ne sis (20) orātor Asiānus. Jam enim incĭpit orātio tua quasi (21) longiùs aberrāre. *E*. Atqui etiam interpellas ipse. *D*. Nihil extra proposĭtum dixi: sed nunc prosĕquĕre. *E*. Vis (22) in summa dicam tibi? disciplīna haec domestĭca, licet paucis imprŏbis odiōsa videātur, bonis tamen et studiōsis propter utilĭtātem valde placet. Nam si (23) domi res esset dissŏlūta, quid nobis tutum foret contra lascivōrum et petulantium insultus? quae nobis quies? quae studiōrum tranquillĭtas? Itaque disciplīna ipsa veris studiōrum amatōrĭbus est perfugium, et quasi propugnacŭlum, non secus ac nautis portus in tempestāte. Denĭque, quisquis est inter nos pacifĭcus, et ad rectè semper agendum parātus, is est à disciplīna tutissĭmus. (24) Nec verò id agit praeceptor, ut nos plagis et verberĭbus trahat ad literārum studia, sed nos potiùs indūcĕre nitĭtur, his maximè rebus, honestā et (25) liberāli tractatiōne, benevolentiā, humānĭtāte, et (26) facilĭtāte morum, beneficiis, denĭque virtūtis et studiōrum amōre. Ex quo fit, ut major pars nostrûm sic affecta sit, ut illi ex anĭmo parēre studeat: eum caveat offendĕre: eum tanquam parentem dilĭgat, observet, revereātur. *D*. Aliōqui discipŭlōrum officio non fungerēmĭni. *E*. At sunt quidam verbĕrōnes, qui nec Deum timent, nec parentes, nec verbĕra: qui et litĕrārum studia odērunt cane pejus et angue, ut verbis utar Horatii: talĭbus, inquam, sevēra interdum

adhibētur disciplīna, quia videlĭcet necessĭtas cogit. *D*. (27) Sat habeo. Nunc enim video (28) quorsum spectet vestrae disciplīnae severĭtas. *E*. Nimīrum ut mores bonos tueātur, malos autem ut corrĭgat aut expellat. *D*. (29) Ego disciplīnam istam sanè deoscŭlor, tantum abest ut reformīdem. Te autem, mi Erasme, (30) amo equĭdem de ista loquendi libertāte, quâ mihi stimŭlos acriōres addĭdisti. *E*. Ego verò immortāles gratias ago Patri coelesti qui tibi mentem bonam dedĕrit, et sincērum judicium. *D*. Vale igĭtur, et me, si Domĭnus permisĕrit, exspecta in proxĭmam hebdomădem. Itĕrum vale, et inceptum nostrum tuis precĭbus Christo commenda etiam atque etiam. *E*. Precor tibi noctem quiētam, et somnum placĭdum.

(1) Non ut inquilinus habitem, sed ut vobis convivam.] *Not to reside as a lodger, but to diet with you.* (2) Consuetudine. *Acquaintance. Familiarity.* (3) Deberes satis intelligere.] *You might have reason to be satisfied.* (4) Non aliter dictum tuum accipio: sed ad rem.] Deveniamus *sc.* *I take your meaning to be no otherwise; but to the purpose.* (5) Nempe hoc illud est.] *Look ye, this is the thing.* (6) Liberalia ingenia.] *Ingenuous (genteel) dispositions. Generous tempers.* (7) Consilium.] *Purpose. Resolution.* (8) Id ego crediderim.] *I cannot but think so.* (9) Antè scilicet quàm ingressus essem.] *Before, I mean, I entered the college.* (10) Quod si tu quoque in aliquam ejusmodi pestem incidisses.] *Now had you likewise happened (alighted upon) some such vile fellow.* (11) Et pergas gnaviter in sententia. *And to go on steadily (sturdily) in your resolution.* (12) Inter nos.] *One amongst another.* (13) Fructus.] *Advantage. Benefit.* (14) Ita spero quidem.] *I hope so at least.* (15) Bonâ fide. *Faithfully. Honestly. Sincerely.* (16) Nisi tu is esses.] *If you were not a person.* (17) Adeo malè audit.] *Is so ill reported of. Suffers so much.* (18) Praecepi.] *I have conceived in my mind before-hand.* (19) Scholas paganicas.] *Country schools.* (20) Orator Asianus.] *An Asian (a tedious, impertinent) haranguer.* (21) Longiùs aberrare.] *To ramble too far.* (22) In summa.] *In a word.* (23) Si domi res esset dissoluta.] *If our government were loose at home. If there were no order kept at home.* (24) Nec verò id agit praeceptor, ut nos trahat.] *Nor is this the design of our master, to hale us.* (25) Liberali tractatione.] *By*

genteel treatment. (26) Facilitate morum.] *By gentleness of behaviour.* (27) Sat habeo.] *I am satisfied.* (28) Quorsum spectet?] *Whither (to what) tends.* (29) Ego sanè deosculor.] *I am perfectly in love with.* (30) Amo te de ista loquendi libertate.] *I am obliged to you for that freedom of talk.*

COLLOQUIUM LXXXI.

ARGUMENTUM. *Tres pŭeri paedagōgum suum quasi de improvīso adeunt: suam quisque pronunciat sententiam, ut ipsos ducat deambŭlātum: illè concēdit libenter.* Sic studiōsos puĕros tractāre decet, ut sint ad suum munus obeundum alacriōres.

Desiderius, Erasmus, Franciscus, Paedagogus.

D. *Quod caret alternâ requie, durabĭle non est. Haec repărat vires, fessăque membra novat.* Ovid. *E. Nec me offendĕrit lusus in puĕris; est hoc alacrĭtātis signum.* Quintil. *F. Nulla res est quae perferre possit continuum labōrem.* Idem. *P.* Video (1) quorsum spectent ista, nimīrum ut vos ambŭlātum ducam: sed eandem cantilēnam semper ferè recantātis, ut solent vestrae avicŭlae. *D.* Quid ergo vis dicāmus, praeceptor? *P.* Dicĭte posthac suam quisque sententiam ex Novo Testamento. *E.* Euge, nihil erit nobis facilius, habēmus enim in promptu (2) multam eārum copiam. Vis ergo, praeceptor, ut jam nunc incipiāmus? *P.* Sanè velim, quando, ut ais, tanta est vobis copia. *D.* Quis incipiet? *P.* Tu, Desidĕri, vis honōris tui causâ hujus rei specimen edĕre? *D.* Id ego libenter faciam; sed Dei honōris causâ. *P.* Laudo istud verbum. Divīnus enim honor et gloria omnĭbus in rebus est praefĕrenda. Eja, incĭpe, si quid habes. *D. Nisi abundāvĕrit* (3) *justitia vestra plus quàm Scribārum et Pharisaeōrum, non potestis ingrĕdi in regnum coelōrum,* Matth. quinto capite. *E. Deposĭto mendacio, loquimĭni verĭtātem quisque proxĭmo suo:* Ad Ephe-

sios, capite quarto. *F. Filii obedīte parentĭbus in omnĭbus, hoc enim placet Domĭno:* Ad Coloss. tertio. *P.* Euge, bonum specĭmen: vidēte ut progressus respondeat, hoc est, ut pergātis in postĕrum diligenter. *D.* Qui nobis principium dedit, dabit idem successus prospĕros. *P.* Ita sperandum est. Parāte vos ut prodīre matūrēmus. *D.* Mox aderĭmus paratissĭmi. *P.* Sumĭte suum quisque pallium, ut prodeātis (4) honestiùs. Sed heus puĕri. *E.* Quid vis, praeceptor? *P.* Vidēte ut Psalmos etiam adferātis: alicŭbi in umbra cantābĭmus. *E.* Ita fiet ambulātio nostra jucundior.

(1) Quorsum spectant ista.] *What these things drive at.* (2) Multam copiam.] *For* magnam. *Good store.* (3) Justitia vestra.] *Your righteousness.* (4) Honestius.] *More handsomely. Decently.*

COLLOQUIUM LXXXII.

ARGUMENTUM. *De negligentia quidam admonētur. Admonitio ad somnicŭlōsos.* Praeceptōrum morālium usus. Quotidie proficiendum. Vitia naturālia. Armis spirituālĭbus pugnandum cum vitiis.

Fontanus, Gerardus.

NON satis mirāri possum, te non esse diligentiōrem. *G.* Qua in re videor tibi neglĭgens? *F.* Quod mane ferè nunquam ades in tempŏre, atque inde fit, ut penè quotidie notēris in catalŏgo. Cur tu es adeò somniculōsus? *G.* (1) Mea sic fert natūra. *F.* Corrĭge natūram istam, hoc est, natūrae vitium. Quid tibi profuit Catōnis nostri dictum? *G.* Quodnam, quaeso? *F. Plus vigĭla semper, nec somno dedĭtus esto.* *G.* (2) Ne plura: ego probè memĭni. *F.* Nihil prodest meminisse, nisi ad usum tuum accommŏdes. *G.* Utĭnam et hoc et alia praecepta salūbria tam facĭlè ad bene vivendi usum transferrēmus, quàm ea facilè ediscĭmus. *F.* Ut verum fatear, praecipĕre, quàm praestāre multo est facĭlius. Sed tamen enīti debēmus, ut vel monĭtis, vel precĭbus

proficiāmus alĭquid, et indies evādāmus meliōres. *G.* Qui id non facit, ejus salus despēranda est. Sed nihil difficiliùs emendātur quàm naturāle vitium. *F.* Omnia ferè vitia nobis sunt naturālia, et, nisi Dei bonĭtas servāret nos, essēmus omnes sceleratissĭmi. *G.* Quid igĭtur faciendum? *F.* Fortĭter cum vitiis nostris pugnandum est. *G.* Quo duce? *F.* Ipso Deo. *G.* Quibus armis? *F.* Divīnis et spirituālĭbus. *G.* Ubi tandem inveniuntur? *F.* In Epistŏla Sancti Pauli ad Ephesios. *G.* Quoto capĭte? *F.* Sexto. *G.* Quid si locum per me non intellexĕro? *F.* Non omnīno intellĭges, satis scio: sed praeceptor erit consŭlendus. *G.* Quid si mecum adfuĕris? *F.* Adesse volò: certum est: verùm captanda erit opportunĭtas. *G.* (3) De hoc igĭtur aliàs consilium capiēmus. *F.* Quando istud erit? *G.* Proxĭmo die Mercurii, si tibi ita vidētur. *F.* Quotâ horâ? *G.* Post meridiem primâ. *F.* Placet sententia. *G.* Nunc igitur discēdāmus.

(1) Mea sic fert natura.] *My nature is so. I am naturally so inclined.* (2) Ne plura.] Verba facias sc. *Say no more. Have done.* (3) De hoc consilium capiemus.] *We shall deliberate about (consider of) this.*

COLLOQUIUM LXXXIII.

Argumentum. *De studiōrum tempŏre amisso. Ejus recupĕrandi spes, et quibus modis id fiĕri possit. Viva magistri vox.* Hortātio ad anĭmum bonum.

Georgius, Herminius.

(1) Tantùm igĭtur hodie à villa revertisti? *H.* Hodie tantùm, idque paulò ante prandium. *G.* Atqui dixĕras te futūrum illic modò biduum. *H.* Ita sperābam fore, et sic pater promittēbat. *G.* Quid igĭtur obstĭtit, quo minùs redièris citiùs? *H.* Mater me detinuit, tametsi etiam cum lacrȳmis eam obsĕcrārem, (2) ut me missum [illegible]cĕret. *G.* Sed cur te tamdiu remŏrāta est? *H.* Ut

se comĭtārer in redĭtu. *G.* Quid verò agēbas interea? *H.* Collĭgēbam fructus cum rustĭcis nostris. *G.* Quos fructus? *H.* Quasi non sint tibi noti fructus autumnāles et serotĭni, pyra, mala, juglandes, castaneae. *G.* O jucunda exercitātio! *H.* Non est jucunda solùm, sed etiam frugifĕra. *G.* Sed hoc malum, quòd intĕrim quinque aut sex praelectiōnum fructus tibi periit. *H.* Non omnīno periit, spero: (3) curābo pro virĭbus ut alĭqua ex parte recupĕrem. *G.* Quid facies? *H.* Describam quàm potĕro diligentissĭmè. *G.* Quid tum postea? *H.* Ediscam ipsam auctōris oratiōnem. *G.* Sed (4) sententiam non satis intellĭges. *H.* Ipsa me juvābit praeceptōris interpretātio, (5) ut sensum magna ex parte assĕquar. *G.* Nec tamen id satis erit. *H.* Tu, si placet, adĕris mihi (6) per otium, ut confĕrāmus unà. *G.* Libenter equĭdem faciam, sed ne id quidem sufficiet. *H.* (7) Non habeo quid possim amplius. *G.* Quanto praestitisset vivam audīre magistri vocem? *H.* Multò sanè praestitĕrat: sed (8) quando id mihi non contĭgit, nec meâ culpâ factum est, (9) nihil habeo, quod me accūsem in hac parte. *G.* Rectè dicis. Fac igitur habeas anĭmum bonum. Nam (10) quòd ego tecum plurĭbus verbis de hac re dispŭtāvi, non id feci, ut vellem te addūcĕre in desperatiōnem: sed totum illud (11) profectum est ex meo in te amōre singulāri. *H.* Haud mihi dubium istud est: (12) quo fit ut majōrem tibi habeam gratiam. *G.* Sed ecce nos vocat ad coenam tintinnabŭlum. *H.* Nuncius opportūnus.

(1) Tantùm igitur hodie à villa revertisti?] *Are you returned but to-day then from your house in the country?* (2) Ut me missum faceret.] *To let me go. That she would discharge me.* (3) Curabo pro viribus.] *I shall endeavour all I can.* (4) Sententiam.] *His sense. Meaning.* (5) Ut sensum assequar.] *To (reach) comprehend his sense.* (6) Per otium.] *At your leisure.* (7) Non habeo quid possim amplius.] *I do not know what I can do more.* (8) Quando id mihi non contigit.] *Since that was not my good fortune.* (9) Nihil habeo quod (*propter sc.*) me accusem in hac parte.] *I have no reason to blame myself in this particular.* (10)

Quòd ego tecum pluribus verbis de hac re disputavi non id feci, ut vellem, &c.] *In that I talked with you at large about this matter, I did it not that I had a mind, &c.* (11) Profectum est.] *Proceeded.* (12) Quo fit, ut majorem tibi habeam gratiam.] *Wherefore I am the more obliged to you.*

COLLOQUIUM LXXXIV.

ARGUMENTUM. *Praeceptōris accusātio in vernacŭle loquentes. Ejusdem ad Latīnè loquendum exhortātio. Interpretātio edicti de vetĭto vernacŭlo sermōne.* Malè actūri quaerunt latĕbras. Iniquiōrum perversĭtas. Nitĭmur in vetĭtum. Doctrīna Christi et timor Dei avŏcant à malo. Exhortātio ad rectè vivendi studium.

Geraldus, Honorius.

ADFUISTI matutīnae precatiōni? *H.* Adfuī: tu verò ubi eras? *G.* Ivĕram ad patrem in caupōnam. *H.* Quid eò? *G.* Heri vespĕri jussĕrat, (1) ut se convenīrem bene mane. *H.* Qui ausus es tam mane prodīre, idque inconsulto praeceptōre? *G.* (2) Jam heri veniam impetrâram, antequam irētur cubĭtum. Sed dic mihi, quid ille à precatiōne palàm admonuit? *H.* Audīvi, inquit, (3) esse inter vos, qui saepenumĕrò, vernacŭlè fabŭlentur, et nemo interea vestrûm mihi quicquam indīcat: quod est argumentum consensiōnis omnium in eōdem peccāto. Haec fuit accusatiōnis summa. Deinde (4) in eam sententiam multa dixit, quae meminisse non potui. *G.* Sed quae tandem fuit conclūsio? *H.* Quamobrem, inquit, admoneo vos, ut alius alium ad Latīnè loquendum cohortēmĭni diligenter, et eōrum nomĭna, qui parēre noluĕrint, ad me quàm primùm deferâtis, ut huic malo remedium adhĭbeam. *G.* Nullum igĭtur verbum licēbit efferre vernacŭlum? *H.* Quantum ex verbis ejus collĭgĕre potui, non ita rem intellĭgit. Non enim, ut scis, (5) usque adeo est severus exactor, ut statim puniat, si cui verbum alĭquod inter collŏquendum excĭdĕrit. *G.* Aliquoties, ut memĭni, palàm dixit, edic-

tum suum (6) ad eos demum pertĭnēre, qui (7) quum Latīnè sciant, tamen semper latibŭla quaerunt, ut vernacŭlè fabŭlentur, idque de rebus ineptissĭmis. *H.* (8) Ea est quorundam pertinācia, ut malint saepissĭmè vapŭlāre, repugnando praeceptis honestissĭmis, quàm laudāri atque etiam dilĭgi, obsĕquendo. *G.* (9) Memĭnisti audīre ex ipso praeceptōre, *Nitĭmur in vetĭtum?* *H.* (10) Memĭni: atque adeò est verissĭmum: tamen qui doctrīnam Christi libenter amplectuntur, (11) non studio peccant, neque malitiâ. *G.* Istud praestat verus ille timor Domĭni. *H.* Tales igĭtur, (12) quoad licet per natūrae infirmĭtātem, sedŭlò cavēre nituntur, ne quid (13) scientes faciant, dicant, aut cogĭtent, quo Deus (14) vel minĭmum offendātur. *G.* Ergo studeāmus et nos id ipsum cavēre: studeāmus rectè vivĕre, et Dei nostri parēre voluntāti: non modò ne vapŭlēmus, sed magis ut illi optĭmo Patri nostro placeāmus. *H.* Ita fiet, ut verè simus, non tenĕbrārum, sed lucis filii. *G.* Sed de his aliàs (15) plurĭbus: nunc ad disputatiōnes recipiāmus nos. *H.* Ecce vocat signum.

(1) Ut se convenirem bene mane.] *To come to him early in the morning.* (2) Jam veniam impetrâram.] *I had just got leave.* (3) Esse inter vos.] Aliquos *sc.* *That there are some among you.* (4.) In eam sententiam.] *To the same purpose.* *Effect.* (5) Usque adeò severus.] *So very strict.* (6) Ad eos demum.] *To these only.* (7) Quum Latinè sciant.] *Though they know how to speak Latin.* (8) Ea.] *Such.* (9) Meministi audire? *Do you remember to have heard?* (10) Memini: atque adeò verissimum est.] *I remember it; and it is very true too.* (11) Non studio peccant, neque malitiâ. *Offend not on purpose (with intention) or of malice.* (12) Quoad licet per naturae infirmitatem.] *As far as natural infirmity permits.* (13) Scientes.] *Knowingly, Wittingly.* (14) Vel minimum.] *Never so little.* (15) Pluribus.] Verbis fabulabimur *sc.* *More at large.*

COLLOQUIUM LXXXV.

ARGUMENTUM. *Discessūrus quidam ante vacatiōnem scholastĭcam, reprehendĭtur a condiscipŭlo.* Consilia humāna à Deo reguntur. Sua cuique tractanda scientia. Modestè sapiendam.

Herminius, Jacobus.

Tu igĭtur cras, ut audio, discessūrus es. *J.* Cras, si Domĭnus permīsĕrit. *H.* Eho, cur tam citò? *J.* Urget me pater. *H.* Immo tu urges patrem. *J.* Itănę tibi vidētur? quomŏdo patrem urgēre possum? *H.* Assiduâ missiōne literārum. *J.* Tantùm semel scripsi instāre (1) vacatiōnem scholastĭcam. *H.* Quando misisti litĕras? *J.* Hebdŏmăde superiōri. *H.* Quo die? *J.* Venĕris. *H.* Quid facies domi? *J.* Instat vindēmia: intĕrim collĭgendi sunt fructus arbŏrum. *H.* Potĕras (2) exspectāre dimissiōnis diem. *J.* Nescio quando sit futūrus. *H.* Spero fore ad finem proxĭmae hebdŏmădis. *J.* Sed istud non est in nostro situm arbitrio. *H.* Nec in praeceptōris quidem. *J.* Cujus igĭtur? *H.* Solīus Dei, qui homĭnum consilia suo nutu gubernat. *J.* Atqui Satănas vidētur interdum gubernāre. *H.* Quantum Deus ipse permittit. Sed ista sapientiorĭbus relinquāmus. *J.* Tutius est: monet enim proverbium: *Ne sutor ultra crepĭdam.* *H.* Saepe istud ex praeceptōre audīvĭmus. *J.* Idem quoque nos (3) non semel docuit illam Pauli sententiam: *Noli altum sapĕre; sed time.* *H.* Illud etiam frequenter habet in ore. *Altiōra tu ne quaesiĕris.* *J.* Sed audin' tu ad coenam signum dari? *H.* Adhuc pulsat aures meas tintinnabŭlum. *J.* Eāmus in aulam, ne desīmus precatiōni. Cras ante discessum te salūtābo.

(1) Vacationem scholasticam.] *The breaking up.* (2) Poteras exspectare dimissionis diem.] *You might stay till the breaking-up day.* (3) Non semel. *More than once.*

COLLOQUIUM LXXXVI.

Argumentum. *In vacatiōne scholastĭca studiōsi adolescentes libenter quidem relaxant anĭmos, non tamen omnīno cessant, nec otio per ignaviam abūtuntur.* Fides etiam inimīco servanda. Agendi affectus addit celeritātem. Solus Deus suōrum ductor. Exemplum studiōsis observātu dignissĭmum.

Honorius, Justus.

Fuistīne hodie in gymnasio? *J.* (1) Ubi ergo fuissem: tu verò quid agēbas? *H.* Eram domi occŭpātus. *J.* Id evēnit (2) praeter morem tuum: (3) soles enim abesse rariùs. *H.* Quàm possum rarissĭmè. Quid autem actum est? *J.* Nihil prorsus. *H.* Ergŏne remissiōnem habēmus? *J.* Certò. *H.* Quamobrem? *J.* Propter mercātum hodiernum. *H.* Quis dedit? *J.* Ludimagister, permissu tamen rectōris. *H.* Quid concessit? *J.* Vacatiōnem ab omni munĕre scholastĭco. *H.* An in totum diem? *J.* A mane ad occāsum usque solis, tametsi diligenter et multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitārēmus, ne cras in ludum venīrēmus imparāti. *H.* Quid igĭtur nos? Hoccĭne abutēmur otio? *J.* Id verò aetātem nostram decet minĭmè. *H.* Tu ergo quid (4) paras facĕre? *J.* Me recĭpĕre in musaeŏlum: nisi fortè tibi magis placet ut sesquihōram alĭquò prodeāmus ambŭlātum. *H.* Egŏne recūsārem? immo nihil est quod nunc magis velim; nam et nos interea tractābĭmus alĭquem sermōnem literārium, et simul corpus exercēbĭmus. *J.* Eāmus igĭtur extra muros. *H.* Quònam? *J.* Usque ad ripam lacûs. *H.* (5) Valde istud mihi arrīdet: sed tu, si placet, me exspectābis. *J.* Quamdiu? *H.* Tantisper dum crepĭdas eo mutātum calceis. *J.* Ubi vis exspectāri? *H.* Ad portam Franciscānam. *J.* At vide ne me fallas. *H.* An ego amīcum fallĕrem, quum sciam etiam inimīco servandam esse fidem? *J.* Abi, festīna: ego, dum te opperior, alĭquid intĕrim legam. *H.* Salve,

Juste. *J.* Quis iste salūtātor? *H.* Ecce, redii. *J.* Eho tam citò? mihi vidēris volâsse. *H.* Nimīrum affectus ipse pedĭbus alas addĭdit. *J.* Eāmus nunc, ducente Deo. *H.* Solus Deus est qui suos ducit ac redūcit. *J.* Matūrēmus: (6) satis longè hinc lacus abest. *H.* Tanto meliùs prandēbĭmus. Perge.

(1) Ubi ergo fuissem?] *Why, where should I have been?* (2) Praeter morem tuum.] *Contrary to your custom.* (3) Soles abesse rariùs.] *You do not use to be absent often.* (4) Paras facere.] *Intend to do.* (5) Valde istud mihi arridet.] *I like that very well.* (6) Satis longè hinc.] *A pretty way off from hence.*

COLLOQUIUM LXXXVII.

Argumentum. *De exercitatiōnĭbus post vacatiōnem scholastĭcam revŏcātis. De classium probātiōne ante promotiōnes. De spe praemii. De eādem in adversis rebus. De fructĭbus autumnālĭbus. De maxĭmo vini proventu. De abūsu vini in summa copia. De admonitiōnum contemptu. De iis qui se docĭles praebent ad verbum Dei audiendum.*

Jacobus, Lambertus.

Salve, Lamberte optatissĭme. *L.* Salve et tu, vindemiātor jucundissĭme. *J.* Quomŏdo se habet schola? *L.* Optĭmè. *J.* Jamne rediērunt multi? *L.* Vix quarta pars nunc abest. *J.* Quid agĭtur? *L.* Docētur, legĭtur, scribĭtur, repetĭtur. *J.* Ista sunt generālia et quotidiāna; sed quid fit in nostra classe? *L.* Idem quod fit in caeteris, et quod fiēbat ante vacatiōnem. *J.* Ergŏne jam seriò habentur praelectiōnes? *L.* (1) Jam abhinc octo dies. Nam quid aliud fiēret? *J.* Solēbāmus per alĭquot dies exercēri in iis repĕtendis, quae antea didĭcerāmus. *L.* Tribus diēbus totis nihil aliud actum est. *J.* Quid? (2) probātio jamne incepta est? *L.* Hui, incepta? propemŏdum finīta est: cras sexta classis interrogābĭtur. *J.* Me misĕrum! exclūsus sum à praemio. *L.* Etiamne praemium sperābas? *J.* Quidni

sperārem? unicuīque sperāre licet, praesertim studiōso. *L.* Malim ego nihil sperāre. *J.* Quid ita? *L.* Nam si nihil contigĕrit, nulla mihi erit frustrātio, neque molestia? sin consĕquar alĭquid, (3) id in lucro depŭtābo. *J.* Nunquamne legisti; *Vivĕre spe vidi, qui moritūrus erat?* *L.* Immo verò legi et memoriâ teneo: sed hoc nihil ad propositum. *J.* Cur non? *L.* Quia illic loquĭtur Ovidius de spe illa, quae in rebus adversis retinenda est: quem sensum expressit Cato noster hoc distĭcho:

Rebus in adversis anĭmum submittĕre noli:
Spem retĭne: spes una homĭnem nec morte relinquit.

J. Tu igĭtur nihil speras? *L.* Spero vitam aeternam. *J.* Dicēbas modò sperandum esse in adversis rebus: (4) quae tibi sunt adversa? *L.* Ea quae me oppugnant quotidie. *J.* Quae tandem sunt illa? *L.* Propria caro, Satan, et imprŏbi homĭnes, qui me injuriis afficiunt. *J.* Ex quo tempŏre factus es Theologaster? *L.* Nec sum Theolŏgus, nec Theologaster: sed quod dico, id ego didĭci ex sacris conciōnĭbus. *J.* Laudo equĭdem: sed age, dic mihi seriò: estne acta classis nostrae probātio? *L.* Jam tibi seriò dictum puta. *J.* Dolet mihi non interfuisse. *L.* Citiùs venisses: quid agēbas? *J.* Mater me coēgit vindemiae exĭtum exspectāre. *L.* Credo: sed tu tuâ voluntāte coactus es. *J.* Ut fatear ingenuè, libenter exspectāvi: sed quid agas? homĭnes sumus, ut aiunt. *L.* Immo puĕri. *J.* Sed vix credas, quàm sit jucundum rustĭcāri: praesertim ubi tanta est omnium fructuum affluentia. *L.* Estne vobis magnus vini proventus? *J.* Tantus profectò, ut majōrem vidisse non memĭnĕrim. *L.* Quid aiunt rustĭci in hac tanta ubertāte? *J.* Nihil aliud quàm potatiōnes et crapŭlas crepant: quin etiam vino jam perinde abūtuntur quasi aqua fontāna sit. *L.* Ea est dissolūtae plebis dementia, ut Dei beneficiis nunquam rectè uti sciat. *J.* (5) Scilĭcet illud est, quod dicĭtur; Nunquam sapiunt stulti nisi in angustiis. *L.* Ergo plectuntur merĭtò. *J.*

(6) Quid quod admonitiōnes etiam irrīdent? *L.* Sunt qui nullam omnīno ferre possunt: quin bene et comĭter etiam monentĭbus irascuntur. *J.* Audi alĭquid gravius: fuērunt qui mihi verbĕra minārentur, quum eos humanissĭmè admonērem. *L.* Istud mihi novum non est. Nam et quidam mihi aliquando pugnum intentāvit: (7) quòd nisi verĭtus esset patris mei auctorĭtātem, profectò vapulâssem acerrĭmè. *J.* Sed omittāmus eos, quia caeci sunt, nec tamen se tales esse intellĭgunt: jactant (8) se probè callēre quid sit Evangelium, quum revērā Evangelio adversentur. *L.* Si verbi divīni ministros et pastōres suos non audiunt, quî putas fiĕri posse ut nos audiant? *J.* Sequāmur ergo quod praecēpit Christus. *Nolite dare sanctum canĭbus.* *L.* At sunt quidam simplĭces et benevŏli, qui auditiōne verbi Divīni mirum in modum delectantur: ii sunt quos docēre est jucundissĭmum. *J.* Quàm gaudeo, quoties in tales incĭdo! ut ego illos complector libenter! *L.* Nec immerĭtò: nam ubi eos docuĕris, tum demum fruēris labōris tui fructu, non sine voluptāte maxĭma. *J.* Sed nos quid cogĭtāmus? nonne vides (9) ut nox ferè nos oppressĕrit? *L.* Discēdāmus igĭtur, et cras, si Domĭnus permisĕrit, plurĭbus agēmus unà de studiis alacrĭter repĕtendis.

(1) Jam abhinc octo dies.] Habebantur praelectiones &c. *Even eight days ago.* (2) Probatio jamne incepta est.] *Is the examination begun yet?* (3) Id in lucro deputabo.] *I shall put it amongst my winnings. That I shall reckon to the account of clear gain.* (4) Quae tibi sunt adversa?] *What things do you understand by crosses?* (5) Scilicet illud est quod dicitur.] *Verily (doubtless) that saying is true. So true is that saying.* (6) Quid quod?] *Besides.* (7) Quod nisi veritus esset.] *And but that he feared. And had he not stood in awe of.* (8) Se probe callere.] *That they perfectly well understand.* (9) Ut nox ferè nos oppresserit.] *How the night has almost overtaken us.*

COLLOQUIUM LXXXVIII.

ARGUMENTUM. *De moribus adolescentis ingenui, tam absente patre, quam praesente. De quinto Decalŏgi praecepto. Locus Pauli de honōre libĕrōrum erga parentes.* Exemplum simulātae repugnantiae ad eliciendum colloquium.

Lambertus, Martinus.

PATER tuus, (1) ut accēpi, rediit ex Gallia? *M.* Rediit sanè. *L.* Quando? *M.* Die Lunae, vespĕri. *L.* Adventus ejus non tibi molestus fuit? *M.* Quid molestus? immo verò jucundissĭmus; sed cur istud rogas? *L.* Quia forsĭtan, illo absente, liberiùs vivendi tibi est potestas. *M.* Nescio quam mihi libertātem narres. *L.* Potandi, ludendi, cursĭtandi. *M.* An igĭtur putas me nihil aliud agĕre, dum pater abest? *L.* Sic ferè solent omnes. *M.* Dissolūti quidem. Nam quod ad me attĭnet, absente patre, sic vivo, ut eo praesente. Non poto, sed bibo quantum satis est; ludo quum tempus postŭlat; non discurro, sed cum bona matris venia in publĭcum prodeo, quum alĭquid habeo negotii. *L.* Etiamne matri tantopĕre subdĭtus es? *M.* Aequè ac patri. Quid enim putas? nonne de utrōque aequāle est praeceptum Domĭni? *L.* *Honōra,* inquit, *patrem tuum et matrem tuam.* *M.* Quid Ethnĭcus ille auctor distichōrum morālium?

Dilĭge non aegrâ caros pietāte parentes:
Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Quid Paulus noster? *Filii, obedīte,* inquit, *parentĭbus in Domĭno.* Nonne parentis nomĭne pater et mater continentur? *L.* Istud à Latĭnis observātur auctōrĭbus. *M.* Quin etiam, si quod esset reverentiae discrĭmen, viderēmur optĭmo jure plus debēre matrĭbus: (2) ut quae dolōres tantos ac labōres propter nos pertŭlērunt. *L.* Novi ego ista: et quae dixisti placent mihi omnia. *M.* Cur ergo mihi repugnābas? *L.* (3) Ut eâ quasi repugnantiâ nobis accersĕrem sermōnis materiam. Nam, ut

tuto nôsti praeceptor saepe nos exhortâtur, ut nostrum otium in ejusmŏdi sermōnibus impendāmus. *M.* Bonum sanè otium, quod in honesto negotio consūmitur. *L.* Huc pertĭnet illud (4) Africāni apophthegma, qui dicēbat, *Se nunquam minus otiōsum esse quàm cùm otiōsus esset*, ut ex Cicĕrōne didĭcimus. *M.* Sed jam tempus monet ut huic sermōni finem impōnāmus. *L.* Rectè mones: fortasse enim tuâ causâ coena tardātur domi. *M.* Plura, si Domĭnus permīsĕrit, in proxĭmo congressu. *L.* Precor tibi noctem prospĕram. *M.* Et ego tibi *placidam per membra quiētem.*

(1) Ut accepi.] Auditione *sc.* *As I have heard.* (2) Ut quae dolores tantos pertulerunt.] *Since they have gone through such pains.* (3) Ut nobis accerserem sermonis materiam.] *That I might furnish matter of discourse for us.* (4) Africani.] *Of* Scipio Africanus

---

COLLOQUIUM LXXXIX.

ARGUMENTUM. *Ab observātōre monētur quidam adolescens ut in admonendo fratre natu minōre sit diligentior. Pergendum constanter in admonendis omnĭbus, praecipuè qui nobis conjuncti sunt. Bonae indŏlis signum quoddam in puĕro.* Exemplum fraternae admonitiōnis.

Marcus Observator, Nicasius.

FRATER tuus semper in conciōne aut garrit, aut ineptit, aut alĭquem incĭtat: ex quo fit, ut saepe notandus sit, deinde vapŭlet. *N.* Quid vis faciam? *M.* Cur non saepe mones? *N.* Nunquam desisto monēre. *M.* Perge, precor. *N.* Nihil est quod me precēris. Nunquam cessābo, donec, volente Deo, aliqua ex parte se correxĕrit. *M.* Sic usurpābis Catōnis praeceptum; *Quando mones alĭquem*: nôsti caetĕra. *N.* Sed oro te mi Marce, (1) ut quoties eum notāvĕris, id mihi renuncies. *M.* Nunquam finis esset: adeò frequens est nomen ejus in meis commentariŏlis. *N.* Saltem (2) fac me semel certiōrem, quum primùm commisĕrit, quo sit

accūsandus: tum ego dicam patri, cujus verba magis timet quàm verbĕra. *M.* Istud non est parvum bonae indŏlis argumentum. *N.* Ita spero quidem. Facies igĭtur quod rogo? *M.* Immo verò, atque libens.

(1) Ut id mihi renuncies.] *That you would tell me of it.* (2) Fac me certiorem quum primùm commiserit, quo sit accusandus.] *Make me acquainted with the first fault he commits that deserves complaining of.*

COLLOQUIUM XC.

ARGUMENTUM. *Nicolāus Oberto arcānum commissum extorquēre frustra conâtur. Amīcus alter idem.* Exemplum taciturnĭtâtis in celandis amīcōrum consiliis. Item in curiōsos arcanōrum scrutâtōres.

Nicolaus, Obertus.

(1) QUID consilii tractābas modò cum praeceptōre? *O.* Si scire cupis, illum percontāre? *N.* Cur me celas? *O.* Ut ne palam facias. *N.* Non ideo, crede mihi, te rogo, ut id profĕram. Quid enim proficĕrem? *O.* (2) Quamobrem igĭtur tam cupĭdè rogas? *N.* Nimīrum, ut mecum tacĭtus gaudeam, si quid boni audiĕris. *O.* Itāne parātus advĕnis, ut à me extorqueas, quod mihi uni, idque à praeceptōre, credĭtum est? *N.* Quod mihi dixĕris, surdo et muto dictum puta. *O.* (3) Egŏne tergum meum in fidem tuam committam? *N.* Id profectò potes, et quidem sine pericŭlo. *O.* Nunquam dicēs (4) tam commŏdè, ut istud mihi persuadeas. *N.* Dabo fidem me tacitūrum. *O.* Etiamsi ter quater sanctissimè juravĕris, non prodam. Proinde tu desine percontāri. *N.* Hem, ubi est illa nostra amicitia? *O.* Nescis dictum illud sapientis? *Quod tacĭtum esse vis, nemĭni dixĕris.* *N.* Audīvi aliquoties: sed quod amīco dictum sit, nemĭni dictum vidētur. Est enim amīcus quasi alter idem. *O.* Eădem tibi dicet, qui scire ex te volet, et item alius qui ex illo: atque ita ad aures

omnium perveniet. Itaque si me tibi posthac vis amicum esse, me missum facĭto. *N.* (5) Non sum imperător, ut te missum faciam. *O.* Pergin' molestus esse? *N.* Abīre malim quàm tibi molestiam exhibēre.

1) Quid consilii tractabas?] *What secret were you talking of? What secret matter were you discoursing of?* (2) Quamobrem igitur tam cupidè rogas?] *Why are you so importunate then?* (3) Egone tergum meum in fidem tuam committam?] *Shall I venture a whipping upon your ability to keep a secret?* (4) Tam commodè.] *So cunningly.* (5) Non sum imperator, ut te missum faciam.] *I am no general, to give you a discharge.*

COLLOQUIUM XCI.

ARGUMENTUM. *Non est mentiendum, ne in rebus quidem leviōrĭbus. Apud Deum nullum est leve peccātum. Peccāta nostra Deus in Christo condonat. Christus deprecātor noster et advocātus. Nemo non peccat saepissime, etiam in bonis operĭbus. Quid agendum sit ut peccāta remittantur. Paulus veniam consecūtus: et quare. Divīni verbī studium inter exercitatiōnes scholastĭcas annumerandum. Quorsum in litĕris humānis instituendi sint puĕri.*

Nicolaus, Olivarius.

ECQUID hodie precātus es domi? *O.* Cur quaeris istud? *N.* Quia non interfuisti matūtīnae precatiōni. *O.* Quî scis? *N.* Observāvi. *O.* Atqui tu non es observātor. *N.* Non sum. *O.* Quamobrem igitur observābas? *N.* Quia mihi es carissimus. *O.* Quid tum? *N.* Dolēbit mihi si vapulābis. *O.* Quid? an ego notātus fui? *N.* (2) Etiam dubĭtas? *O.* Quum recitarētur catalŏgus, nemo me excūsāvit? *N.* Nemo, quòd sciam. *O.* Si me tantopĕre amas, ut dicis, cur tute non excūsâsti me? *N.* (3) Quid causae dixissem? *O.* Commentus esses alĭquid. *N.* Ego mentītus essem? *O.* Quid inde? *N.* Sed ex verbo Dei mentīri vetĭtum est. *O.* Fateor, sed erat leve mendăcium. *N.* Nihil leve judĭcandum est, quo Deus offendĭtur. *O.* Negāre istud non possum:

sed levia ista facĭlè remittit nobis propter Jesum Christum, qui est deprecātor noster et advocātus. Nam (4) quotusquisque non peccat quotidie saepissĭmè? *N.* Profectò nullus: quinetiam vix precāmur, aut alĭquid boni opĕrāmur, in quo non insit alĭqua peccāti species. *O.* (5) Quid ergo futūrum esset nobis, nisi Deus facĭlè ignoscĕret? unde et quotidie precantes dicĭmus, Remitte nobis debĭta nostra. *N.* Nihil dubĭtāre debēmus quin remittat, si errāta nostra seriò et verè agnoscāmus, si ex anĭmo petāmus veniam, si fidem habeāmus nobis ignosci. *O.* Quid igĭtur restat? *N.* (6) Illud restat, ut neque delectēmur peccātis, neque in his persistāmus: neque malitiōsè, scienter, et de industria peccātum committāmus. Nimis enim multa sunt (7) quae per carnis infirmĭtātem peccāmus, aut etiam per ignorantiam. *O.* Nihil dubĭto de peccātis illis quae ex carnis imbecillĭtāte perpĕtrāmus, qualis fuit Petri abnegātio: sed quî fit ut peccēmus per ignorantiam? *N.* De hoc, Pauli exemplum habes, qui scribens ad Timotheum, in priōre epistŏla palam profitētur se, quamvis Ecclesiam Dei persecūtus fuĕrit, tamen veniam esse consecūtum: quia ignōrans id fecĕrit. *O.* Isto exemplo mihi abundè satisfecisti: nam et ego (8) id legĕre memĭni: sed scin' tu quoto epistŏlae capĭte id scriptum sit? *N.* Equĭdem non soleo vexāre memoriam in retinendis capĭtum numĕris: mihi hoc tempŏre satis esse vidētur alĭquot sententias quasi raptim annŏtāre, quas memoriae mandāre liceat, si quid interdum otii suffūrāri possim ex quotidiāna studiōrum praesentium occupatiōne. *O.* Utĭnam ego quoque id facĕre possem. *N.* Quid impĕdit? *O.* Vix ego queo (9) satis praeceptōri facĕre in exercitatiōnĭbus scholastĭcis: tantum abest ut aliis studiis alĭquid tempŏris impertīri concēdātur. *N.* Satis profectò quotidie sumus occŭpāti: sed haec tamen ferenda sunt quamdiu nobis opus esse ipsi Deo et parentĭbus nostris visum fuĕrit. *O.* Ego propterea libenter fero ac tolĕro omnes ejusmŏdi labōres. *N.* Quâ spe tolĕras? *O.* Quia futūrum spero, ut primi sint gradus quibus ad

majōra (10) aliquando perveniam. *N.* Sed de his aliàs plurĭbus: nunc agāmus quod instat. *O.* Quid istud est? *N.* Audin' tu ad coenam signum dari? *O.* Bonum signum nuncias: jam sentiēbam esuriem. *N.* Nimīrum quia merendam praetermisisti. *O.* (11) Utĭnam eâ tam facĭlè semper abstinēre possem, quàm hodie carui libenter. *N.* Ego verò non libentèr careo, nisi occŭpātus necessārio negotio.

(1) Ecquid hodie precatus es domi?] *Have you said any prayers at home to-day?* (2) Etiam dubitas?] *Can you make any doubt of that? As if that were a strange thing. Thus,* Etiam rogas? &c. *How can you ask such a question?* &c. (3) Quid causae dixissem? *What excuse should I have made?* (4) Quotusquisque non peccat?] *Where is the person that does not sin?* (5) Quid ergo futurum esset nobis?] De sc. *What would become of us then?* (6) Illud restat.] *This remains.* (7) Quae peccamus.] *That we offend in.* (8) Id legere memini.] *I remember to have read it.* (9) Satis praeceptori facere.] *A* Tmesis. *For* Satisfacere praeceptori. (10) Aliquando.] *At last.* (11) Utinam eâ tam facilè semper abstinere possem, quam hodie carui libenter.] *I wish I could always forbear it as easily as I have been without it to-day.*

COLLOQUIUM XCII.

ARGUMENTUM. *Obertus Patricio commŏdātum reddit cum gratiārum actiōne. Beneficia ultro citrōque oblāta.* Exemplum aulĭcae civilitāti propemŏdum simĭle.

Obertus, Patricius.

ECCE reddo tibi commŏdātum, et gratias ago maxĭmas. *P.* Non est quod agas: sed tu satisne usus eras? *O.* Satis diu usum concessisti, (1) quae tua est humanĭtas. *P.* Quoties opus erit, quaeso ne parcas rebus meis. *O.* Non parcam, quando ita jubes. *P.* Pergrātum mihi fecĕris. *O.* Gratiam habeo maxĭmam: tu verò nostris (2) vicissim utēre, si quid opus fuĕrit. *P.* Non est quòd moneas: satis meâ sponte sum impŭdens. *O.*

Immo verecundus nimis. *P.* Esto: aliquando tamen senties. *O.* Ita velim. Bene vale. *P.* Te servet Domĭnus Deus.

(1) Quae tua est humanitas.] *Such is your courtesy.* (2) Vicissim. *In your turn.*

COLLOQUIUM XCIII.

ARGUMENTUM. *Non est malum malo, sed malum bono compensandum.*

Esaias, Dathenus.

(1) LICETNE malum malo rependĕre? *D.* Cur istud quaeris? *E.* Ut iis respondĕre possim, qui hac in re mihi contradīcunt. *D.* Brevĭter interrogâsti: respondeo brevissĭmè: Non licet. *E.* Cur non? *D.* Quia vetuit Christus, et post eum Apostŏli. *E.* Quid igĭtur faciendum est? *D.* (2) Malum bono compensandum. *E.* Annon satis est bonum bono rependĕre? *D.* Non satis Christiāno quidem. *E.* Quare? *D.* Nam Christiānum oportet Christum praeceptōrem imĭtāri. *E.* Quid fecit Christus in eo genĕre? *D.* Sanāvit eum, qui ipsi colăphum impēgĕrat: precātus est pro iis qui ipsum in crucem sustŭlĕrant: alia item multa fecit ejusmŏdi. *E.* Nihilne igĭtur facit qui gratiam pro gratia rependit? *D.* Tantum facit quantum faciunt Ethnĭci. *E.* Quid illi faciunt? *D.* Amīcos dilĭgunt, et refĕrunt gratiam à quibus accēpērunt. *E.* Nihilne amplius? *D.* Nihil: nam quid amplius exspectes ab iis qui verum Deum non novērunt? *E.* Quid faciunt inimīcis? *D.* Quĭbuscunque modis possunt eos persĕquuntur. *E.* Estne Christiāno peccātum? *D.* Si non licet, ut jam tibi probāvi, conclūde id peccātum esse. *E.* Atqui, ut vulgò dicĭtur, *vim vi repellĕre licet:* Quam sententiam (3) novus quidam Poēta etiam latiùs interprĕtātus est his verbis:

Pellĕre vim vi jura sinunt, et vulnĕre vulnus.

Quid ad hoc respondes? *D.* Istud quidem permittunt Ethnĭcōrum leges: sed lex divīna longè alĭter loquĭtur. *E.* Quid est divīna lex? *D.* Idem quod Dei verbum. *E.* Quicquid ergo fit contra Dei verbum, estne peccātum? *D.* Procul dubio peccātum est. *E.* Potesne ista probāre ex divīnis litĕris? *D.* Quidni possim? nihil facilius. *E.* Adfer mihi, quaeso, sententias. *D.* Non credis id, (4) quod est omnĭbus in confesso? *E.* Immo verò indubitanter credo. *D.* Quid igĭtur opus est testimoniis? *E.* Ut contradīcentĭbus certò respondēre possim. *D.* Rectè intellĭgis: sed quia non posses extempŏre memoriae mandāre, exspecta dum tibi descrībam in chartŭla: in qua etiam sit loçōrum annotātio, ut possis quibus voles etiam digĭto demonstrāre. *E.* Optĭmum ex tempŏre consilium: quanto istud mihi commodius fuĕrit? sic enim per otium ediscam: ut ad manum habeam quoties erit opus. Sed quando mihi dabis? *D.* Cras, si lĭbet, huc ad me revertĕre. *E.* Quotâ horâ? *D.* A meridie primâ. *E.* Sat habeo: interea vale. *D.* Te servet Domĭnus Deus.

(1) Licetne malum malo rependere?] *Is it lawful to render evil for evil?* (2) Malum bono compensandum.] *We must return good for evil.* (3) Novus quidam poëta.] *A (certain) modern poet.* (4) Quod est omnibus in confesso.] *Which all the world allow.*

COLLOQUIUM XCIV.

ARGUMENTUM. *Simulātiōne quadam hic quaesītum est collŏquendi argumentum. Lex scholastĭca, ne puĕri res suas aliēnāre audeant.* Christi exemplo adversa ferenda propter ipsum. Sine Divīni Spirĭtûs auxilio nihil fiĕri potest boni: precĭbus autem illud est impĕtrandum.

Hippolytus, Jason.

VIS emĕre hoc cingŭlum? *J.* Cur emĕrem? unum mihi satis est: tu verò cur vis vendĕre? *H.* Quia sunt mihi duo. *J.* Nec tamen licet ut vendas, nisi vis in

poenam incurrĕre. *H.* Quid vetat me vendĕre res meas? *J.* Nihil adhuc tuum habes. *H.* Eho! nihil? unde probas istud? *J.* Quia nondum es (1) tui juris: sed sub patria potestāte. Denĭque vis audīre brevĭter tibi istud non licēre? *H.* Maxĭmè velim. *J.* De hoc lex est scholastĭca, cujus haec est sententia: *Puĕri injussu parentum, nec vendant alĭquid, nec emant, nec permūtent, nec aliēnent quovis alio modo: Qui contra fecĕrit verbĕrĭbus mulctētur.* *H.* Istud ego non ignōrābam: sed volēbam pericŭlum facĕre, an constans esses in observandis legĭbus. *J.* Tu igĭtur es simulātor. *H.* In hac simulātiōne nihil video esse mali: num tu interprĕtāris malè? *J.* Minĭmè verò: nihil enim nocuisti mihi. *H.* Quid si nocuissem? *J.* Tulissem aequo anĭmo, ut Christiānum decet. *H.* Utĭnam adversà omnia sic ferāmus propter Christum, qui (2) nihil non tulit salūtis nostrae causâ. *J.* Ferēmus certè, si exemplum ejus semper nobis propōnāmus (3) ob ocŭlos. *H.* Diffĭcĭle (4) id quidem est. *J.* Immo impossibĭle, nisi illīus Spirĭtu semper adjŭvēmur: quod quidem assiduis precĭbus est impĕtrandum. *H.* O quàm suāvi sermōne tantillum otii consumpsĭmus!

(1) Tui juris.] *At your own disposal. Your own master.* (2) Nihil non.] *Every thing.* (3) Ob.] *Before.* (4) Id quidem.] *That (with an emphasis; which expresses the force of the particle.) That I am sure.*

COLLOQUIUM XCV.

ARGUMENTUM. *De quodam convivio. Qui convīvae: quae fercŭlōrum variĕtas et copia, quis ordo fuĕrit, &c. Notātur obĭter conviviōrum luxus. Gratiārum actio. Objurgātur ipse convivātor de luxu.*

Regimius, Samuel.

QUID est quòd hodie tam citò (1) à patruo redĭcris, praesertim quum fuĕrit convivium? *S.* Quid illic fe-

cissem diutius? *R.* Coenam exspectâsses, ut edĕres de prandii reliquiis. *S.* Satis edĕram in prandio. Praeterea jussit patruus, ut domum redūcĕrem praeceptōrem, (2) quem ego ad convivium deduxĕram. *R.* Quid frater tuus patruēlis, cur in ludum vobiscum non rediit? *S.* A matre retentus est in unum aut altĕrum diem. *R.* Quamobrem? *S.* Ut illi resarciantur vestimenta. *R.* Illa est muliĕrum cura. Sed age, quoniam nunc otiōsi sumus, narra mihi, quaeso, alĭquid de convivio. *S.* Quid de illo scire cupis? *R.* Primùm qui convīvae fuĕrint: deinde quàm lautum et opipărum convivium. *S.* Convīvae fuĕrunt hi (3) praecipui, (4) quatuor Syndĭci, (5) Subpraefectus urbis, et alii duo primae notae è (6) Senātōrum numĕro. *R.* Nostīne? *S.* De facie quidem sed eōrum non (7) teneo nomĭna. *R.* Nullīne praeterea? *S.* Duo item ex patrui mei familiārĭbus. *R.* (8) Quotus accumbēbat praeceptor? *S.* Quotus esset, non observāvi: sed erat in media ferè mensa, è contrāria parte mei patrui. *R.* Tu verò? *S.* Hui, inepte, quî istud rogas! Egŏne homuncŭlus cum tantis viris epŭlārer? Satis hoc mihi honorifĭcum fuit, (9) quòd ministrārem. *R.* Nullaene erant muliĕres? *S.* Nullae praeter uxōrem patrui: quae quidem sedēbat (10) in mensa extrēma. *R.* Quid illa tam remōta? *S.* Sic voluit ipsa, ut identĭdem commŏdiùs surgĕret propter ordĭnem ministerii. *R.* Quid filius? *S.* Juxta matrem assidēbat. *R.* (11) Habeo de convīvis: nunc exspecto de convivio. *S.* Onus mihi valde magnum impōnis ac diffĭcĭle, maxĭmè propter memoriam: sed quando, ut dixisti, (12) pluscŭlum otii nacti sumus hoc pomeridiāno tempŏre, dabo equĭdem opĕram ut alĭqua ex parte expleam desiderium tuum. *R.* Pergrātum mihi fecĕris. *S.* (13) Eâ tamen lege, ut par pari refĕras, si quando dabĭtur occāsio. *R.* De hoc nihil est quod dubĭtes. Incĭpe. *S.* Audi nunc jam. *R.* Quia, ut ais, longa est narrātio, dic mihi primùm, quotà horâ (14) accubĭtum est? *S.* Ferè decĭmâ. *R.* Quotà surrectum? *S.* Paulò ante meridiem? *R.* Sedēbantne

omnes (15) commŏdè? *S.* Commodissĭmè. *R.* Nunc ad rem aggredĕre. *S.* Accĭpe igĭtur mensae praeludia. *R.* (16) Appōne quum voles. *S.* In primis, apposĭta sunt tenella crustŭla mellīta (17) opĕris pistorii cum aromatīte. *R.* Optĭmum sanè exordium, et ad conciliandos ănĭmos aptissĭmum. *S.* (18) Omitte, quaeso, istas interpellātiōnes, ne mihi perturbētur memoria. *R.* Posthac non interpellābo, (19) nisi si quid opus erit requīrĕre. *S.* Sequūtae sunt pernae salītae, hilla infūmāta, lucanĭcae, linguae bubŭlae, sale quoque et fumo indūrātae. Atque haec ad excĭtandam appetentiam, et sĭtim acuendam. *R.* Quasi vero non satis acuerētur solis aestu et fervōre. *S.* Sic docti facĕre solent convivātōres. *R.* Isthaec audio libenter, praesertim quum exprīmas omnia propriis et significantĭbus verbis. Perge porro. *S.* Eōdem ordĭne interposĭta sunt acetāria è lactūcis capitātis, avium intestīna frixa, minutālia ex vitulīna, cum ovōrum vitellis intĕgris. Et haec hactĕnus de praeludiis; qui primus missus fuit. *R.* Nihil intĕrim bibĭtum est? *S.* Indigna homĭne quaestio. Quis enim vino hic parcĕret? vix tres, et quidem strenuissĭmi fundendis potĭbus sufficiēbāmus: sed de potĭbus agam posteriùs, sine me cibos expĕdīre. *R.* Age, sino. *S.* In secundo missu haec fere fuĕrunt; artŏcreas, pulli gallinăcei elixi cum lactūcis, bubŭla, vervecīna, vitulīna, suilla recens et salsa, jus carnium ovōrum vitellis, croco et omphacio suavissĭmè condītum: aliquot item juscŭla ex olerĭbus. *R.* Hic plus opīnor fabulātum quàm esum fuisse, quia scilĭcet assa exspectābantur. *S.* Vix mensam attigĕrant, quum illa tollĕre jussi sumus. Venio igĭtur ad tertium missum, in quo assa haec fuĕrunt exposĭta: pulli gallinacei, pulli columbīni, anserculi fartĭles, et sucŭli, item cunicŭli, armi vervēcīni, postrēmò ferīna duōrum genĕrum, opĕre pistorio incrustāta. *R.* Quid praeterea? *S.* Quid? hem! (penè praetermisi) duae perdīces interjectae cum lepuscŭlo, fabae virĭdes frixae, et pisa cocta cum silĭquis. *R.* Nihilne piscium? *S.* In tempŏre admŏnes.

Erat trutta ingens, quae divīsa fuĕrat in partes quatuor, praeter caudam: praegrandis item lucius, ad eundem modum quadripartītus. (20) Taceo minūtos pisces et mediŏcres, partim elixos, partim assos aut frixos, item cancros fluviātĭles, magno omnia numĕro: sed haec magis ad ostentātiōnem, quàm ad necessĭtātem. De his enim ferè nihil gustātum est. *R.* Unum mihi vidēris praetermisisse. *S.* Quid istud est? *R.* Nullīne erant intinctus? *S.* Immo singŭlis propemŏdum fercŭlis addĭta erant scitissĭmi sapōris embammăta, quae coquus ipse miro artificio concinnāvĕrat. Nec verò defuērunt cappărĭdes ex oleo et acēto, mala citrea, olīvae conditīvae cum sua muria, acētum rosaceum, et succus oxalĭdis. *R.* O quot et quanta gulae irritāmenta! *S.* Adde etiam, corpŏris et anĭmi impedĭmenta. *R.* Sed quis, quaeso, fuit ultĭmus actus fabŭlae? *S.* Tandem quum jam nec carnes, nec pisces ullus edĕret, jubet patruus appōni bellāria: in quibus haec fuērunt praecipua: caseus recens pinguissĭmus, itemque vetus multĭplex. Scriblītae, placentŭlae, oryza in lacte cocta et bene saccharāta, persĭca praecŏcia, ficus, cerăsa, uvae passae: cariotae, tragemăta serotīna, salgăma multōrum genĕrum, et alia quae nunc mihi non occurrunt. Tanta denĭque fuit omnium esculentōrum affluentia, ut mensa ipsa vix sustinēret. (21) Quid quaeris; quater aut quinquies mutāti sunt orbes et quadrŭlae. Cibos crassos et duriōres magna ex parte intĕgros in culīnam refĕrebāmus: adeò pauci attingēbant propter delicātiōrum copiam. *R.* Quid confert tanta cibariōrum abundantia et diversĭtas? *S.* Ad gravandum stomăchum, et morbos complūres genĕrandos. Sed quid agas? sic ferè hoc tempŏre vivĭtur. *R.* Qui talĭbus viris convīvia faciunt, certāre videntur de copia, de apparātu, de splendōre et lautitiis. *S.* Et tamen extant inter hujus civĭtātis leges quaedam, ut audīvi, sumptuariae. *R.* Silent leges inter convivia, ut obĭter è Cicerōne detorqueāmus alĭquid. *S.* An putas omnes convīvas (22) illā sumptuum immanĭtāte delectāri? *R.* Non puto, nisi fortè

sint lurcōnes, aut asōti, aut Apiciāni, ut ita dicam, ventricŏlae. Caetĕrùm quid est in causa? *S.* Rogas? convivatōrum non modò stultitia sed etiam insania. *R.* *Maxĭma pars homĭnum morbo jactātur eōdem*, ut ait Horatius. *S.* Sed nos hanc censūram omittāmus, juxta proverbium, *Ne sutor*, &c. *R.* Redeāmus igĭtur ad propositum. Quale vinum apposĭtum est? *S.* Si de colōre quaeris, album, nigrum, fulvum, sanguineum, deque singŭlis colōrĭbus vina multĭplicia: si de bonĭtāte, omnia ferè generōsissĭma: sed in primis commendābant illud vini genus ex Burgundia, quod vulgò vocātur *Arbosium*. *R.* Unde hoc petebātur. *S.* E patrui cella vināria. *R.* Habetne multum ejusmŏdi? *S.* Duos cados vini helvelli: duos item albi limpĭdissĭmi. *R.* Quis fuit prandii exĭtus? *S.* Ubi videt patruus convīvas omnes penè defessos edendo, bibendo, collŏquendo, tunc vinum fundi jubet singŭlis: omnes ad extrēmum potum invītat. Hinc ordĭne tolluntur omnia: insternuntur mensis latiōra mantīlia ex lino tenuissĭmo: datur aqua odorifĕra manĭbus levĭter abluendis: ego et patruēlis de more Deo gratias agĭmus: ipse verò patruus clarâ voce agit universo coetui: tandem primus Syndĭcus, convivatōrum nomĭne, satis accurāto sermōne publĭcas agit convivatōri: simul objurgat eum quòd tam magnifĭco et sumptuōso apparātu convivātus fuĕrit. Immò, inquit patruus, mihi, quaeso, ignoscĭte quod vos pro dignĭtāte non satis amplĭter tractāvĕrim. His dictis surgunt è mensa universi: magna pars, vale dicto, statim discēdit: caetĕri manent, stantes et collŏquentes in aula. *R.* Quid vos interea, qui ministraverātis ad mensam? *S.* In culīnam ad prandium nos recēpĭmus: (23) corpus illic otiōsè et ex anĭmi sententia curāvĭmus. *R.* Ubi erat intĕrim praeceptor? *S.* Patruus illum seorsum vocāvĕrat ad colloquium. *R.* Credo ut te et filium suum meliōre nota commendāret. *S.* Istud est verisimĭle. *R.* Nescis quae fuĕrit causa tanti convivii? *S.* Quid mea scire refert? *R.* Tanto minus igĭtur mea. *S.* Rectè collĭgis, et sic exspectābam. *R.* Atqui non sum dialec-

tĭcus. *S.* Tibi est naturālis dialectĭca. *R.* Eandem habent et rustĭci. *S.* Sed age, dic mihi seriò: non ego te tractāvi magnificè? *R.* Tali convivio nunquam interfuĕram. *S.* Gaudeo stomăcho tuo satis esse factum. *R.* Est Deo gratia, qui dedit nobis otium tam jucundum. *S.* Surgāmus tandem: nam audio puĕros à ludo discēdĕre.

(1) A patruo.] *From your uncle's.* (2) Quem ego deduxeram.] *Whom I had waited upon.* (3) Praecipui.] *Principal.* (4) Quatuor syndici. *The four city commissioners, consuls, attorneys, persons deputed by a state to transact foreign affairs.* (5) Subpraefectus.] *The deputy-governor.* (6) Senatorum.] *Of the aldermen.* (7) Teneo.] Memoria, *sc.* (8) Quotus accumbebat?] *In what place (order) sat?* (9) Quod ministrarem.] *That I waited (at table.)* (10) In mensa extrema.] *At the lower end of the table.* (11) Habeo de convivis.] *So much for the guests. I am satisfied as to the company.* (12) Plusculum otii.] *A pretty deal of leisure.* (13) Eâ tamen lege.] *But upon this condition.* (14) Accubitum est.] A convivis. (15) Commodè.] *Conveniently.* (16) Appone.] Mensae *sc.* *Set them on.* (17) Operis pistorii.] *Made by the baker.* (18) Omitte quaeso istas interpellationes.] *Forbear, I pray, those interruptions. (Interlocutions.)* (19) Nisi si quid opus erit requirere.] *Unless perchance there be occasion to ask you something.* (20) Taceo.] *I forbear to mention.* (21) Quid quaeris?] *In short.* (22) Illa immanitate.] *With that prodigious excess.* (23) Corpus curavimus.] *We made much of ourselves.*

COLLOQUIUM XCVI.

ARGUMENTUM. *Alĭquot nomĭna carnis genĕrum. Reprehendĭtur imperīte locūtus. Vivarium ferārum. Hortātio ad agnoscenda beneficia Dei. Eleemosy̆na secrēta. Locus ex Evangelio.*

Stephanus, Trebatius.

(1) NUNC demum redis à foro? *T.* Quid demum? tanta est ad laniēnam turba, ut vix accēdĕre potuĕrim. *S.* Quas attŭlisti nobis carnes in diem crastĭnum? *T.*

Bubŭlam et vervecīnam. *S.* Estne in foro carnium magna copia? *T.* Tanta profectò, ut mirer adeò caras esse. *S.* Nihil mirum. Ut multae sunt carnes, ita multi qui carnes edunt quotĭdie. Sed quae potissĭmum vidisti carnis genĕra? *T.* Vidi bubŭlam, vitulīnam, ovillam, vervecīnam, suillam, hoedīnam, agnīnam. *S.* Nihilne amplius? *T.* Quid velles praeterea? *S.* Nihil igĭtur erat ferīnae? *T.* Non queo referre simul omnia: immo etiam ferīnam vidi. *S.* Qualem? *T.* Cervīnam et aprugnam. O quàm pinguis est aprugna! *S.* O quàm ineptus es! *T.* Quid ita? *S.* Quia fallĕris in rerum nomĭnĭbus. Nam quod in sue domestĭco dicĭtur arvīna, id in sue fero, id est apro, callum vocātur, et est in eo genĕre durissĭmum. *T.* Istud quidem audīre non memĭni. *S.* Nunc audîsti: manda, si vis, memoriae. *T.* Tu verò, doctor, unde istud didĭcisti? *S.* Domi nostrae ferīna caro res est frequentissĭma. *T.* Unde vobis tanta est copia? *S.* Pater habet ruri ferārum multārum vivārium, ex quo interdum solĭdi apri in urbem adfĕruntur. *T.* Quale est vivārium istud? *S.* Locus est ferè quadrangulāri formâ, amplissĭmus, muris altissĭmis septus undĭque, consĭtus multis et procēris arbŏrĭbus: inter quas sunt dumēta maxĭmè densa. *T.* Quales sunt illic arbŏres: utrùm urbānae an silvestres? *S.* Silvestres ferè omnes: sed in his sunt potissĭmùm quercus et fagi: quarum glande pascuntur cervi, apri, damae. *T.* O quantas merĭtò gratias Deo debētis, qui vobis largītus est tantam rerum omnium abundantiam. *S.* Non sumus immĕmŏres beneficiōrum ejus. Pater enim plurĭma bona in paupĕres erŏgat: quod tàmen tĭbĭ uni dictum esse velim. *T.* Cur ita? *S.* Quia talia non vult praedĭcāri. *T.* Tanto magis laudandus, quŏd Christi praeceptum verè sequĭtur: cujus verba apud Matthaeum scripta sunt; *Quum facis,* inquit, *eleemosўnam,* et quae sequuntur. *S.* Quo capĭte? *T.* Sexto, nisi me fallit memoria. *S.* Sed haec hactĕnus: satis enim sumus collŏcūti: et jam ad disputandum convenītur. *T.* Eāmus igĭtur. *S.* Sequĕre

me: aut, si mavis, praecēde. *T.* Ego neutrum faciam, sed unà ibĭmus.

(1) Nunc demum?] *But now at last.*

COLLOQUIUM XCVII.

Argumentum. *Olĕrum quorundam nomĭna enumĕrantur. Morētum Virgiliānum. Laetitia ob rem culināriam. A puĕro fructus et olĕra carnĭbus praefĕruntur. Studiōsis satis est modĭcum alimentum. Parentes aegre ferunt nisi filios in schola bene curātos videant. Matrum indulgentia. Parentum amor in libĕros non facile immūtātur.*

Trebatius, Vives.

Ubi fuisti hodie post prandium? *V.* In horto praeceptōris. *T.* Quid illuc ivĕras? *V.* Ille me misĕrat petītum olĕra. *T.* Quae tandem olĕra collēgisti? *V.* Vix enumĕrāre possem omnia. *T.* (1) Saltem quae occurrent memoriae. *V.* Sed cur istud quaeris? *T.* Ut intĕrim recordēmur alĭqua rerum nomĭna quae parvŭli didĭcĭmus. *V.* Pulchra est exercitātio; praesertim quum alĭquid nobis suppĕtat otii. Audi igĭtur: collēgi allia, serpyllum, porros, cepas, nasturtium, cumīnum, foenicŭlum, thymum, amarăcum, hyssōpum, apium, salviam, satureiam. *T.* Herbae sunt olentes, quas adhuc numĕrâsti. *V.* (2) Sic instituĕram memoriae gratiâ. *T.* Perge porrò. *V.* Paucae quidem restant, ut beta, cichorium, lactūca, oxălis, erūca, brassĭca, portulāca; plures non occurrunt. *T.* Quî potuisti tot memĭnisse? *V.* Praeceptor mihi dedĕrat scriptum catalŏgum. *T.* Et novĕras omnes? *V.* Nôram:, aliōqui eum interrogâssem. *T.* At ego non novi omnes, quamvis nomĭna didĭcĕrim. *V.* Ego tibi plures etiam demonstrābo, quum licēbit nobis in hortum ire. *T.* Multumne attŭlisti? *V.* Plenum calăthum. *T.* Sed de singŭlis quantum? *V.* Nimis es curiōsus; quid vis? de singŭlis attŭli quantum opus fuit. *T.* Tametsi curiōsus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas.

Scin' tu, in quem usum praeceptor tot olĕrum genĕra curāvit appăranda? *V.* Partim ut jus bene condīrētur, partim ut minūtal ex oleribus fiĕret. *T.* Quam bene consŭlēbat nobis! *V.* Optĭmè: sed tamen ea non erat causa praecipua. *T.* Quaenam igĭtur? *V.* Legistīne unquam Morētum Virgilii? *T.* Carmen quidem legi: sed morētum nunquam edi nec vidi, quòd sciam. *V.* At vidēbis, spero, nam praeceptor uxōrem docuit conficĕre, et illa confēcit ex illīus praescripto. *T.* An appōnētur nobis alĭquid in coenam boni. *V.* Saltem jus carnium pingue, bene condītum, carnes optĭmae, et minūtal ex olerĭbus. *T.* Unde scis ista? *V.* Omnia vidi in culīna, quum jussus essem adjŭvāre, praecipuè in meis olerĭbus repurgandis. *T.* Quid morētum? non saltem gustābĭmus? *V.* Immo dabĭtur nobis: nam confectum est quod satis sit omnĭbus. *T.* Ista mihi sapiunt magis, praesertim aestāte, quàm carnes ipsae, aut piscicŭli. *V.* Optārem profectò servāri carnes in hyĕmem, ut totâ aestāte olĕra et fructus esitārēmus. *T.* Atqui, ut accēpi, ista minùs alunt. *V.* Id ego audīvi quoque aliquoties: sed quid opus est tanto studiōsis alimento? *T.* Non tanto, fateor: si tamen parentes nos vidērent pallĭdos et macĭlentos, statim ejus rei culpam assignārent praeceptōri: nonne sic est? *V.* Non est dubium: sed quid agas? ferè parentes, praecipuè matres, nobis indulgent nimiùm. *T.* Vera quidem dicis: sed tu intĕrim matris indulgentiâ libenter fruĕris. *V.* Quasi verò tu minùs. *T.* Ne mentiar, quod tibi adscrībo, in me quoque frequenter experior. *V.* Non possŭmus parentum erga nos affectum nisi nostris vitiis immūtāre; tantùm caveāmus eōrum abūti benevolentiâ: sed in primis laudēmus illum Patrem nostrum benignissīmum, qui nobis tales progenĭtōres dedit. *T.* Ista libens audio: sed nos hora vocat. *V.* Age, finem impōnāmus.

(1) Saltem.] Enumera *sc.* (2) Sic institueram.] *I took that method.*

COLLOQUIUM XCVIII.

ARGUMENTUM. *De iis quae in ocŭlis incĭdunt. Amīcus amīco nulla spe mercēdis adductus opitŭlātur. Ocŭlus membrum inter exteriōra nobis carissĭmum. Zachariae locus de pupilla ocŭli. Experientia. Jocus oblīque notātus. Jocandum interdum modo cum fructu. Studia nostra ad gloriam Dei refĕrenda.*

Varro, Aegidius.

OBSECRO te, Aegĭdi, (1) da mihi opĕram paulisper. *Ae.* Quid istud est? *V.* Nescio quid incĭdit mihi in ocŭlum, (2) quod me habet valde malè. *Ae.* In utrum ocŭlum incĭdit? *V.* In dextrum. *Ae.* Vis inspiciam. *V.* Inspĭce, amābo te. *Ae.* Apĕri quantum potes, ac tene immobĭlem. *V.* Non queo à nictu continēre. *Ae.* Mane, egŏmet tenēbo sinistrâ manu. *V.* Ecquid vides? *Ae.* Video alĭquid minūtum. *V.* Exĭme, quaeso, si potes. *Ae.* Quin jam exēmi. *V.* O factum bene! quid est? *Ae.* Cerne tu ipse. *V.* Est mica pulvĕris? *Ae.* Et quidem usque adeò pusilla ut vix cerni possit. *V.* Vide quantum dolōris adfĕrat ocŭlis res tam exigua. *Ae.* Haud mirum quidem. Nullum enim è membris exteriōrĭbus ocŭlo tenerius esse dicĭtur: inde fit, ut experiāmur nihil nobis esse carius. *V.* Hoc Deus apprŏbat, quum de sua in nos carĭtāte loquens apud Zachariam, 2 cap. sic ait: *Qui vos tangit, tangit pupillam ocŭli mei.* *Ae.* O immensam Dei bonĭtātem, qui nos tantopĕre caros habet! *V.* Non mihi rubet ocŭlus? *Ae.* Aliquantŭlum, nempe quia fricuisti. *V.* Credin' tu adhuc mihi dolēre? *Ae.* Quidni credam, qui toties talem molestiam sum expertus? *V. Experientia est rerum magistra.* *Ae.* Ita vulgò dicĭtur. *V.* Quid pretii dabo isti medĭco pro labōre? *Ae.* Quantum pacti sumus. *V.* Brevis est conclūsio: ergo nihil: sed tamen habeo tibi gratiam: atque utĭnam detur (3) refĕrendae locus. *Ae.* Quin potius avertat Deus. *V.* Bene correxisti: dixĕram imprudenter, at sine dolo. *Ae.* Sic

accēpi, sed intĕrim jocāri licet, praesertim ut in Latīna lingua nos exerceāmus. *V.* Faxit Domĭnus Deus ut omnia studia nostra ad gloriam ipsius refĕrantur. *Ae.* Faxit precor.

(1) Da mihi operam paulisper.] *Lend me your help a little.* (2) Quod me habet valde malè.] *Which makes me very uneasy.* (3) Referendae locus.] *An opportunity to requite it.* (*The obligation.*)

COLLOQUIUM XCIX.

ARGUMENTUM. *Reprehendĭtur negligentia in cultu corpŏris. Excūsātur a penuria rei nummariae. Verecundia in petendo. Mediocrĭtas et modus. Verecundia ubi sit utendum. Homĭnum sociĕtas. Abūsus in rebus. Hortātio ad petendi fidūciam.* Exemplum admonitiōnis libĕrae inter familiāres.

Vives, Alexander.

DEMĪROR tuam negligentiam. *A.* Qua in re tandem? *V.* Quòd te non curas diligentiùs. *A.* Ego verò me curo fortasse nimis. Satis edo, bibo, dormio, quae est Dei erga me benignĭtas? praeterea pecto capillum, lavo manus, faciem, dentes, ocŭlos, et haec mane praecipuè, quin etiam quum tempus postŭlat, corpus exerceo, relaxo anĭmum, et ludo cum caetĕris: quid vis ampliùs? *V.* (1) Mittāmus ista: non ea sunt quae in te reprehendo. *A.* Quid igĭtur? *V.* Circumspĭce vestimenta tua à calce ad vertĭcem: nihil intĕgrum invenies; omnia sunt lacĕra et obsolēta. Ista profectò nequāquam vestrum genus decent: si saltem curāres vestītum tuum sarciendum, aut quoquo modo instaurandum. *A.* Loquĕris tu quidem quae libet: quòd si parentes habēres tam procul remōtos, fortasse non esses elegantior. Si mihi pecunia suppĕtĕret, non patĕrer me usque adeò pannōsum esse. *V.* (2) Nec ideò tamen cares negligentiā. Cur enim non petis alicunde mutuo? *A.* (3) Unde petĕrem? *V.* Si non aliunde: (4) certè à praeceptōre

possea. *A.* Quid si dare nollet? *V.* Nemĭni denĕgat ex discipŭlis domestĭcis, (5) si quidem videt opus esse. *A.* Id ego non ignōro: sed sum verecundior, quàm ut audeam ex eo petĕre. *V.* Ah! rustĭcus est ille pudor. *A.* Malo tamen verecundus esse quàm impŭdens. *V.* *Verecundia*, ut dixit quidam, *est bonum in adolescente signum: sed ubĭque adhĭbenda est mediocrĭtas.* *A.* At eo sum ingenio, ut semper verear offendĕre quempiam. *V.* Ingenium laudo: sed *est modus in rebus.* Nam ille offendendi metus habēre locum debet in rebus turpĭbus, aut certè indecōris: hîc verò nihil tale video. Est enim usitātum, in homĭnum societāte, ut alii aliōrum opĕrà indĭgeant. Quis igĭtur mihi vitio dabit, si quid ab amīcis aut commŏdāto petam, aut mutuo? *A.* Nemo reprehendet, nisi fortè rebus ejusmŏdi abūti velis. *V.* Tu verò, quantum ego te novi, abūti nolles. *A.* Apăge istum abūsum! *V.* Quid ergo jam obstat quo minus petas, praesertim ab homĭne facillĭmo, tuīque, ut appāret, amantissĭmo? *A.* Age, petam: sed per epistolium, (6) quod, ut reddas, tibi dabo. *V.* Reddam profecto lĭbentissĭmè, teque illi commendābo diligenter. *A.* Equĭdem non parvam tibi habeo gratiam, quòd me tanti fecĕris, ut ad hanc fidūciam hortārēre. *V.* Nunc restat ut scribas, quod dicis, epistolium: relĭqua mihi committas. *A.* Bene vertat Deus quod coepĭmus. *V.* Ne dubĭtes: res prospere succēdet.

(1) Mittamus ista.] *Let us waive those things.* (2) Nec ideò tamen cares neglĭgentiâ.] *And yet for all that you are not free from negligence.* (3) Unde? *Of whom?* (4) Certè.] *At least.* (5) Si quidem.] *If so be. At least if.* (6) Quod, ut reddas, tibi dabo.] *Which I will give you to deliver.*

COLLOQUIUM C.

ARGUMENTUM. *Confabulātio de profectiōnis in Italiam causa. Locōrum fama et rerum novārum cupidĭtas nos indūcunt ad peregrīnandum. Laus Italiae: vini Italĭci praestantia. Dei laudandi materia ex ejus beneficiis. Amāvit nos Deus usque ad delicias. Humānae cogitatiōnes nos a divīnis rebus avŏcant. Humāna inconstantia. Roma olim caput mundi dicta est.*

Alexander, Benignus.

SALVE, ambulātor optātissĭme. *B.* Et tu salvus sis, cessātor occupātissĭme. *A.* Satisne rectè vales, mi Benigne? *B.* Immo rectissĭmè, quae est Dei optĭmi maxĭmi benignĭtas. *A.* Equĭdem ex anĭmo gaudeo: tibique vehementer gratŭlor redĭtum istum incolŭmem. Ubi fuisti hoc toto anno? *B.* In Italia. *A.* (1) Quam ob causam anĭmum induxĕras illuc proficisci? *B.* Ob famam regiōnis, de qua tam multa ubĭque praedĭcantur. Nec ignōras, quàm simus rerum novārum cupĭdi. *A.* (2) Sic est natūrâ compărātum; sed quid illic invĕnisti? *B.* Certe multo plura, quam ex fama audīvĕram. *A.* Sed multa, credo, vidisti, quae minĭme velles. *B.* (3) Nempe scelĕra: sed, quod ad regiōnem attĭnet, terra est longè fertĭlissĭma, omni optĭmōrum fructuum genĕre (4) valdè abundans, praecipuè vino praestantissimo. *A.* (5) Scilĭcet ea potissĭmum res tibi arrīdēbat. *B.* Ut verum fatear, mirè (6) afficiēbat palātum. Nam quale dicas hoc nostrum vinum esse? villum verè dicas, si cum illo compăres. *A.* Inde ergo tibi se offĕrēbat pulchrum Dei laudandi argumentum. *B.* Pulcherrĭmum: sic enim saepe cogĭtābam. Quàm bonus es, Domĭne Deus, qui nos amāvisti (7) usque ad delicias! non enim solùm ea creâsti nobis ad victum, quae terra sponte suâ prodūcit: sed etiam tot genĕra rerum delicatissĭmārum, quae, (8) si moderātè sumāmus et cum gratiārum actiōne, et corpus suavissĭmè nutriunt, et ipsum anĭmum mirifĭcè exhilārant. O quibus verbis,

quibus opĕrĭbus, satis dignè glorifĭcēmus nomen tuum, Domĭne! Denĭque sic afficiēbar anĭmo, ut nihil magis cupĕrem, quàm divīnas laudes semper in ore habēre: sed proh dolor! (9) aliis atque aliis subinde conceptis cogitatiōnĭbus ignis ille paulātim extinguēbātur. *A.* (10) Istud apud me non est novum: nam saepe tale quid mihi solet accĭdĕre. *B.* (11) Ea est natūrae nostrae inconstantia. *A.* Horis ferè omnĭbus istud experīmur: sed quid tandem egisti (12) in tua Italia? *B.* (13) Invīsi anĭmi gratiâ alĭquot urbes (14) celebriōres: alicŭbi etiam studui aliquamdiu. *A.* Quas urbes invīsisti potissĭmùm? *B.* Multas quidem vidi in transĭtu, sed (15) paucas contemplātus sum otiōsus, nimīrum Genuam, Florentiam, Venetias, denĭque Romam illam quae olim *Mundi caput* dicēbātur, nunc autem est omnium abominātiōnum fons et orīgo. *A.* Vidistĭne magnam illam bestiam? *B.* Vidi obĭter, quum per vicos, (16) opīnor, spectācŭli gratiâ, portārētur. *A.* At, ut ad rem, in quibus tandem oppĭdis commŏrātus es studiōrum gratiâ. *B.* Româ rediens transīvi Bononiam, Patavium, Mediolānum. In eōrum oppĭdōrum singŭlis menses circĭter tres versātus sum in vario literārum genĕre. Volui enim è singŭlis paucŭla quasi degustāre. *A.* Quid autem vidisti novi in tot celeberrĭmis oppĭdis? *B.* Rogas? ferè omnia mihi nova vidēbantur: sed (17) longum foret omnia tibi narrāre, praesertim nunc, quum mihi est alĭquo propĕrandum. *A.* Quò tandem? *B.* (18) Ad patruum, qui me ad coenam invītāvit. *A.* Nolo igĭtur te remŏrāri diutius: sed quando licēbit nobis magis otiōsè confabŭlāri? *B.* Cras à prandio, si volueris. *A.* (19) Ego verò id percŭpio. *B.* Ad horam igĭtur primam exspecta me in cubicŭlo. *A.* Fiet: hora est ad merendam opportūna.

(1) Quam ob causam animum induxeras illuc proficisci?] *What persuaded you (gave you a fancy) to go thither? By what reason was you persuaded,* &c. (2) Sic est naturâ comparatum.] *This is our nature. Our natures are of that make. So it is ordained by Nature.* (3) Nempe scelera.]

Wickedness you mean, I suppose. (4) Abundans.] *Rich. A participial adjective.* (5) Scilicet ea potissimùm res tibi arridebat. *That, no doubt, pleased your fancy most.* (6) Afficiebat.] Voluptate *sc.* (7) Usque ad delicias.] *Even so as to furnish us with things singularly delightful.* (8) Si moderatè sumamus.] *If we use them moderately.* (9) Aliis atque aliis cogitationibus.] *By divers and sundry thoughts.* (10) Istud apud me non est novum.] *That is no new thing to me.* (11) Ea.] *Such.* (12) In tua Italia.] *In your beloved* Italy. (13) Invisi animi gratiâ aliquot urbes celebriores.] *I went to see, for my diversion, several of the most noted cities. I visited to entertain my mind,* &c. (14) Celebriores.] Caeteris *sc.* (15) Paucas contemplatus sum otiosus.] *I took a leisurely view (survey) of but few.* (16) Opinor, spectaculi gratiâ.] *For a sight, I suppose.* Ut *sc.* (17) Longum foret.] *It would be tedious.* (18) Ad patruum.] *To my uncle's.* (19) Ego vero id percupio.] *I am very desirous of it to be sure.*

MATURINI CORDERII

AD PUEROS PARAENESIS.

Quoniam omnis proficiendi ratio atque adeo omne bonum à Domīno Deo proficiscĭtur, ab hoc sit vestrae eruditiōnis principium, ad hunc vestri omnes conātus refĕrantur. Hoc est, certò credĭte, nullo studio, nullo labōre, nullis quamlĭbet erudītis praeceptōrĭbus, vos consĕqui posse, ut faciātis, alĭquem profectum, vobis ad anĭmae salūtem, sine qua vana sunt omnia, profutūrum.

Proĭnde, si in morĭbus, si in ipsis litĕris avētis ex anĭmi sententia proficĕre, Deum unĭcè amāte; Deum piè colĭte, in Deo spem vestram repōnĭte: ad Deum, velŭti ad scopum studia vestra omnia dirĭgĭte; huic uni acceptum referte, si quid vobis inĕrit boni; denĭque vos illi piâ precātiōne, et saepe et ex anĭmo commendāte.

Libenter et legĭte et audīte verbum Domĭni: nec solùm per occāsiōnem audīte; sed etiam de industria quaerĭte. Hujus enim vel unica sententia plus confert ad vitiōsas anĭmi affectiōnes emendandas et malos mores

corrĭgendos, quàm omnes omnium ethnĭcōrum praeceptiōnes atque monumenta.

Prima igĭtur sit vobis cura rerum divīnārum ; morum deinde honestōrum : postrēmò doctrīnae polītiōris ac eruditiōnis bonae.

Ab omni turpitūdĭne et corpus et anĭmum abstinēte, ut mundi sitis in conspectu Dei, siquĭdem pretio empti estis carissĭmo, nempe, sacrātissĭmo Domĭni nostri JESU CHRISTI sanguĭne, quo nihil fuit in rerum natūra pretiōsius : immo cujus unĭcae guttŭlae ne totus quidem mundus compărandus sit. Nolīte ergo tantum vestrae redemptiōnis pretium vilissĭmè proculcāre.

Dilĭgĭte vos invĭcem, exemplo CHRISTI, qui vos et gratis, et ultro ita dilexit, ut semetipsum pro vobis et vestris noxis ad mortem acerbissĭmam dedĕrit.

Alter alterius onĕra portāte ; sic adimplēbĭtis legem CHRISTI, ait divus Paulus. Portābĭtis autem alter alterĭus onĕra, si mutuis officiis vos adjuvābĭtis : si vicissim offensas remittētis, nullâ ultiōne quaesītâ, si pravos et corruptos mores dissuadēre, si optĭma quaeque suadēre, et quicquid boni didicĕritis, benignè cum omnĭbus communĭcāre gaudēbĭtis.

Exercēte vos honestissĭmis disputātiōnĭbus, citra ullum odium aut malevolentiam. Nec tantum id faciendum erit tempŏre ad eam rem in gymnasiis praefīnīto, sed quoties oblāta fuĕrit alicunde occāsio : acuit enim ingenium frequens disputātio, memoriamque confirmat.

Nec parum profuĕrit de studiis saepissĭmè conferre, praelectiōnes simul repĕtĕre, et de dubiis modò perītiōres condiscipŭlos, modò ipsum doctōrem, consŭlĕre.

Certāte inter vos, non de ineptiis, non de scurrilĭtāte, non de mendāciis, non de colōrĭbus, quod est daemŏnum inventum ad turbandam scholārum concordiam, et inimīcitias perpetuò fovendas, sed de Latīno sermōne, de verbōrum propriĕtāte et elegantia, de conscrībendis epistŏlis, de morĭbus et officiis in omni vita servandis. Solēbat Cicĕro, ut Macrobius refert, cum Roscio nobĭlissĭmo histriōne contendĕre, utrum ille saepius eandem

sententiam variis gestĭbus efficĕret, an ipse, per eloquentiae copiam, sermōne diverso pronunciāret. Talis esse debet scholastĭcōrum aemulātio, talis contentio. Nihil enim pulchrius, nullum honestius certāmen inter adolescentes ingenuos esse potest, quàm virtūtis amōre contendĕre; quis probĭtāte et morum honestāte praestābit; quis eleganter scribendo, quis Latīnè loquendo emĭnēbit; quis copiâ tum verbōrum, tum rerum antecēdet.

Quàm pulchrum est dici, Hic est hujus scholae probissĭmus adolescens; hic studiōsissĭmus; hic doctissĭmus classis; hic innocentissĭmus; hic Divīni cultus observantissĭmus. Semper alĭquid aut legit, aut scribit, aut ediscit, aut commentātur; semper à praeceptōre quicquam percontātur. Nunquam jurat, mentītur nunquam, vernacŭlè nunquam loquĭtur, nemĭni unquam maledīcit, de virtūte, aut litĕris, aut rebus divīnis nusquam non verba facit. Cum pravis sodālĭbus versātur nunquam: sed aut cum studiōsis semper, aut cum libris suis fabŭlātur. Nunquam neque vapŭlāvit, neque dēlātus est, nec in maleficio deprehensus. Quid plura? Contĭnens in mensa, attentus in auditōrio, in cubicŭlo quiētus, modestus in lusu, venerabundus in templo. Quis unquam de illo questus est? Quem pulsāvit? Quem frustrātus est? Quem irrīsit? Quem irrītāvit? Cui retŭlit injuriam? Cui officium denĕgāvit? Ecquis ingrātum sensit eum? Ecquis tenācem? Nunquis pertĭnācem aut imprŏbum? Cui unquam irātus est? Cui imprĕcātus? Cui commĭnātus? Cum quo visus est rixāri? Cui fidem, cui promissa non servāvit? Ille est mansuētus, et comis, et affabĭlis, et verecundus: nusquam morōsus, nemĭni molestus, ubīque gratissĭmus. Omnium mores facĭlè patĭtur; adversātur nemĭni: nunquam se aliis antepōnit. Odit nemĭnem: amāri verò studet ab omnĭbus, deque omnĭbus, bene merēri. Carus est praeceptōri, condiscipŭlis jucundus, omnĭbus acceptus. Quis illum superbum novit? Quis invĭdum? Quis contŭmācem? An quisquam est praeceptōri obedientior, aut majōrum reverentior, aut cum bonis om-

nĭbus magis conveniens? Etĕnim minōres non despĭcit, majōrĭbus non invĭdet, ab aequālĭbus non dissentit. Denĭque nihil hoc adolescente gratiōsius, nihil humānius, nihil amabĭlius, nihil exactius: adeò ut omnis honestātis specĭmen et exemplum verè et merĭtò dici possit. Sed quò tandem rapior, studiōsi adolescentes, velut institūti mei penè immĕmor? Haec ferè sunt et liberālis et probi adolescentis officia: quibus dotĭbus, aut certe alĭquâ eārum parte, si quis invenĭtur praedĭtus, non extollat sese, non effĕrātur, non gloriētur, quasi haec aut à seipso habeat, aut ab homĭnĭbus accēpĕrit: sed cum omni gratiārum actiōne ejusmŏdi omnia ad Dei conditōris ac beneficentissĭmi largĭtōris gloriam referre memĭnĕrit.

Sed ut ad propositum redeāmus, sit illa inter vos, optĭmi adolescentes, honesta de rebus honestis concertātio. Quòd si tale certāmen vobis propōnētis, certè brevissĭmo tempŏre profectum vestrum non modò sentiētis anĭmo, sed ipsis quoque ocŭlis perspicuè cernētis.

Cavēte, pueri, cavēte, inquam, ab istis nebulōnĭbus pravis, imprŏbis, dissolūtis, qui videntur inter se certāmen instituisse de omni nequĭtia et morĭbus perdĭtissĭmis. In iis enim ut quisque est corruptissĭmus, ita laudātissĭmus habētur. Hae sunt gymnasiōrum pestes, haec venēna, haec progenies vipĕrārum. Hi sunt qui optĭmi cujusque mores corrumpunt: aut, si id nequeant, irrĭdent, odio insectantur, saepe etiam verbĕrant. Si Latinè et honestè loqui pro virĭbus nitēris, statim audies haec aut simĭlia verba, IPSE FACIT ELEGANTIAS; ET QUASI DICAT, EGO SUM DOCTUS. Si gravĭter incumbes in bonas litĕras, continuò ab istis dicēris, Patria, Chimaera, Hypocrĭta. O surdos gymnasiarchas, si haec non audiunt! O supīnos, si audientes dissimŭlant! Cur enim pestes illas pestilentissĭmas non curant? aut, si curāri nequeant, cur non matūrè abĭgunt, ne grex totus misĕrè pereat?

Tu verò, adolescentŭle, alumne virtūtis, noli obsĕcro irrisōres hujuscemŏdi formīdāre: quin disce potiùs eos

omnīno contemnĕre. Tu ô stultissime, dum istis nebulōnĭbus mavis obsĕqui, quàm tuis servīre commŏdis, tandem in tua ignorantia et barbarie consenescis. Audīre times eōrum voces ineptissĭmas, pudet te coram illis eleganter et Latīnè loqui: at quanto magis olim tibi erubescendum erit, cum inter doctos ignārus, elinguis, mutus versābĕre: cum inter elŏquentissĭmos planè obmutesces: aut si conābĕris hiscĕre, tertio quoque verbo labēris foedissĭmè? Quid igĭtur, inquis, faciam? Uno verbo dicam tibi, atque ita finem faciam tui adhortandi. In prīmis ab istōrum congressu teipsum, quantum potes, subtrăhe: deinde, si quando cogēris eōrum audīre ineptias, surdis aurĭbus accĭpĭto, nihil eis respondens, ne fortè crabrōnes, quod aiunt, irrītes. Facĭlè contemnet omnia hujuscemŏdi puerīlia delirāmenta, qui sui profectûs, et rei et honōris semper studiōsus erit atque memor. De caeteris vos praeceptōres admŏnēbunt: immo Deus ipse abunde suppedĭtābit omnia, si vosmetipsos ejus arbitrio permittētis. Valēte, pŭĕri adolescentesque honestōrum studiōrum amantissĭmi. Gratia Dei et Domini nostri JESU CHRISTI cum omnĭbus vobis. *Amen.*

ABBREVIATIONS.

---

abl..Ablative.
acc..Accusative.
act...Active.
adj...Adjective.
adv...Adverb.
c...Common gender.
comp..Comparative.
conj...Conjunction.
def...Defective.
dep...Deponent.
dim...Diminutive.
f...Feminine.
freq..Frequentative.
fut..Future.
im...Imperfect.
imp...Imperative.
imper..Impersonal.
in...Indeclinable.
incep...Inceptive.
ind...Indicative.
interj...Interjection.
irr...Irregular.
m..Masculine.
n...Neuter noun.
neut...Neuter verb.
n. p...Neuter passive.
p..Person.
part...Participle.
pass..Passive.
perf...Perfect.
pl...Plural.
pr...Present.
prep...Preposition.
pron...Pronoun.
s...Substantive.
sing..Singular.
su..Supine.
sub..Subjunctive.
sup..Superlative.

VOCABULARIUM.

A, ab, abs, prep. *from, by, after;* a coena, *after supper.*
Aberro, āvi, ātum, āre, neut. (ab, erro) *to wander away, to go wrong, to ramble.*
Abeo, ii, *or* īvi, ĭtum, īre, neut. (ab, eo) *to go away.*
Abhinc, adv. (ab, hic) *from this time;* quatuor dies abhinc, *four days ago.*
Abi, 2d p. sing. imp. *See* Abeo.
Abĭgo, ēgi, actum, ĭgĕre, act. (ab, ago) *to drive away.*
Abluo, ui, ūtum, uĕre, act. (ab, luo) *to wash.*
Abnĕgātio, ōnis, f. (ab, nego) *a denial.*
Abomĭnātio, onis, f. (abominor—*omen*) *an abomination.*
Abrahāmus, i, m. *Abraham, a man's name.*
Abrumpo, upi, uptum, umpĕre, act. *to break off.*
Absens, tis, adj. (ab, sum) *absent.*
Absit, 3d p. sing. pr. sub. *See* Absum.
Absolvo, vi, ūtum, vĕre, act. (ab, solvo) *to loose, to finish;* absolveram pensum, *I had finished my task.*
Absque, prep. *without.*
Absterreo, ui, ĭtum, ēre, act. (abs, terreo) *to frighten from.*
Abstĭneo, inui, entum, inēre, act. (ab, teneo) *to withhold, to abstain, to refrain from.*
Abstulit, 3d p. sing. perf. ind. *See* Aufero.
Absum, fui, esse, neut. irr. (ab, sum) *to be absent;* absit a me, *far be it from me.*
Abundans, tis, adj. (abundo) *abounding, rich.*
Abundantia, ae, f. (abundans) *plenty, abundance.*
Abundè, adv. (abundo) *abundantly, amply.*
Abundo, āvi, ātum, āre, neut. (ab, unda) *to abound;* abundare plus, *to exceed.*

Abūsus, ûs, m. (abutor) *an abuse.*
Abūtor, ūsus, ūti, dep. (ab, utor) *to abuse, to make an improper use of.*
Ac, conj. *and.*
Accēdo, essi, essum, edĕre, neut. (ad, cedo) *to approach;* quicquid laudis accesserit, *whatever praise shall accrue.*
Accendo, di, sum, dere, act. (ad, candeo) *to light, to kindle.*
Acceptus, a, um, adj. (accipio) *pleasing, acceptable.*
Accĭdo, di, —, dĕre, neut. (ad, cado) *to fall, to happen.*
Accingo, xi, ctum, gĕre, act. (ad, cingo) *to gird on, to prepare for.*
Accĭpio, ēpi, eptum, ipĕre, act. (ad, capio) *to receive, to take, to hear;* acceptum refero. *See* Refero.
Accommŏdo, āvi, ātum, āre, act. (ad, con, modus) *to apply, to suit, to fit.*
Accumbo, ŭbui, ŭbĭtum, umbĕre, neut. (ad, cubo) *to recline, to sit at table.*
Accurātus, a, um, adj. (ad, cura) *careful, accurate;* accuratus sermo, *a studied or elaborate speech.*
Accurāte, adv. (accuratus) *accurately, carefully.*
Accurro, curri, *or* cucurri, cursum, currĕre, neut. (ad, curro) *to run to.*
Accūsātio, ōnis, f. (accuso) *an accusation.*
Accūso, āvi, ātum, āre, act. (ad, causa) *to accuse.*
Acer, *vel* ris, ris, re, adj. *eager;* comp. rior, sup. errimus.
Acerbĭtas, ātis, f. (acerbus) *severity.*
Acerbus, a, um, adj. *severe, bitter;* comp. ior, sup. issimus.
Acētaria, ōrum, n. (aceo) *a salad.*
Acētum, i, n. (aceo) *vinegar.*
Acicŭla, ae, f. dim. (acus) *a pin, a needle.*
Acriter, adv. (acer) *smartly;* comp. rius, sup. errime.
Actio, ōnis, f. (ago) *an act;* gratiarum actio, *the act of rendering thanks, thanksgiving.*
Actus, ûs, m. (ago) *an act.*
Acuo, ui, ūtum, uĕre, act. *to sharpen, to point, to stimulate;* acuere pennam, *to make or mend a pen;* acuere sitim, *to provoke thirst.*
Acus, ûs, f. *a needle.*
Acūtus, a, um, adj. (acuo) *acute.*
Ad, prep. *to, about.*
Addisco, idĭci, —, iscĕre, act. (ad, disco) *to learn more.*
Addo, ĭdi, ĭtum, ĕre, act. (ad, do) *to add.*
Addūco, xi, ctum, cĕre, act. (ad, duco) *to bring, to fetch, to lead to, to induce.*
Adeò, adv. (ad, eo) *so.*
Adeo, īvi, *or* ii, ĭtum, īre, neut. (ad, eo) *to go to.*

Aderimus, 1st p. pl. fut. ind. *See* Adsum.
Adfĕro, et Affĕro, attŭli, allatum, afferre, act. (ad, fero) *to bring.*
Adfueris, 2d p. sing. perf. sub. *See* Adsum.
Adhĭbeo, ui, ĭtum, ēre, act. (ad, habeo) *to use, to apply.*
Adhortātio, ōnis, f. (adhortor) *an exhortation.*
Adhortor, ātus, āri, dep. (ad, hortor) *to exhort.*
Adhuc, adv. (ad, hic) *hitherto, as yet.*
Adimpleo, ēvi, ētum, ēre, act. (ad, in, pleo) *to fill up.*
Adĭpiscor, eptus, ipisci, dep. (ad, apiscor) *to acquire.*
Adjūmentum, i, n. (adjuvo) *help, aid.*
Adjūtor, ōris, m. (adjuvo) *a helper.*
Adjŭvo, ūvi, ūtum, ŭvāre, act. (ad, juvo) *to assist, to favour.*
Admĭnĭcŭlum, i, n. *aid.*
Admĭnister, ri, m. (ad, minister) *a servant ;* divini verbi administer, *a minister of the Divine Word.*
Admŏdum, adv. (ad, modus) *very.*
Admŏneo, ui, ĭtum, ēre, act. (admoneo) *to admonish.*
Admonĭtio, ōnis, f. (admoneo) *admonition, advice.*
Admŏveo, ōvi, ōtum, ovēre, act. (ad, moveo) *to move, to bring.*
Adŏlescens, tis, c. (ad, olesco—oleo) *a young man,* or *woman.*
Adŏlescentŭlus, i, m. dim. (adolescens) *a youth.*
Adolphus, i, m. *Adolphus, a man's name.*
Adscribo. *See* Ascribo.
Adsum, fui, esse, neut. irr. (ad, sum) *to be present.*
Advectus, a, um, part. *See* Adveho.
Advĕho, xi, ctum, hĕre, act. (ad, veho) *to carry to, to bring to.*
Advĕnio, ēni, entum, enīre, neut. (ad, venio) *to arrive, to come.*
Adventus, ûs, m. (advenio) *an arrival.*
Adversor, ātus, āri, dep. (adversus) *to oppose.*
Adversus, a, um, adj. (ad, verto) *adverse ;* adversae res, *adversity.*
Adverto, ti, sum, tĕre, act. (ad, verto) *to turn to ;* advertĕre animum, *to attend.*
Advŏcātus, i, m. (advoco—voco) *an advocate.*
Aeger, ra, rum, adj. *weak, infirm ;* aegra pietas, *weak affection.*
Aegidius, ii, m. *Aegidius, a man's name.*
Aegrè, adv. (aeger) *with difficulty ;* ferre aegrè, *to be displeased.*
Aegrōto, āvi, ātum, āre, neut. (aegrotus—*aeger*) *to be sick.*
Aemŭlātio, ōnis, f. (aemulor) *emulation.*
Aequālis, is, e, adj. (aequus) *equal, contemporary.*
Aequè, adv. (aequus) *as much as, equally.*

Aequ*us*, a, um, adj. *equal*; aequum dicis, *you say what is proper*; aequo animo, *patiently*.
Aest*as*, ātis, f. (aestus) *summer*.
Aestĭm*o*, āvi, ātum, āre, act. *to value, to esteem*.
Aestuo, āvi, ātum, āre, neut. (aestus) *to be very hot*.
Aest*us*, ûs, m. *sultry heat*.
Aet*as*, ātis, f. (aevum) *age, life*.
Aetern*us*, a, um, adj. (aevum) *eternal*.
Affābĭl*is*, is, e, adj. (ad, faris) *affable, courteous*.
Affătim, adv. *enough*.
Affectio, ōnis. f. (afficio) *affection*.
Affect*us*, ûs, m. (afficio) *affection, desire*.
Affĕro. *See* Adfero.
Affĭc*io*, ēci, ectum, icĕre, act. (ad, facio) *to affect, to move*; beneficio me affeceris, *you will do me a kindness*.
Affīg*o*, xi, xum, gĕre, act. (ad, figo) *to fasten, to stick up*.
Affluenti*a*, ae, f. (ad, fluo) *abundance*.
Afrĭcān*us*, i, m. *Africanus, a man's name*.
Agè, adv. (ago) *come*.
Aggrĕd*ior*, essus, ĕdi, dep. (ad, gradior) *to enter upon, to commence*.
Agnīn*us*, a, um, adj. (agnus) *of a lamb*; agnina *sc.* caro, *lamb*.
Agnĭtio, onis, f. (agnosco) *an acknowledgment*.
Ag*nosco*, nōvi, nĭtum, noscĕre, act. (ad, nosco) *to acknowledge*.
Ago, ēgi, actum, agĕre, act. *to do*; agere annum, *to spend a year*; age tuum negotium, *attend to your own affairs*.
Ah, interj. *ah!*
Aha, interj. *aha!*
Ain' *for* aisne. *See* Aio.
Aio, def. *I say*; aisne, *say you so?*
Al*a*, ae, f. *a wing*.
Alăc*er*, *or* ris, ris, re, adj. *cheerful, brisk*.
Alacrĭt*as*, ātis, f. (alacer) *alacrity, activity*.
Alacri*ter*, adv. (alacer) *cheerfully, briskly*; comp. ius.
Albert*us*, i, m. *Albert, a man's name*.
Alb*us*, a, um, adj. *white*.
Alexand*er*, ri, m. *Alexander, a man's name*.
Aliàs, adv. (alius) *at another time*.
Alĭbi, adv. (alius) *in another place, elsewhere*.
Alicŭbi, adv. (alius, ubi) *somewhere, here and there, sometimes*.
Alicundè, adv. (aliquis, unde) *from any quarter, from some place or other*.
Aliēn*o*, āvi, ātum, āre, act. (alienus) *to alienate, to sell*.
Aliēn*us*, a, um, adj. (alius) *another man's*.

Alĭmentum, i, n. (alo) *nourishment, board, diet.*
Aliò, adv. (alius) *to another place.*
Aliquandiu, adv. (aliquis, diu) *sometime.*
Aliŏqui *and* Aliŏquin, adv. (alius, qui) *otherwise.*
Aliquando, adv. (aliquis, quando) *at some time or other, once, sometimes, at last.*
Aliquantŭlus, a, um, adj. dim. (aliquis, quantus) *somewhat, a very little.*
Aliquantùm, adv. (aliquid, quantum) *a little.*
Aliquantisper, adv. (aliquid) *a little while.*
Alĭquis, alĭqua, alĭquod, *vel* alĭquid, pron. (alius, quis) *any, some one, any thing.*
Alĭquò, adv. (alius, quis) *to some place.*
Alĭquot, adj. pl. indec. (alius, quot) *some, a few.*
Aliquoties, adv. (alius, quoties) *several times.*
Alĭter, adv. (alius) *otherwise.*
Aliundè, adv. (alius, unde) *from some other place,* or *some other person.*
Alius, a, ud, adj. pron. *another of many, other;* gen. ĭus, dat. i.
Allātus, a, um, part. *See* Adfero.
Allium, ii, n. *garlick.*
Alloquor, quutus et cūtus, qui, dep. (ad, loquor) *to speak to, to address.*
Alo, ui, ĭtum, *or* tum, ĕre, act. *to nourish.*
Alter, a, um, adj. *the one or the other, one of two, another;* gen. ĭus, dat. i.
Alternus, a, um, adj. (alter) *one after another, alternate.*
Altiùs, adv. comp. (altus) *too deeply.*
Altus, a, um, adj. *high, deep,* comp. ior, sup. issimus.
Alumnus, i, m. (alo) *a foster child, a pupil.*
Amābo, used as an interjection, (amo) *I pray.*
Amans, tis, adj. (amo) *fond;* comp. tior, sup. tissimus.
Amābĭlis, is, e, adj. (amo) *amiable.*
Amārăcus, i, m. (amo) *sweet marjoram.*
Amātor, ōris, m. (amo) *a lover.*
Ambŭlātio, ōnis, f. (ambulo) *a walk.*
Ambŭlātor, ōris, m. (ambulo) *a walker.*
Ambŭlo, āvi, ātum, āre, neut. *to walk.*
Amen, adv. *Amen, verily.*
Amīce, adv. (amicus) *like a friend, in a friendly manner.*
Amīcĭtia, ae, f. (amicus) *friendship.*
Amīcus, a, um, adj. (amo) *friendly, loving;* comp. ior, sup. issimus.
Amīcus, i, m. (amo) *a friend.*
Amissio, ōnis, f. (amitto) *a loss.*

Amissus, a, um, part. *See* Amitto.
Amitto, ĭsi, issum, ittĕre, act. (a, mitto) *to lose.*
Amo, āvi, ātum, āre, act. *to love.*
Amor, oris, m. (amo) *love.*
Amplector, xus, cti, dep. (am, plecto) *to embrace.*
Amplĭter, adv. (amplus) *largely, handsomely*; comp. amplius, *more.*
Amplus, a, um, adj. *ample, large.*
An, adv. *or* conj. *interrogative or indefinite particle used in asking a question or expressing a doubt; whether, or.*
Ancilla, ae, f. *a maid-servant.*
Anglĭcus, a, um, adj. *English.*
Anguis, is, m. *and* f. *a serpent, a snake.*
Angŭlus, i, m. *a corner.*
Angustia, ae, f. (angustus) *narrowness, straitness*; pl. *distress.*
Anĭma, ae, f. (animus) *the life, the soul.*
Anĭmŭlus, i, m. dim. (animus) *darling.*
Anĭmus, i, m. *the mind.*
Annon, adv. (an, non) *whether or not, is it not?* annon didicisti? *have you not learned?*
Annōna, ae, f. (annus) *the year's increase, corn.*
Annŏtātio, ōnis, f. (annoto) *a remark, a noting down.*
Annŏto, āvi, ātum, āre, act. (ad, noto—*nota*) *to note down, to remark.*
Annumĕro, āvi, ātum, āre, act. (ad, numero—*numerus*) *to account, to reckon.*
Annus, i, m. *a year.*
Ansercŭlus, i, m. dim. *a gosling.*
Ante, prep. *and* adv. *before.*
Antea, adv. (ante, is) *formerly.*
Antĕcēdo, essi, essum, edĕre, act. (ante, cedo) *to go before, to surpass, to excel.*
Antĕpōno, ŏsui, ŏsĭtum, onĕre, act. (ante, pono) *to prefer.*
Antĕquam, adv. (ante, quam) *before.*
Antĕrior, or, us, adj. comp. (ante) *anterior*; anterior pars, *the fore part.*
Apăge, interj. *away with, get you gone.*
Aper, ri, m. *a wild boar.*
Apĕrio, ui, tum, īre, act. (ad, pario) *to open, to show.*
Apertus, a, um, adj. (aperio) *open.*
Apiciānus, a, um, adj. *of* or *belonging to Apicius, a luxurious Roman.*
Apium, ii, n. *parsley.*
Apophthegma, ătis, n. *an apothegm, a short pithy saying.*
Apostŏlus, i, m. *an apostle.*

Apparātus, ûs, m. (apparo) *magnificence.*
Appāreo, ui, ĭtum, ēre, neut. (ad, pareo) *to appear*; res apparet, *the thing is evident.*
Appăro, āvi, ātum, āre, act. (ad, paro) *to provide.*
Appello, āvi, ātum, āre, act. (ad, pello) *to speak to.*
Appĕtentia, ae, f. (appeto—*peto*) *appetite.*
Appōno, osui, osĭtum, onĕre, act. (ad, pono) *to put or set on*, or *before.*
Apprŏbo, āvi, ātum, āre, act. (ad, probo) *to approve, to allow, to justify.*
Aprugna, ae, f. (aper) *brawn.*
Aptè, adv. (aptus) *fitly, to the purpose.*
Apto, āvi, ātum, āre, act. (aptus) *to fit, to adapt.*
Aptus, a, um, adj. *proper, suitable*; comp. ior, sup. issimus.
Apud, prep. *at, before.*
Aqua, ae, f. *water.*
Aquōsus, a, um, adj. (aqua) *watery.*
Arātor, ōris, m. (aro) *a ploughman.*
Arbĭter, ri, m. *a witness.*
Arbĭtrium, ii, n. (arbiter) *will, pleasure.*
Arbitrātus, ûs, m. (arbiter) *pleasure.*
Arbor, *or* **Arbos**, ŏris, f. *a tree.*
Arbosius, a, um, adj. *arbosian.*
Arca, ae, f. *a chest.*
Arcānum, i, n. (arcanus) *a secret.*
Arcesso, īvi, ītum, ĕre, act. *to send for, to furnish.*
Arctè, adv. (arctus) *closely*; comp. ius, sup. issimè.
Ardeo, si, sum, dēre, neut. *to burn*; ardeo desiderio, *I burn with the desire; I am quite impatient.*
Area, ae, f. *any void place, a garden.*
Argūmentum, i, n. (arguo) *an argument, a subject, a proof.*
Arguo, ui, ūtum, uĕre, act. *to accuse.*
Arĭdus, a, um, adj. (areo) *dry.*
Arma, ōrum, n. (armus) *arms.*
Armus, i, m. *a shoulder.*
Arnoldus, i, m. *Arnold, a man's name.*
Aro, āvi, ātum, āre, act. *to plough.*
Aromatītes, ae, m. *hippocras, a wine brewed with spices.*
Arrīdeo, si, sum, dēre, act. (ad, rideo) *to smile on*; istud arridet mihi, *that pleases me.*
Ars, tis, f. *art.*
Artĭfex, icis, c. (ars, facio) *a tradesman.*
Artĭfĭcium, ii, n. (artifex) *art.*
Artocreas, ătis, n. *a meat pie.*
Arvīna, ae, f. *fat.*
Asĭnus, i, m. *an ass.*

Asiānus, a, um, adj. (Asia) *a tedious harangüer.*
As, assis, m. *a pound of twelve ounces, any thing divided into twelve parts, a penny.*
Ascendo, di, sum, dĕre, act. (ad, scando) *to ascend.*
Ascrībo, psi, ptum, bĕre, act. (ad, scribo) *to ascribe.*
Asōtus, a, um, adj. *extravagant.*
Aspectus, ûs, m. (aspicio) *the sight* or *appearance.*
Aspergo, si, sum, gĕre, act. (ad, spargo) *to besprinkle.*
Aspĭcio, ĕxi, ectum, icĕre, act. (ad, specio) *to see, to look at.*
Asporto, āvi, ātum, āre, act. (abs, porto) *to carry away.*
Assentior, sus, tīri, dep. (ad, sentio) *to assent, to agree to.*
Assĕquor, cūtus, et quūtus, qui, dep. (ad, sequor) *to keep pace with, to reach, to comprehend.*
Assĭdeo, sēdi, sessum, sidēre, neut. (ad, sedeo) *to sit by, to attend.*
Assĭduè, adv. (assiduus) *daily, constantly.*
Assĭduus, a, um, adj. (ad, sedeo) *continual, earnest.*
Assigno, āvi, ātum, āre, act. (ad, signum) *to assign, to appoint, to allot.*
Assuēfăcio, ēci, actum, acĕre, act. (adsuesco, facio) *to accustom.*
Assuesco, ēvi, ētum, escĕre, neut. (ad, suesco) *to accustom one's self, to become accustomed.*
Assūmo, psi, ptum, ĕre, act. (ad, sumo) *to take upon, to assume.*
Assus, a, um, adj. *roasted.*
Astringo, nxi, ctum, ngĕre, act. (ad, stringo) *to tie, to bind.*
Astūtia, ae, f. (astutus) *craftiness.*
Astūtus, a, um, adj. (astu) *crafty.*
At, conj. *but.*
Atque, conj. (at) *and.*
Atqui, conj. (at, qui) *but.*
Atrāmentārium, ii, n. (atramentum) *an inkholder, inkstand.*
Atrāmentum, i, n. (ater) *ink.*
Attendo, di, tum, dĕre, act. (ad, tendo) *to attend.*
Attentè, adv. (attentus) *attentively*; sup. issimè.
Attentus, a, um, adj. (attendo) *attentive.*
Attĭneo, ui, —, ēre, act. (ad, teneo) *to belong to.*
Attingo, ĭgi, actum, ingĕre, act. (ad, tango) *to touch.*
Attollo, —, —, ĕre, act. (ad, tollo) *to raise.*
Attrĭbuo, ui, ūtum, uĕre, act. (ad, tribuo) *to give unto.*
Attulit, 3d p. sing. perf. ind. *See* Affero.
Auctor, ōris, m. (augeo) *an author.*
Auctōrĭtas, ātis, f. (auctor) *authority.*
Audax, ācis, adj. (audeo) *bold*; comp. acior.
Audeo, sus, dēre, n. p. *to dare.*

Audio, īvi, ītum, īre, act. *to hear, to listen, to be spoken of;* audire male, *to be ill spoken of, to have a bad character;* audire bene, *to be well spoken of, to have a good character.*
Audītio, ōnis, f. (audio) *a hearing.*
Auditōrium, ii, n. (audio) *a school, auditory.*
Audītus, ûs, m. (audio) *hearing.*
Aveo, —, —, ēre, act. *to desire.*
Averto, ti, sum, těre, act. (ab, verto) *to avert;* avertat Deus, *God forbid.*
Aufěro, abstŭli, ablātum, auferre, act. irr. (ab, fero) *to take away.*
Aufŭgio, ūgi, ugĭtum, ugěre, act. (ab, fugio) *to run away.*
Augeo, xi, ctum, gēre, act. *to increase.*
Augustīnus, i, m. *Augustin, a man's name.*
Avicŭla, ae, f. dim. (avis) *a little bird.*
Avidè, adv. (avidus—*aveo*) *eagerly, greedily.*
Avis, is, f. *a bird.*
Aula, ae, f. *a hall.*
Aulĭcus, a, um, adj. (aula) *of the court, court-like.*
Avŏco, āvi, ātum, āre, act. (a, voco) *to withdraw.*
Aurātus, a, um, adj. (aurum) *gilt* or *gilded.*
Aurelius, ii, m. *Aurelius, a man's name.*
Auris, is, f. *the ear.*
Ausculto, āvi, ātum, āre, act. *to listen.*
Auspicāto, adv. (auspicium—*avis*) *luckily, auspiciously.*
Ausus, a, um, part. *See* Audeo.
Aut, conj. *or, else, either.*
Autem, conj. *but.*
Autumnālis, is, e, adj. (autumnus) *belonging to autumn.*
Auxĭlium, ii, n. (augeo) *aid.*

B

Baptista, ae, m. *Baptista, a man's name.*
Barbăries, ēi, f. (barbarus) *barbarity, rusticity.*
Barbātus, i, m. *Barbatus, a man's name.*
Bartholŏmaeus, i, m. *Bartholomew, a man's name.*
Beātus, i, m. *Beatus, a man's name.*
Bellāria, orum, pl. n. (bellus) *sweetmeats, the dessert.*
Belle, adv. *well.*
Bellum, i, n. *war.*
Bene, adv. (bonus) *well;* comp. melius, sup. optime.
Benĕdictus, i, m. *Benedict, a man's name.*
Benefĭcentia, ae, f. (benefacio) *kindness.*
Benefĭcium, ii, n. (benefacio) *a favour, a benefit.*

Benefĭcus, a, um, adj. (bene, facio) *beneficent, liberal; comp.* entior, sup. entissimus.
Benevŏlentia, ae, f. (benevolus) *benevolence.*
Benevŏlus, a um, adj. (bene, volo) *benevolent.*
Benignè, adv. (benignus) *kindly, bountifully.*
Benignĭtas, ātis, f. (benignus) *kindness, goodness.*
Benignus, a, um, adj. (bonus) *bountiful, kind;* comp. ior, sup. issimus.
Benignus, i, m. *Benignus, a man's name.*
Berna, ae, f. *Berne, the capital of Switzerland.*
Bernardus, i, m. *Bernard, a man's name.*
Bestia, ae, f. *a beast.*
Beta, ae, f. *beet.*
Biblia, ōrum, pl. n. (biblion) *the Bible.*
Bibliŏpōla, ae, m. *a bookseller, a stationer.*
Bibliothēca, ae, f. *a library.*
Bibo, i, ĭtum, ĕre, act. *to drink.*
Biduum, i, n. (bis, dies) *two days.*
Bini, ae, a, adj. pl. (bis, unus) *two, two by two.*
Bis, adv. *twice.*
Blandè, adv. (blandus) *courteously, kindly.*
Blasius, ii, m. *Blasius, a man's name.*
Bolus, i, m. *a mouthful, a morsel.*
Bonifacius, ii, m. *Boniface, a man's name.*
Bonĭtas, ātis, f. (bonus) *goodness;* pro rei bonitate, *considering the quality of the article.*
Bononia, ae, f. *Bologna, a town of Italy.*
Bonus, a, um, adj. *good.*
Brassĭca, ae, f. *a cauliflower, cabbage.*
Brevi, adv. *sc.* tempore, *in a short time.*
Brevis, is, e, adj. *short;* comp. ior, sup. issĭmus.
Brevĭter, adv. (brevis) *shortly;* comp. ius, sup. issime.
Bubŭla, ae, f. (bubulus—*bos*) *beef.*
Bucca, ae, f. *the cheek.*
Burgundia, ae, f. *Burgundy, a province of France.*

C.

Cadus, i, m. *a cask.*
Caecus, a, um, adj. *blind.*
Caedo, cecĭdi, caesum, caedĕre, act. *to beat.*
Caetĕra, um, adj. *the rest, other;* caeter *and* caetera, *seldom used.*
Caetĕrum, adv. (caetera) *but.*
Calăthus, i, m. *a basket.*

Calceo, āvi, ātum, āre, act. (calceus) *to put on shoes.*
Calceus, i, m. (calx) *a shoe.*
Calĕfăcio, ēci, actum, acĕre, act. (caleo, facio) *to warm*; pass. *calefio*, factus, fieri.
Calendae, ārum, f. (calo) *the calends, or first day of every month*; Calendae Graecae, *never.*
Calleo, ui, —, ēre, neut. (callum) *to know well by experience, to understand.*
Callum, i, n. *hard flesh, brawn.*
Calvīnus, i, m. *Calvin, a man's name.*
Calx, cis, m. *or* f. *the heel.*
Campanus, i, m. *Campanus, a man's name.*
Cancer, ri, m. *a crab-fish.*
Candĭdus, a, um, adj. (candeo) *sincere.*
Canis, is, c. *a dog.*
Cantĭlena, ae, f. (cano) *a song.*
Cantio, ōnis, f. (cano) *a singing.*
Canto, āvi, ātum, āre, freq. (cano) *to sing often.*
Capellus, i, m. *Capellus, a man's name.*
Capillus, i, m. (capitis, pilus) *the hair of the head.*
Capio, cepi, captum, capĕre, act. *to take.*
Capĭtātus, a, um, adj. (caput) *having a head.*
Cappăris, is, f. *capers.*
Captīvus, i, m. (capio) *a captive, a prisoner.*
Capto, āvi, ātum, āre, freq. (capio) *to take, to seek for*; with the infinitive, *to desire, to long*; captat audire, *he longs to hear.*
Captus, ūs, m. (capio) *capacity.*
Caput, ĭtis, n. *the head, a chapter, the capital of a country*; festivum caput, *witty fellow.*
Carcer, ĕris, m. *a prison.*
Careo, ui, ĭtum, ēre, neut. *to want, to be free from.*
Cariōta, ae, f. *the fruit of the palm-tree.*
Carĭtas, ātis, f. (carus) *dearth, charity, love, affection.*
Carmen, ĭnis, n. (cano) *verse, poem.*
Caro, nis, f. *flesh.*
Carus, a, um, adj. *dear, high-priced*; comp. ior, sup. issimus.
Caseus, i, m. *cheese.*
Castănea, ae, f. *a chestnut.*
Catălŏgus, i, m. *a catalogue.*
Catechismus, i, m. *a catechism.*
Cato, ōnis, m. *Cato, a man's name.*
Cauda, ae, f. *a tail, the rump.*
Caulis, is, m. *the barrel of a quill.*
Caupōna, ae, f. (caupo) *a tavern, an eating-house.*

Caupōnŭla, ae, f. dim. (caupona) *a tippling-house.*
Causa, ae, f. *a cause, a reason ;* causâ abl. *for the sake of ;* animi causâ, *for the sake of amusement.*
Causor, ātus, āri, dep. (causa) *to plead in the way of excuse, to allege as a reason.*
Caveo, cāvi, cautum, cavēre, act. *to beware, to take care of.*
Cedo, def. *give me.*
Celĕber, or ris, ris, re, adj. *renowned, famous ;* comp. rior, sup. errimus.
Celerĭtas, atis, f. (celer) *swiftness.*
Celerĭter, adv. (celer) *quickly, speedily.*
Cella, ae, f. *a cellar.*
Celo, āvi, ātum, āre, act. *to hide, to conceal.*
Censeo, ui, um, ēre, act. *to think.*
Censūra, ae, f. *censure, criticism.*
Centūria, ae, f. (centum) *a century, or hundred.*
Cepa, ae, f. *an onion.*
Cerăsum, i, n. *a cherry.*
Cerno, crēvi, crētum, cernĕre, act. *to perceive, to see, to decree.*
Certāmen, ĭnis, n. (certo) *a contest.*
Certè and certo, adv. (certus) *certainly, correctly ;* comp. ius, sup. issime.
Certo, āvi, ātum, āre, freq. (cerno) *to strive, to contend.*
Certus, a, um, adj. (cerno) *certain ;* comp. ior, sup. issimus; certus amicus, *a true friend ;* certum est *sc.* mihi, *I am resolved,* facere aliquem certiorem, *to inform any one.*
Cervīnus, a, um, adj. (cervus) *of a stag;* cervina, *sc.* caro, *stag's flesh.*
Cervus, i, m. *a stag.*
Cessātor, ōris, m. (cesso) *a loiterer.*
Cesso, āvi, ātum, āre, freq. (cedo) *to cease,* or *leave off, to play the truant.*
Charta, ae, f. *paper.*
Chartāceus, a, um, adj. (charta) *made of paper.*
Chartŭla, ae, f. dim. (charta) *an advertisement, a piece of paper.*
Chimaera, ae, f. *a poetical monster, a chimera.*
Christiānus, i, m. (Christus) *a Christian.*
Christiānus, a, um, adj. (Christus) *Christian.*
Christus, i, m. *Christ.*
Cibāria, orum, pl. n. (cibus) *victuals, provisions.*
Cibātus, a, um, adj. (cibus) *well fed.*
Cibus, i, m. *meat, food.*
Cicĕro, ōnis, m. *Cicero, a Roman orator.*
Cichorium, ii, n. *succory,* or *wild endive.*

Cingŭlum, i, n. (cingo) *a girdle*, or *belt*.
Circiter, adv. (circa) *about*.
Circumfŏrāneus, a, um, adj. (circum, forum) *going about the market-places of different towns to sell or buy any thing, a pedlar ;* circumforaneus bibliopola, *a travelling bookseller*.
Circumspĭcio, exi, ectum, icĕre, act. (circum, specio) *to consider*.
Citò, adv. (cieo) *soon, speedily, quickly ;* comp. ius.
Citra, prep. *without*.
Citreus, a, um, adj. (citrus) *of the citron-tree*.
Citrò, adv. *hither*.
Civilĭtas, ātis, f. (civis) *civility, courtesy*.
Cīvĭtas, ātis, f. (civis) *a city, a state*.
Clamĭto, āvi, ātum, āre, freq. (clamo) *to cry aloud, to cry often*.
Clamo, āvi, ātum, āre, act. *to cry, to call*.
Clamor, ōris, m. (clamo) *clamour, noise*.
Clarus, a, um, adj. *clear ;* clara vox, *a loud voice*.
Classis, is, f. *a class*.
Claudius, ii, m. *Claudius, a man's name*.
Clemens, tis, m. *Clemens, a man's name*.
Clementia, ae, f. (clemens) *mercy*.
Clībănus, i, m. *a stove*.
Clyster, ēris, m. *a clyster*.
Coactus, a, um, part. *See* Cogo.
Coctus, a, um, adj. (coquo) *boiled*.
Codex, ĭcis, m. (caudex) *a copy of a book*.
Coegit, 3d p. sing. perf. ind. *See* Cogo.
Coelestis, is, e, adj. (coelum) *heavenly*.
Coelum, i, n. Coeli, orum, pl. m. *heaven, the sky*.
Coena, ae, f. *supper*.
Coeno, āvi, ātum, āre, neut. (coena) *to sup*.
Coepi, isse, def. *to begin*.
Coërceo, ui, ĭtum, ēre, act. (con, arceo) *to curb, to restrain*.
Coetus, ûs, m. *an assembly, a meeting*.
Cogĭtātio, ōnis, f. (cogito) *a thought*.
Cogĭto, āvi, ātum, āre, act. *to think*.
Cognĭtio, ōnis, f. (cognosco) *knowledge*.
Cognosco, ōvi, ĭtum, oscĕre, act. (con, nosco) *to know*.
Cogo, ēgi, actum, gĕre, act. (con, ago) *to force, to compel*.
Cohortor, ātus, āri, dep. (con, hortor) *to exhort*.
Colăphus, i, m. *a blow*.
Collĭgo, ēgi, ectum, igĕre, act. (con, lego) *to gather, to infer* recte colligis, *your inference is just*.
Colloquium, ii, n. (colloquor) *conversation, colloquy*.

Collŏ*quor*, cūtus, v. quūtus, qui, dep. (con, lòquor) *to talk together, to converse.*
Collū*do*, si, sum, dĕre, neut. (con, ludo) *to play together.*
Coll*uo*, ui, ūtum, uĕre, act. (con, luo) *to rinse, to wash.*
Collū*sor*, ōris, m. (colludo) *a play-fellow.*
Colo, colui, cultum, colĕre, act. *to worship, to practise; colere Deum, to worship God; colere caritatem, to practise charity.*
Col*or*, ōris, m. *colour.*
Colossiens*es*, ium, m. *Colossians, a people of Asia Minor.*
Columbīn*us*, a, um, adj. (columba) *of or belonging to a pigeon.*
Com*is*, is, e, adj. *good-humoured.*
Comĭter, adv. (comis) *kindly.*
Comĭt*or*, ātus, āri, dep. (comes) *to accompany.*
Commĕmŏrāti*o*, ōnis, f. (commemoro) *a commemoration.*
Commĕmŏr*o*, āvi, ātum, āre, act. (con, memoro—*memini*) *to call to mind, to mention.*
Commendāti*o*, ōnis, f. (commendo) *recommendation.*
Commend*o*, āvi, ātum, āre, act. (con, mando) *to recommend, to commend.*
Commentariŏl*um*, i, n. dim. (commentarium) *a little note-book.*
Commentar*ium*, ii, n. (con, memini) *a note-book.*
Comment*or*, ātus, āri, dep. (memini) *to meditate, to consider attentively.*
Comme*o*, āvi, ātum, āre, neut. (con, meo) *to go and come.*
Com*mĭniscor*, mentus, mĭnisci, dep. (con, memini) *to devise.*
Comment*us*, a, um, part. *See* Comminiscor.
Commĭn*or*, ātus, āri, dep. (con, minae) *to threaten.*
Comm*isceo*, iscui, istum, v. ixtum, iscēre, act. (con, misceo) *to mix or mingle together.*
Commiss*um*, i, n. (committo) *a thing trusted to one, a secret.*
Commisti*o*, ōnis, f. (con, misceo) *a mingling together.*
Comm*itto*, īsi, issum, ittĕre, act. (con, mitto) *to intrust, to commit, to cause.*
Commodātōri*us*, i, m. (commodo) *a borrower.*
Commŏdāt*us*, a, um, part. (commodo) *lent.*
Commodāt*um*, i, n. (commodo) *a loan.*
Commŏdè, adv. (commodus) *fitly, well, to the purpose;* nunquam dices tam commodè, *you will never speak so persuasively;* comp. ius, sup. issimè.
Commŏd*o*, āvi, ātum, āre, act. (commodus) *to lend.*
Commŏd*um*, i, n. (con, modus) *advantage.*
Commŏd*us*, a, um, adj. (con, modus) *convenient;* sup. issĭmus.
Commŏn*eo*, ui, ĭtum, ēre, act. (con, moneo) *to advise.*

Commŏror, ātus, āri, dep. (con, moror—*mora*) *to dwell.*
Commūnĭco, āvi, ātum, āre, act. (communis) *to impart.*
Compact*us*, a, um, part. *See* Compingo.
Compăr*o*, āvi, ātum, āre, act. (con, paro) *to provide, to purchase, to compare;* sic est natura comparatum, *it is so ordained by nature, such is our nature.*
Compens*o*, āvi, ātum, āre, act. (con, pendo) *to weigh one thing against another, to recompense;* compensare malum bono, *to return good for evil.*
Comp*ingo*, ēgi, actum, ingĕre. act. (con, pango) *to fasten or put together, to bind.*
Compl*ector*, exus, ecti, dep. (con, plecto) *to embrace.*
Complūr*es*, es, a, *or* ia, adj. (con, plus) *many, a great many.*
Compō*no*, osui, osĭtum, ōnĕre, act. (con, pono) *to compound.*
Compōtātio, ōnis, f. (con, poto) *a drinking match.*
Compr*ĭmo*, essi, essum, imĕre, act. (con, premo) *to press together, to squeeze.*
Conāt*us*, ûs m. (conor) *endeavour.*
Concē*do*, essi, essum, edĕre, neut. (con, cedo) *to grant leave, to permit.*
Concertātio, ōnis, f. (con, certo) *contention.*
Concĭlio, āvi, ātum, āre, act. (con, calo) *to conciliate, to gain favour.*
Concinno, āvi, ātum, āre, act. (concinnus) *to prepare.*
Conci*o*, ōnis, f. (con, cieo) *an assembly, a harangue;* concio sacra, *a sermon.*
Concionāt*or*, ōris, m. (concionor) *a preacher.*
Conc*ĭpio*, ēpi, eptum, ipĕre, act. (con, capio) *to conceive.*
Conclū*do*, si, sum, dĕre, act. (con, claudo) *to conclude.*
Conclūsio, ōnis, f. (concludo) *a conclusion.*
Concordi*a*, ae, f. (con, cor) *concord, harmony.*
Condemno, āvi, ātum, āre, act. (con, damno) *to condemn.*
Condīment*um*, i, n. (condio) *sauce.*
Cond*io*, īvi, ītum, īre, act. *to season.*
Condiscipŭl*us*, i, m. (con, discipulus—*disco*) *a schoolfellow.*
Condītīv*us*, a, um, adj. (condio) *preserved.*
Condĭt*or*, ōris, m. (condo) *a founder.*
Condōno, āvi, ātum, āre, act. (con, dono—*donum*) *to forgive, to pardon.*
Confabŭlātio, ōnis, f. (con, fabulor) *discoursing together, conversation.*
Confabŭl*or*, ātus, āri, dep. (con, fabulor—*fabula*) *to talk together.*
Con*fĕro*, tŭli, lātum, ferre, act. (con, fero) *to betake, to avail, to converse, to contribute, to compare, to confer together;* quid ista conferant, *of what advantage will these things be?*

Confessus, a, um, part. (confiteor) *having confessed; esse in confesso, to be admitted.*
Confĭcio, ēci, ectum, icĕre, act. (con, facio) *to make, to perform.*
Confirmo, āvi, ātum, āre, act. (con, firmus) *to confirm, to strengthen.*
Confĭteor, essus, itēri, dep. (con, fateor) *to confess, to acknowledge.*
Confundo, ūdi, ūsum, undĕre, act. (con, fundo) *to mix or mingle.*
Congressus, ûs. m. (con, gredior) *a meeting, society.*
Conjĭcio, ēci, ectum, icĕre, act. (con, jacio) *to conjecture, or guess.*
Conjunctissĭmè, adv. (conjunctus) *very familiarly.*
Conjunctus, a, um, part. *See* Conjungo.
Conjungo, xi, ctum, gĕre, act. (con, jungo) *to join together, to fold; conjunctis manibus, with folded hands.*
Conor, ātus, āri, dep. *to endeavour, to attempt.*
Conradus, i, m. *Conrad, a man's name.*
Conscientia, ae, f. (con, scio) *conscience.*
Conscrībo, psi, ptum, bĕre, act. (con, scribo) *to write.*
Consenesco, ui, —, escere, incep. (con, senex) *to grow old.*
Consensio, ōnis, f. (consentio) *agreement.*
Consentāneus, a, um, adj. (con, sentio) *agreeable to, consistent with.*
Consequor, cutus, v. quutus, qui, dep. (con, sequor) *to obtain.*
Consĕro, ēvi, ĭtum, erĕre, act. (con, sero) *to plant.*
Conservo, āvi, ātum, āre, act. (con, servo) *to preserve.*
Consīdĕro, āvi, ātum, āre, act. (con, sidus) *to consider.*
Consĭlium, ii, n. (consulo) *a counsel, advice, a design.*
Consĭtus, a, um, part. *See* Consero.
Conspectus, ûs, m. (conspicio) *a sight.*
Constans, tis, adj. (consto) *steady.*
Constanter, adv. (constans) *constantly.*
Constat, ĭtit, āre, imper. *it is evident.*
Consto, ĭti, ĭtum, *vel* ātum, āre, neut. (con, sto) *to cost.*
Consuētūdo, ĭnis, f. (consuesco—*sueo*) *intimacy, custom.*
Consŭlo, ui, tum, ĕre, act. *to provide for, to consult; consulo boni, I take in good part.*
Consūmo, psi, ptum, ĕre, act. (con, sumo) *to consume; otium quod consumitur, leisure which is spent.*
Contāgio, ōnis, f. (con, tango) *a contagion, an infection.*
Contemno, psi, ptum, nĕre, act. (con, temno) *to despise.*
Contemplor, ātus, āri, dep. (con, templum) *to contemplate.*
Contemptus, ûs, m. (contemno) *contempt.*
Contendo, di, tum, dĕre, act. (con, tendo) *to contend.*

Contentio, ōnis, f. (contendo) *contention, debate.*
Contextus, ûs, m. (con, texo) *context.*
Contĭnens, tis, adj. (contineo) *moderate.*
Contĭneo, inui, entum, inēre, act. (con, teneo) *to contain, to keep, to comprehend.*
Contingo, igi, actum, ingĕre, act. (con, tango) *to happen, to fall to the lot of.*
Contĭnuò, adv. (continuus) *immediately, forthwith.*
Contĭnuus, a, um, adj. (con, teneo) *continual, constant.*
Contra, prep. *against*; adv. *on the other hand, on the contrary.*
Contradīco, xi, ctum, cĕre, act. (contra, dico) *to contradict, to gainsay.*
Contrăho, xi, ctum, hĕre, act. (con, traho) *to draw together* contrahere frigus, *to take cold.*
Contrārius, a, um, adj. (contra) *opposite to, over against.*
Contrŏversia, ae, f. (contra, verto) *controversy.*
Contŭmax, ăcis, adj. (con, tumeo) *insolent, stubborn.*
Convalesco, ui, —, escĕre, incep. (con, valeo) *to recover health.*
Conveniens, tis, adj. (convenio) *agreeable.*
Convĕnio, ēni, entum, enīre, neut. (con, venio) *to come together, to assemble, to converse with, to meet;* pass. imper convenitur.
Convictus, ûs, m. (con, vivo) *living together, intimacy.*
Convīva, ae, m. *and* f. (convivo) *a guest.*
Convīvātor, ōris, m. (convivo) *an entertainer.*
Convīvium, ii, n. (convivo) *a banquet.*
Convīvor, ātus, āri, dep. (convivo) *to entertain.*
Convīvo, xi, ctum, vĕre, neut. (con, vivo) *to live together.*
Copia, ae, f. *abundance.*
Copiōsè, adv. (copiosus—*copia*) *plentifully.*
Coquo, xi, ctum, quĕre, act. *to boil.*
Coquus, i, m. *a cook.*
Cor, dis, n. *the heart.*
Coram, prep. *before, in presence of.*
Corbis, is, m. *or* f. *a twig-basket.*
Corderius, ii, m. *Cordery, a man's name.*
Cornelius, ii, m. *Cornelius, a man's name.*
Cornu, n. sing. in. *a horn;* pl. Cornua, uum.
Corpus, ŏris, n. *the body.*
Corpuscŭlum, i, n. dim. (corpus) *a small body.*
Correctio, ōnis, f. (corrigo) *a correction.*
Corrĭgo, exi, ectum, igĕre, act. (con, rego) *to set right, to correct, to reform.*
Corrumpo, pi, ptum, mpĕre, act. (con, rumpo) *to spoil, to corrupt.*

Corruptus, a, um, adj. (corrumpo) *spoiled, corrupted*; comp. ior, sup. issimus.
Crabro, ōnis, m. *a hornet.*
Crapŭla, ae, f. *a surfeit.*
Cras, adv. *to-morrow.*
Crassus, a, um, adj. *thick, coarse*; cibus crassus, *coarse meat.*
Crastĭnus, a, um, adj. (cras) *of to-morrow*; crastinus dies, *to-morrow.*
Credo, dĭdi, dĭtum, dĕre, act. *to believe, to trust.*
Credŭlus, a, um, adj. (credo) *easy of belief, credulous.*
Creo, āvi, ātum, āre, act. *to create*
Crepĭda, ae, f. *a slipper.*
Crepĭto, āvi, ātum, āre, freq. (crepo) *to make a noise*; dentes frigore crepitant, *my teeth chatter with cold.*
Crĕpo, ui, ĭtum, āre, neut. *and* act. *to talk frequently of, to boast of.*
Crocus, i, m. *saffron.*
Crudēlis, is, e, adj. (crudus) *cruel, barbarous*; comp. ior, sup. issimus.
Crus, crūris, n. *the leg.*
Crustŭlum, i, n. dim. (crustum) *a small sweet cake.*
Crux, crucis, f. *a cross.*
Cubĭcŭlum, i, n. (cubo) *a bed-chamber.*
Cubo, ui, ĭtum, āre, neut. *to lie*; mittere cubitum, *to send to bed.*
Culīna, ae, f. *a kitchen.*
Culīnārius, a, um, adj. (culina) *relating to the kitchen, culinary.*
Culpa, ae, f. *a fault.*
Cultellus, i, m. dim. (culter) *a pen-knife.*
Cultor, ōris, m. (colo) *a worshipper.*
Cultus, ûs, m. (colo) *clothing, dress, worship.*
Cum, conj. *when.*
Cum, prep. *with.*
Cumīnum, i, n. *cumin.*
Cunctor, ātus, āri, dep. *to delay, to hesitate*; nihil cunctabitur, *he will not scruple.*
Cunīcŭlus, i, m. *a rabbit.*
Cupĭdè, adv. (cupidus) *eagerly.*
Cupēdia, ae, f. (cupio) *a desire of dainties.*
Cupēdiae, ārum, f. plur. (cupio) *nice dishes, delicate victuals, dainties.*
Cupĭdĭtas, ātis, f. (cupidus) *desire.*
Cupĭdus, a, um, adj. (cupio) *desirous, fond.*
Cupio, īvi, ītum, ĕre, act. *to desire, to wish.*

Cur, adv. *why.*
Cura, ae, f. *care.*
Curātio, ōnis, f. (cura) *a method of cure;* egregia curatio, *an astonishing cure.*
Curia, ae, f. *a senate-house.*
Curiōsĭtas, ātis, f. (curiosus) *curiosity, inquisitiveness.*
Curiōsus, a, um, adj. (cura) *curious, inquisitive.*
Curo, āvi, ātum, āre, act. (cura) *to take care of, to care, to execute, to cure, to attend to, to dress, to cause.*
Cursĭto, āvi, ātum, āre, freq. (curro) *to run up and down.*
Custōdio, īvi, ītum, īre, act. (custos) *to keep, to keep safe.*
Cypriānus, i, m. *Cyprian, a man's name.*

D.

Daemon, ŏnis, m. *a demon, an evil spirit.*
Dama, ae, m. *or* f. *a aoe or deer.*
Daniel, is, m. *Daniel, a man's name.*
Dathēnus, i, m. *Dathan, a man's name.*
David, ĭdis, m. *David, a man's name.*
De, prep. *of, concerning, from, out of.*
Deambŭlātio, onis, f. (deambulo) *the act of walking, a walk.*
Deambŭlo, āvi, ātum, āre, neut. (de, ambulo) *to walk up and down, to take a walk, to walk.*
Deaurātus, a, um, adj. (de, aurum) *gilt.*
Debeo, ui, ĭtum, ēre, act. (de, habeo) *to owe.*
Debĭtum, i, n. (debeo) *a debt.*
Decălŏgus, i, m. *the Decalogue, or ten commandments.*
Decem, pl. in. adj. *ten.*
Decenter, adv. (decet) *in a becoming manner;* eum decenter salutes, *salute him gracefully.*
Decet, uit, ēre, imper. *it becomes.*
Decies, adv. (decem) *ten times.*
Decĭmus, a, um, adj. (decem) *the tenth.*
Declāro, āvi, ātum, āre, act. (de, clarus) *to declare, to explain.*
Declīno, āvi, ātum, āre, act. *to turn aside;* declina a malo, *shun what is evil.*
Decŏlor, ōris, adj. (de, color) *colourless.*
Decŭrio, ōnis, m. (decem) *an officer over ten men, a monitor.*
Dedisti, 2d p. perf. ind. *See* Do.
Dedo, dedĭdi, dedĭtum, dedĕre, act. (de, do) *to give up, to devote.*
Dedūco, xi, ctum, cĕre, act. (de, duco) *to conduct, to accompany.*

Deductio, ōnis, f. (deduco) *conveyance, attendance.*
Deest, 3d p. pr. ind. *See* Desum.
Defendo, di, sum, dĕre, act. (de, fendo) *to ward off, to defend.*
Defero, tŭli, lātum, ferre, act. (de, fero) *to carry, to convey, to accuse.*
Deferveo, bui, —, vēre, neut. (de ferveo) *to grow cool;* ubi aestus deferbuerit, *when the heat shall be abated.*
Defessus, a, um, adj. (de, fessus) *tired, wearied, fatigued.*
Degusto, āvi, ātum, āre, act. (de, gusto—*gustus*) *to taste.*
Deinde, adv. (de, inde) *then, thereafter, after that, next.*
Delecto, āvi, ātum, āre, act. (de, lacio) *to delight.*
Delĭcātŭlus, a, um, adj. dim. (delicatus) *dainty.*
Delĭcātus, a, um, adj. *delicate, luxurious;* comp. ior, sup. issĭmus.
Delĭciae, ārum, f. *delight, a darling;* usque ad delicias, *even to fondness, even to tenderness.*
Delīrāmentum, i, n. (deliro) *a doating.*
Dementia, ae, f. (demens—*mens*) *madness.*
Demetrius, ii, m. *Demetrius, a man's name.*
Demīror, ātus, āri, dep. (de, miror) *to wonder at greatly.*
Demonstro, āvi, ātum, āre, act. (de, monstro) *to point out.*
Demum, adv. (emo) *at length, only;* ad eos demum, *to those only.*
Denāriŏlus, i, m. dim. (denarius) *a little denier.*
Denĕgo, āvi, ātum, āre, act. (de, nego) *to deny, to refuse.*
Denĭque, adv. *finally.*
Dens, tis, m. *a tooth.*
Densus, a, um, adj. *thick.*
Deoscŭlor, ātus, āri, dep. (de, osculor—*os*) *to kiss, to admire.*
Depōno, sui, sĭtum, nĕre, act. (de, pono) *to lay aside.*
Deprāvo, āvi, ātum, āre, act. (de, pravus) *to corrupt.*
Deprĕcātor, oris, m. (de, precor) *an intercessor.*
Deprehendo, di, sum, dēre, act. (de, prehendo) *to find, to catch, to discover.*
Depŭto, āvi, ātum, āre, act. (de, puto) *to destine, to esteem.*
Derelinquo, qui, ctum, nquĕre, act. (de, relinquo—*linquo*) *to leave, to abandon.*
Descendo, di, sum, dĕre, neut. (de, scando) *to come down, to descend.*
Descrībo, psi, ptum, bĕre, act. (de, scribo) *to write over, to transcribe.*
Desicco, āvi, ātum, āre, act. (de, sicco—*siccus*) *to dry up.*
Desīderium, ii, n. (desidero) *desire, longing for.*
Desīderius, ii, m. *Desiderius, a man's name.*
Desīdĕro, āvi, ātum, āre, act. (de, sidus) *to desire, to long for.*
Desīmus, 1st p. pl. pr. sub. *See* Desum.

Desĭno, īvi, *and* ii, ĭtum, inĕre, neut. *and* act. (de, sino) *to leave off, to cease.*
Desisto, stĭti, stĭtum, istĕre, neut. (de, sisto) *to leave off, to cease, to desist.*
Despērātio, ōnis, f. (despero) *despair.*
Despēro, āvi, ātum, āre, act. (de, spero—*spes*) *to despair.*
Despĭcio, exi, ectum, icĕre, act. (de, specio) *to look down on, to despise.*
Destĭno, āvi, ātum, āre, act. (de, teneo) *to appoint, to design, to destine.*
Destĭtuo, ui, ūtum, uĕre, act. (de, statuo) *to forsake;* ope divina destitutus, *left without the divine aid.*
Desum, fui, esse, neut. irr. (de, sum) *to be wanting, to be absent;* desunt mihi, *I have not.*
Detĕgo, xi, ctum, gĕre, act. (de, tego) *to lay open, to uncover.*
Detergo, si, sum, gĕre, act. (de, tergo) *to wipe, to wipe off, to scour.*
Detĭneo, inui, entum, inēre, act. (de, teneo) *to detain.*
Detorqueo, si, tum, quēre act. (de, torqueo) *to turn aside, to wrest from its original meaning;* ut e Cicerone detorqueamus aliquid, *that we may wrest an expression of Cicero's from its original meaning and accommodate it to our purpose.*
Detrăho, xi, ctum, hĕre, act. (de, traho) *to take away, to remove.*
Detrecto, āvi, ātum, āre, freq. (de, traho) *to refuse.*
Deus, i, m. *God.*
Devincio, xi, ctum, cīre, act. (de, vincio) *to oblige;* quam devincti estis? *how greatly are you indebted?*
Dexter, ĕra, ĕrum, *or* ra, rum, adj. *right.*
Dialectĭca, ae, f. *and* ice, es, f. *the art of reasoning.*
Dialectĭcus, i, m. *a logician.*
Dico, āvi, ātum, āre, act. *to dedicate, to devote.*
Dico, xi, ctum, cĕre, act. *to say, to tell, to call.*
Dictātum, i, n. (dico) *a dictate;* pl. dictāta, ōrum, n. *instructions.*
Dictionārium, ii, n. (dico) *a dictionary.*
Dicto, āvi, ātum, āre, freq. (dico) *to tell often, to say often, to dictate.*
Dictum, i, n. (dico) *a saying, a word.*
Didascălus, i, m. *a teacher.*
Didĭci, 1st p. perf. ind. *See* Disco.
Dies, ĕi, m. *and* f. *a day.*
Differentia, ae, f. (differo) *a difference.*
Diffĕro, distŭli, dilātum, differre, act. irr. (dis, fero) *to put off.*
Difficĭlis, is, e, adj. (di, facilis) *difficult, peevish.*

Digĭtus, i. m. *a finger.*
Dignè, adv. (dignus) *worthily.*
Dignĭtas, ātis, f. (dignus) *dignity.*
Dignus, a, um, adj. *worthy.*
Dignus, i, m. *Dignus, a man's name.*
Dilātio, ōnis, f. (differo) *delay.*
Dilĭgens, tis, adj. (di, lego) *diligent;* comp. ior.
Dilĭgenter, adv. (diligens) *diligently;* comp. ius, sup. issime.
Dilĭgentia, ae, f. (diligens) *diligence.*
Dilĭgo, exi, ectum, igĕre, act. (di, lego) *to love, to esteem highly.*
Diluo, ui, ūtum, uĕre, act. (di, luo) *to dilute, to make thinner.*
Dimidium, ii, n. (di, medius) *the half.*
Dimissio, ōnis, (dimitto) *dismission, breaking up.*
Dinŭmĕro, āvi, ātum, āre, act. (di, numero—*numerus*) *to count.*
Dionysius, ii, m. *Dionysius, a man's name.*
Dirĭgo, exi, ectum, igĕre, act. (di, rego) *to direct.*
Discēdo, essi, essum, edĕre, neut. (dis, cedo) *to depart, to go away.*
Discessus, ûs, m. (discedo) *departure.*
Disciplīna, ae. f. (disco) *discipline.*
Discĭpŭlus, i, m. (disco) *a scholar.*
Disco, didĭci, —, discĕre, act. *to learn.*
Discrīmen, ĭnis, n. (discerno) *a difference.*
Discurro, curri, *and* cucurri, cursum, currĕre, neut. (dis, curro) *to run about.*
Dispŭtātio, ōnis, f. (disputo) *a dispute.*
Dispŭtātor, oris, m. (disputo) *a disputant.*
Dispŭto, āvi ātum, āre, act. (dis, puto) *to dispute, to argue.*
Dissentio, si, sum, tīre, neut. (dis, sentio) *to dissent from, to differ with.*
Dissimŭlo, āvi, ātum, āre, act. (dis, simulo—*similis*) *to dissemble, to conceal.*
Dissŏlūtus, a, um, part. (dis, solvo) *dissolved;* adj. *dissolute, weak.*
Dissuādeo, si, sum, dēre, act. (dis, suadeo) *to dissuade, to advise against.*
Distĭchon, i, n. *two verses, a distich.*
Disto, ĭti, ĭtum, *and* ātum, āre, neut. (di, sto) *to be distant.*
Distillo, āvi, ātum, āre, neut. (stiria) *to drop.*
Distinctè, adv. (distinguo) *distinctly.*
Dito, āvi, ātum, āre, act. (dives) *to enrich.*
Diu, adv. (dies) *long;* comp. tius.
Diversĭtas, ātis, f. (diversus) *variety.*
Diversus, a, um, adj. (di, verto) *different.*

Divĭdo, ĭsi, ĭsum, idĕre, act. *to divide.*
Divīnus, a, um, adj. (divus—*deus*) *divine.*
Divus, i, m. *a god, a saint.*
Do, dedi, datum, dare, act. *to give ;* dare utendum, *to give to be used, to lend ;* dare poenas, *to suffer punishment ;* dari vitio, *to be considered a fault.*
Doceo, ui, tum, ēre, act. *to teach, to inform.*
Docĭlis, is, e, adj. (doceo) *teachable, docile.*
Docĭlĭtas, ātis, f. (docilis) *docility.*
Doctor, ōris, m. (doceo) *a teacher.*
Doctrīna, ae, f. (doceo) *learning, instruction.*
Doctus, a, um, adj. (doceo) *taught, learned, skilled.*
Doleo, ui, ĭtum, ēre, neut. *to be in pain ;* dolet, imp. *it vexes.*
Dolobella, ae, m. *Dolobella, a man's name.*
Dolor, ōris, m. (doleo) *shame, pain.*
Dolus, i, m. *guile.*
Domestĭcus, a, um, adj. (domus) *pertaining to home, domestic.*
Domĭnĭcus, a, um, adj. (dominus) *pertaining to a lord or master.*
Domĭnĭcus, i, m. *Dominicus, a man's name.*
Domĭnus, i, m. *a lord, a master, owner.*
Domus, ûs, f. *a house, home ;* domi, *at home.*
Donec, adv. *until.*
Dono, āvi, ātum, āre, act. (donum) *to give liberally, to present.*
Donum, i, n. *a gift, present.*
Dormio, īvi, ītum, īre, neut. *to sleep ;* dormire in utramvis aurem, *to sleep soundly, to be perfectly secure.*
Dos, dōtis, f. *a gift of nature.*
Dubĭto, āvi, ātum, āre, neut. (dubius) *to doubt, to waver.*
Dubium, ii, n. (dubius) *a doubt.*
Dubius, a, um, adj. *doubtful, uncertain.*
Ducenti, ae, a, adj. (duo, centum) *two hundred.*
Duco, xi, ctum, cĕre, act. *to lead, to take with.*
Ductor, ōris, m. (duco) *a guide, a leader.*
Dudum, adv. (diu, dum) *lately, long ago.*
Dum, adv. *until, while.*
Dumētum, i, n. (dumus) *a thicket.*
Dummŏdo, adv. (dum, modo) *provided that, so that.*
Duntaxat, adv. (dum, taxat) *only.*
Duo, ae, o, adj. pl. *two.*
Duodĕcim, adj. in. pl. (duo, decem) *twelve.*
Duŏdēni, ae, a, adj. pl. (duo, deni—*decem*) *twelve, twelve to each.*
Duplĭcĭter, adv. (duplex) *doubly, on two accounts.*
Durābĭlis, is, e, adj. (duro) *durable, lasting.*

Durus, a, um, adj. *hard, severe ;* comp. ior, sup. issimus.
Dux, dŭcis, c. *a leader.*

E.

E, prep. *out of.*
Ecce, interj. *lo, see, behold, here it is.*
Ecclēsia, ae, f. *the church.*
Ecquis, ecqua, ecquod, *vel* ecquid, adj. pron. (ecce, quis) *any.*
Edictum, i, n. (e, dico) *order, edict, proclamation.*
Edisco, ĭdĭci, —, iscĕre, act. (e, disco) *to learn by heart, to commit to memory.*
Edo, ĭdi, ĭtum, ĕre, act. (e, do) *to put forth ;* edere specimen, *to give a specimen.*
Edo, ēdi, ēsum, edĕre, *vel* esse, act. *to eat.*
Effĕro, extŭli, elātum, efferre, act. (ex, fero) *to speak or pronounce, to elate, to transport.*
Effĭcio, ēci, ectum, icĕre, act. (ex, facio) *to accomplish, to effect.*
Effundo, ūdi, ūsum, undĕre, act. (ex, fundo) *to pour out, to shed abroad.*
Egeo, ui, —, ēre, neut. *to need, to be in want, to require.*
Egisti, 2d p. perf. ind. *See* Ago.
Ego, mei, s. pron. *I,*—met *is sometimes joined ; as* egŏmet *I myself ;* nosmetipsos, *ourselves.*
Egrĕdior, essus, ĕdi, dep. (e, gradior) *to go out.*
Egrĕgius, a, um, adj. (e, grex) *excellent, famous.*
Eho, interj. *ho ! soho !*
Eja, interj. *O brave ! away !*
Ejusmŏdi, (is, modus) *of that sort.*
Elātus, a, um, part. *See* Effero.
Elātus, a, um, adj. (effero) *raised, lofty, loud.*
Eleemosўna, ae, f. *alms.*
Elĕganter, adv. (elegans) *elegantly.*
Elĕgans, tis, adj. (eligo) *elegant ;* comp. tior.
Elĕgantia, ae, f. (elegans) *elegance ;* facere elegantias, *to affect elegance.*
Elĭcio, ui, ĭtum, ĕre, act. (e, lacio) *to draw out.*
Elinguis, is, e, adj. (e, lingua) *speechless.*
Elĭgo, ēgi, ectum, igĕre, act. (e, lego) *to choose, to elect.*
Elixus, a, um, adj. *boiled.*
Elisaeus, i, m. *Elisaeus, a man's name.*
Elŏquens, tis, adj. (eloquor) *eloquent.*
Elŏquentia, ae, f. (eloquens) *eloquence.*
Eluo, ui, ūtum, uĕre, act. (e, luo) *to wash out.*

Embamma, ătis, n. *all kinds of sauce or seasoning.*
Emendo, āvi, ātum, āre, act. (e, menda) *to correct.*
Emĕrĭtus, i, m. *Emeritus, a man's name.*
Emĭneo, ui, —, ēre, act. *and* neut. *to stand above others, to be eminent, to excel.*
Emitto, si, ssum, ttĕre, act. (e, mitto) *to send forth;* emittere verbum, *to utter a word.*
Emo, emi, emptum, *or* emtum, emĕre, act. *to buy, to purchase.*
Emplastrum, i, n. *a plaster.*
Enim, conj. *for, truly.*
Enimvēro, conj. (enim, verus) *verily, indeed.*
Enītor, sus, *or* xus, ti, dep. (e, nitor) *to strive, to exert one's self.*
Ennius, ii, m. *Ennius, a man's name.*
Enumĕro, āvi, ātum, āre, act. (e, numerus) *to enumerate, to mention.*
Eo, īvi, ĭtum, īre, neut. irr. *to go;* pass. imp. itur.
Eò, adv. *thither.*
Ephĕsii, ōrum, m. plur. *Ephesians, the name of a people of Asia Minor.*
Epistŏla, ae, f. *an epistle, a letter.*
Epistŏlium, ii, n. dim, (epistola) *a short letter.*
Epŭlor, ātus, āri, dep. (epulae) *to feast, to banquet.*
Eques, ĭtis, c. (equus) *a rider.*
Equĭdem, adv. (ego, quidem) *indeed, truly.*
Equus, i, m. *a horse;* in equo, *on horseback.*
Erasmus, i, m. *Erasmus, a man's name.*
Erat, 3d p. im. ind. *See* Sum.
Erga, prep. *towards.*
Ergo, conj. *therefore, then, why.*
Ergô, adv. *for the sake of.*
Ernestus, i, m. *Ernestus, a man's name.*
Erŏgo, āvi, ātum, āre, act. (e, rogo) *to lay out, to expend.*
Errātum, i, n. (erro) *a mistake, an error.*
Erro, āvi, ātum, āre, act. *to wander, to mistake, to err;* tota erras via, *you are entirely mistaken.*
Erūbesco, ui, —, escĕre, incep. (e, rubeo) *to grow red, to blush, to redden with shame, to be ashamed.*
Erūca, ae, f. *the herb rocket.*
Erŭdio, īvi, ītum, īre, act. (e, rudis) *to teach, to instruct.*
Erŭdītio, ōnis, f. (erudio) *learning, knowledge.*
Erudītus, a, um, adj. (erudio) *taught, learned.*
Es, 2d ind. *and* imp. *See* Sum.
Esaias, ae, m. *Esaias, a man's name.*
Escŭlentus, a, um, adj. (esca) *esculent, that may be eaten.*
Esĭto, āvi, ātum, āre, freq. (edo) *to eat often.*

Essem, 1st p. sing. im. sub. *See* Sum.
Esto, 2d p. sing. imp. *See* Sum.
Esuri*es*, ēi, f. (esurio) *hunger*.
Esŭrio, īvi, ītum, īre, neut. desid. (edo) *to desire to eat, to be hungry*.
Et, conj. *and*, *both*; repeated in successive clauses of a sentence, it signifies *both*, then *and*.
Etĕnim, conj. (et, enim) *for*, *because*.
Ethnĭc*us*, a, um, adj. *heathen*, *pagan*.
Etiam, conj. (et) *also*, *even*; etiam atque etiam, *again and again*.
Etiamsi, conj. (etiam, si) *though*, *although*.
Eudox*us*, i, m. *Eudoxus*, *a man's name*.
Euge, interj. *well done*.
Eustati*us*, ii, m. *Eustatius*, *a man's name*.
Evā*do*, si, sum, dĕre, neut. *and* act. (e, vado) *to become*; res non evadet eo, *the matter will not come to that*.
Evangĕli*um*, ii, n. *the gospel*.
Evĕn*io*, ēni, entum, enīre, neut. (e, venio) *to come out*, *to come to pass*, *to happen*.
Event*us*, ûs, m. (evenio) *an event*, *issue*.
Evol*vo*, vi, ūtum, vĕre, act. (e, volvo) *to turn over*, *to roll out*, *to unfold*.
Ex, prep. *from*, *out of*.
Exact*us*, a, um, adj. (exigo) *finished*, *completed*.
Exact*or*, ōris, m. (exigo) *a demander*, *a task-master*.
Exăc*uo*, ui, ūtum, uĕre, act. (ex, acuo) *to whet*, *to sharpen*; exacuere pennam, *to make a pen*.
Excĭ*do*, di, —, dĕre, neut. (ex, cado) *to fall*, *to fall from*; excidit e theca, *it dropt from the case*.
Excĭtāt*or*, ōris, m. (excito) *one who wakens*.
Excĭt*o*, āvi, ātum, āre, act. (ex, cieo) *to rouse*, *to awake*, *to excite*.
Exclāmāti*o*, ōnis, f. (exclamo) *an exclamation*.
Exclām*o*, āvi, ātum, āre, neut. *and* act. (ex, clamo) *to call aloud*.
Exclū*do*, si, sum, dĕre, act. (ex, claudo) *to shut out*, *to exclude*.
Exclūs*us*, a, um, part. *See* Exclūdo.
Excūsāti*o*, ōnis, f. (excuso) *an excuse*.
Excūs*o*, āvi, ātum, āre, act. (ex, causa) *to excuse*.
Excŭt*io*, ssi, ssum, tĕre, act. (ex, quatio) *to shake out*; excutere vestimenta, *to examine the clothes*.
Exempl*ar*, āris, n. (exemplum) *a copy*.
Exempl*um*, i, n. *an example*, *a copy*.
Exempt*us*, a, um, part. *See* Eximo.

Exeo, īvi, *or* ii, ĭtum, īre, neut. irr. (ex, eo) *to go out.*
Exerceo, ui, ĭtum, ēre, act. (ex, arceo) *to exercise, to practise.*
Exercĭtātio, ōnis, f. (exerceo) *exercise, practise.*
Exhĭbeo, ui, ĭtum, ēre, act. (ex, habeo) *to present, to give;* exhibere molestiam, *to cause trouble.*
Exhĭlăro, āvi, ātum, āre, act. (ex, hilaris) *to gladden, to cheer, to exhilarate.*
Exhortātio, ōnis, f. (exhortor) *an exhortation.*
Exhortor, ātus, āri, dep. (ex, hortor) *to exhort, to encourage.*
Exĭgo, ēgi, actum, igĕre, act. (ex, ago) *to require, to exact.*
Exiguus, a, um, adj. *small, little.*
Exĭmo, ēmi, emtum, *or* emptum, imĕre, act. (ex, emo) *to take out, to exempt.*
Existĭmo, āvi, ātum, āre, act. (ex, aestimo) *to think.*
Exĭtus, ūs, m. *the end.*
Exordium, ii, n. (exorior) *a beginning, the commencement.*
Exōro, āvi, ātum, āre, act. (ex, oro—*os*) *to entreat earnestly, to get by entreaty, to obtain.*
Expecto, āvi, ātum, āre, act. (ex, specto—*specio*) *to look for, to expect, to wait for.*
Expĕdio, īvi, ītum, īre, act. (ex, pes) *to dispatch;* cito expediero, *I shall have done in a moment.*
Expĕdītus, a, um, adj. (expedio) *freed, disengaged, disencumbered;* comp. ior.
Expello, ŭli, ulsum, ellĕre, act. (ex, pello) *to drive out, to expel.*
Expergēfăcio, ēci, actum, acĕre, act. (expergiscor, facio) *to awaken out of sleep, to stir up.*
Expergiscor, rectus, gisci, dep. (rego) *to awaken.*
Expensum, i, n. (expendo) *money laid out, expense.*
Expĕrientia, ae, f. (experior) *experience.*
Expĕrīmentum, i, n. (experior) *an experiment.*
Expĕrior, tus, īri, dep. (ex, perior) *to ascertain by experience, to experience, to try.*
Expleo, ēvi, ētum, ēre, act. (ex, pleo) *to fill;* explere libidines, *to satisfy their passions.*
Expōno, ŏsui, ŏsĭtum, onĕre, act. (ex, pono) *to set forth.*
Exprĭmo, essi, essum, imĕre, act. (ex, primo) *to express.*
Extempŏrè, adv. (ex, tempus) *immediately.*
Exter, *and* extĕrus, a, um, adj. *external, exterior;* comp. exterior, sup. extremus.
Externus, a, um, adj. (extra) *outward, external*
Extinguo, xi, ctum, guĕre, act. (ex, stinguo) *to extinguish, to quench.*
Exto, ĭti, ĭtum, *or* ātum, āre, neut. (ex, sto) *to stand or be above, to exist.*
Extollo, —, ĕre, act. (ex, tollo) *to exalt.*

Extorqu*eo*, si, tum, quēre, act. (ex, torqueo) *to extort, to force from.*
Extra, prep. *without.*
Extraordĭnārius, a, um, adj. (extra, ordo) *extraordinary.*
Extrēm*us*, a, um, adj. sup. (exter) *extreme, last, final*; extrema mensa, *the end of the table.*
Ezeki*el*, ēlis, m. *Ezekiel, a man's name.*

F.

FABA, ae, f. *a bean.*
Fabiān*us*, i, m. *Fabian, a man's name.*
Fabŭl*a*, ae, f. (for, faris) *a fable, a tale, a play.*
Fabŭl*or*, ātus, āri, dep. (fabula) *to speak, to talk, to converse with.*
Facēt*us*, a, um, adj. *humorous, merry, pleasant.*
Faci*es*, ēi, f. *the face, appearance*; qualis est coeli facies? *how does the sky look?*
Facĭlè, adv. (facilis) *easily*; comp. ius, sup. lime.
Facĭl*is*, is, e. adj. *easy*; comp. ior, sup. limus.
Facĭlĭt*as*, ātis, f. (facilis) *easiness, readiness.*
Facio, fēci, factum, facĕre, act. *to do, to make, to cause*; facere rem, *to succeed, to make an estate.*
Fact*um*, i, n. (facio) *a deed, an action.*
Fact*us*, a, um, part. *See* Facio.
Facult*as*, ātis, f. (facio) *power, ability, opportunity*; facultas ludendi, *leave to play.*
Fag*us*, i, f. *a beech-tree.*
Fallo, fefelli, falsum, fallĕre, act. *to deceive*; falleris in nominibus, *you are mistaken in the names.*
Fals*um*, i, n. (fallo) *a falsehood, an untruth*; dixisti falsum, *you have spoken what is untrue.*
Fam*a*, ae, f. *fame, report, rumour.*
Famĭli*a*, ae, f. (famulus) *the slaves belonging to one master, servants.*
Familiār*is*, is, m. (familia—*famulus*) *a friend, an acquaintance.*
Famĭliārĭt*as*, ātis, f. (familiaris) *familiarity, intimacy.*
Famĭliārĭter, adv. (familiaris) *familiarly.*
Famŭl*us*, i, m. *a man-servant, an attendant.*
Fartĭl*is*, is, e, adj. *fattened, crammed in order to be made fat.*
Fateor, fassus, fatēri, dep. *to own, to confess.*
Faxim, *and* Faxo, def. *for* fecĕrim *and* fecĕro. *I will see to it*, or *I will do it*; faxit ille, *may he grant.*

Febris, is, f. (ferveo) *a fever.*
Fefellerint, 3d p. pl. perf. sub. *See* Fallo.
Felix, īcis, adj. *happy, fortunate.*
Felix, īcis, m. *Felix, a man's name.*
Femŏrālia, um, n. pl. (femur) *breeches, trowsers.*
Femur, ŏris, n. *the thigh.*
Fera, ae, f. (ferus) *a wild beast.*
Fercŭlum, i, n. (fero) *a number of dishes served up at once upon a table, a course.*
Ferdĭnandus, i, m. *Ferdinand, a man's name.*
Ferè, adv. *almost, commonly.*
Ferīnus, a, um, adj. (fera) *of or belonging to a wild beast.* Ferīna sc. caro, *venison.*
Ferior, ātus, āri, dep. *to keep holiday.*
Fero, tŭli, lātum, ferre, act. *to carry, to bear;* non ferres impune, *you shall not escape unpunished;* ferre aegre, *to take amiss.*
Fertĭlis, is, e. adj. *fertile, fruitful;* comp. ior, sup. issimus.
Fervor, ōris, m. (ferveo) *a violent heat;* fervor solis, *the intensity of the sun.*
Ferus, a, um, adj. *wild.*
Fessus, a, um, adj. (fatiscor) *wearied, fatigued.*
Festīnātio, ōnis, f. (festino) *haste.*
Festīno, āvi, ātum, āre, neut. *to make haste.*
Festīvus, a, um, adj. (festus) *merry, joyous, pleasant.*
Ficus, i, *or* ûs, f. *a fig.*
Fidēlis, is, e, adj. (fides) *faithful, honest.*
Fidēlĭtas, ātis, f. (fidelis) *faithfulness, fidelity.*
Fidēlĭter, adv. (fidelis) *faithfully, honestly.*
Fidenter, adv. (fidens—*fides*) *boldly, confidently.*
Fides, ei, f. *faith, promise;* bona fide, *faithfully.*
Fidūcia, ae, f. (fido) *confidence, boldness.*
Fidus, a, um, adj. *faithful, to be relied on.*
Filius, i, m. *a son.*
Finio, īvi, ītum, īre, act. (finis) *to finish, to end;* finito mercatu, *his business being ended, when his business is over.*
Finis, is, m. *or* f. *an end.*
Fio, factus, fiĕri, n. p. *to be made, to happen, to be done, to come to pass.*
Firmus, a, um, adj. *firm, strong.*
Flecto, xi, xum, ctĕre, act. *to bend, to bow.*
Flexus, a, um, part. *See* Flecto.
Florentia, ae, f. *Florence, a city of Italy.*
Flos, ōris, m. *a flower.*
Fluviānus, i, m. *Fluvianus, a man's name.*
Fluviātĭlis, is, e. adj. (fluvius) *of a river, living in rivers.*

Foedè, adv. (foedus) *shamefully, disgracefully*; comp. ius, sup. issime.
Foenĭcŭlum, i, n. *fennel.*
Fons, tis, m. *a fountain.*
Fontānus, i, m. *Fontanus, a man's name.*
Fontānus, a, um, adj. (fons) *of a fountain.*
Foras, adv. *out of doors.*
Forem, fore, def. *to be about to be.*
Forestus, i, m. *Forestus, a man's name.*
Foris, is, *and more commonly* Fores, ium, f. pl. *a door.*
Foris, adv. (foris, s.) *from abroad*
Forma, ae, f. *shape, beauty.*
Formīdo, āvi, ātum, āre, act. (formido, s.) *to fear, to dread.*
Forsĭtan, adv. (fors) *perhaps.*
Fortassè, adv. (fors) *perhaps.*
Fortè, adv. (fors) *by chance.*
Fortĭter, adv. (fortis) *bravely, patiently.*
Fortūna, ae, f. (fors) *fortune.*
Fortūnātus, i, m. *Fortunatus, a man's name.*
Forum, i, n. *a market-place.*
Foveo, fōvi, fōtum, fovēre, act. *to cherish.*
Franciscus, i, m. *Franciscus, a man's name.*
Franciscānus, a, um, adj. (Franciscus) *Franciscan.*
Frango, frēgi, fractum, frangĕre, act. *to break.*
Frater, ris, m. *a brother.*
Fraternè, adv. (frater) *like a brother, brotherly, kindly.*
Fraternus, a, um, adj. (frater) *of a brother, brotherly.*
Fredĕrīcus, i, m. *Frederic, a man's name.*
Frequens, tis, adj. *frequent, crowded*; comp. tior, sup. tissimus.
Frequenter, adv. (frequens) *often, frequently.*
Frico, ui, tum, āre, act. *to rub.*
Frigĭdus, a, um, adj. (frigus) *cold, cool.*
Frigo, xi, xum, *and* ctum, gĕre, act. *to fry.*
Frigus, ŏris, n. *cold.*
Frixus, a, um, part. *fried.*
Fructus, ûs, m. (fruor) *fruit.*
Frugĭfer, a, um, adj. (fructus, fero) *profitable.*
Fruor, ĭtus, *and* ctus, i. dep. *to enjoy, to reap the fruit of.*
Frustra, adv. *in vain.*
Frustrātio, ōnis, f. (frustra) *a disappointment.*
Frustro, āvi, ātum, āre, act. *and* Frustror, ātus, āri, dep. (frustra) *to disappoint.*
Fugio, fūgi, fugĭtum, fugĕre, act. *and* neut. *to escape, avoid.*
'ulvus, a, um, adj. *of a deep yellow* or *tawny colour.*

Fumus, i. m. *smoke.*
Fundo, fūdi, fūsum, fundĕre, act. *to pour out.*
Fungor, ctus, gi, dep. *to discharge or execute an office.*
Funis, is, m. *a rope.*
Furor, ātus, āri, dep. (fur) *to steal.*
Furtum, i, n. (fur) *theft.*
Furuncŭlus, i, m. dim, (fur) *a bile.*
Futūrus, a, um, part. *See* Sum.

G.

GABRIEL, ēlis, m. *Gabriel, a man's name.*
Galēnus, i, m. *Galenus, a man's name.*
Gallia, ae, f. *the name of a country, Gaul, now France.*
Gallĭcus, a, um, adj. (Gallia) *of or belonging to Gaul, Gallic.*
Gallīnāceus, a, um, adj. (gallina) *of a hen.*
Garrio, īvi, ītum, īre, neut. *to prate.*
Garrŭlus, a, um, adj. (garrio) *garrulous, chattering.*
Gaudeo, gavīsus, gaudēre, n. p. *to rejoice, to be glad.*
Gaudium, ii, n. *joy, gladness.*
Gelu, n. in. *frost, ice.*
Genĕrālis, is, e, adj. (genus) *general, universal.*
Genĕro, āvi, ātum, āre, act. (gigno) *to breed.*
Genĕrōsus, a, um, adj. (genus) *descended from noble ancestors;* vinum generosum, *generous or rich wine;* comp. ior, sup. issimus.
Genua, ae, f. *Genoa, a city of Italy.*
Genu, n. in. *the knee;* pl. Genua, um, ibus, *or* ubus.
Genus, ĕris, n. (gigno) *a kind, family.*
Georgius, ii, m. *George, a man's name.*
Gerardus, i, m. *Gerard, a man's name.*
Gero, gessi, gestum, gerĕre, act. *to bear, to carry on;* gerere morem, *to comply with one's advice.*
Gestus, ûs, m. (gero) *gesture.*
Giraldus, i, m. *Giraldus, a man's name.*
Glans, dis, f. *an acorn.*
Gloria, ae, f. *glory.*
Glorĭfico, āvi, ātum, āre, act. (gloria, facio) *to glorify.*
Glorior, ātus, āri, dep. (gloria) *to glory, to boast.*
Gnavĭter, adv. (gnavus) *strenuously, actively;* studere gnaviter, *to study diligently.*
Gradus, ûs, m. (gradior) *a step.*
Graecus, a, um, adj. *Grecian, Greek.*
Grammătĭca, ae, f. *grammar.*

Grammătĭcŭl*us*, i, m. dim. (grammaticus) *a little grammarian.*
Grati*a*, ae, f. (gratus) *favour, grace*; abl. *for the sake of*; pl. gratiae, *thanks*; qua gratia? *for what purpose?*
Gratiōs*us*, a, um, adj. (gratia) *agreeable, beloved.*
Gratis, adv. (gratus) *freely, for nothing.*
Gratŭl*or*, ātus, āri, dep. (gratus) *to congratulate.*
Grat*us*, a, um, adj. *acceptable, agreeable*; facere gratum, *to do a favour.*
Grav*is*, is, e, adj. *severe*; comp. ior, sup. issimus; aliquid gravius, *something worse.*
Gravĭt*as*, ātis, f. (gravis) *authority.*
Gravĭ*ter*, adv. (gravis) *heavily, attentively*; comp. ius, sup. issĭme; errant gravissĭme, *they are very grievously mistaken*; graviter aegrotabat, *was extremely indisposed.*
Grav*o*, āvi, ātum, āre, act. (gravis) *to burden, to load.*
Grex, grĕgis, m. *and* f. *a flock.*
Gualtĕr*us*, i, m. *Walter, a man's name.*
Guberno, āvi, ātum, āre, act. *to guide, to govern.*
Gul*a*, ae, f. *the throat.*
Gummi, n. in. *gum that drops from trees.*
Gust*o*, āvi, ātum, āre, act. (gustus) *to taste.*
Guttŭl*a*, ae, f. dim. (gutta) *a little drop.*
Gymnăsiarch*a*, ae, m. (gymnasium) *the master or teacher of a gymnasium.*
Gymnăs*ium*, ii, n. *a place of exercise*, or *school for wrestlers, boxers, &c.*

H.

H*a*, ha, he! interj. *ha, ha, he!*
Hab*eo*, ui, ĭtum, ēre, act. *to have, to esteem*; habere odio, *to hate*; gratiam, *to be indebted*; bene habet, *sc.* se, *it is well.*
Habĭl*is*, is, e, adj. (habeo) *fit, suitable.*
Habĭtātio, ōnis, f. (habito) *a habitation, a dwelling.*
Habĭt*o*, āvi, ātum, āre, freq. (habeo) *to dwell, to live.*
Hactĕnus, adv. (hac, tenus) *hitherto, thus far.*
Haedīn*us*, a, um, adj. (haedus) *of a kid*; haedina *sc.* caro, *kid's flesh.*
Haer*eo*, haesi, haesum, haerēre, neut. *to adhere, to stick, to hesitate.*
Haud, adv. *not.*
Hebdŏmădări*us*, a, um, adj. (hebdomas) *of or belonging to a week.*

Hebdŏmas, ădis, f. *a week.*
Helvellus, a, um, adj. *pale, red.*
Hem! interj. *hem! how! here!*
Henrīcus, i, m. *Henry, a man's name.*
Herba, ae, f. *an herb.*
Heri, adv. *yesterday.*
Hermes, ĕtis, m. *Hermes, a man's name.*
Herminius, ii, m. *Herminius, a man's name.*
Hesternus, a, um, adj. (heri) *of yesterday.*
Heus, interj. *ho! hark you!*
Hic, haec, hoc, pron. *this.*
Hic, adv. *here.*
Hiccĭne, haeccĭne, hoccĭne, adj. pron. (hic) *this?* always interrogatively.
Hieronymus, i, m. *Hieronymus, a man's name.*
Hilăris, is, e, adj. *cheerful, merry.*
Hillae, ārum, f. *sausages.*
Hinc, adv. (hic) *hence.*
Hippolĭtus, i, m. *Hippolitus, a man's name.*
Hisco, —, ĕre, incep. *to gape, to open the mouth.*
Histrio, ōnis, m. *a stage-player.*
Hodiè, adv. (hic, dies) *to-day.*
Hodiernus, a, um, adj. (hodie) *of this day.*
Homo, ĭnis, c. (humus) *a man, mankind.*
Homuncŭlus, i, m. dim. (homo) *a little man.*
Honestas, ātis, f. *honesty, dignity.*
Honeste, adv. *honourably, decently;* comp. ius.
Honestus, a, um, adj. *honourable.*
Honor, ōris, m. (honor) *honour.*
Honōrius, ii, m. *Honorius, a man's name.*
Honōrifĭcus, a, um, adj. (honor, facio) *causing or bringing honour, honourable;* comp. entior, sup. entissĭmus.
Honōro, āvi, ātum, āre, act. (honor) *to honour.*
Hora, ae, f. *an hour;* hora tertia, *three o'clock.*
Horātius, ii, m. *Horace.*
Hordeāceus, a, um, adj. (hordeum) *of barley.*
Horŏlŏgium, ii, n. (hora) *any thing that tells or points out the hours, a clock.*
Hortātio, ōnis, f. (hortor) *an exhortation.*
Hortor, ātus, āri, dep. *to exhort, to encourage.*
Hortus, i, m. *a garden, an orchard.*
Huc, adv. *hither, to this place.*
Hugo, ōnis, m. *Hugh, a man's name.*
Hui! interj. *ho! away with!*
Hujusmŏdi, adj. in. (hic, modus) *of this kind.*
Humānissĭmè, adv. (humaniter) *very humanely.*

Humānĭtas, ātis, f. (humanus) *courtesy, humanity, civility.*
Humānus, a, um, adj. (homo) *of or belonging to man, human, gentle, polite.*
Hyems, is, f. *winter.*
Hypŏcaustum, i, n. *a stove, a hot-house.*
Hypŏcrĭta, ae, m. *one who assumes a character not his own, a stage-player, a hypocrite.*
Hypŏdĭdascălus, i, m. *an usher in a school.*
Hyssŏpum, i, n. *hyssop.*

I.

Idcirco, adv. (id, circa) *on that account, therefore.*
Idem, eădem, idem, pron. (is) *the same.*
Identĭdem, adv. (idem, idem) *now and then, occasionally.*
Ideo, adv. (is) *therefore, for that reason.*
Idiŏta, ae, m. f. *an unskilful* or *ignorant person.*
Iesus, u, m. *Jesus, the Saviour.*
Igĭtur, conj. *therefore, then.*
Ignārus, a, um, adj. (in, gnarus) *ignorant, unskilful.*
Ignāvia, ae, f. (ignavus) *idleness, sloth.*
Ignis, is, m. *fire.*
Ignōmĭniōsus, a, um, adj. (in, nomen) *ignominious, shameful.*
Ignōrantia, ae, f. (ignoro) *ignorance.*
Ignōro, āvi, ātum, āre, act. (in, gnarus) *not to know, to be ignorant of.*
Ignosco, ōvi, ōtum, oscĕre, act. (in, nosco) *to forgive, to pardon*; pass. imper. ignoscitur.
Ille, a, ud, pron. *he, she, it, that.*
Illic, adv. *there, in that place.*
Illuc, adv. *thither.*
Illūmĭnātus, a, um, adj. (illumino) *enlightened.*
Illūmĭno, āvi, ātum, āre, act. (in, lumen—lux) *to enlighten, to illuminate.*
Imbĕcillĭtas, ātis, f. (imbecillis) *weakness, feebleness.*
Imbĕcillis, is, e, adj. (in, vacillo) *weak, feeble.*
Imĭtor, ātus, āri, dep. *to imitate.*
Immānĭtas, ātis, f. (immanis) *largeness, vastness, enormity*; immanitas, sumptuum, *prodigious expense.*
Immĕmor, ŏris, adj. (in, memor) *unmindful.*
Immensus, a, um, adj. (in, mĕtior) *immense, immeasurable.*
Immĕrĭto, adv. (in, mereor) *undeservedly, without reason.*
Immōbĭlis, is, e, adj. (in, moveo) *immoveable.*
Immŏrior, tuus, i, dep. (in, morior) *to die, in,* or *upon a thing, to be continually upon*; immori studiis, *to give one's self wholly up to study.*

Immortālis, is, e, adj. (in, mortalis—*mors*) *immortal, that never dies.*
Immūto, āvi, ātum, āre, act. (in, muto) *to change greatly.*
Immo, adv. (imus) *yes, nay.*
Impărātus, a, um, adj. (in, paro) *unprepared.*
Impĕdīmentum, i, n. (impedio) *impediment* or *hindrance.*
Impĕdio, īvi, ītum, īre, act. (in, pes) *to hinder, to disturb, to interrupt.*
Impēgit, 3d p. sing. perf. ind. *See* Impingo.
Impello, ŭli, ulsum, ellĕre, act. (in, pello) *to urge, to induce, to constrain.*
Impendo, di, sum, dĕre, act. (in, pendo) *to lay out, to expend;* impendere studiis, *to bestow on study;* otium, *to spend our leisure.*
Impĕrātor, ōris, m. (impero) *a general, a commander.*
Imperītè, adv. (imperitus) *unskilfully.*
Impĕrītus, a, um, adj. (in, peritus) *unskilful, unlearned.*
Impĕrium, ii, n. (impero) *a command.*
Impertior, ītus, īri, dep. (in, partior—*pars*) *to bestow.*
Impĕtro, āvi, ātum, āre, act. (in, patro) *to obtain, to accomplish.*
Impingo, ēgi, actum, ingĕre, act. (in, pango) *to strike against;* impegit colaphos mihi, *he gave me blows.*
Impius, a, um, adj. (in, pius) *impious.*
Implōro, āvi, ātum, āre, act. (in, ploro) *to beseech earnestly, to implore.*
Impōno, ŏsui, ŏsitum, onĕre, act. (in, pono) *to put, to lay upon;* imponere finem, *to make an end.*
Impossĭbĭlis, is, e, adj. (in, possum) *that cannot be, impossible.*
Impostor, ōris, m. (impono) *an impostor, a cheat.*
Imprĕcor, ātus, āri, dep. (in, precor) *to pray for what is evil to any one, to curse.*
Impressus, a, um, part. *See* Imprĭmo.
Imprīmis, adv. (in, primus) *in the first place, especially, chiefly.*
Imprĭmo, essi, essum, imĕre, act. (in, premo) *to press upon, to stamp, to print.*
Imprŏbus, a, um, adj. (in, probus) *wicked.*
Imprōvīsò, adv. (in, provideo) *unexpectedly, suddenly.*
Imprūdenter, adv. (imprudens) *unwittingly, inconsiderately, imprudently.*
Impŭdens, entis, adj. (in, pudet) *impudent.*
Impūnè, adv. (in, punio—*poena*) *without punishment, with impunity.*
In, prep. with the abl. *in,* with the acc. *into, towards;* in mensa, *at table.*
Inānis, is, e, adj. *empty;* inanis gloria, *vain-glory.*

Incendo, di, sum, dĕre, act. (in, candeo) *to kindle, to set fire;* incendere ad studia, *to encourage to study.*
Inceptum, i, n. (incipio) *a beginning, an undertaking.*
Incertus, a, um, adj. (in, certus—*cerno*) *uncertain;* res incerta, *a time of distress.*
Incĭdo, ĭdi, āsum, idĕre, neut. (in, cado) *to fall in with, to meet with, to fall into.*
Incĭpio, ēpi, eptum, ipĕre, act. (in, capio) *to begin, to commence.*
Incĭto, āvi, ātum, āre, freq. (in, cieo) *to stir up, to incite.*
Inclāmo, āvi, ātum, āre, act. (in, clamo) *to call upon with a loud voice.*
Incoenātus, a, um, adj. (in, coena) *not having supped.*
Incŏlŭmis, is, e, adj. *safe.*
Incommŏdo, āvi, ātum, āre, act. (in, con, modus) *to interrupt.*
Incommŏdum, i, n. (in, con, modus) *an inconvenience.*
Inconstantia, ae, f. (in, consto) *inconstancy.*
Inconsultus, a, um, adj. (in, consulo) *without consulting, not consulted with.*
Incrusto, āvi, ātum, āre, act. (in, crusta) *to incrust, to crust over.*
Incumbo, bui, bĭtum, mbĕre, neut. (in, cubo) *to recline on;* incumbere studiis, *to apply to study.*
Incurro, curri, *and* cucurri, cursum, currĕre, act. *and* neut. (in, curro) *to run into;* incurrere in poenam, *to incur punishment.*
Inde, adv. *thence, then.*
Indĕcōrus, a, um, adj. (in, decet) *unbecoming, indecorous.*
Indĭcium, ii, n. (index) *a discovery, evidence, proof.*
Indĭco, āvi, ātum, āre, act. (in, dico) *to show, to tell, to acquaint, to put a price on;* indicat vilius, *he asks a smaller price.*
Indies, adv. (in, dies) *from day to day, daily.*
Indĭgeo, ui, —, ēre, act. (in, egeo) *to require, to stand in need of.*
Indignus, a, um, adj. (in, dignus) *unworthy, undeserving.*
Indŏles, is, f. (in, oleo) *natural disposition or inclination.*
Indŭbĭtanter, adv. (in, dubito) *certainly, without doubt.*
Indūco, xi, ctum, cĕre, act. (in, duco) *to lead in, to induce.*
Indulgeo, si, tum, gēre, act. *to indulge.*
Indulgentia, ae, f. (indulgeo) *indulgence.*
Induo, ui, ūtum, uĕre, act. *to put on, to clothe.*
Indūro, āvi, ātum, āre, act. (in, durus) *to harden, to make hard.*
Industria, ae, f. *industry;* de industria, *on purpose.*
Ineptè, adv. (ineptus) *foolishly.*
Ineptiae, ārum, f. (ineptus) *trifles, impertinence, fooleries.*

Ineptio, īvi, —, īre, neut. (ineptus) *to trifle.*
Ineptŭlus, i, m. dim. (ineptus) *a trifler.*
Ineptus, a, um, adj. (in, aptus) *unsuitable to the time, place, or circumstance, silly, foolish, impertinent;* comp. ior, sup. issimus.
Iners, tis, adj. (in, ars) *slothful, indolent.*
Infēlix, īcis, adj. (in, felix) *barren, unfruitful;* comp. icior.
Infĭcior, ātus, āri, dep. (in, facio) *to deny.*
Infirmĭtas, ātis, f. (in, firmus) *weakness.*
Infirmus, a, um, adj. (in, firmus) *weak, feeble, infirm.*
Infra, prep. *below.*
Infūmātus, a, um, adj. (in, fumus) *dried in the smoke.*
Infundo, ūdi, ūsum, undĕre, act. (in, fundo) *to pour in.*
Ingĕnium, ii, n. (in, gigno) *natural disposition, genius.*
Ingens, tis, adj. *great, large.*
Ingĕnue, adv. (ingenuus) *honestly, frankly.*
Ingĕnuus, a, um, adj. (in, gigno) *ingenuous.*
Ingrātus, a, um, adj. (in, gratus) *ungrateful.*
Ingrĕdior, essus. ĕdi, dep. (in, gradior) *to enter, to go into.*
Inhio, āvi, ātum, āre, neut. (in, hio) *to gape after, to covet, to long for.*
Inĭmicĭtia, ae, f. (inimicus) *enmity, hostility.*
Inimīcus, i, m. (in, amicus—*amo*) *an enemy.*
Inīquus, a, um, adj. (in, aequus) *wicked, unjust;* comp. ior.
Inĭtium, ii, n. (ineo) *a beginning.*
Injūria, ae, f. (in, jus) *an injury, wrong.*
Injussu, abl. m. (in, jubeo) *without being ordered.*
Injustus, a, um, adj. (in, justus) *unjust.*
Innŏcens, tis, adj. (in, noceo) *faultless, blameless, harmless.*
Innŭmĕrābĭlis, is, e, adj. (in, numerus) *innumerable, that cannot be numbered.*
Inŏpia, ae, f. (inops) *want, indigence.*
Inquam, is, it, def. *I say.*
Inquĭlīnus, i, m. (in, colo) *one that lives in a hired house, a lodger.*
Insānia, ae, f. (in, sanus) *madness, folly, infatuation.*
Inscrībo, psi, ptum, bĕre, act. (in, scribo) *to write in.*
Insector, ātus, āri, dep. freq. (insequor) *to speak ill of, to rail at.*
Insĭnuātio, ōnis, f. (insinuo—*sinus*) *preface, a crafty address.*
Inspĭcio, exi, ectum, icĕre, act. (in, specio) *to examine, to look into.*
Instauro, āvi, ātum, āre, act. *to renew.*
Insterno, rāvi, rātum, ernĕre, act. (in, sterno) *to cover, to spread.*
Instinctus, ûs, m. (in, stinguo) *instigation, impulse, inspiration.*

Instĭtuo, ui, ūtum, uĕre, act. (in, statuo) *to instruct, to design, to institute.*
Instĭtūtio, ōnis, f. (instituo) *instruction.*
Instĭtūtum, i, n. (instituo) *purpose, object, design.*
Insto, ĭti, ĭtum, *and* ātum, āre, neut. (in, sto) *to press on, to be at hand;* agamus quod instat, *let us attend to our present business.*
Insultus, ûs, m. (insilio) *insult, scoff.*
Insum, fui, esse, neut. irr. (in, sum) *to be in.*
Intĕger, ra, rum, adj. *whole, entire, untouched.*
Intellectus, ûs, m. (intelligo) *the understanding, meaning.*
Intellĭgo, exi, ectum, igĕre, act. (inter, lego) *to understand, to comprehend, to perceive;* quomodo istud intelligis? *how do you understand that? what do you mean by that?*
Intempestīvè, adv. (intempestivus—*in, tempus*) *unseasonably.*
Intempĕrantia, ae, f. (intemperans—*tempus*) *excess.*
Intento, āvi, ātum, āre, freq. (in, tendo) *to stretch out, to aim at;* intentavit pugnum mihi, *menaced me with his fist.*
Intentus, a, um, adj. (intendo) *stretched, bent, intent upon;* intentis oculis, *attentively.*
Inter, prep. *between, among.*
Interdum, adv. (inter, dum) *sometimes.*
Intĕrea, *and* Intĕrim, adv. (inter) *in the mean time.*
Interĕro, 1st p. fut. ind. *See* Intersum.
Interesses, 2d p. im. sub. *See* Intersum.
Interjĭcio, ēci, ectum, icĕre, act. (inter, jacio) *to place between;* interjectae cum lepusculo, *with a young hare placed between them.*
Interpellātio, ōnis, f. (interpello) *interruption.*
Interpello, āvi, ātum, āre, act. (inter, pello) *to interrupt one while speaking.*
Interpōno, ŏsui, ŏsĭtum, onĕre, act. (inter, pono) *to interpose, put in between.*
Interprĕtātio, ōnis, f. (interpretor) *an interpretation, a translation.*
Interprĕtor, ātus, āri, dep. (interpres) *to explain, to translate, to construe.*
Interrŏgātiuncŭla, ae, f. dim. (inter, rogatio—*rogo*) *a little* or *short question.*
Interrŏgo, āvi, ātum, āre, act. (inter, rogo) *to ask, to question, to examine.*
Intersum, fui, esse, neut. irr. (inter, sum) *to be present.*
Intervĕnio, ēni, entum, enīre, neut. (inter, venio) *to come upon, to come in while any thing is doing.*
Intestīna, ōrum, n. (intestinus—*intus*) *the intestines, entrails.*
Intinctus, ûs, m. (intingo) *sauce.*

Intrò, adv. (inter) *within.*
Invĕnio, ēni, entum, enīre, act. (in, venio) *to find, to discover.*
Inventor, ōris, m. (invenio) *a finder.*
Inventum, i, n. (invenio) *an invention, a discovery, a device.*
Invĭcem, adv. (in, vicis) *by turns, one after another, each other, mutually.*
Invĭdeo, īdi, īsum, idēre, act. *and* neut. (in, video) *to envy.*
Invĭdia, ae, f. (invideo) *envy.*
Invĭdus, a, um, adj. (invideo) *envious.*
Inviso, i, —, ĕre, neut. (in, video) *to visit, to pay a visit.*
Invītātio, ōnis, f. (invito) *an invitation.*
Invīto, āvi, ātum, āre, act. *to invite, to excite, to entice.*
Inūtĭlis, is, e, adj. (in, utilis—*utor*) *useless.*
Ipse, a, um, pron. *he himself, she herself, itself.*
Ipsĕmet, pron. (ipse) *he himself.*
Irascor, —, i, dep. (ira) *to be angry, to be displeased.*
Irātus, a, um, adj. (ira) *angry.*
Irrīdeo, si, sum, dere, neut. *and* act. (in, rideo) *to deride, to mock, to laugh at, to ridicule.*
Irrīsio, ōnis, f. (irrideo) *derision, mockery.*
Irrīsor, ōris, m. (irrideo) *one who mocks or laughs to scorn, a mocker, a scorner.*
Irrītāmentum, i, n. (irrito) *an enticement, an incentive.*
Irrīto, āvi, ātum, āre, act. *to irritate, to provoke, to anger.*
Is, ea, id, pron. *he, she, it,* or *that.*
Is, 2d p. pr. ind. *See* Eo.
Israel, ēlis, m. *Israel, a man's name.*
Iste, a, ud, pron. *he, this man ; this, that.*
Isthic, isthaec, isthoc, *and* isthuc, pron. (is, hic) *this same, the self-same, this.*
Ita, adv. *so, thus ;* quid ita ? *why so ?*
Itălia, ae, f. *Italy, the name of a country.*
Itălĭcus, a, um, adj. (Italia) *Italian.*
Ităque, conj. (ita) *therefore.*
Item, adv. *also, likewise.*
Iter, itĭnĕris, n. *a journey.*
Itĕrum, adv. (iter) *again, a second time.*
Ito, āvi, ātum, āre, freq. (eo) *to go frequently.*
Ivĕrat, 3d p. sing. pl. ind. *See* Eo.

J.

Jacōbus, i, m. *James, a man's name.*
Jacto, āvi, ātum, āre, freq. (jacio) *to boast, to distress ;* morbo jactatur eodem, *are infected with the same disease.*

Jam, adv. *now, already*; jamne cogitasti? *have you yet thought?*
Jamdūdum. Jamprīdem, adv. (jam, prior) *long ago.*
Janua, ae, f. *a gate.*
Jason, ŏnis, m. *Jason, a man's name.*
Jentācŭlum, i, n. (jento) *a breakfast.*
Jento, āvi, ātum, āre, neut. *to breakfast.*
Joannes, is, m. *John, a man's name.*
Jocor, ātus, āri, dep. (jocus) *to speak in jest, to joke.*
Jocus, i, m. *a joke, a jest,* pl. Joci, *or* Joca.
Jodŏcus, i, m. *Jodocus, a man's name.*
Josua, ae, m. *Joshua, a man's name.*
Jubeo, jussi, jussum, jubēre, act. *to order, to bid, to command.*
Jucundè, adv. *pleasantly*; comp. ius.
Jucundus, a, um, adj. *pleasant, agreeable*; comp. ior.
Judĭcium, ii, n. (judex) *judgment.*
Judĭco, āvi, ātum, āre, act. (judex—jus) *to judge.*
Juglans, dis, f. (Jovis, glans) *a walnut.*
Julius, ii, m. *Julius, a man's name.*
Juro, āvi, ātum, āre, neut. *to swear, to make oath.*
Jus, jūris. n. *broth.*
Jus, jūris, n. *right, law, justice*; jure, *justly.*
Juscŭlum, i, n. dim. *broth, soup.*
Justĭtia, ae, f. (jus) *justice.*
Justus, i, m. *Justus, a man's name.*
Justus, a, um, adj. (jus) *just, lawful, right.*
Juvo, jūvi, jūtum, juvāre, act. *to assist, to help.*
Juxta, prep. *next, according to.*

L.

LABOR, ōris, m. *labour.*
Labor, lapsus, lābi, dep. *to faulter, to be guilty of some impropriety.*
Labōro, āvi, ātum, āre, neut. (labor) *to labour, to be in distress*; laboro capite, *I have a headach.*
Lac, tis, n. *milk.*
Lacer, a, um, adj. *torn, rent.*
Lacĕro, āvi, ātum, āre, act. (lacer) *to tear, to mangle.*
Lacrȳma, ae, f. *a tear.*
Lactūca, ae, f. *the herb lettuce.*
Lacus, ûs, m. *a lake.*
Laedo, si, sum, dĕre, act. *to hurt, to injure.*
Laetĭtia, ae, f. (laetus) *joy, gladness.*
Laevĭgo, āvi, ātum, āre, act. (laevis) *to polish, to smooth.*

Laevīnus, i, m. *Laevinus, a man's name.*
Lambertus, i, m. *Lambertus, a man's name.*
Langius, ii, m. *Langius, a man's name.*
Laniēna, ae, f. (lanius) *a butcher's shop, a slaughter-house, the shambles.*
Largior, ītus, īri, dep. (largus) *to give liberally, to bestow largely.*
Largĭter, adv. (largus) *plentifully, liberally;* idque largissime, *and that most richly;* comp. ius, sup. issime.
Largītor, ōris, m. (largior) *a liberal giver.*
Lascīvio, īvi, ītum, īre, neut. *to sport, to frolic.*
Lascīvus, a, um, adj. *wanton.*
Latè, adv. *widely;* comp. ius.
Latĕbra, ae, f. (lateo) *a lurking-place, a hiding-place, concealment.*
Laterna, ae, f. *a lantern.*
Latĭbŭlum, i, n. (lateo) *a lurking-place, an excuse.*
Latīnè, adv. (Latinus) *in Latin.*
Latīnus, a, um, adj. (Latium) *Latin, of the people of Latium.*
Latus, a, um, adj. *broad;* comp. ior, sup. issimus.
Laudātus, a, um, adj. (laudo) *praised;* comp. ior, sup. issimus.
Laudo, āvi, ātum, āre, act. (laus) *to praise, to commend, to extol.*
Lavo, lāvi, lautum, lōtum, lăvātum, lavāre, act. *to wash, to bathe.*
Laus, dis, f. *praise.*
Lautĭtia, ae, f. (lautus) *elegance, luxury.*
Lautus, a, um, adj. (lavo) *elegant, sumptuous.*
Lazărus, i, m. *Lazarus, a man's name.*
Lectio, ōnis, f. (lego) *a lesson.*
Lectus, i, m. *a couch, a bed.*
Lego, lēgi, lectum, legĕre, act. *to read.*
Lenĭtas, ātis, f. (lenis) *gentleness, indulgence.*
Lentè, adv. *slowly, at leisure;* comp. ius.
Leonardus, i, m. *Leonardus, a man's name.*
Lepĭdus, a, um, adj. (lepor) *pleasant.*
Lepuscŭlus, i, m. dim. (lepus) *a leveret, a young hare.*
Levis, is, e, adj. *small, trifling;* comp. ior.
Levĭter, adv. (levis) *lightly.*
Lex, lēgis, f. *a law;* ea lege, *on that condition.*
Libellus, i, m. dim. (liber) *a little book, a memorandum.*
Libens, tis, adj. (libet) *willing, glad.*
Libentèr, adv. (libens—*libet*) *willingly;* libenter vescor, *I eat with pleasure, I am fond of;* comp. ius, sup. issime.

Liber, ri, m. *a book.*
Liber, ĕra, erum, adj. *free ;* libera reprehensio, *the open reproof.*
Lĭbĕrālis, is, e, adj. (liber) *generous, befitting a gentleman.*
Lĭbĕrè, adv. (liber) *ingenuously, freely ;* comp. ius.
Lĭbĕri, ōrum, pl. m. (liber) *children.*
Lĭbĕro, āvi, ātum, āre, act. (liber) *to deliver, to set free, to release.*
Libertas, ātis, f. (liber) *liberty, freedom.*
Libet, libuit, *and* libĭtum est, libēre, impers. *it pleaseth ;* ut libet, *just as you please.*
Libīdo, ĭnis, f. (libet) *one's will,* or *humour, passion.*
Licet, licuit, *and* licĭtum est, licēre, imper. *it is lawful.*
Licet, conj. (licet, imp.) *although.*
Ligārius, ii, m. *Ligarius, a man's name.*
Ligo, āvi, ātum, āre, act. *to bind, to tie.*
Ligŭla, ae, f. (ligo) *a shoe-latchet.*
Limpĭdus, a, um, adj. *clear ;* comp. ior, sup. issimus.
Lingua, ae, f. *the tongue, a language.*
Linteŏlum, i, n. dim. (linteum—*linum*) *a little piece of linen cloth, a rag.*
Linum, i, n. *flax, linen ;* linum tenuissimum, *the finest linen.*
Liquĕfăcio, ēci, actum, acĕre, act. (liqueo, facio) *to make thin.*
Liquesco, —, ĕre, incep. (liqueo) *to melt, to dissolve.*
Liquĭdus, a, um, adj. (liqueo) *liquid, thin.*
Litĕra, ae, f. *a letter of the alphabet ;* pl. *a letter* or *epistle, learning.*
Litĕrārius, a, um, adj. (litera) *relating to letters, literary.*
Locŭples, ētis, adj. (locus) *rich, wealthy.*
Locus, i, m. *a place, a passage ;* pl. loci, *or* loca.
Longè, adv. (longus) *far.*
Longus, a, um, adj. *long, tedious ;* comp. ior, sup. issimus.
Loquācĭtas, ātis, f. (loquor) *loquacity, talkativeness.*
Loquor, locūtus, loqui, dep. *to speak.*
Lotio, ōnis, f. (lavo) *washing.*
Lotum, su. *See* Lavo.
Lucānĭca, ae, f. *a sausage*
Lucerna, ae, f. (lux) *a candle, a lamp.*
Lucius, ii, m. *a pike.*
Lucrĭfăcio, ēci, actum, acĕre, act. (lucrum, facio) *to win, to gain.*
Lucrum, i, n. *gain.*
Ludimăgister, ri, m. (ludus, magister) *a schoolmaster.*
Ludo, si, sum, dĕre, act. *to play ;* ludere operam, *to lose one's labour.*

Ludovīc*us*, i, m. *Lewis, a man's name.*
Lud*us*, i, m. (ludo) *a play, a school.*
Lugdūn*um*, i, n. *Lyons, the name of a city in France.*
Lun*a*, ae, f. *the moon;* dies Lunae, *Monday.*
Lurc*o*, ōnis, m. *a glutton, a gormandizer.*
Lusi*o*, ōnis, f. (ludo) *play, diversion.*
Lus*us*, ûs, m. (ludo) *play, recreation.*
Lueti*a*, ae, f. *Paris, the capital of France.*
Lux, lūcis, f. *light;* ante lucem, *before daylight.*
Lux*us*, ûs, m. (luxo) *extravagance.*

M.

Macer, ra, um, adj. *lean.*
Macīlent*us*, a, um, adj. (maceo) *lean, thin.*
Macrobi*us*, ii, m. *Macrobius, a man's name.*
Macŭl*o*, āvi, ātum, āre, act. (macula) *to blot, to stain;* cave macules, *take care not to blot it.*
Mad*eo*, ui, —, ēre, neut. *to be wet.*
Mag*is*, adv. *more.*
Magist*er*, ri, m. *a master, a schoolmaster.*
Magistr*a*, ae, f. (magister) *a mistress.*
Magnĭfīcè, adv. (magnificus) *magnificently.*
Magnĭfīc*us*, a, um, adj. (magnus, facio) *magnificent.*
Magnĭtūd*o*, ĭnis, f. (magnus) *greatness.*
Magn*us*, a, um, adj. *great;* comp. major, sup. maximus.
Majōr*es*, um, m. pl. (major) *ancestors, elders.*
Mal*a*, ae, f. *the cheek.*
Malè, adv. (malus) *badly;* male audire, *to be badly spoken of.*
Malĕdīc*o*, xi, ctum, cĕre, act. (male, dico) *to revile, to speak ill of, to slander.*
Malĕdict*um*, i, n. (maledico) *a reproach.*
Malĕfīci*um*, ii, n. (malefacio) *a wicked action.*
Malĕvŏlenti*a*, ae, f. (male, volo) *malevolence, ill-will.*
Malĭti*a*, ae, f. (malus) *malice.*
Malĭtiōsè, adv. (malitia) *maliciously, wickedly.*
Mal*o*, ui, —, le, (magis, volo) *to choose rather, to be more willing.*
Mal*us*, a, um, adj. *bad, wicked;* comp. pejor, sup. pessimus; quid mali, *what harm?*
Mal*um*, i, n. (malus) *evil.*
Mal*um*, i, n. *an apple.*
Mancĭpi*um*, ii, n. (manus, capio) *a slave*
Mandāt*um*, i, n. (mando) *a commission.*
Mand*o*, āvi, ātum, āre, act. *to commit to one's charge;* mandare memoriae, *to commit to memory.*

Mane, n. in. *the morning.*
Maneo, si, sum, ēre, neut. *to stay, to remain.*
Mansuētus, a, um, adj. *tame, gentle, mild.*
Mantīle, is, n. (manus) *a table-cloth, a towel.*
Manus, ûs, f. *the hand;* victoria erat in manibus, *the victory was in your power.*
Marcus, i, m. *Marcus, a man's name.*
Martīnus, i, m. *Martin, a man's name.*
Mater, ris, f. *a mother.*
Matĕria, ae, Matĕries, ēi, f. *matter* or *stuff, subject-matter;* materia laudandi Dei, *cause for praising God.*
Matthaeus, i, m. *Matthew, a man's name.*
Matūrè, adv. (maturus) *speedily, early;* comp. ius.
Maturīnus, i, m. *Maturinus, a man's name.*
Matūro, āvi, ātum, āre, act. (maturus) *to hasten, to make haste.*
Matūtīnus, a, um, adj. *early.*
Mavis, 2d p. pr. sub. *See* Malo.
Maxĭmè, adv. (maximus) *very, most of all, yes, chiefly.*
Maxĭmus, a, um, sup. (magnus) *the greatest.*
Medĭcāmentum, i, n. (medeor) *medicine.*
Medĭcīna, ae, f. (medicus) *the art of physic, medicine.*
Medĭcus, i, m. *a physician, a surgeon.*
Mediŏcris, is, e, adj. (medius) *middling, ordinary, tolerable.*
Mediŏcrĭtas, ātis, f. (mediocris) *mediocrity.*
Mediŏcrĭter, adv. (mediocris) *so, so; moderately.*
Mediolānum, i, n. *Milan, a town of Italy.*
Medĭtor, ātus, āri, dep. *to think upon, to meditate.*
Medius, a, um, adj. *middle;* media mensa, *the middle of the table.*
Melior, or, us, comp. (bonus) *better.*
Meliùs, adv. comp. (melior) *better.*
Meio, *and* Mingo, minxi, mictum, meiĕre, neut. *to make water.*
Mellītus, a, um, adj. (mel) *sweetened with honey, of a honey taste, delicious.*
Membrum, i, n. *a member, a limb.*
Memĭni, isse, def. *to remember, to keep in mind;* imp. memento.
Memor, ŏris, adj. (memini) *mindful;* abl. ori, gen. pl. orum, wants the nominative, accusative, and vocative singular and plural neuter, and the dative and ablative plural in all genders.
Memoria, ae, f. (memor) *memory.*
Memorĭter, adv. (memor) *from memory, by heart.*
Menander, ri, m. *Menander, a man's name.*

Mendācium, ii, n. (mendax) *a falsehood.*
Mendax, ācis, adj. (menda) *deceitful.*
Mens, tis, f. *the mind, understanding;* venire in mentem, *to come into the mind, to occur.*
Mensa, ae, f. *a table.*
Mensis, is, m. *a month.*
Mentio, ōnis, f. (memini) *mention.*
Mentior, ītus, īri, dep. *to lie.*
Mercātor, ōris, m. (mercor) *a merchant.*
Mercātus, ûs, m. (mercor—*merx*) *a market;* mercatu finito, *when his business is finished.*
Merces, ēdis, f. *a reward.*
Mercŭrius, ii, m. *Mercury, a heathen god;* Mercurii dies, *Wednesday.*
Merenda, ae, f. (mereo) *a luncheon.*
Mereo, ui, ĭtum, ēre, act. Mereor, ĭtus, ēri, dep. *to deserve;* occasio bene merendi, *an opportunity of doing good.*
Merīdies, ēi, m. (medius, dies) *mid-day.*
Merĭtò, adv. (mereor) *deservedly.*
Merus, a, um, adj. *plain, pure, unmixed.*
Metior, mensus, metīri, dep. *to measure.*
Metus, ûs, m. *fear.*
Meus, a, um, poss. pron. (mei gen. of ego) *my, mine;* meum est, *it is my duty.*
Mica, ae, f. *a crum, a particle.*
Micarius, ii, m. *Micarius, a man's name.*
Michael, ēlis, m. *Michael, a man's name.*
Mille, in. *a thousand;* plur. millia, ium.
Milliāre, is, n. (mille) *a mile.*
Minĭmè, adv. (minor) *by no means.*
Minĭmus, a, um, sup. (minor) *the least, the smallest.*
Minister, ri, m. *a minister.*
Ministĕrium, ii, n. (minister) *service, attendance.*
Ministro, āvi, ātum, āre, act. (minister) *to serve, to attend.*
Minor, ātus, āri, dep. (minae) *to threaten.*
Minor, or, us, comp. (parvus) *less, younger.*
Minùs, adv. (minor) *less.*
Minūtal, is, n. (minor) *minced meat, a hash.*
Minūtus, a, um, adj. (minuo—*minor*) *small.*
Mirè, adv. (mirus) *wonderfully.*
Mirĭfĭcè, adv. (mirificus) *wonderfully, astonishingly.*
Mirĭfĭcus, a, um, (mirus, facio) *wonderful, astonishing.*
Miror, ātus, āri, dep. (mirus) *to wonder.*
Mirus, a, um, adj. *wonderful, strange, extraordinary.*
Misceo, miscui, mistum, *and* mixtum, miscēre, act. *to mix.*
Miser, a, um, adj. *miserable.*

Misĕrè, adv. (miser) *wretchedly, miserably.*
Misĕreor, tus, ĕri, dep. (miser) *to pity, to compassionate.*
Missio, ōnis, f. (mitto) *a sending away*; post scholae missionem, *after the dismissal of the school.*
Missus, ûs, m. (mitto) *a course at an entertainment, a number of dishes set on the table at once.*
Mitto, mīsi, missum, mittĕre, act. *to send, let go, to pass by*; mitte me, *let me alone.*
Mixtūra, ae, f. (misceo) *a mixture.*
Modĕrātè, adv. (modus) *moderately.*
Modestè, adv. (modestus) *modestly, discreetly.*
Modestia, ae, f. (modestus) *modesty.*
Modestus, a, um, adj. (modus) *modest, unassuming.*
Modĭcus, a, um, adj. (modus) *moderate*; modicus sal, *a little salt.*
Modò, adv. (modus) *just now, sometimes, provided, only.*
Modus, i, m. *a manner, a measure, moderation.*
Molestia, ae, f. (molestus—*moles*) *trouble, uneasiness, pain.*
Molestus, a, um, adj. (moles) *troublesome, impertinent.*
Mollis, is, e, adj. *soft.*
Momentum, i, n. (moveo) *consequence.*
Moneo, ui, ĭtum, ēre, act. *to advise, to admonish.*
Monĭtor, ōris, m. (moneo) *a monitor, an adviser, a counsellor.*
Monĭtum, i, n. (moneo) *an advice, an admonition.*
Monitus, ûs, m. (moneo) *advice*; monitu patris, *at the request of my father.*
Monŭmentum, i, n. (moneo) *a monument, a writing, a record.*
Mora, ae, f. *a delay.*
Morālis, is, e, adj. (mos) *of or pertaining to morals, moral.*
Morbus, i, m. *a disease.*
Morētum, i, n. *a salad, the title of a poem ascribed to Virgil.*
Morior, tuus, i, dep. (mors) *to die.*
Moror, ātus, āri, dep. (mora) *to delay, to stop, to be detained.*
Morōsus, a, um, adj. (mos) *peevish, fretful, captious.*
Mors, tis, f. *death.*
Mos, mōris, m. *a manner, principle*; honesti mores, *good principles.*
Moveo, ōvi, ōtum, ovēre, act. *to move, to stir.*
Mox, adv. *by and by, presently.*
Mulcto, āvi, ātum, āre, act. *to fine, to punish*; ne merenda mulctemini, *lest you lose your luncheon.*
Mulier, ĕris, f. *a woman.*
Multĭplex, ĭcis, adj. (multus, plico) *manifold, various.*
Multò, *and* Multùm, adv. (multus) *by much, much.*

Multus, a, um, adj. *much*, pl. *many*; comp. plus, neut. pl. plures, es, a, *or* ia, sup. plurimus.
Mundĭties, ēi, f. (mundus, adj.) *cleanliness.*
Mundus, i, m. *the world.*
Mundus, a, um, adj. *clean, pure.*
Munus, ĕris, n. *duty*; scholasticum munus, *a school-task.*
Muria, ae, f. *salt liquor, strong brine or pickle.*
Murmur, ŭris, n. *a noise, a murmur, a small shrill sound.*
Murus, i, m. *a wall built round a city or other place for defence.*
Musaeŏlum, i, n. *a closet.*
Mutātio, ōnis, f. (muto) *a change.*
Muto, āvi, ātum, āre, act. *to change, to exchange.*
Mutuò, adv. (mutuus) *mutually, in loan.*
Mutus, a, um, adj. *that cannot speak, dumb, mute.*
Mutuum, i, n. (mutuus) *a loan.*
Mutuus, a, um, adj. (meus, tuus) *mutual.*

N.

NACTUS, a, um, part. *See* Nanciscor.
Nae, adv. *truly.*
Nam, conj. *for.*
Nanciscor, nactus, nancisci, dep. *to get.*
Narrātio, ōnis, f. (narro) *an account, narrative.*
Narro, āvi, ātum, āre, act. *to relate, to tell.*
Nascor, nātus, nasci, dep. *to be born.*
Nasturtium, ii, n. *cresses.*
Nathaniel, ēlis, m. *Nathaniel, a man's name.*
Natu, abl. (natus) *by birth, in age*; minor natu, *younger.*
Natūra, ae, f. (nascor) *nature*; naturâ, abl. *by nature, naturally.*
Natūrālis, is, e, adj. (natura) *of or belonging to nature, natural.*
Natus, a, um, part. (nascor) *born.*
Navo, āvi, ātum, āre, act. *to perform diligently.*
Nauta, ae, m. *a sailor.*
Ne, adv. *not*; *ne* at the end of a word asks a question, and is equivalent to *an*; ne quidem, *not even*; *ne* and *quidem* are always separated by another word; conj. *lest, that, not.*
Nebŭla, ae, f. *a fog, a mist.*
Nebūlo, ōnis, m. *an idle fellow, a scoundrel.*
Nebŭlōsus, a, um, adj. (nebula) *misty, foggy, cloudy.*
Nec, conj. *neither, nor.*
Necessāriò, adv. (necessarius) *necessarily.*
Necessārius, a, um, adj. (necesse) *necessary, indispensable.*

Necessĭtas, ātis, f. (necesse) *necessity.*
Neglĭgens, tis, adj. (negligo) *negligent, careless, thoughtless.*
Neglĭgenter, adv. (negligens) *negligently ;* satis negligenter uteris, *you pay little attention to.*
Neglĭgentia, ae, f. (negligens) *negligence.*
Neglĭgo, exi, *or* ēgi, ectum, igĕre, act. (ne, lego) *to neglect.*
Nego, āvi, ātum, āre, act. *to deny, to refuse.*
Negōtior, ātus, āri, dep. (negotium) *to trade.*
Negōtium, ii, n. (nec, otium) *business.*
Nemo, ĭnis, m. f. (ne, homo) *nobody, no one.*
Nempe, adv. *namely.*
Nequāquam, adv. *by no means.*
Neque, conj. (ne, que) *and not, neither, nor.*
Nescio, īvi, ītum, īre, act. (ne, scio) *not to know, to be ignorant of.*
Nequeo, īvi, ītum, īre, neut. (ne, queo) *not to be able.*
Nequĭtia, ae, f. (nequam) *wickedness.*
Neuter, ra, rum, adj. (ne, uter) *neither of the two.*
Ni, conj. *if not, unless.*
Nicasius, ii, m. *Nicasius, a man's name.*
Nicodēmus, i, m. *Nicodemus, a man's name.*
Nicolaus, i, m. *Nicolaus, a man's name.*
Nichomăchus, i, m. *Nichomachus, a man's name.*
Nictus, ûs, m. (niveo) *winking.*
Niger, ra, rum, adj. *black.*
Nihil, n. in. (ne, hilum) *nothing.*
Nihĭlum, i, n. (ne, hilum) *nothing ;* nihil literarum, *no letter.*
Nihĭlōmĭnus, adv. (nihilum, minus) *nevertheless.*
Nimīrum, adv. (ni, mirus) *doubtless, certainly, namely.*
Nimis, adv. (nimius) *too.*
Nimiùm, adv. (nimius) *too, too much.*
Nimius, a, um, adj. *too great, excessive.*
Nisi, conj. (ne, si) *if not, unless.*
Nitĭdus, a, um, adj. (niteo) *clear.*
Nitor, nīsus *and* nixus, niti, dep. *to endeavour, to strive, to transfer ;* nitimur in vetitum, *we hanker after what is forbidden.*
Nix, nĭvis, f. *snow.*
Nobĭlis, is, e, adj. (nosco) *noble.*
Noceo, ui, ĭtum, ēre, neut. *to hurt ;* nihil nocebit, *it will do no harm.*
Noctu, f. abl. (nox) *by night.*
Noaeus, i, m. *Noaeus, a man's name.*
Nodus, i, m. *a knot.*
Nolo, nolui, nolle, neut. irr. (non, volo) *to be unwilling.*
Nomen, ĭnis, n. (nosco) *a name ;* eo nomine, *on that account.*

Nomenclātor, ōris, m. (nomen) *a person who told readily the names of persons or things.*
Nomĭnātim, adv. (nomen) *by name particularly, expressly.*
Non, adv. *no, not.*
Nondum, adv. (non, dum) *not yet.*
Nonne, adv. (non, ne) *is it not?*
Nonnĭhil, n. in. (non, nihil) *not nothing, something.*
Nonus, a, um, adj. (novem) *the ninth.*
Nosco, nōvi, nōtum, noscĕre, act. *to know.*
Noster, ra, rum, poss. pron. (nos) *our own.*
Nostrum, gen. plur. *See* Ego.
Nota, ae, f. *a mark, rank, quality.*
Noto, āvi, ātum, āre, act. *to mark, to observe, to censure.*
Notus, a, um, adj. (nosco) *known*; comp. ior, sup. issimus.
Novo, āvi, ātum, āre, act. (novus) *to renew, to repair, to renovate.*
Novus, a, um, adj. *new*; nihil novi, *nothing new*; sup. novissimus, *last.*
Nox, ctis, f. *night.*
Noxa, ae, f. *guilt, sin.*
Nubes, is, f. *a cloud.*
Nudiustertius, adv. (nunc dies tertius) *the day before yesterday, three days ago.*
Nugae, ārum, pl. f. *trifles.*
Nugor, ātus, āri, dep. (nugae) *to trifle.*
Nullus, a, um, adj. (ne, ullus) *none, no.*
Num, adv. *whether.*
Numen, ĭnis, n. (nuo) *the will or power of the gods, Deity.*
Numĕro, āvi, ātum, āre, act. (numerus) *to number, to count*; pro meis alimentis ut numeraret pecuniam, *to pay my board.*
Numĕrus, i, m. *a number.*
Nummārius, a, um, adj. (nummus) *of or pertaining to money.*
Nunc, adv. *now.*
Nuncio, āvi, ātum, āre, act. (nuncius) *to announce, to bring news*; quid nuncias, *what news do you bring?*
Nuncius, i, m. (nuncius, adj.) *a messenger, a message, news.*
Nunquam, adv. (ne, unquam—*unus*) *never.*
Nunquis, *or* Numquis, qua, quod, *vel* quid, (num, quis) *whether any one*, or *any, is there any?*
Nuper, adv. *lately.*
Nusquam, adv. (ne, usquam) *in no place, nowhere*; nusquam non, *every where.*
Nutrio, īvi, ītum, īre, act. *to nourish.*
Nutus, ûs, m. (nuo) *a beck, a nod, a sign made by shaking the head*; suo nutu, *according to his pleasure.*
Nux, nucis, f. *a nut.*

O! interj. *O!*
Ob, prep. *for, on account of, before.*
Obediens, tis, adj. (obedio) *obedient*; comp. tior, sup. tissimus.
Obēdientia, ae, f. (obedio) *obedience.*
Obēdio, īvi, ītum, īre, act. (ob, audio) *to obey.*
Obeo, īvi, *and* ii, ĭtum, īre, act. (ob, eo) *to go round*; obire munus, *to discharge a duty.*
Obertus, i, m. *Obertus, a man's name.*
Obĭter, adv. (ob, iter) *by the by, by the way.*
Objurgo, āvi, ātum, āre, act. (ob, jurgo) *to chide, to rebuke, to censure.*
Oblātus, a, um, part. *See* Offero.
Oblīquè, adj. (obliquus) *obliquely.*
Oblītus, a, um, part. *See* Obliviscor.
Oblīvio, ōnis, f. (obliviscor) *forgetfulness.*
Oblīviōsus, a, um, adj. (obliviscor) *forgetful.*
Oblīviscor, tus, visci, dep. (ob, livisco) *to forget.*
Obmūtesco, ui, —, escĕre, incep. (ob, mutus) *to be dumb.*
Obnixè, adv. (obnitor) *earnestly, strenuously*; manibus pedibusque obnixe conatus esset, *he would have endeavoured strenuously with hands and feet, he would have made every effort in his power.*
Obnoxius, a, um, adj. (ob, noxius—*noceo*) *liable, subject.*
Obsĕcro, āvi, ātum, āre, act. (ob, sacer) *to entreat or pray earnestly, to beseech.*
Obsĕquor, quutus, *and* cūtus, qui, dep. (ob, sequor) *to comply with, to humour, to obey.*
Observans, tis, adj. (ob, servo) *observant, mindful.*
Observātor, ōris, m. (ob, servo) *an observer, a monitor.*
Observo, āvi, ātum, āre, act. (observo) *to observe, to esteem, to honour*; dignum observatu, *worthy of being observed.*
Obsŏlētus, a, um, adj. (ob, oleo) *old, dirty.*
Obsto, ĭti, ĭtum, *and* ātum, āre, act. (ob, sto) *to prevent, to hinder*; quid obstitit quominus redieris, *what prevented you from returning?*
Obtĭneo, inui, entum, inēre, act. (ob, teneo) *to obtain.*
Obtundo, ŭdi, ūsum, undĕre, act. (ob, tundo) *to be troublesome to, to tease.*
Occāsio, ōnis, f. (ob, casus) *opportunity.*
Occāsus, ûs, m. (occĭdo) *a fall*; occasus solis, *the going down of the sun, sunset.*

Occĭpio, ēpi, eptum, ipĕre, act. neut. (ob, capio) *to commence, to begin.*
Occĭput, ĭtis, n. (ob, caput) *the hinder part of the head.*
Occlūdo, si, sum, dĕre, act. (ob, claudo) *to shut against, to shut up;* occlusisti os mihi, *you have stopped my mouth.*
Occŭpātio, ōnis, f. (ob, capio) *business, employment.*
Occupātus, a, um, adj. (occupo) *engaged, busy;* comp. ior, sup. issimus.
Occŭpo, āvi, ātum, āre, act. (ob, capio) *to engage, to employ.*
Occurro, ri, *and* cucurri, sum, rĕre, neut. (ob, curro) *to meet, to occur to.*
Octāvius, ii, m. *Octavius, a man's name.*
Octāvus, a, um, adj. (octo) *the eighth.*
Octo, ind. pl. *eight.*
Ocŭlus, i, m. *the eye.*
Odi, isse, pret. v. *to hate, to detest.*
Odiōsus, a, um, adj. (odi) *odious, hateful.*
Odium, ii, n. (odi) *hatred;* neminem odio habeto, *hate no one.*
Odōrĭfer, a, um, adj. (odor, fero) *bringing or causing odour, fragrant, odoriferous.*
Oedĭpus, i, m. *Oedipus, a man's name.*
Offendo, di, sum, dĕre, act. (ob, fendo) *to disturb, to offend, to light upon, to meet with.*
Offensa, ae, f. (offendo) *an offence.*
Offensio, ōnis, f. (offendo) *offence.*
Offĕro, obtŭli, oblātum, offerre, act. (ob, fero) *to offer, to present.*
Offĭcīna, ae, f. (ob, facio) *a workshop, a shop.*
Offĭciose, adv. (officium) *obligingly, courteously.*
Offĭcium, ii, n. (ob, facio) *duty, office.*
Oh! ohe! interj. of surprise, *oho!*
Oleo, ui, —, ēre, neut. *to emit a smell, to smell of;* olentes herbae, *sweet-smelling herbs.*
Oleum, i, n. *oil.*
Olim, adv. *formerly, hereafter.*
Olīva, ae, f. *an olive.*
Olivarius, ii, m. *Olivarius, a man's name.*
Olus, ĕris, n. *any garden-herbs for food, pot-herbs, vegetables.*
Omitto, īsi, issum, ittĕre, act. (ob, mitto) *to lay aside, to pass over;* omitte me, *let me alone.*
Omnīno, adv. (omnis) *wholly, altogether;* nihil omnino, *nothing at all.*
Omnis, is, e, adj. *every, all;* ut omnis non pereat, *that no one may perish.*

Omphăcium, ii, n. *a medicinal wine made of unripe grapes.*
Onus, ĕris, n. *a burden, a load.*
Onustus, a, um, adj. (onus) *laden, loaded.*
Opĕra, ae, f. (opus) *labour, service, pains;* cujus opera, *by whose means.*
Opĕror, ātus, āri, dep. (opera—opus) *to work, to perform.*
Opinio, ōnis, f. (opinor) *opinion, fancy.*
Opīnor, ātus, āri, dep. *to think;* de fortuna quid opinantur stulti, *what is the opinion of fools concerning fortune?*
Opĭpărus, a, um, adj. *sumptuous, splendid, costly.*
Opis, gen. em, e, f. *help, aid;* Divina ope, *by the Divine assistance.*
Opĭtŭlor, ātus, āri, dep. (opis) *to help, to assist.*
Oportet, uit, ēre, impers. *it behoves.*
Oppĕrior, tus, *or* ītus, īri, dep. (ob, perio) *to wait for.*
Oppĭdum, i, n. *a town.*
Oppignĕro, āvi, ātum, āre, act. (ob, pignero—pignus) *to pledge, to pawn.*
Oppōno, sui, sĭtum, nĕre, act. (ob, pono) *to place against;* opponere pignori, *to pledge, to pawn.*
Opportūnè, adv. (opportunus) *seasonably, just in time.*
Opportunĭtas, ātis, f. (opportunus) *opportunity.*
Opportūnus, a, um, adj. (ob, portus) *seasonable, fit, convenient.*
Opprĭmo, essi, essum, imĕre, act. (ob, premo) *to come upon unexpectedly, to overtake.*
Oppugno, āvi, ātum, āre, act. (ob, pugna) *to fight against to assault, to oppose.*
Opsōnium, i, n. *victuals, meat, fish, flesh.*
Optātum, i, n. (opto) *a desire, a wish.*
Optātus, a, um, adj. (opto) *wished for, desirable;* comp. ior, sup. issimus.
Optĭmè, adv. sup. (optimus—opto) *very well, very seasonably, most opportunely.*
Optĭmus, a, um, adj. (opto) *very good, best.*
Opto, āvi, ātum, āre, act. *to wish.*
Opus, ĕris, n. *work.*
Opus, n. in. *need, necessity, occasion.*
Opus, adj. in. *needful, necessary.*
Orātio, ōnis, f. (oro) *a speech, an oration, a text;* partes orationis, *the parts of speech.*
Orātor, ōris, m. (oro) *an orator.*
Orbis, is, m. *a circle, a plate, a cover.*
Ordo, ĭnis, m. *order;* ordine abl. *in order, in proper order.*
Orīgo, ĭnis, f. (orior) *the source, origin.*
Orior, ortus, orīri, dep. *to rise, to grow up.*

Orno, āvi, ātum, āre, act. *to adorn, to dress.*
Orontius, ii, m. *Orontius, a man's name.*
Oro, āvi, ātum, āre, act. (os, otis) *to beg, to entreat.*
Oryza, ae, f. *rice.*
Os, ōris, n. *the mouth.*
Ostendo, di, sum, *or* tum, dĕre, act. (tendo) *to show, to expose to view.*
Ostentātio, ōnis, f. (ostento) *ostentation.*
Ostento, āvi, ātum, āre, freq. (ostendo—*tendo*) *to display, to offer.*
Ostium, ii, n. (os) *a door.*
Othomannus, i, m. *Othomannus, a man's name.*
Otior, ātus, āri, dep. (otium) *to trifle.*
Otiōsē, adv. (otiosus) *at leisure, leisurely, quietly.*
Otiōsus, a, um, adj. (otium) *at leisure, idle.*
Otium, ii, n. *leisure, idleness.*
Ovidius, ii, m. *Ovid, a Roman poet.*
Ovillus, a, um, adj. (ovis) *of or belonging to sheep;* ovilla, *sc.* caro, *mutton.*
Ovum, i, n. *an egg.*
Oxălis, ĭdis, f. *a sort of wild sorrel.*

P.

Pacĭfĭcus, a, um, adj. (pax, facio) *peaceful, tending to make peace.*
Paciscor, pactus, pacisci, dep. *to bargain, to stipulate.*
Paedăgōgus, i, m. *a person who conducted boys to and from school, a tutor.*
Pagănĭcus, a, um, adj. (pagus) *relating to a village or the country.*
Pagĭna, ae, f. *a page or leaf of a book.*
Palam, adv. *openly, publicly;* facere palam, *to make known.*
Palātum, i, n. *the palate, taste;* doctum palatum, *a delicate taste.*
Pallĭdus, a, um, adj. (palleo) *pale.*
Pallium, ii, n. *a cloak.*
Palmārius, a, um, adj. (palma) *of the palm or hand;* pila palmaria, *hand-ball.*
Panis, is, m. *bread, a loaf.*
Pannōsus, a, um, adj. (pannus) *clothed in rags, wearing a ragged garment.*
Pannus, i, m. *cloth.*
Papae, interj. *O strange!*
Par, ăris, adj. *equal, like.*

Paraenĕsis, is, f. *exhortation, an admonition.*
Parātus, a, um, part. (paro) *prepared;* adj. *ready;* penna male parata, *a badly made pen.*
Parco, pĕperci, parsi, parsum, parcĭtum, parcĕre, act. *to give over, to forbear;* non parco labori, *I spare no labour.*
Parens, tis, c. (pario) *father,* or *mother, a parent.*
Pareo, ui, ĭtum, ēre, neut. *to obey.*
Paries, ĕtis, m. *the wall of a house.*
Paro, āvi, ātum, āre, act. *to prepare, to design.*
Pars, tis, f. *a part;* pl. partes, *a party.*
Partĭcŭlātim, adv. (particula—*pars*) *part after part, in small pieces.*
Partim, adv. (pars) *in part, partly*
Parvĭtas, ātis, f. (parvus) *smallness, littleness.*
Parùm, adv. *little, too little, a little.*
Parumper, adv. (parum) *a little while.*
Parvŭlus, a, um, adj. dim. (parvus) *very little, very young.*
Parvus, a, um, adj. *little, small;* comp. minor, *less,* sup. minĭmus, *least.*
Pasco, pāvi, pastum, pascĕre, act. *to feed;* pascere mendaciis, *to impose on by falsehood.*
Passus, a, um, part. (pando) *dried in the sun;* uvae passae, *raisins.*
Pastor, ōris, m. (pasco) *a shepherd, a pastor of a church.*
Patăvium, ii, m. *Padua, the name of a city of Italy.*
Pater, tris, m. *a father.*
Patienter, adv. (patiens) *patiently, calmly.*
Patior, passus, pati, dep. *to suffer, to endure.*
Patria, ae, f. (pater) *one's native country, one's native land.*
Patricius, ii, m. *Patrick, a man's name.*
Patrius, a, um, adj. (pater) *of or belonging to a father, paternal.*
Patruēlis, is, m. *and* f. (pater) *a cousin by the father's side, a cousin.*
Patruus, i, m. (pater) *an uncle by the father's side.*
Patŭlus, a, um, adj. (pateo) *open.*
Pauci, ae, a, adj. pl. *few;* paucis *sc.* verbis, *in a few words.*
Paucŭli, ae, a, adj. pl. dim. (pauci) *very few, little.*
Paulātim, adv. (paulus) *by little and little, by degrees.*
Paulisper, adv. (paulus) *for a little while, for a little.*
Paulò, adv. (paulus) *a little, somewhat.*
Paulus, i, m. *Paul, a man's name.*
Pauper, ĕris, adj. *poor.*
Pax, pācis, f. *peace;* pace tua, *with your leave.*
Peccātor, ōris, m. (pecco) *a sinner.*
Peccātum, i, n. (pecco) *a sin.*

'ecco, āvi, ātum, āre, act. *to offend.*
'ecto, xui, *and* xi, xum, ctĕre, act. *to comb.*
'ecūnia, ae, f. (pecus) *money.*
ejor, or, us, comp. (malus) *worse.*
ejus, adv. comp. (pejor) *worse.*
ello, pepŭli, pulsum, pellĕre, act. *to drive away, to repel.*
endeo, pependi, pensum, pendēre, neut. *to hang on;* pendere a Deo, *to depend on God.*
enè, adv. *almost.*
enes, prep. *in the power of.*
enītus, adv. (penus) *deeply, thoroughly.*
enna, ae, f. *a pen.*
ensum, i, n. (pendo) *a task.*
enuria, ae, f. *want.*
er, prep. *by, through.*
erăgo, ēgi, actum, agĕre, act. (per, ago) *to agitate, to go through;* omnia animo mecum peregi, *I have revolved every thing in my mind.*
ercontātor, ōris, m. (percontor) *a busy-body, an inquisitive person.*
ercontor, ātus, āri, dep. (per, contus) *to inquire narrowly.*
ercŭpio, īvi, ītum, ĕre, act. (per, cupio) *to desire very much.*
erdĭtus, a, um, adj. (perdo) *abandoned;* sup. issimus.
erdo, ĭdi, ĭtum, ĕre, act. (per, do) *to lose.*
erĕdo, ēdi, ēsum, edĕre, *and* esse, act. (per, edo) *to eat up.*
erēgi, 1st p. perf. ind. *See* Perago.
erĕgre, adv. (ager) *abroad.*
erĕgrīnor, ātus, āri, dep. (peregrinus—*ager*) *to go abroad, to travel through foreign countries.*
ereo, īvi, *and* ii, ĭtum, īre, neut. (per, eo) *to perish, to be lost.*
erfectus, a, um, adj. (perficio) *perfect.*
erfĕro, tŭli, lātum, ferre, act. (per, fero) *to bear, to endure.*
erfĭcio, ēci, ectum, icĕre, act. (per, facio) *to finish.*
erfluo, xi, xum, ĕre, neut. (per, fluo) *to flow through;* charta misere perfluit, *the paper sinks wretchedly.*
erfŭgium, ii, n. (per, fugio) *a refuge, a shelter.*
ergo, perrexi, perrectum, pergĕre, neut. (per, rego) *to go on, to proceed.*
ergrātus, a, um, adj. (per, gratus) *very acceptable;* feceris pergratum mihi, *you will do me a great favour.*
erīcŭlum, i, n. *danger, trial;* facere periculum, *to make trial.*
erinde, adv. (per, inde) *so as;* perinde quasi, *just as if.*
eriscĕlis, ĭdis, f. *a garter.*

Perītus, a, um, adj. (perior) *skilful, well skilled, expert*; comp. ior.
Permăneo, si, sum, ēre, neut. (per, maneo) *to remain.*
Permissu, abl. m. (permitto) *by permission, leave.*
Permitto, si, ssum, ttĕre, act. (per, mitto) *to suffer, to permit, to give up.*
Permūto, āvi, ātum, āre, act. (per, muto) *to exchange, to barter.*
Perna, ae, f. *ham, a gammon of bacon.*
Pernĕcessārius, a, um, adj. (per, necesse) *very necessary.*
Pernĭcies, ēi, f. (per, nex) *destruction, ruin.*
Perpĕtro, āvi, ātum, āre, act. (per, patro) *to perform, perpetrate*; perpetrare peccatum, *to commit a sin.*
Perpĕtuò, adv. (perpetuus) *perpetually, always.*
Perpĕtuus, a, um, adj. (perpes) *perpetual, continual*; perpetua fidelitas, *complete fidelity.*
Perscrībo, psi, ptum, bĕre, act. (per, scribo) *to write out.*
Persĕquor, quutus, *and* cūtus, qui, dep. (per, sequor) *to follow after, to persecute.*
Persĕvērantia, ae, f. (per, severus) *perseverance.*
Persĭcus, a, um, adj. *Persian*; malum, *a peach.*
Persisto, titi, —, istĕre, neut. (per, sisto) *to persevere, to persist.*
Perspĭcio, exi, ectum, icĕre, act. (per, specio) *to see plainly, to understand*; nisi mihi perspecta esset perpetua fidelitas, *were not your complete fidelity fully ascertained by me, were I not aware of your complete fidelity.*
Perspĭcuè, adv. (perspicuus) *clearly, evidently.*
Persuādeo, si, sum, dēre, act. (per, suadeo) *to persuade, to prevail on.*
Pertĭnācia, ae, f. (pertinax) *obstinacy.*
Pertĭnax, ācis, adj. (per, tenax—*teneo*) *very tenacious, obstinate.*
Pertĭneo, inui, entum, inēre, act. (per, teneo) *to tend, to pertain, to belong to, to concern.*
Pertulērunt, 3d p. pl. perf. ind. *See* Perfero.
Perturbo, āvi, ātum, āre, act. (per, turbo) *to throw into confusion, to confuse.*
Pervĕnio, ēni, entum, enīre, neut. (per, venio) *to reach, to come to, to arrive at.*
Perversĭtas, ātis, (per, verto) *perverseness.*
Pes, pĕdis, m. *a foot.*
Pessĭmus, a, um, adj. sup. of malus, (pejor) *very bad, the worst.*
Pestĭlens, tis. adj. (pestis) *pestilent, pestilential.*
Pestis, is, f. *destruction, ruin.*

'eto, ivi, itum, ĕre, act. *to beg, to seek, to ask.*
'etrus, i, m. *Peter, a man's name.*
'etŭlans, tis, adj. (peto) *petulant, insolent, impertinent.*
'exuit, 3d p. sing. perf. ind. *See* Pecto.
'harisaeus, i, m. *a Pharisee.*
'harmăcŏpōla, ae, m. *a seller of medicines, a druggist.*
hilbertus, i, m. *Philbertus, a man's name.*
hilŏsŏphor, ātus, āri, dep. (philosophus) *to philosophize, to play the philosopher.*
hilŏsŏphus, i, m. *a philosopher, a lover of learning.*
iè, adv. (pius) *piously.*
iĕtas, ātis, f. (pius) *piety, reverence, affection.*
iger, ra, rum, adj. *idle, lazy;* ah! piger, *ah! idle fellow.*
Iget, pĭguit, *and* pĭgĭtum est, pigēre, impers. *it grieves, it repents;* piget me, *I am grieved, I am sorry to say.*
ignus, ŏris, n. *a pawn* or *pledge.*
la, ae, f. *a ball.*
leŏlum, i, n. Pileŏlus, i, m. dim. (pileus) *a little cap* or *bonnet.*
nguis, is, e, adj. *fat;* comp. ior, sup. issimus.
rum, i, n. (pirus) *a pear.*
scĭcŭlus, i, m. dim. (piscis) *a little fish.*
scis, is, m. *a fish.*
stōrius, a, um, adj. (pistor) *of or belonging to a baker.*
strīnum, i, n. (pinso) *a mill, a work-house.*
sum, i, n. *pease.*
us, a, um, adj. *pious.*
ıcentŭla, ae, f. dim. (placenta) *a little sweet cake.*
ıceo, ui, ĭtum, ēre, neut. *to please.*
ıcet, uit, ĭtum est, ēre, impers. *it pleaseth;* si placet tibi, *f you please.*
ıcĭdus, a, um, adj. (placeo) *quiet, placid.*
ıco, āvi, ātum, āre, act. *to pacify.*
ıga, ae, f. *a blow, a stripe.*
ınè, adv. (planus) *plainly, altogether;* plane carere febri, *hat he is quite free from fever.*
bs, plēbis, f. *the common people.*
cto, xi, *and* xui, xum, ctĕre, act. *to strike, to beat, to punish.*
nus, a, um, adj. *full.*
rīque, aeque, ăque, adj. *the greater part, the most.*
ıit, pluebat, pluĕre, imp. *it rains.*
mŭla, ae, f. dim. (pluma) *a little feather.*
rĭmum, adv. (plus) *very much.*
rĭmus, a, um, adj. (plus) *very many, very much.*
s, ūris, n. comp. sing. plures, plura, *and* pluria, pl. *more.*
s, adv. *more.*

Pluscŭlus, a, um, adj. dim. (plus) *a little more.*
Poena, ae, f. *punishment, penalty, pain;* dare poenas, *to suffer punishment, to be punished.*
Poenitet, uit, ēre, impers. *it repents;* nihil me poenitet, *it repents me nothing, I do not regret it.*
Poēta, ae, m. *a poet.*
Polītus, a, um, adj. (polio) *polished, polite.*
Pomĕrīdiānus, a, um, adj. (post, meridies) *in the afternoon;* quarta pomeridiana, *four o'clock in the afternoon.*
Pono, sui, sĭtum, nĕre, act. *to place.*
Pontānus, i, m. *Pontanus, a man's name.*
Popŭlus, i, m. *a people, state, nation.*
Porrĭgo, exi, ectum, igĕre, act. (per, rego) *to extend, to stretch out.*
Porro, adv. *further.*
Porrus, i, m. *a scallion, a leek.*
Porta, ae, f. (porto) *a gate.*
Porto, āvi, ātum, āre, act. *to carry.*
Portŭlāca, ae, f. *purslain.*
Portus, ûs, m. (porto) *a port, a harbour.*
Possĭdeo, ēdi, essum, idēre, act. (pos, *for* potis, sedeo) *to possess.*
Possum, pŏtui, posse, neut. irr. (potis, sum) *to be able.*
Post, prep. *after.*
Postea, adv. (post, ea) *afterwards, after that.*
Posterius, adv. (post) *after, afterwards.*
Postĕrus, a, um, adj. (post) *following, next;* posterus dies, *next day;* in posterum, *hereafter.*
Posthac, adv. (post, hic) *after this, hereafter.*
Postpōno, sui, situm, nĕre, act. (post, pono) *to value or esteem less, to disregard.*
Postrēmo, adv. (postremus—*post*) *lastly.*
Postŭlo, āvi, ātum, āre, act. *to demand, to require.*
Potātio, ōnis, f. (poto) *a drinking bout.*
Potĕras, 2d p. sing. im. ind. *See* Possum.
Potestas, ātis, f. (potis, sum) *power, opportunity;* tibi est potestas, *you have it in your power.*
Potio, ōnis, f. (poto) *a draught, a potion.*
Potissĭmùm, potissĭmè, adv. (potis) *especially, chiefly.*
Potiùs, adv. comp. (potis) *rather.*
Poto, āvi, ātum, *or* potum, āre, act. *to drink.*
Potus, ûs, m. *drink.*
Prae, prep. *before.*
Praebeo, ui, ĭtum, ēre, act. (prae, habeo) *to afford.*
Praecēdo, ssi, ssum, dĕre, neut. (prae, cedo) *to go before precede.*

Praeceptio, ōnis, f. (praecipio) *a precept.*

Praeceptor, ōris, m. (praecipio—*prae, capio*) *an instructor, a teacher, a master.*

Praeceptum, i, n. (praecipio) *a precept, a maxim, a commandment.*

Praecingo, xi, ctum, gĕre, act. (prae, cingo) *to begird.*

Praecĭpio, ēpi, eptum, ipĕre, act. (prae, capio) *to command, to enjoin, to anticipate;* praecipere quam praestare facilius est, *it is easier to command than to perform;* omnia praecepi, *I have foreseen, have figured to myself beforehand.*

Praecĭpuè, adv. (praecipuus) *especially, chiefly.*

Praecĭpuus, a, um, adj. (praecipio) *chief, principal.*

Praecox, ŏcis, adj. *soon* or *early ripe, ripe before the usual time.*

Praedīco, āvi, ātum, āre, act. (prae, dico) *to proclaim, to boast.*

Praedĭtus, a, um, adj. (prae, do) *endued with.*

Praefĕro, tŭli, lātum, ferre, irr. act. (prae, fero) *to prefer.*

Praefinītus, a, um, adj. (praefinio) *appointed before, prescribed.*

Praegrandis, is, e, adj. (prae, grandis) *very great, huge.*

Praelectio, ōnis, f. (prae, lego) *a lesson.*

Praelĕgo, ēgi, ectum, egĕre, act. (prae, lego) *to read before, to read as a teacher to his scholars.*

Praelūdium, ii, n. (prae, ludo) *a prelude, a preparation for beginning.*

Praemium, ii, n. *a reward, a prize.*

Praemūnio, īvi, ītum, īre, act. (prae, munio—*moenia*) *to fortify beforehand, to guard against objections.*

Praescrībo, psi, ptum, bĕre, act. (prae, scribo) *to appoint, to prescribe;* quae praescripta sunt vobis, *what have been prescribed to you, your lessons.*

Praescriptum, i, n. (prae, scribo) *a lesson, a task.*

Praesens, tis, adj. (prae, sum) *present, effectual.*

Praesentia, ae, f. (praesens) *presence;* in praesentia, *at present.*

Praesertim, adv. *especially.*

Praestans, tis, adj. (praesto) *excellent, distinguished;* comp. tior, sup. tissimus.

Praestantia, ae, f. (praesto) *excellence, superiority.*

Praestat, ĭtit, āre, impers. (prae, sto) *it is better.*

Praesto, ĭti, ĭtum, *and* ātum, āre, neut. (prae, sto) *to excel, to perform, to discharge.*

Praesum, fui, esse, neut. irr. (prae, sum) *to be over, to have charge of.*

Praeter, prep. *beside, except, contrary to.*

Praetĕreà, adv. (praeter) *beside.*

Praetermitto, īsi, issum, ittĕre, act. (praeter, mitto) *to pass over, to omit, to neglect.*

Prosĕquor, quutus, *and* cūtus, qui, dep. (pro, sequor) *to follow after, to pursue, to prosecute, to proceed*; prosequi laudĭbus, *to extol with praises*; —— amore, *to love sincerely.*
Prosper, *and* Prospĕrus, a, um, adj. *prosperous, good*; omnia prospera, *all good news.*
Prospĕrè, adv. (prosper) *well, fortunately*; res prospere succedet, *the thing will turn out well.*
Prosum, fui, desse, neut. irr. (pro, sum) *to do good, to profit, to avail.*
Protĕro, rīvi, rītum, erĕre, neut. (pro, tero) *to tread or trample on.*
Protrītus, a, um, adj. (protero) *trodden down, common.*
Provectus, a, um, adj. (proveho) *advanced.*
Provĕho, xi, ctum, hĕre, act. (pro, veho) *to carry forward, to advance.*
Proventus, ûs, m. (provenio) *plentiful crop, abundance.*
Proverbium, ii, n. (pro, verbum) *a proverb.*
Provīdentia, ae, f. (provideo) *providence.*
Provĭdeo, di, sum, dĕre, act. (pro, video) *to foresee, to provide.*
Provŏco, āvi, ātum, āre, act. (pro, voco) *to challenge.*
Proxĭmè, adv. sup. (prope) *next, last, very nearly.*
Proxĭmus, a, um, adj. sup. (prope) *nearest, next.*
Proxĭmus, i, m. (prope) *a neighbour.*
Prudens, tis, adj. (pro, video) *prudent, sagacious*; comp. tior.
Prudenter, adv. (prudens) *wisely.*
Prudentia, ae, s. (prudens) *prudence, skill, wisdom.*
Psalmus, i, m. *a psalm.*
Publĭcus, a, um, adj. *public*; in publicum prodeo, *I appear in public, I go abroad.*
Pudet, uit, ĭtum est, ĕre, impers. *it makes ashamed*; pudet me, *I am ashamed.*
Pudor, ōris, m. (pudet) *shame, modesty.*
Puer, i, m. *a boy.*
Puerīlis, is, e, adj. (puer) *puerile, childish.*
Pugno, āvi, ātum, āre, neut. (pugnus) *to fight, to contend against, to resist*; pass. impers. pugnatur.
Pugnus, i, m. *the fist.*
Pulcher, ra, rum, adj. *fair, fine, beautiful*; comp. rior, sup. errimus.
Pullus, i, m. *a chicken.*
Pulso, āvi, ātum, āre, freq. (pello) *to beat, to knock at*; pulsat aures meas, *rings in my ears.*
Pulvis, ĕris, m. f. *dust.*
Punio, īvi, ītum, īre, act. (poena) *to punish, to chastise.*

upilla, ae, f. *the pupil* or *apple of the eye.*
urus, a, um, adj. *pure.*
usillus, a, um, adj. *very little* or *small.*
uteānus, i, m. *Puteanus, a man's name.*
uto, āvi, ātum, āre, act. *to think, to revolve in one's mind, to reflect.*
yrum, i, n. (pyrus) *a pear.*

Q.

UADRAGINTA, adj. in. (quatuor) *forty.*
uadrangŭlăris, is, e, adj. (quatuor, angulus) *quadrangular, having four corners* or *angles.*
uadrans, tis, m. (quatuor) *the fourth part of any thing, a farthing.*
uadrĭpartītus, a, um, adj. (quatuor, partio) *divided into four parts.*
uadrŭla, ae, f. dim. (quatuor) *a little square, a trencher, a plate.*
uaero, sīvi, sītum, rĕre, act. *to seek, to inquire.*
uaesiĕris, 2d p. sing. fut. sub. *See* Quaero.
uaeso, ŭmus, def. *I pray you, prithee.*
uaestio, ōnis, f. (quaero) *a question.*
ualis, is, e, adj. *of what kind, what, such as ;* quale praemium ! *what a reward !*
uam, adv. *or* conj. after tam, *as ;* after comparatives, *than ; how ;* quam pulchrum ! *what a fine thing !* quam gratum ! *how great a favour !*
uamdiu, adv. (quam, diu) *how long, as long as.*
uamlĭbet, adv. (qui, libet) *as you will, as you please, at pleasure.*
uamobrem, adv. (quis, ob, res) *why, wherefore.*
uamvis, conj. (qui, vis) *though, although.*
uandò, adv. *when.*
uanquam, conj. (qui) *though, although.*
uantŭluscunque, ăcunque, umcunque, adj. dim. (quantus) *however small, how little soever.*
uantùm, adv. (quantus) *how much, as far as ;* quantum voles, *as much as you please.*
uantus, a, um, adj. *how great, how much, how far.*
uare, adv. (quis, res) *wherefore, why.*
uartus, a, um, adj. (quatuor) *the fourth.*
uasi, adv. (qua, si) *as if, as it were ;* quasi vero, *as if forsooth.*
uasillum, i, n. *and* us, i, m. (qualus) *a small wicker-basket.*

Quater, adv. *four times.*
Quatuor, pl. adj. in. *four.*
Que, at the end of words, conj. for et, *and, both.*
Quemadmŏdum, adv. (quis, ad, modus) *how, in what manner.*
Queo, īvi, ītum, īre, neut. irr. *to be able.*
Quercus, ûs, f. *an oak-tree.*
Queror, stus, ri, dep. *to complain, to lament.*
Qui, quae, quod, rel. pron. *who, what, which, that.*
Quî, adv. (qui, pron.) *how.*
Quia, adv. (qui) *because.*
Quicunque, quaecunque, quodcunque, *or* quidcunque, *whoever, whosoever, whatever;* quibuscunque modis, *by all the means in their power.*
Quidam, quaedam, quoddam, *or* quiddam, (qui) *some person* or *thing, a certain one.*
Quidem, adv. (qui) *indeed, truly.*
Quidni, adv. (quid, ni) *why not? undoubtedly.*
Quies, ētis, f. *rest, quiet.*
Quiesco, ēvi, ētum, escĕre, incep. (quies) *to be quiet, to rest.*
Quiētus, a, um, adj. (quies) *quiet.*
Quin, conj. (qui, ne) *why not? but, nay.*
Quindĕcim, adj. in. (quinque, decem) *fifteen.*
Quinĕtiam, conj. (quin, etiam) *moreover.*
Quinque, adj. in. pl. *five.*
Quinquiès, adv. (quinque) *five times.*
Quintīnus, i, m. *Quintinus, a man's name.*
Quintus, i, m. *Quintus, a man's name.*
Quintus, a, um, adj. (quinque) *the fifth.*
Quis, quae, quod, *or* quid, inter. pron. *who? which? what?* quid, *sc.* ob. v. propter, *why?* ne quis, *lest any one;* quum quis, *when any one.*
Quisnam, quaenam, quodnam, *or* quidnam, adj. pron. (quis, nam) *who? which? what?*
Quispiam, quaepiam, quodpiam, *or* quidpiam, adj. pron. *any one, some one.*
Quisquam, quaequam, quodquam, *or* quidquam, (quis, quam) *any one.*
Quisque, quaeque, quodque, *or* quidque, adj. pron. *every man, every one, each, all.*
Quisquis, quaequae, quidquid, *and* quicquid, adj. pron. (quis, quis) *whosoever, whatsoever.*
Quīvis, quaevis, quodvis, *or* quidvis, pron. (qui, vis) *any one you please, whoever, whosoever.*
Quò, adv. (qui) *whither, to what place.*
Quoad. adv. (quod, ad) *as far as.*

Quodammŏdo, adv. (quidam, modus) *in a manner, in a certain way.*

Quod, conj. (qui) *that, because, so far as;* quod sciam, *so far as I know.*

Quomĭnus, adv. (qui, minor) *that one should not, from;* ne te impediat quominus dormias, *lest it prevent you from sleeping.*

Quomŏdo, adv. (quis, modus) *how, after what manner;* quomodo se vestrae res habent, *how your affairs have themselves, in what state your affairs are.*

Quonam, adv. (qui) *to what place? whither?*

Quoniam, conj. (qui) *since, seeing that, because.*

Quoque, conj. (qui) *also, likewise.*

Quorsùm, adv. (verto) *whither, to what end* or *purpose?*

Quot, adj. in. pl. *how many.*

Quotĭdiānus, a, um, adj. (quot, dies) *daily, happening every day.*

Quotĭdie, adv. (quot, dies) *every day, daily.*

Quoties, adv. (quot) *how often? as often as.*

Quotquot, adj. in. (quot) *how many? as many as.*

Quotus, a, um, adj. *what, in number, order, place,* or *quantity.*

Quotusquisque, aquaeque, umquodque, adj. (quot, quisque) *what one amongst many;* quotusquisque id non aegre fert? *how few are there who do not take that amiss?*

Quum, adv. *and* conj. *when;* quum primum, *as soon as.*

R.

Rapio, ui, tum, ĕre, act. *to take away, to hurry.*

Raptim, adv. (rapio) *quickly, hastily.*

Raro, *and* Rarè, adv. (rarus) *rarely, seldom;* comp. ius, sup. issime.

Rarus, a, um, adj. *rare;* rarus sermo est nobis, *we have seldom occasion to speak to.*

Ratio, ōnis, f. (reor) *account, method, regard.*

Recanto, āvi, ātum, āre, act. (re, canto—*cano*) *to sing again, to repeat.*

Recens, tis, adj. *new, fresh, recent.*

Recessus, ûs, m. (re, cedo) *a retreat, a sequestered* or *retired place.*

Recĭpio, ēpi, eptum, ipĕre, act. (re, capio) *to receive, to betake, to come back, to return;* recipe te, *make a retreat.*

Recĭto, āvi, ātum, āre, act. (re, cieo) *to call over.*

Recordor, ātus, āri, dep. (re, cor) *to remember, to call to mind.*

Rectè, adv. (rectus) *rightly, well, correctly;* comp, ius, sup. issime.

Rector, ōris, m. (rego) *a governor, master.*

Rectus, a, um, adj. (rego) *right, straight;* rectum consilium, *good advice.*
Recŭpĕro, āvi, ātum, āre, act. (re, capio) *to get again, to recover.*
Recūso, āvi, ātum, āre, act. (re, causa) *to refuse.*
Redarguo, ui, ūtum, uĕre, act. (re, arguo) *to confute, to convict, to reprove.*
Reddo, ĭdi, ĭtum, ĕre, act. (re, do) *to give back, to render, to restore, to return, to make;* reddere praelectionem, *to say* or *repeat the lesson.*
Redemptio, ōnis, f. (redimo—*emo*) *a ransoming, redemption.*
Redeo, īvi, *and* ii, ĭtum, īre, neut. (re, eo) *to return.*
Redĭmo, ēmi, emptum, imĕre, act. (re, emo) *to redeem, to ransom.*
Redĭtio, ōnis, f. (redeo) *a return.*
Redĭtus, ûs, m. (redeo) *a return.*
Redūco, xi, ctum, cĕre, act. (re, duco) *to bring* or *lead back, to accompany on one's way home.*
Refĕro, tŭli, lātum, ferre, act. irr. (re, fero) *to bring back, to betake, to mark down, to register, to relate, to repeat, to refer;* quid tua refert, *what does it concern you?* referre gratiam, *to requite* or *return a favour;* acceptum refero, *I acknowledge myself indebted for;* in codicem referre, *to enter in a book.*
Refert, impers. (re, fero) *it concerns.*
Refĭcio, ēci, ectum, icĕre, act. (re, facio) *to repair.*
Reformīdo, āvi, ātum, āre, act. (re, formido) *to fear much.*
Refŭgio, ūgi, ugĭtum, ugĕre, neut. (re, fugio) *to shun, to avoid.*
Regĕlo, āvi, ātum, āre, neut. (re, gelu) *to thaw.*
Regio, ōnis, f. (rego) *a country, a territory.*
Regius, a, um, adj. (rego) *of* or *like a king, kingly, royal.*
Regnum, i, n. (rego) *a kingdom.*
Rego, xi, ctum, gĕre, act. *to rule, to govern.*
Regŭla, ae, f. (rego) *a rule, an example.*
Relaxo, āvi, ātum, āre, act. (re, laxo—*laxus*) *to unbend.*
Relĕgo, ēgi, ectum, egĕre, act. (re, lego) *to read over again.*
Relinquo, qui, ctum, nquĕre, act. (re, linquo) *to leave, to forsake.*
Relĭquiae, ārum, f. pl. (relinquo) *remains, leavings.*
Relĭquus, a, um, adj. (relinquo) *remaining, the rest.*
Remĕdium, ii, n. (re, medeor) *a remedy, a cure.*
Remigius, ii, m. *Remigius, a man's name.*
Remĭniscor, —, i, dep. (re, memini) *to remember, to recollect.*
Remissio, ōnis, f. (re, mitto) *relaxation, play.*

Remissus, a, um, adj. (re, mitto) *negligent, careless.*
Remitto, ĭsi, issum, ittĕre, act. (re, mitto) *to forgive.*
Remŏror, ātus, āri, dep. (re, moror) *to delay, to detain.*
Remōtus, a, um, adj. (removeo) *remote, distant, afar off.*
Renātus, i, m. *Renatus, a man's name.*
Renŏvo, āvi, ātum, āre, act. (re, novo) *to renew.*
Renuncio, āvi, ātum, āre, act. (re, nuncio—*nuncius*) *to bring back word, to inform;* ut renuncies id mihi, *that you will inform me of it.*
Repăro, āvi, ātum, āre, act. (re, paro) *to repair;* reparat vires, *recruits the strength.*
Repello, ŭli, ulsum, ellĕre, act. (re, pello) *to repel.*
Rependo, di, sum, dĕre, act. (re, pendo) *to repay.*
Repĕrio, i, tum, īre, act. (re, pario) *to find.*
Repĕtītio, ōnis, (repeto) *a repetition.*
Repĕto, īvi, ītum, ĕre, act. (re, peto) *to ask back, to repeat, to resume;* repetere studia, *to resume one's studies.*
Repōno, ŏsui, osĭtum, onĕre, act. (re, pono) *to place again, to replace.*
Reposco, posci, ——, scĕre, act. (re, posco) *to demand back, to ask again what is one's own.*
Reprehendo, di, sum, dĕre, act. (re, prehendo) *to blame, to find fault with.*
Reprehensio, ōnis, f. (reprehendo) *reprimand, a censure.*
Repugnantia, ae, f. (repugno) *opposition, resistance.*
Repugno, āvi, ātum, āre, act. (re, pugno) *to resist, to oppose.*
Repulsa, ae, f. (re, pello) *a refusal, a denial.*
Repurgo, āvi, ātum, āre, act. (re, purgo) *to make clean.*
Requies, ēi, *or* ētis, f. (re, quies) *rest, relaxation.*
Requīro, sīvi, sītum, rĕre, act. (re, quaero) *to require, to inquire.*
Res, ĕi, f. *a thing.*
Resarcio, si, tum, cīre, act. (re, sarcio) *to mend, to repair.*
Rescindo, ĭdi, issum, indĕre, act. (re, scindo) *to cut off.*
Resĕco, ui, tum, āre, act. (re, seco) *to cut away;* resectum capillos, *to have our hair cut.*
Resolvo, vi, ūtum, vĕre, act. (re, solvo) *to unloose, to melt;* resolvitur gelu, *the frost is dissolved.*
Respondeo, di, sum, dēre, act. (re, spondeo) *to answer, to reply.*
Respuo, ui, —, uĕre, act. (re, spuo) *to reject.*
Restat, ĭtit, āre, impers. (re, sto) *it remains.*
Restĭtuo, ui, ūtum, uĕre, act. (re, statuo) *to restore.*
Resto, ĭti, —, āre, neut. (re, sto) *to remain.*
Retardo, āvi, ātum, āre, act. (re, tardus) *to keep back, to retard.*

Retĭn*eo*, inui, entum, inēre, act. (re, teneo) *to retain, to keep, to remember.*
Retŭlit, 3d p. sing. perf. ind. *See* Refero.
Reverā, adv. (res, verus) *in truth, truly.*
Revĕren*s*, tis. adj. (revereor) *respectful;* comp. tior, sup. tissimus.
Revĕrenti*a*, ae, f. (revereor) *respect, reverence.*
Revĕr*eor*, ĭtus, ēri, dep. (re, vereor) *to reverence, to revere.*
Rever*to*, ti, sum, tĕre, act. (re, verto) *to return.*
Rever*tor*, sus, ti, dep. (re, verto) *to return.*
Revīs*o*, i, um, ĕre, act. (re, viso) *to come back to see, to revisit.*
Revŏc*o*, āvi, ātum, āre, act. (re, voco) *to recall, to call back, to revise.*
Rhedāri*us*, ii, m. (rheda) *a coachman, a charioteer.*
Rid*eo*, si, sum, dēre, neut. *to laugh.*
Rip*a*, ae, f. *the bank of a river.*
Ris*us*, ûs, m. (rideo) *laughter.*
Rix*or*, ātus, āri, dep. (rixa) *to brawl.*
Robust*us*, a, um, adj. (robur) *strong, robust.*
Rodolph*us*, i, m. *Rodolphus, a man's name.*
Rog*o*, āvi, ātum, āre, act. *to ask.*
Rom*a*, ae, f. *Rome, the capital of Italy.*
Romān*i*, ōrum, m. *Romans.*
Rosāce*us*, a, um, adj. (rosa) *of roses.*
Rosci*us*, ii, m. *Roscius, a man's name.*
Rub*eo*, ui, —, ēre, neut. (ruber) *to be red*
Rudīment*um*, i, n. (rudis) *the first instruction* or *rules, a rudiment;* rudimenta grammaticae, *rudiments of grammar.*
Ruf*us*, i, m. *Rufus, a man's name.*
Rursus, adv. (verto) *again.*
Rus, rūris, n. *the country.*
Rustĭc*or*, ātus, āri, dep. (rus) *to live in the country.*
Rustĭc*us*, a, um, adj. *rustic, clownish.*
Rustĭc*us*, i, s. (rus) *a countryman.*

S.

SABBATUM, i, n. *the Sabbath of the Jews, Saturday.*
Sacchărāt*us*, a, um, adj. (saccharum) *sugared*
Sac*er*, ra, rum, adj. —, sup. errĭmus, *sacred.*
Sacrāt*us*, a, um, adj. (sacro) *consecrated, sacred;* comp. ior, sup. issimus.
Saepè, adv. *often;* comp. ius, sup. issime.
Saepĕnŭmĕro, adv. (saepe, numerus) *very often.*

Sal, sălis, m. *or* n. *salt.*
Salgăma, ōrum, n. pl. (sal) *pickles, preserves.*
Salītus, a, um, part. (salio) *salted.*
Salsus, a, um, adj. (sal) *salted, salt.*
Saltèm, adv. *at least.*
Salūber, *or* ris, ris, re, adj. (salus) *wholesome, useful;* comp. rior, sup. errimus.
Salus, ūtis, f. *health, safety, salutation, salvation;* da salutem, *offer my services.*
Salūtātor, ōris, m. (saluto) *a saluter.*
Salūto, āvi, ātum, āre, act. (salus) *to salute, to pay respects to.*
Salve, salvēto, salvēre, def. (salus) *God save you, hail, good morrow.*
Salvia, ae, f. *sage.*
Salvus, a, um, adj. (salus) *safe, sound, in good health.*
Samuel, ēlis, m. *Samuel, a man's name.*
Sanctè, adv. (sanctus) *devoutly;* comp. ius, sup. issĭme.
Sanctus, a, um, adj. (sancio) *holy, sacred;* Sanctus Paulus, *St Paul.*
Sanè, adv. (sanus) *assuredly, indeed.*
Sanguĭneus, a, um, adj. (sanguis) *of the colour of blood, blood-red, red.*
Sanguis, ĭnis, m. *blood.*
Sano, āvi, ātum, āre, act. (sanus) *to heal, to cure, to restore to health.*
Sanus, a, um, adj. *sound in body* or *mind, well.*
Sapiens, tis, adj. (sapio) *wise;* ista sapientioribus relinquamus, *let us leave these things to wiser heads;* comp. tior.
Sapio, ui, —, ĕre, neut. *to be wise, to relish;* altum sapere. *to be high-minded;* haedina śapit mihi, *kid relishes with me, pleases me.*
Sapor, ōris, m. (sapio) *taste.*
Sarasīnus, i, m. *Sarasinus, a man's name.*
Sarcio, si, tum, cīre, act. *to mend, to repair.*
Sartor, ōris, m. (sarcio) *a tailor, a mender of old garments.*
Sat, *or* Satis, adv. *enough, sufficient.*
Satan. *See* Satănas.
Satănas, ae, m. *Satan.*
Satisfăcio, ēci, actum, acĕre, act. (satis, facio) *to satisfy, to give satisfaction.*
Satŭreia, ae, f. (satur) *savoury.*
Satŭrĭtas, ātis, f. *fulness;* neque tamen ad saturitatem, *and not even to fulness, nor have they enough of that even.*
Scabellum, i, n. dim. (scamnum) *a little bench, a footstool.*
Scalpellum, i, n. dim. (scalpo) *a pen-knife.*

Scelĕrātus, a, um, adj. (scelus) *wicked*; comp. ior, sup. issimus.
Scelus, ĕris, n. *wickedness, crime.*
Scheda, ae, f. *a sheet of paper.*
Schola, ae, f. *a school.*
Scholastĭcus, i, m. (schola) *a scholar.*
Scholastĭcus, a, um, adj. (schola) *belonging to a school or scholar, scholastic.*
Sciens, tis, adj. (scio) *knowing, on purpose.*
Scienter, adv. (scio) *knowingly, on purpose*; comp. iùs, sup. issĭme.
Scientia, ae, f. (scio) *science.*
Scilĭcet, conj. (scire, licet) *namely, truly, assuredly.*
Scio, īvi, ītum, īre, act. *to know.*
Scirpus, i, m. *a rush, a bulrush*; nodum in scirpo quaerere, *to seek a knot in a bulrush, to seek a difficulty where there is none.*
Scitus, a, um, adj. (scio) *exquisite.*
Scŏpus, i, m. *end, design, aim.*
Scrība, ae, m. (scribo) *a scribe.*
Scriblīta, ae, f. *a kind of tart, a cheesecake.*
Scribo, psi, ptum, bĕre, act. *to write.*
Scriptor, ōris, m. (scribo) *a writer.*
Scriptūra, ae, f. (scribo) *a writing, Scripture.*
Scrupŭlus, i, m. (scrupus) *a scruple, doubt, difficulty.*
Scrutātor, ōris, m. (scrutor) *a searcher.*
Scurrīlĭtas, ātis, f. (scurra) *buffoonery.*
Se, acc. sing. *See* Sui.
Secēdo, ssi, ssum, dĕre, neut. (se, cedo) *to retire, to withdraw.*
Secrētus, a, um, adj. (se, cerno) *secret, retired, remote.*
Secundus, a, um, adj. (sequor) *second.*
Secùs, adv. *otherwise, differently*; non secus ac, *just as.*
Sed, conj. *but.*
Sedeo, sēdi, sessum, sedēre, neut. *to sit.*
Sedŭlò, adv. (sedulus) *carefully, studiously, earnestly.*
Semel, adv. *once.*
Semĭhōra, ae, f. (semi, hora) *half an hour*; audies sonum semihorae post quintam, *you will hear half-past five strike.*
Semissis, is, m. (semi, as) *the half of any thing, a halfpenny.*
Semōtus, a, um, part. (se, moveo) *remote.*
Semper, adv. *always.*
Senātor, ōris, m. (senex) *a senator.*
Senātus, ûs, m. (senex) *a senate.*
Sensim, adv. (sentio) *by little and little, insensibly, imperceptibly.*
Sensus, ûs, m. (sentio) *signification, sense, meaning.*

Sententia, ae, f. (sentio) *sentence, meaning, purpose;* in eam sententiam, *to that effect.*
Sentio, si, sum, tīre, act. *to think, to feel, to perceive;* sentis optime, *you think very justly.*
Seorsum, adv. (se, verto) *apart.*
Sepio, si, tum, īre, act. (sepes) *to fence round, to enclose.*
Septĭmus, a, um, adj. (septem) *the seventh.*
Septus, a, um, part. *See* Sepio.
Sequor, quūtus, *and* cūtus, qui, dep. *to follow.*
Serēnĭtas, ātis, f. (serenus) *serenity, calmness.*
Seriò, adv. (serius) *seriously, in earnest.*
Sermo, ōnis, m. *speech, language, conversation;* vernaculus sermo, *one's mother tongue.*
Serò, adv. (serus) *late;* comp. iùs, *too late,* sup. issĭme.
Serōtĭnus, a, um, adj. (serus) *late, lateward.*
Serpyllum, i, n. *wild thyme.*
Servātor, ōris, m. (servo) *a deliverer, saviour.*
Servio, īvi, ītum, īre, neut. (servus) *to be a slave.*
Servo, āvi, ātum, āre, act. *to keep, to preserve, to save.*
Sesquĭdĕcimus, a, um, adj. (sesqui, decimus) *the tenth and a half.*
Sesquĭhōra, ae, f. (sesqui, hora) *an hour and a half.*
Sesquĭoctāvus, a, um, adj. (sesqui, octavus) *the eighth and a half;* sesquioctava hora, *half-past eight.*
Sesquĭprīmus, a, um, adj. (sequi, primus) *the first and a half;* sesquiprima hora, *half-past one.*
Sevērĭtas, ātis, f. (severus) *severity.*
Sevērus, a, um, adj. *severe, harsh;* comp. ior.
Sex, adj. in. *six.*
Sexcēnārius, a, um, adj. (sex, centum) *of six hundred.*
Sexcentenārius, a, um, adj. (sex, centum) *of six hundred.*
Sextans, tis, m. (sex) *the sixth part of an* AS, *a Roman coin, twopence.*
Sextus, a, um, adj. (sex) *the sixth;* sexta *sup.* hora, *the sixth hour, six o'clock.*
Si, conj. *if;* si, quando, *if at any time.*
Sic, adv. *so, thus.*
Siccĭne, adv. (sic) *so? is it so?* siccine soles, *are you thus wont?*
Siccus, a, um, adj. *dry.*
Sicut, adv. (sic, ut) *as.*
Signifĭcans, tis, adj. (significo) *significant, expressive.*
Signĭfĭco, āvi, ātum, āre, act. (signum, facio) *to give notice, to signify.*
Signum, i, n. *a sign, a token, a signal.*
Silentium, ii, n. (sileo) *silence.*

Sileo, ui, —, ēre, neut. *to be silent, to hold one's peace, to keep silence.*
Silĭqua, ae, f. *a husk of a bean, pea, or the like.*
Silvester, *or* ris, ris, re, adj. (silva) *woody, wild, rural.*
Simĭlis, is, e, adj. *like, resembling, similar.*
Simĭlĭter, adv. (similis) *in like manner, likewise.*
Simĭlĭtūdo, ĭnis, f. (similis) *similarity, likeness, similitude.*
Simon, ōnis, m. *Simon, a man's name.*
Simplex, ĭcis, adj. (sine, plica) *plain, simple, sincere, without dissimulation* or *disguise.*
Simul, adv. (similis) *together, at once, at the same time.*
Simŭlātio, ōnis, f. (simulo) *a feigning, a pretence.*
Simŭlātor, ōris, m. (simulo) *a feigner, a pretender.*
Simŭlo, āvi, ātum, āre, act. (similis) *to feign, to pretend, to counterfeit.*
Sincērus, a, um, adj. (sine, cera) *sincere, pure, correct.*
Sincĭput, ĭtis, n. (semi, caput) *the forehead.*
Sinè, prep. *without.*
Singŭlāris, is, e, adj. (singuli) *singular, matchless, unparalleled.*
Singŭli, ae, a, adj. pl. *each ;* singulae horae, *every hour.*
Sinister, ra, rum, adj. *left.*
Sino, sīvi, *and* sii, sĭtum, sinĕre, act. *to suffer, to permit.*
Siquĭdem, conj. (si, quidem) *seeing that, inasmuch as.*
Siquis, qua, *or* quae, quod, *or* quid, adj. pron. (si, quis) *if any one, if any ;* si qua fuit culpa, *if there was any fault.*
Sis, 2d per. sing. pr. sub. *See* Sum.
Sitis, is, f. *thirst.*
Sitŭla, ae, f. *a bucket to draw water in.*
Situs, a, um, adj. (sino) *placed.*
Sive, conj. (si) *whether, either, or.*
Sociĕtas, ātis, f. (socius) *society.*
Sodālis, is, m. f. *a companion, an intimate acquaintance.*
Sodes, adv. (si, audes) *I pray you, if you please.*
Sol, sōlis, m. *the sun.*
Soleo, solĭtus, solēre, neut. pass. *to use, to be accustomed or wont.*
Solĭcĭtè, adv. (solicitus—*solum*) *anxiously, earnestly.*
Solĭdus, a, um, adj. *entire, whole.*
Solĭtus, a, um, part. (soleo) *usual, customary ;* pro more solito, *much as usual.*
Solùm. adv. (solus) *only, alone.*
Solus, a, um, adj. gen. ius, d. i, *only, alone.*
Somnĭcŭlōsus, a, um, adj. (somnus) *sleepy, drowsy.*
Somnium, ii, n. (somnus) *a dream.*
Somnus, i, m. *sleep.*

Sono, ui, ĭtum, āre, neut. *to sound;* horologium sonuit, *the clock struck.*
Sonus, i, m. *a sound.*
Sordĭdus, a, um, adj. (sordes) *sordid, mean.*
Sors, tis, f. *chance, luck;* si sors tulisset, *if fortune were on your side, if you should be successful.*
Sortior, ītus, īri, dep. (sors) *to cast* or *draw lots, to choose* or *select by lot.*
Spatium, ii, n. *space, time.*
Species, ēi, f. (specio) *a kind, appearance.*
Specĭmen, ĭnis, n. (specio) *a specimen, a mode, a pattern.*
Spectăcŭlum, i, n. (specio) *a spectacle.*
Specto, āvi, ātum, āre, freq. (specio) *to look, to tend;* quorsum spectat, *whether tends, what is the object of.*
Spero, āvi, ātum, āre, act. (spes) *to hope.*
Spes, ĕi, f. *hope, expectation.*
Spirĭtuālis, is, e, adj. (spiritus) *spiritual.*
Spirĭtus, ûs, m. (spiro) *breath, spirit.*
Spissus, a, um, adj. *thick.*
Spontis, gen. *and* Sponte, abl. *of one's own accord, spontaneously.*
Splendor, ōris, m. (splendeo) *splendour, magnificence.*
Statim, adv. (sto) *forthwith, immediately.*
Stephănus, i, m. *Stephanus, a man's name.*
Stillĭcĭdium, ii, n. (stilla, cado) *the water that drops from the eaves of a house.*
Stimŭlus, i, m. *a motive, an incentive.*
Sto, stĕti, stătum, stăre, neut. *to stand;* per me non stabit, *it shall not be my fault.*
Stomăchus, i, m. *the stomach.*
Strenuus, a, um, adj. *active, vigorous;* comp. ior, sup. issimus.
Strepĭtus, ûs, m. (strepo) *a noise, a bustle.*
Studeo, ui, —, ēre, neut. (studium) *to study, to exert one's self to obtain.*
Studiōsus, a, um, adj. (studium) *studious, eager.*
Studium, ii, n. *study, design.*
Stultĭtia, ae, f. (stultus) *folly.*
Stultus, i, m. (stultus, adj.) *a fool.*
Stultus, a, um, adj. *foolish.*
Suadeo, si, sum, dērè, act. *to advise, to persuade.*
Suavis, is, e, adj. *pleasant, agreeable;* comp. ior, sup. issimus.
Suavĭter, adv. *agreeably;* comp. ius, sup. issime.
Sub, prep. *under, near.*
Subalbĭdus, a, um, adj. (sub, albus) *somewhat white, whitish*

Subdĭt*us*, a, um, part. (subdo) *placed under, subject to, in subjection.*
Subd*o*, ĭdi, ĭtum, ĕre, act. (sub, do) *to subject, to be in subjection.*
Sub*eo*, īvi, *and* ii, ĭtum, īre, neut. irr. (sub, eo) *to undergo;* subire periculum, *to expose one's self to danger.*
Subinde, adv. (sub, inde) *from time to time, frequently, every now and then.*
Subĭt*us*, a, um, adj. (sub, eo) *sudden.*
Subm*itto*, īsi, issum, ittĕre, act. (sub, mitto) *to lose courage;* submittere animum, *to despond.*
Subor*ior*, tus, īri, dep. (sub, orior) *to rise* or *grow up.*
Subpraefect*us*, i, m. (sub, praefectus) *an under-governor.*
Subterfŭg*ium*, ii, n. (subter, fugio) *an evasion.*
Subtră*ho*, xi, ctum, hĕre, act. (sub, traho) *to withdraw.*
Suburbān*a*, ōrum, n. pl. (sub, urbs) *suburbs of a city.*
Suburbān*us*, a, um, adj. *in the suburbs, suburban.*
Succed*o*, ssi, ssum, dĕre, neut. (sub, cedo) *to succeed, to prosper.*
Succens*eo*, ui, —, ēre, neut. (sub, censeo) *to be angry* or *displeased with.*
Success*us*, ûs, m. (succedo) *prosperity, success.*
Succ*us*, i, m. *juice.*
Sucŭl*us*, i, m. dim. (sus) *a little* or *young pig.*
Sudāriōl*um*, i, n. dim. (sudarium—*sudor*) *a pocket-handkerchief.*
Sud*or*, ōris, m. (sudo) *sweat, perspiration.*
Suffĕro, sustuli, —, sufferre, act. irr. (sub, fero) *to sustain, to bear.*
Suff*ĭcio*, ēci, ectum, icĕre, neut. (sub, facio) *to be sufficient, to suffice.*
Suffūr*or*, ātus, āri, dep. (sub, furor—*fur*) *to steal, to pilfer.*
Sui, sibi, se, recip. pron. *of himself, herself, itself.*
Suill*us*, a, um, adj. (sus) *of or pertaining to swine;* suilla caro, *pork.*
Sulpiti*us*, ii, m. *Sulpitius, a man's name.*
Sum, fui, esse, neut. irr. *to be.*
Summ*a*, ae, f. (summus) *the sum of any thing, chief point, the whole;* in summa, *in a word.*
Summ*us*, a, um, adj. (superus—*super*) *highest, greatest;* summa prudentia, *the greatest wisdom.*
Sum*o*, psi, ptum, *or* si, tum, ĕre, act. *to take, to borrow.*
Sumptuāri*us*, a, um, adj. (sumptus) *sumptuary.*
Sumptuōs*us*, a, um, adj. (sumptus) *expensive, costly, sumptuous.*
Sumpt*us*, ûs, m. (sumo) *expense.*

Super, prep. *above, over, about.*
Superbus, a, um, adj. *proud, haughty.*
Supernè, adv. (superne—*super*) *from above.*
Supĕrus, a, um, adj. (super) *above, high*; comp. superior; superior annus, *the former year*; superior hebdomas, *last week.*
Supīnus, a, um, adj. *careless, supine.*
Suppĕdĭto, āvi, ātum, āre, act. (sub, pes) *to furnish, to supply.*
Suppĕto, īvi, ītum, ĕre, neut. (sub, peto) *to be sufficient*; si pecunia suppeteret, *if I had money.*
Supra, prep. (super) *above, beyond.*
Surdus, a, um, adj. *deaf.*
Surgo, rexi, rectum, gĕre, neut. (sub, rego) *to rise, to get up.*
Surrexisti, 2d p. sing. perf. ind. *See* Surgo.
Sus, suis, c. *a boar, a sow.*
Suspectus, a, um, adj. (suspicio) *suspected, suspicious.*
Suspĭcio, exi, ectum, icĕre, act. (sub, specio) *to suspect.*
Suspĭcio, ōnis, f. (suspicio, v.) *suspicion.*
Suspĭciōsus, a, um, adj. (suspicio) *full of suspicion, suspicious.*
Sustĭneo, inui, entum, inēre, act. (sub, teneo) *to bear, to endure, to sustain.*
Sustulerunt, 3d p. pl. perf. ind. *See* Tollo.
Sutor, ōris, m. (suo) *a shoemaker*; ne sutor ultra crepidam, *let not a shoemaker go beyond his last.*
Suus, a, um, pron. (sui) *his own, her own, its own, their own.*
Sylvius, ii, m. *Sylvius, a man's name.*
Syndĭcus, i, m. *a syndic, the representative of a university, college,* or *city.*

T.

TABELLARIUS, ii, m. (tabella) *a letter-carrier, a courier.*
Taceo, ui, ĭtum, ēre, neut. *to be silent.*
Tacĭtūrnĭtas, ātis, f. (taciturnus—*taceo*) *silence, taciturnity.*
Tacĭtus, a, um, adj. (taceo) *mute, silent, secret, concealed.*
Taedet, taeduit, *and* taesum est, taedēre, impers. *it vexes* or *wearies*; taedet me videre, *I am sorry to see.*
Taedium, ii, n. (taedet) *weariness, irksomeness.*
Talis, is, e, adj. *such, such like.*
Tam, adv. *so.*
Tamdiù, adv. (tam, diu) *so long.*
Tamen, conj. (tam) *however, yet, nevèrtheless, besides.*
Tamenetsi, *and* Tametsi, conj. (tam, etsi) *although, yet.*
Tandem, adv. (tam) *at length, I pray.*
Tango, tetĭgi, tactum, tangĕre, act. *to touch*; tangere rem acu, *to strike the nail on the head.*

Tanquam, adv. (tam, quam) *as if, as.*
Tantillus, a, um, adj. dim. (tantus) *so small, a little*
Tantisper, adv. (tantus) *so long, in the mean time.*
Tantò, adv. (tantus) *by so much, so much.*
Tantŏpĕre, adv. (tantus, opus) *so much, so greatly.*
Tantùm, adv. (tantus) *only.*
Tantus, a, um, adj. *so great, so much.*
Tardo, āvi, ātum, āre, act. (tardus) *to delay.*
Tectum, i, n. (tego) *the covering* or *roof of a house.*
Temĕre, adv. (temero) *rashly, without cause.*
Tempĕrāmentum, i, n. (tempero) *temperament, the proportion of different qualities in the mixed body.*
Tempĕrantia, ae, f. (temperans—*tempus*) *moderation, temperance.*
Tempestas, ātis, f. (tempus) *a storm.*
Tempestīvus, a, um, adj. (tempus) *seasonable.*
Templum, i, n. *a church.*
Tempus, ŏris, n. *time.*
Tenax, ācis, adj. (teneo) *stubborn, niggardly.*
Tenebrae, ārum, f. pl. *darkness.*
Tenellus, a, um, adj. dim. (tener) *somewhat tender, delicate.*
Teneo, ui, tum, ēre, act. *to hold, to recollect;* tenere memoria, *to hold in the memory, to have by heart.*
Tener, a, um, adj. *tender;* comp. ior.
Tento, āvi, ātum, āre, freq. (tendo) *to try;* tentant caput, *affect the head.*
Tenuis, is, e, adj. *fine;* comp. ior, sup. issimus.
Tenus, prep. *as far as.*
Ter, adv. *three times, thrice.*
Terentius, ii, m. *Terence, a Roman comic poet.*
Tergum, i, n. *the back.*
Terni, ae, a, adj. pl. (tres) *three by three, three each.*
Terra, ae, f. *the earth, the land.*
Terrēnus, a, um, adj. (terra) *of earth, earthly.*
Tertiānus, a, um, adj. (tertius) *tertian.*
Tertius, a, um, adj. (tres) *the third.*
Testāmentum, i, n. (testis) *a testament.*
Testĭmōnium, ii, n. (testis) *a testimony, a note.*
Testis, is, c. *a witness.*
Testor, ātus, āri, dep. (testis) *to bear witness, attest, declare.*
Tetigisti, 2d p. sing. perf. ind. *See* Tango.
Theca, ae, f. *a case.*
Thema, ătis, n. *a theme, a version, a text.*
Theodōrus, i, m. *Theodorus, a man's name.*
Theŏlŏgaster, ri, m. *a smatterer in divinity.*
Theŏlŏgus, i, m. *a divine.*

Theŏphĭlus, i, m. *Theophilus, a man's name.*
Thomas, ae, m. *Thomas, a man's name.*
Thorax, ăcis, m. *an under-vest, doublet.*
Thymum, i, n. *thyme.*
Tibiāle, is, n. (tibia) *a stocking.*
Timeo, ui, —, ēre, act. *to fear.*
Timĭdus, a, um, adj. (timeo) *timid, fearful;* comp. ior.
Timor, ōris, m. (timeo) *fear.*
Timotheus, ei, m. *Timotheus, a man's name.*
Tintinnābŭlum, i, n. (tinnio) *a kind of bell.*
Titus, i, m. *Titus, a man's name.*
Toga, ae, f. *a gown.*
Tolĕro, āvi, ātum, āre, act. *to bear, to endure, to support.*
Tollo, sustŭli, sublātum, tollĕre, act. *to raise up, to take away.*
Tolūtārius, a, um, adj. (tollutim) *ambling.*
Tonsor, ōris, m. (tondeo) *a barber.*
Torpesco, ui, —, escĕre, incep. (torpeo) *to grow numb, to become languid* or *listless.*
Torquātus, i, m. *Torquatus, a man's name.*
Tot, in. adj. pl. *so many.*
Totĭdem, in. adj. pl. (tot) *as many;* totidem verbis, *word for word.*
Toties, adv. (tot) *so often.*
Totus, a, um, adj. gen. īus, dat. i. *whole.*
Tractātio, ōnis, f. (tracto) *treatment.*
Tracto, āvi, ātum, āre, freq. (traho) *to treat;* tractatae sunt orationis partes ex praelectione, *the parts of speech of the lesson were said, the lesson was parsed.*
Tragemăta, um, n. *sweetmeats;* tragemata serotina, *sweetmeats made of late fruits.*
Traho, xi, ctum, hĕre, act. *to draw.*
Tranquillĭtas, ātis, f. (tranquillus) *tranquillity, quietness.*
Transeo, īvi, *and* ii, ĭtum, īre, neut. irr. (trans, eo) *to pass over* or *through.*
Transfĕro, tŭli, lātum, ferre, act. irr. (trans, fero) *to transfer, to reduce, to apply.*
Transĭtus, ûs, m. (trans, eo) *a passing, a passage.*
Trebātius, ii, m. *Trebatius, a man's name.*
Tredĕcim, in. adj. pl. (tres, decem) *thirteen.*
Tres, tres, tria, adj. pl. *three.*
Triclīnium, ii, n. *a dining-room.*
Triginta, in. adj. pl. (tres) *thirty.*
Tristis, is, e, adj. *sad, melancholy.*
Tritĭcum, i, n. *wheat.*
Tritus, a, um, adj. (tero) *common, hackneyed, trite.*
Triviālis, is, e, adj. (tres, via) *common, ordinary.*

rutta, ae, f. *a trout.*
u, tui, s. pron. *thou, you.*
ueor, ĭtus, ēri, dep. *to see, to preserve.*
ulisset, 3d p. sing. plu. sub. *See* Fero.
um, adv. *then;* tum,—tum, *both,—and.*
umesco, ui, —, escĕre, incep. (tumeo) *to swell, to be elated or puffed up.*
unica, ae, f. *a coat, a tunic.*
urba, ae, f. *a crowd.*
urbo, āvi, ātum, āre, act. (turba) *to throw into confusion, to disturb.*
urpĭtūdo, ĭnis, f. (turpis) *baseness.*
urpis, is, e, adj. *base, disgraceful.*
ute, pron. *thou, thyself.*
utus, a, um, adj. *safe, out of danger;* comp. ior, sup. issimus.
uus, a, um, adj. pron. (tu) *thine, your.*
yrannis, ĭdis, f. (tyrannus) *tyranny.*

U.

UBERTAS, ātis, f. (uber) *abundance.*
Ubi, adv. *where, when.*
Ubīque, adv. (ubi) *every where, in every place.*
Ulcus, ĕris, n. *an ulcer, a bile.*
Ullus, a, um, adj. *any;* gen. ius, dat. i.
Ultĕriùs, adv. (ulterior) *farther.*
Ultĭmus, a, um, adj. sup. (ulterior) *the last.*
Ultio, ōnis, f. (ulciscor) *revenge.*
Ultrà, prep. *beyond.*
Ultrò, adv. *of one's own accord, voluntarily*
Umbra, ae, f. *a shadow, a shade.*
Unà, adv. (unus) *together.*
Undè, adv. *whence, from what place.*
Undĕcĭmus, a, um, adj. (unus, decimus—*decem*) *the eleventh.*
Undĭque, adv. *on every side, from every part.*
Unĭcè, adv. (unicus) *singularly.*
Unĭcus, a, um, adj. (unus) *one, single, only.*
Unĭgĕnĭtus, a, um, adj. (unus, gigno) *only.*
Unĭversus, a, um, adj. (unus) *whole, universal.*
Unquàm, adv. (unus) *ever.*
Unus, a, um, adj. gen. ius, dat. i, *one, alone.*
Unusquisque, ăquaeque, umquodque, adj. (unus, quisque) *every, every one.*
Urbānus, a, um, adj. (urbs) *of or pertaining to the city.*

Urbs, urbis, f. *a city.*
Urgeo, si, —, gĕre, act. *to press, to urge.*
Usĭtătus, a, um, adj. (utor) *often used, usual, common.*
Usquè, adv. *even;* usque adeo, *to such a degree, so very.*
Usurpo, āvi, ătum, āre, freq. (utor) *to use often, to practise.*
Usus, ûs, m. (utor) *use, need, practice, necessity.*
Ut, conj. *that;* adv. *as, how.*
Utcunque, adv. (ut) *in some manner; so, so.*
Uter, ra, rum, adj. *which of the two;* gen. rius, dat. ri.
Uterque, răque, rumque, adj. (uter) *both, each;* gen. riusque, dat. rique.
Utervis, răvis, rumvis, adj. (uter, vis) *which of the two you please.*
Uti, conj. (ut) *that.*
Utĭlis, is, e, adj. (utor) *useful, profitable;* comp. ior.
Utĭlĭtas, ătis, f. (utilis—utor) *profit, advantage, utility, good.*
Utĭlĭter, adv. (utilis) *fit for service, usefully.*
Utĭnam, conj. (ut, nam) *I wish*
Utor, usus, uti, dep. *to use;* nondum satis usus sum, *I have not yet done with it.*
Utrùm, adv. (uter) *whether?*
Uva, ae, f. *a grape.*
Uxor, ōris, f. *a wife.*

V.

VACAT, impers. *there is time or leisure;* non vacat mihi respondere, *I have no time to answer.*
Vacātio, ōnis, f. (văcò) *vacation, leisure.*
Vacuus, a, um, adj. (vaco) *empty.*
Vah! interj. *out upon it!*
Valdè, adv. (valeo) *very much, greatly.*
Valeo, ui, ĭtum, ēre, neut. *to be well, to be able;* vale, imp. *farewell;* ut valetis, *how are you?*
Valerius, ii, m. *Valerius, a man's name.*
Valētūdo, ĭnis, f. (valeo) *health good* or *bad;* infirmitas meae valetudinis, *the weakness of my constitution.*
Valvae, ārum, f. pl. *folding-doors.*
Vanĭtas, ātis, f. (vanus) *vanity, ostentation.*
Vanus, a, um, adj. *vain, empty, silly.*
Vapor, ōris, m. *vapour, heat.*
Vapŭlo, āvi, ātum, āre, neut. *to be beaten, to be whipped.*
Variĕtas, ātis, f. (varius) *variety.*
Varius, a, um, adj. *various, different.*
Varro, ōnis, m. *Varro, a man's name.*

Vehĕmenter, adv. (vehemens) *exceedingly;* vehementer gratulor, *I congratulate you with all my heart.*
Velit, 3d p. sing. pr. sub. *See* Volo.
Velut, adv. *as, like as.*
Vel, conj. *or.*
Velŭti, adv. *as, like as.*
Venālis, is, e, adj. (venum) *to be sold, venal.*
Vendo, ĭdi, ĭtum, ĕre, act. (venum, do) *to sell.*
Venēnum, i, n. *poison.*
Venĕrābundus, a, um, adj. (veneror) *full of reverence, devout.*
Venĕtiae, ārum, f. pl. *Venice, a city of Italy.*
Venia, ae, f. *leave, permission.*
Venio, i, tum, īre, neut. *to come.*
Ventrĭcŏla, ae, c. (venter, colo) *a glutton.*
Venus, ĕris, f. *Venus, the goddess of beauty;* dies veneris *Friday.*
Verber, ĕris, n. *a stroke, stripe, blow.*
Verbĕro, āvi, ātum, āre, act. (verber) *to beat, to strike.*
Verbĕro, ōnis, m. (verber) *a scoundrel, a rascal.*
Verbum, i, n. *a word, saying.*
Verè, adv. (verus) *truly, justly;* comp. ius.
Verēcundia, ae, f. (verecundus) *modesty.*
Verēcundus, a, um, adj. (vereor) *bashful, modest;* comp. ior.
Vereor, ĭtus, ēri, dep. *to be afraid.*
Verĭsĭmĭlis, is, e, adj. (verus, similis) *like the truth, likely, probable;* comp. ior, sup. limus.
Verĭtas, ātis, f. (verus) *truth.*
Vernācŭlè, adv. (vernaculus—*verna*) *in the language of the country.*
Vernācŭlus, a, um, adj. (verna) *belonging to one's native country.*
Vero, conj. (verus) *but, indeed.*
Versĭcŭlus, i, dim. m. (versus—*verto*) *a little verse, a verse.*
Versor, ātus, āri, dep. (verto) *to live, to be, to converse.*
Versus, ûs, m. (verto) *a verse.*
Vertex, ĭcis, m. (verto) *the top* or *crown of the head, the head.*
Verto, ti, sum, tĕre, act. *to turn, to translate.*
Verùm, conj. (verus) *but.*
Verum, i, n. (verus) *truth.*
Veruntămen, adv. (verus, tamen) *but however, nevertheless.*
Verus, a, um, adj. *true;* sup. issimus.
Vervēcīnus, a, um, adj. (vervex) *of or belonging to a wether;* vervecina caro, *mutton.*
Vescor, —, i, dep. *to eat.*

Vesper, ĕris, m. *the evening.*
Vester, ra, rum, adj. pron. (vos) *your* or *yours.*
Vestīmentum, i, n. (vestis) *clothes, wearing-apparel.*
Vestītus, ûs, m. (vestio) *clothes.*
Veto, ui, ĭtum, āre, act. *to forbid, to prohibit.*
Vetus, ĕris, adj. *old, ancient;* comp. ĕrior, sup. errĭmus.
Vexo, āvi, ātum, āre, act. *to harass, to disturb.*
Via, ae, f. *a way.*
Vicīnus, a, um, adj. *near, neighbouring.*
Vicīnus, i, s. (vicinus, adj.—vicus) *a neighbour.*
Vicissim, adv. (vicis) *by turns, in your turn.*
Victĭto, āvi, ātum, āre, freq. (vivo) *to live upon.*
Victor, ōris, m. (vinco) *a conqueror, a victor.*
Victoria, ae, f. (victor) *a victory.*
Victus, ûs, m. (vivo) *food, meat and drink.*
Victus, a, um, adj. (vinco) *conquered, overcome.*
Vicus, i, m. *a street.*
Vidēlĭcet, adv. (videre, licet) *to wit, that is to say, certainly.*
Video, di, sum, dere, act. *to see, to behold;* pass. videor, *to seem.*
Vigĭlo, āvi, ātum, āre, neut. (vigil) *to watch, to be vigilant.*
Vilis, is, e, adj. *cheap, of a small price.*
Vilĭter, adv. (vilis) *at a small price, cheaply;* comp. ius, sup. issime.
Villa, ae, f. *a country-seat, a country-house.*
Villerius, ii, m. *Villerius, a man's name.*
Villum, i, n. dim. (vinum) *small wine.*
Vin' *for* visne, *do you wish?*
Vinārius, a, um, adj. (vinum) *of or pertaining to wine.*
Vincentius, ii, m. *Vincentius, a man's name.*
Vinco, ci, ctum, ncĕre, act. *to overcome.*
Vindēmia, ae, f. (vinum, demo) *a gathering of grapes to make wine, vintage.*
Vindēmiātor, ōris, m. (vindemia) *he that gathers the vintage* or *fruit of the vine, a grape-gatherer.*
Vinum, i, n. *wine.*
Vipĕra, ae, f. *a viper.*
Vir, vĭri, m. *a man.*
Virga, ae, f. *a rod.*
Virgĭliānus, a, um, adj. (Virgilius) *belonging to Virgil.*
Virgĭlius, ii, m. *Virgil, a Latin poet.*
Viridis, is, e, adj. (vireo) *green.*
Virtus, ūtis, f. (vir) *virtue.*
Vis, vis, —, vim, vi, f. *force, power;* pl. Vires, ium, *strength.*
Vis, 2d p. sing. pr. ind. *See* Volo.
Viso, i, —, ĕre, act. (video) *to go to see.*

Vit*a*, ae, f. (vivo) *life.*
Vitell*us*, i, m. *the yolk of an egg.*
Vitiōs*us*, a, um, adj. (vitium) *vicious.*
Vit*ium*, ii, n. *vice*, *fault*; datur vitio, *is imputed as a fault.*
Vit*o*, āvi, ātum, āre, act. *to avoid*, *to shun*, *to beware of.*
Vitŭlīn*us*, a, um, adj. (vitulus) *of or belonging to a calf*; vitulina, *sc.* caro, *veal.*
Vivār*ium*, ii, n. (vivo) *a park*, *a fish-pond.*
Viv*es*, is, m. *Vives, a man's name.*
Viv*o*, xi, ctum, vĕre, neut. *to live.*
Viv*us*, a, um, adj. (vivo) *living.*
Vix, adv. *scarcely.*
Voc*o*, āvi, ātum, āre, act. (vox) *to call.*
Vol*o*, āvi, ātum, āre, neut. *to fly.*
Volo, volui, velle, neut. irr. *to be willing*, *to wish.*
Volumus, 1st p. plur. pr. ind. *See* Volo.
Volunt*as*, ātis, f. (volo) *will.*
Volupt*as*, ātis, f. (volupe—*volo*) *pleasure.*
Vox, vōcis, f. *a voice.*
Vulgār*is*, is, e. adj. (vulgus) *common.*
Vulgò, adv. (vulgus) *commonly.*
Vulg*us*, i, n. *and* m. *the common people.*
Vuln*us*, ĕris, n. *a wound.*
Vulpĕcŭl*a*, ae, f. dim. (vulpis) *a little fox*, *the cub of a fox.*
Vult*us*, ûs, m. (volo) *the countenance.*

X.

Xenodochius, a, um, adj. *receiving strangers.*

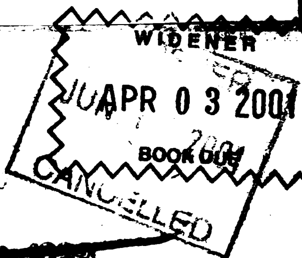
Z.

Zacharias, ae, m. *Zacharias, a man's name.*

Oliver & Boyd, Printers.

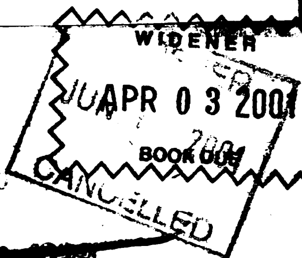

WIDENER
APR 0 3 2001
BOOK DUE
CANCELLED

3 2044 055 085 625

WIDENER
APR 0 3 2001
BOOK DUE
CANCELLED

